

ЗВІТ
про стратегічну екологічну оцінку
Проекту Стратегії розвитку
Чернівецької області
на період до 2027 року
(оновлена редакція)

Розробник звіту:

A handwritten signature in blue ink, which appears to be 'Viktor Lashchak', is written over a horizontal line.

(д.е.н) ФОП Віктор Лащак

Зміст

Перелік рисунків.....	3
Перелік таблиць.....	4
Перелік умовних позначень.....	7
ВСТУП.....	8
1. Методологія проведення СЕО Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року. Нормативно-правова база проведення СЕО в Україні.....	9
2. Зміст та основні цілі Звіту про СЕО Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року та його зв'язок з іншими документами державного планування.....	12
3. Характеристика поточного стану довкілля населених пунктів Чернівецької області, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану.....	65
4. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року та шляхи їх врахування.....	214
5. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових.....	217
6. Заходи, які рекомендуються для пом'якшення наслідків виконання Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року та покращення стану довкілля в громаді.....	221
7. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.....	223
8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, за допомогою яких здійснювалася стратегічна екологічна оцінка.....	223
9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року, у тому числі для здоров'я населення.....	224
10. Резюме інформації, передбаченої пунктами 2-9 цієї частини.....	225

Перелік рисунків

Рисунок 1 – Карта області.....	68
Рисунок 2 – Середні багаторічні температури повітря та кількість опадів у рівнинній (м. Чернівці) та гірській частинах (с. Селятин) Чернівецької області (1997-2022 рр.).....	79
Рисунок 3 – Середні багаторічні температури повітря січня та липня у Чернівецькій області (1997-2022 рр.).....	79
Рисунок 4 – Зміни середніх річних температур повітря та опадів у рівнинній та гірській частинах Чернівецької області.....	80
Рисунок 5 – Річкова мережа.....	82
Рисунок 6 – Водні ресурси.....	83
Рисунок 7 – Природно-заповідні об’єкти області.....	116
Рисунок 8 – Картосхема ґрунтів.....	121
Рисунок 9 – Обсяги запасів корисних копалин.....	127-144
Рисунок 10 – Динаміка сейсмічних подій.....	146

Перелік таблиць

Таблиця 1. Перелік регіональних (комплексних) програм, які діятимуть.....	13
Таблиця 2. Оперативна ціль 1.1 – завдання та шляхи реалізації.....	19
Таблиця 3. Оперативна ціль 1.2 – завдання та шляхи реалізації.....	20
Таблиця 4. Оперативна ціль 1.3 – завдання та шляхи реалізації.....	23
Таблиця 5. Оперативна ціль 1.4 – завдання та шляхи реалізації.....	26
Таблиця 6. Оперативна ціль 1.5 – завдання та шляхи реалізації.....	28
Таблиця 7. Оперативні цілі.....	30
Таблиця 8. Оперативна ціль 2.1 – завдання та шляхи реалізації.....	31
Таблиця 9. Оперативна ціль 2.2 – завдання та шляхи реалізації.....	34
Таблиця 10. Оперативна ціль 2.3 – завдання та шляхи реалізації.....	35
Таблиця 11. Оперативна ціль 2.4 – завдання та шляхи реалізації.....	38
Таблиця 12. Оперативна ціль 3.1 – завдання та шляхи реалізації.....	40
Таблиця 13. Оперативна ціль 3.2 – завдання та шляхи реалізації.....	43
Таблиця 14. Оперативна ціль 3.3 – завдання та шляхи реалізації.....	46
Таблиця 15. Оперативна ціль 4.1 – завдання та шляхи реалізації.....	50
Таблиця 16. Оперативна ціль 4.2 – завдання та шляхи реалізації.....	53
Таблиця 17. Оперативна ціль 4.3 – завдання та шляхи реалізації.....	57
Таблиця 18. Оперативна ціль 4.4 – завдання та шляхи реалізації.....	63
Таблиця 19. Динаміка викидів в атмосферне повітря.....	71
Таблиця 20. Обсяги викидів.....	71
Таблиця 21. Транскордонні системи спостережень.....	72
Таблиця 22. Якість атмосферного повітря в населених пунктах.....	72
Таблиця 23. Умовні позначення.....	73
Таблиця 24. Характеристика забруднення повітря по постах спостереження (ПСЗ) в місті Чернівці за 2022 рік (відносно ГДК).....	73
Таблиця 25. Зміна середнього рівня (qср.) забруднення повітря за 5 років (2018-2022р.р.) по місту Ч е р н і в ц і (відносно ГДК).....	76
Таблиця 26. Загальні відомості про водні об'єкти та водні ресурси Чернівецької області.....	83
Таблиця 27. Річкова мережа.....	85
Таблиця 28. Забір та використання води.....	85
Таблиця 29. Використання води за видами економічної діяльності у 2022 році та двох попередніх.....	86
Таблиця 30. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод.....	86
Таблиця 31. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)Скидання зворотних вод та забруднюючих речовин основнимиводокористувачами - забруднювачами поверхневих водних об'єктів.....	88
Таблиця 32. Скидання забруднюючих речовин із зворотними водами у поверхневі водні об'єкти.....	89
Таблиця 33. Транскордонні системи спостережень.....	89
Таблиця 34. Радіаційний стан поверхневих вод у 2022 році.....	91
Таблиця 35. Розподіл територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) за їх значенням, категоріями та типами (станом на 01.01.2023 року).....	93
Таблиця 36. Складові структурних елементів екологічної мережі в розрізі одиниць адміністративно-територіального устрою регіону.....	97
Таблиця 37. Розподіл земель об'єктів ПЗФ за угіддями.....	97
Таблиця 38. Розподіл земель об'єктів ПЗФ за землекористувачами, власниками землі.....	99
Таблиця 39. Розподіл лісових земель об'єктів ПЗФ за їх категоріями.....	99
Таблиця 40. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами. Інформація про інвазійні (чужорідні) види рослин.....	100
Таблиця 41. Землі лісогосподарського призначення регіону (станом на 01.01.2023 року)....	101
Таблиця 42. Динаміка проведення лісогосподарських заходів, пов'язаних із вирубуванням деревини.....	102
Таблиця 43. Землі лісогосподарського призначення регіону в розрізі категорій земель по Чернівецькому ОУ ЛМГ (станом на 01.01.2022 року).....	103
Таблиця 44. Види рослин та грибів, що охороняютьсяу Чернівецькій області.....	103

Таблиця 45. Охорона природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України.....	104
Таблиця 46. Озеленення населених пунктів , га.....	104
Таблиця 47. Інвазійні чужорідні види рослин у флорі в межах адміністративно-територіальної одиниці.....	104
Таблиця 48. Добування основних видів мисливських тварин (особин).....	105
Таблиця 49. Основніпоказники ведення мисливського господарства у Чернівецькій області за 2022 рік.....	106
Таблиця 50. Динаміка вилову риби.....	106
Таблиця 51. Кількість виявлених фактів браконьєрства*.....	106
Таблиця 52. Перелік видів тварин, що охороняються, в регіоні (станом на 01.01.2023 року).....	107
Таблиця 53. Інвазійні чужорідні види тварин у фауні в межах адміністративно-територіальної одиниці.....	113
Таблиця 54. Динаміка структури природно-заповідного фонду Чернівецької області.....	114
Таблиця 55. Структура земельного фонду регіону.....	120
Таблиця 56. Структура земельного фонду Чернівецької області в розрізі районів.....	120
Таблиця 57. Порушені, відпрацьовані землі та їх рекультивация.....	121
Таблиця 58. Консервация деградованих і малопродуктивних земель у 2022 році.....	121
Таблиця 59. Поширення екзогенних геологічних процесів.....	145
Таблиця 60. Утворення та поводження з відходами I-IV класів небезпеки за категоріями матеріалів у 2020 році (т).....	147
Таблиця 61. Утворення та поводження з відходами I-III класів небезпеки за категоріями матеріалів у 2020 році (т).....	148
Таблиця 62. Підприємства – основні накопичувачі промислових відходів.....	151
Таблиця 63. Стан обліку та паспортизації місць видалення відходів (МВВ) (на 01.01.2023 року).....	153
Таблиця 64. Інформація про площі сміттєзвалищ (полігонів), станом на 01.01.2022.....	153
Таблиця 65. Суб'єкти підприємницької діяльності, що здійснюють діяльність у сфері поводження з небезпечними відходами на території регіону.....	155
Таблиця 66. Суб'єкти підприємницької діяльності, що здійснюють збирання, заготівлю відходів як вторинної сировини.....	157
Таблиця 67. Впровадження роздільного збирання ресурсоцінних компонентів твердих побутових відходів (ТПВ).....	160
Таблиця 68. Перелік екологічно небезпечних об'єктів.....	161
Таблиця 69. Забруднення території техногенними та техногенно-підсиленними джерелами природного походження.....	162
Таблиця 70. Використання джерел іонізуючого випромінювання (ДІВ).....	162
Таблиця 71. Індекси промислової продукції за основними видами діяльності (відсотків).....	163
Таблиця 72. Викиди основних забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю у атмосферне повітря у 2021 році.....	164
Таблиця 73. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювальні землі та під багаторічні насадження.*Внесення мінеральних добрив під урожай с/г культур ¹ 2021 року.....	166
Таблиця 74. Застосування пестицидів під урожай с/г культур ¹ 2021 року.....	170
Таблиця 75. *Наявність поголів'я сільськогосподарських тварин та птиців різних категоріях господарств станом на 01.02.2022 (тис.голів).....	173
Таблиця 76. Виробництво продукції тваринництва.....	173
Таблиця 77. *Потужність і відпуск енергії за джерелами постачання енергії за 2020 рік.....	177
Таблиця 78. *Використання теплоенергії та електроенергії за основними видами економічної діяльності у 2020 році.....	177
Таблиця 79. Транспортна мережа у 2022 році.....	180
Таблиця 80. Вантажні та пасажирські перевезення за 2021 рік.....	181
Таблиця 81. Склад парку та середній вік транспортних засобів Наявність автотранспортних засобів ¹ (станом на 01.01.2023 року).....	182
Таблиця 82. Динаміка викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря пересувнимиджерелами забруднення від використання окремих видів палива.....	183

Таблиця 83. Державний нагляд (контроль) за додержанням вимог природоохоронного законодавства.....	191
Таблиця 84. Суб'єкти державного екологічного моніторингу за галузями середовища та число точок спостережень.....	195
Таблиця 85. Здійснення екологічного моніторингу за регіональними (місцевими) програмами природоохоронних заходів.....	196
Таблиця 86. Надходження екологічного податку станом на 01.01.2023 року.....	199
Таблиця 87. Перелік природоохоронних заходів, фінансування яких здійснювалось за рахунок коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища у 2022 році.....	200
Таблиця 88. Міжнародне співробітництво.....	211
Таблиця 89. Перелік проєктів міжнародної технічної допомоги.....	212
Таблиця 90. Врахування екологічних проблем в Стратегії.....	214
Таблиця 91. Вплив на довкілля.....	217

Перелік умовних скорочень

SWOT-аналіз	аналіз сильних, слабких сторін, а також сприятливих можливостей і загроз.
АПК	агропромисловий комплекс
АРР	агенція регіонального розвитку
АТО	адміністративно-територіальна одиниця
ВВП	валовий внутрішній продукт
ВПО	внутрішньо переміщені особи
ВРП	валовий регіональний продукт
ГАЕС	гідроакумуюча електростанція
ГЕС	гідроелектростанція
ДНЗ	дошкільний навчальний заклад
ДПП	державно-приватне партнерство
ДФРР	Орган місцевого самоврядува Державний фонд регіонального розвитку
ЄС	Європейський Союз
ЖКГ	житлово-комунальне господарство
ЗУ	Закон України
ЛАЗПСМ	лікарська амбулаторія загальної практики сімейної медицини
МіО	моніторинг і оцінка
МСБ	малий і середній бізнес
МСП	мале та середнє підприємництво
МТД	міжнародна технічна допомога
НУО	неурядова організація
ОДА	обласна державна адміністрація
ОМС	органи місцевого самоврядування
ПТНЗ	професійно-технічні навчальні заклади
ПЗФ	природно-заповідний фонд
РДА	районна державна адміністрація
СОК	сільськогосподарський обслуговуючий кооператив
ТГ	територіальна громада
ТЕО	техніко-економічне обґрунтування
ТПВ	тверді побутові відходи
ЦНАП	центр надання адміністративних послуг

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення у міжнародній, національній і регіональній політиці набуває концепція збалансованого (сталого) розвитку, спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування екологічних питань в процесах планування та прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку країн, регіонів і населених пунктів. Стратегічна екологічна оцінка документів державного планування дає можливість зосередитися на всебічному аналізі можливого впливу планованої діяльності на довкілля та використовувати результати цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків в процесі планування. Стратегічна екологічна оцінка (СЕО) – це новий інструмент реалізації екологічної політики, який базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи. Метою СЕО є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування. В Україні створені передумови для імплементації процесу СЕО, пов'язані з розвитком стратегічного планування та національної практики застосування екологічної оцінки. З 12 жовтня 2018 року в Україні вступив в дію закон «Про стратегічну екологічну оцінку». Відповідно до ст. 2 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» цього закону з 1 січня 2020 року стратегічна екологічна оцінка повинна здійснюватися для програм економічного і соціального розвитку областей. Поєднання зусиль, спрямованих на заохочення економічного зростання регіону із зусиллями, спрямованими на пом'якшення несприятливого впливу на довкілля, забезпечуватиме розвиток регіону, для якого є важливою якістю життя нинішнього та прийдешніх поколінь.

Розділ 1. Методологія проведення СЕО Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року. Нормативно-правова база проведення СЕО в Україні

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо) (1999 рік), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015 р.), та Директива 2001/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 27 червня 2001 р Про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Підписавши Угоду про асоціацію України з ЄС, Україна взяла на себе зобов'язання щодо наближення природоохоронного законодавства до Директив ЄС.

На виконання міжнародних зобов'язань, що випливають, із ратифікованих Верховною Радою України, Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості у прийнятті рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Оргуська конвенція) та вищезгаданих міжнародних документів в Україні було прийнято низку нормативних актів.

18 грудня 2017 року набув чинності Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», яким ліквідовувалася система проведення екологічної експертизи та запроваджувався новий документ - висновок з оцінки впливу на довкілля (ОВД). ОВД необхідна при прийнятті рішення про «планову діяльність», а саме: будівництво, реконструкцію, технічне переоснащення, розширення, перепрофілювання, ліквідацію (демонтаж) об'єктів, інше втручання в природне середовище.

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» було прийнято 20 березня 2018 року. Законом встановлено сферу застосування та порядок здійснення стратегічної екологічної оцінки (СЕО), механізм проведення транскордонних консультацій, інформування про прийняте рішення та моніторингу впливу виконання документа державного планування на довкілля.

На виконання п.6 та п.7 ч.1 ст. 6 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 р. № 296, затверджено «Методичні рекомендації із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування».

Дана методологія ґрунтується на згаданих нормативних документах та враховує попередній досвід проведення в Україні стратегічної екологічної оцінки стратегій регіонального розвитку.

Етапи проведення CEO Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року

Відповідно до ст. 9 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» CEO Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року було здійснено поетапно:

Етап 1 Визначення обсягу CEO.

Етап 2 Складання звіту про CEO:

а) аналітична робота: аналіз контексту планування, аналіз поточного стану довкілля, цільовий аналіз;

б) складання звіту, оцінка наслідків реалізації Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року, оцінка альтернативних сценаріїв, рекомендації щодо пом'якшення впливу на довкілля, у т.ч. здоров'я населення, та заходи із запобігання несприятливому впливу.

Етап 3 Проведення громадського обговорення та консультацій.

Етап 4 Врахування звіту про CEO, результатів громадського обговорення та консультацій.

Етап 5 Інформування про затвердження Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року.

Етап 6 Моніторинг наслідків виконання Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року.

Основні принципи, підходи та інструменти під час здійснення CEO

Під час проведення CEO Робоча група з підготовки Звіту виходила з того, що Стратегія розвитку Чернівецької області на період до 2027 року розроблялась на принципах забезпечення сталого економічного та соціального розвитку області, раціонального використання ресурсного потенціалу та екологічної безпеки. До складу Робочої групи з підготовки Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року були включені фахівці, які володіють знаннями в сфері охорони довкілля, здоров'я, землевпорядкування, енергоефективності. Тому зазначені підходи зі збереження природних ресурсів, розвитку енергоефективності значною мірою відображені в розробленому документі.

Водночас, проводячи CEO Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року робочою групою з підготовки Звіту вивчалися екологічна проблеми ОТГ та розглядалися їх можливі шляхи вирішення, що дозволять забезпечити досягнення цілей державної екологічної політики.

Використовувалися індикатори сталого розвитку, які містяться Глобальних Цілях Сталого розвитку на період до 2029 року (затверджено на Саміті ООН зі сталого розвитку в 2015 році) та 86 завдань національного розвитку зі 172 показниками для їх моніторингу та якісні й кількісні показники для оцінки реалізації державної екологічної політики, які розроблені на підставі вищезгаданих міжнародних зобов'язань, які включені до Основних засад (Програми) державної екологічної політики України на період до 2029 року. Варто зауважити, що Робочою групою брався до уваги Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2029 року» № 2697-VIII. Програма економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2024 рік документом державного планування розрахована на довгостроковий період і її цілі в екологічній сфері мають корелюватися з довгостроковими завданнями державної політики в сфері охорони довкілля та здоров'я, зафіксованих в Основних засадах (Програми) державної екологічної політики України на період до 2029 року.

Робочою групою здійснювався прогноз наслідків реалізації Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року, основною метою якої є оцінка можливої реакції навколишнього природного середовища на прямий чи опосередкований вплив людини, вирішення задач раціонального природокористування відповідно до очікуваного стану природного середовища. Для здійснення стратегічної екологічної оцінки використовувалися логічні та формалізовані методи прогнозування. Всі припущення, що були зроблені в разі, коли бракує конкретних показників, носять консервативний характер (для врахування найгіршого з імовірних варіантів впливу).

Також на різних етапах проведення CEO використовувалися різні методи аналізу: на етапі збору й опрацювання інформації - аналіз поточного стану довкілля і тенденцій його зміни, аналіз контексту планування, цільовий аналіз, на етапі складання Звіту та підготовки рекомендацій – проводилася оцінка наслідків виконання Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року для довкілля, враховуючи потенційно можливі кумулятивні ефекти від реалізації документу.

Для підготовки Звіту використовувалася така інформація:

- інформацію, яка міститься в законодавчих актах і має відношення до Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року ,
- статистичну інформацію щодо планованої діяльності;
- дані моніторингу існуючого стану довкілля (кліматичні, метеорологічні, гідрологічні спостереження, дані про фонове забруднення та ін.);
- статистику захворюваності місцевих жителів;
- іншу доступну інформацію.

Також було проведено опитування щодо основних складових екологічної ситуації Чернівецької області, зокрема: щодо діяльності екологічно небезпечних об'єктів, основних екологічних проблем Чернівецької області, головних забруднювачів атмосферного повітря, водних ресурсів, територій, стану екологічного управління та екологічної культури, поводження з побутовими відходами, впливу екологічних факторів на здоров'я населення, радіаційної безпеки територій тощо, й опрацьовано його результат.

Розділ 2. Зміст та основні цілі Звіту про СЕО Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року та його зв'язок з іншими документами державного планування

За напрацюваннями загальносвітових структур під егідою ООН, зокрема, щодо «Зеленого зростання» у країнах Східного партнерства ЄС10, СЕО спрямоване на:

- інтеграцію сталого споживання і виробництва до національних планів розвитку, законодавства і системи регулювання з тим, щоб створити міцну правову основу формування майбутньої політики відповідно до регіональних і міжнародних угод, а також чинного законодавства ЄС (Acquis Communautaire) та у відповідних сферах політики і стандартів НАТО;

- розширення застосування СЕО і оцінки впливу на довкілля (ОВНС) як найважливіших інструментів планування економічного розвитку, сталого з екологічної точки зору;

- сприяння екологізації економіки («Зелене зростання») через впровадження методів сталого виробництва і споживання у відібраних галузях економіки (обробна промисловість, сільське господарство, переробка і виробництво харчових продуктів, транспорт, будівництво, туристично-рекреаційна тощо).

Тому СЕО застосовують вже на етапі планування і розробки програм, які тільки закладають основи майбутніх проектів, що підлягають обов'язковій ОВНС. Наприклад, СЕО може сприяти формуванню більш усталеної транспортної політики, у той час як ОВНС лише послабить вплив на довкілля, викликаний будівництвом конкретної дороги. За вимогами українського і міжнародного законодавства це стосується таких галузей як сільське господарство, лісництво, рибальство, енергетика, промисловість, включаючи гірничо-видобувну галузь, транспорт, регіональний розвиток, поводження з відходами, водне господарство, телекомунікації, туризм, міське і сільське планування, землекористування. Виходячи з вищезначених передумов, СЕО ґрунтується на аналізі загальних і секторних екологічно-безпекових аспектів регіональної розбудови, що стосуються захисту довкілля і здоров'я людей та техногенно-екологічної безпеки на наступних рівнях:

- основні природні компоненти, явища і ресурсно-безпековий потенціал довкілля (наприклад, гео-ландшафти — землетруси; водні системи — посухи; надра — корисні копалини, ґрунти — спустелювання, кліматичні зміни — атмосферні переноси і т.ін.);

- природно-антропогенна взаємодія - зокрема, збереження біорізноманіття і здоров'я людей, землеустрій, визначення і попередження ризиків та планування дій у надзвичайних ситуаціях (повеневих/селевих, аварійних забруднень, лісо-пожежних, зсувних і т.ін.), розвиток екологічних мереж тощо;

- техногенна діяльність і життєдіяльність людей (виробничо-енергетична, транспортна, агропромислова, житлово-комунальна, поводження з відходами, туристично-рекреаційна тощо), включаючи захист матеріальних активів і культурної спадщини, згідно з пріоритетами, передбаченими ст. 2 Закону про СЕО.

Ці пріоритети адекватні вимогам Директиві ЄС з інтегрованого попередження і контролю забруднень (IPPC) та завданням Головного комітету НАТО з кризових ситуацій невійськового характеру. За сучасними світовими підходами така розробка СЕО спрямована також на визначення і стимулювання впровадження кращих доступних технологій (BAT) і формування «Зеленої інфраструктури», що, як вже згадувалось, визнається ЄС однією з основ сучасної інноваційно-інвестиційної політики. СЕО регіональних стратегій розробляються в Україні вперше (раніше у вихідних документах такого роду, були лише її окремі елементи, які носили довідково-фрагментарний характер). Сьогоднішнє СЕО має одночасно виходити з існуючого адмінтерустрою, орієнтуючись, у той же час, на наступне втілення Програми і результатів СЕО вже через нову структуру субрегіональних округів і остаточно сформованих самодостатніх громад. Окреслені завдання і основний зміст звіту СЕО мають безпосередній зв'язок з наступними ДДП і системними заходами (у деяких з них на державному і міжнародному рівні враховані попередні напрацювання Чернівецької області, які мають відношення до СЕО):

- Указ Президента України від 25 липня 2015 року № 501/215 «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини»;
- Указу Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»;
- Закон України від 08 вересня 2005 року № 2866-IV «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»;
- Закон України «Про засади державної регіональної політики» (зі змінами);

- Постанова Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 року № 471 «Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки»;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року № 366-р «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року»;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 року № 1363-р «Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року»;
- Розпорядження обласної державної адміністрації від 22 січня 2021 року № 81-р «Про затвердження плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року у Чернівецькій області»;
- Стратегія розвитку Чернівецької області на період до 2027 року, затвердженої рішенням 36-ї сесії обласної ради VII скликання від 04.02.2020 № 1-36/20
- Регіональні Програми які діятимуть:

Таблиця 1. Перелік регіональних (комплексних) програм, які діятимуть

	Назва програми	Термін дії програми	Коли та яким документом затверджена
1.	Регіональна програма фінансової підтримки обласного комунального підприємства «Центр комунального майна» на 2020-2024 роки	2020-2024 роки	Рішення 38-ї сесії обласної ради VII скликання від 06.08.2020 №40-38/20
2.	Комплексна програма молодіжної політики у Чернівецькій області на 2021-2025 роки	2021-2025 роки	Рішення 2-ї сесії обласної ради VIII скликання від 30.03.2021 №20-2/21
3.	Регіональна Програма оздоровлення та відпочинку дітей Чернівецької області на 2021-2025 роки	2021-2025 роки	Рішення 2-ї сесії обласної ради VIII скликання від 30.03.2021 №21-2/21
4.	Комплексна програма «Власний дім» на 2021-2025 роки	2021-2025 роки	Рішення 2-ї сесії обласної ради VIII скликання від 30.03.2021 №11-2/21
5.	Регіональна програма щодо покращення обслуговування платників податків Чернівецької області на 2021-2025 роки	2021-2025 роки	Рішення 2-ї сесії обласної ради VIII скликання від 30.03.2021 №18-2/21
6.	Регіональна програма розвитку комунального підприємства «Дирекція з обслуговування майна спільної власності територіальних громад» на 2022-2024 роки	2022-2024 роки	Рішення 4-ї сесії обласної ради VIII скликання від 29.11.2021 №255-4/21
7.	Комплексна програма розвитку фізичної культури і спорту на 2022-2026 роки	2022-2026 роки	Рішення 5-ї сесії обласної ради VIII скликання від 16.12.2021 №323-5/21
8.	Регіональна програма запобігання дитячій бездоглядності та розвитку сімейних форм виховання на 2022-2024 роки	2022-2024 роки	Рішення 6-ї сесії обласної ради VIII скликання від 22.12.2021 №354-6/21
9.	Регіональна програма організації соціальної роботи та надання соціальних послуг в Чернівецькій області на 2022-2026 роки	2022-2026 роки	Рішення 6-ї сесії обласної ради VIII скликання від 22.12.2021 №353-6/21
10.	Обласна комплексна програма соціальної підтримки малозабезпечених верств населення «Турбота» на 2022-2024 роки	2022-2024 роки	Рішення 6-ї сесії обласної ради VIII скликання від 22.12.2021 №352-6/21
11.	Регіональна програма забезпечення проведення заходів територіальної оборони, підготовки населення до участі в русі національного спротиву та підтримки діяльності військових частин (установ)	2022-2024 роки	Рішення 6-ї сесії обласної ради VIII скликання від 22.12.2021 №351-6/21

	Чернівецького гарнізону в Чернівецькій області на період 2022 - 2024 років		
12.	Комплексна програма з охорони навколишнього природного середовища «Екологія» у Чернівецькій області на 2022 – 2026 роки	2022-2026 роки	Рішення 9-ї сесії обласної ради VIII скликання від 29.09.2022 №24-9/22
13.	Програма державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря Чернівецької зони	2022-2024 роки	Розпорядження обласної державної адміністрації (обласної військової адміністрації) від 08.06.2022 №728-р
14.	Програма підвищення ефективності виконання повноважень органами виконавчої влади у Чернівецькій обласній державній адміністрації (обласній військовій адміністрації) на 2023 – 2024 роки	2023-2024 роки	Розпорядження обласної державної адміністрації (обласної військової адміністрації) від 16.11.2022 № 1394-р
15.	Регіональна програма підтримки обласних комунальних закладів охорони здоров'я на 2023 – 2025 роки	2023-2025 роки	Розпорядження обласної державної адміністрації (обласної військової адміністрації) від 12.12.2022 № 1483-р
16.	Комплексна програма розвитку малого та середнього підприємництва у Чернівецькій області на 2023-2024 роки	2023-2024 роки	Розпорядження обласної державної адміністрації (обласної військової адміністрації) від 12.12.2022 № 1485-р
17.	Регіональна програма розвитку культури на 2023-2025 роки	2023-2025 роки	Розпорядження обласної державної адміністрації (обласної військової адміністрації) від 12.12.2022 № 1488-р
18.	Регіональна програма охорони та збереження об'єктів культурної спадщини Чернівецької області на 2023-2025 роки	2023-2025 роки	Розпорядження обласної державної адміністрації (обласної військової адміністрації) від 12.12.2022 № 1489-р
19.	Комплексна програма розвитку земельних відносин у Чернівецькій області на 2023 – 2027 роки	2023-2027 роки	Розпорядження обласної державної адміністрації (обласної військової адміністрації) від 19.12.2022 № 1505-р
20.	Комплексна програма підтримки розвитку сільського господарства Чернівецької області на 2023-2027 роки	2023-2027 роки	Розпорядження обласної державної адміністрації (обласної військової адміністрації) від 26.12.2022 № 1528-р
21.	Регіональна програма забезпечення молоді житлом на 2023-2027 роки	2023-2027 роки	Розпорядження обласної державної адміністрації (обласної військової адміністрації) від 19.01.2023 № 23-р
22.	Регіональна програма розвитку автомобільних доріг загального користування місцевого значення на 2023-2024 роки	2023-2024 роки	Розпорядження обласної державної адміністрації (обласної військової адміністрації) від 29.03.2023 №202-р
23.	Регіональна програма профілактики	2023-2025 роки	Розпорядження обласної

	правопорушень в Чернівецькій області на 2023-2025 роки	роки	державної (обласної адміністрації) №266-р	адміністрації військової від 18.04.2023
24.	Комплексна програма «Питна вода Чернівецької області на 2023-2026 роки»	2023-2026 роки	Розпорядження державної (обласної адміністрації) №317-р	обласної адміністрації військової від 02.05.2023
25.	Регіональна програма компенсації частини процентної ставки за іпотечними кредитами окремих категорій громадян у Чернівецькій області на 2023 – 2025 роки	2023 – 2025 роки	Розпорядження державної (обласної адміністрації) № 662-р	обласної адміністрації військової від 27.07.2023
26.	Комплексна програма забезпечення безпеки та стійкості критичної інфраструктури Чернівецької області на 2023-2025 роки	2023-2025 роки	Розпорядження державної (обласної адміністрації) №940-р	обласної адміністрації військової від 28.09.2023
27.	Регіональна програма сприяння розвитку громадянського суспільства, відзначення свят державного, регіонального, місцевого значення та здійснення представницьких, інших заходів у Чернівецькій області на 2024-2027 роки	2024-2027 роки	Розпорядження державної (обласної адміністрації) № 1146-р	обласної адміністрації військової від 20.11.2023
28.	Регіональна програма розвитку міжнародного співробітництва Чернівецької області на 2024 – 2026 роки	2024-2026 роки	Розпорядження державної (обласної адміністрації) № 1000-р	обласної адміністрації військової від 13.10.2023
29.	Регіональна програма розвитку цивільного захисту, забезпечення пожежної безпеки та запобігання і реагування на надзвичайні ситуації в Чернівецькій області на 2024-2027 роки	2024-2027 роки	Розпорядження державної (обласної адміністрації) № 1187-р	обласної адміністрації військової від 27.11.2023
30.	Регіональна програма підтримки інститутів громадянського суспільства етнічного спрямування (національних меншин) Чернівецької області на 2024 рік	2024 рік	Розпорядження державної (обласної адміністрації) № 1188-р	обласної адміністрації військової від 27.11.2023
31.	Регіональна програма національно-патріотичного виховання в Чернівецькій області на 2024 рік	2024 рік	Розпорядження державної (обласної адміністрації) № 1193-р	обласної адміністрації військової від 27.11.2023
Проекти				
32.	Регіональна програма фінансової підтримки установи «Агенція регіонального розвитку Чернівецької області» на 2024-2027 роки	2024-2027 роки		
33.	Комплексна програма розвитку туризму в Чернівецькій області на 2024-2025 роки	2024-2025 роки		
34.	Регіональна програма «Вчитель» на 2024 рік	2024 рік		
35.	Регіональна програма розвитку освітньої галузі Чернівецької області на 2024 рік	2024 рік		
36.	Регіональна програма забезпечення інформаційних потреб населення області	2024-2026 роки		

	на 2024-2026 роки		
37.	Регіональна програма щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з інвалідністю на 2024-2026 роки	2024-2026 роки	
38.	Комплексна програма просторового розвитку з розроблення (оновлення) містобудівної документації територій та ведення містобудівного кадастру Чернівецької області на 2024-2027 роки	2024-2027 роки	
39.	Програма розвитку архівної справи в Державному архіві Чернівецької області на 2024-2026 роки	2024-2026 роки	
40.	Регіональна програма із забезпечення повноважень щодо управління майном спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст області на 2024-2026 роки	2024-2026 роки	
41.	Комплексна програма підтримки та інтеграції внутрішньо переміщених осіб, інших постраждалих від війни на 2024 рік	2024 рік	
42.	Регіональна програма соціальної підтримки учасників АТО/ООС, Захисників і Захисниць та членів їх сімей на 2024 рік	2024 рік	
43.	Програма створення страхового фонду документації Чернівецької області на 2024-2026 роки	2024-2026 роки	
44.	Програма підготовки, проведення та розвиток проекту «Пліч-о-пліч Всеукраїнські шкільні ліги» серед учнів закладів загальної середньої освіти Чернівецької області на 2024-2025 роки	2024-2025 роки	

Стратегічні напрями, оперативні цілі та завдання Стратегії

Базуючись на результатах соціально-економічного аналізу, в області розроблена стратегія до 2027 року, для досягнення стратегічних та операційних цілей розвитку області були визначені основні завдання.

Стратегічна ціль 1

(визначена на засадах SMART-спеціалізації)

Підвищення конкурентоспроможності регіону шляхом інноваційного розвитку сільського господарства, переробної промисловості та туризму

Смарт-спеціалізація полягає у виявленні та реалізації унікального для кожного регіону потенціалу економічного розвитку, заснованого на його специфічних конкурентних перевагах.

Смарт-спеціалізація – це пріоритети розвитку регіону, які здатні достатньо швидко активізувати якісні структурні економічні перетворення та підвищити конкурентоспроможність економіки регіону.

Підвищення конкурентоспроможності регіону шляхом інноваційного розвитку сільського господарства, переробної промисловості та туризму передбачає цілеспрямовану підтримку інвестиційно-інноваційної складової, поліпшення менеджменту, удосконалення виробничих процесів на основі технологічної модернізації тощо.

Досягнення стратегічної цілі передбачається через реалізацію таких оперативних цілей:

Оперативна ціль 1.1. Стимулювання інноваційного розвитку сільського господарства

Сільське господарство відіграє визначальну роль в економіці регіону. Виробництвом сільськогосподарської продукції в регіоні займаються близько 700 підприємств різних форм власності та господарювання і 172,7 тисяч особистих селянських господарств. Всіма категоріями господарств щорічно виробляється близько 600 тис. тонн зернових та зернобобових культур.

У 2022 році область посіла 1 місце в загальноукраїнському рейтингу з виробництва плодів та ягід. В області щорічно закладається/оновлюється до 200 га насаджень плодово-ягідних культур та входять в плодоношення молоді сади. Виробництво плодово-ягідної продукції відбувається випереджаючими темпами, у порівнянні із створенням бази для сортування, зберігання та переробки плодів.

Для забезпечення зберігання більших об'ємів зазначеної продукції є потреба в додатковому будівництві 3-х сучасних об'єктів інфраструктури із холодильним обладнанням для зберігання плодоягідної продукції на 13,4 - тис. тонн, що заплановано на найближчі 4 роки.

Щорічно всіма категоріями господарств виробляється також понад 600 тис. тонн картоплі та понад 200 тис. тонн овочів. Частина виробленої продукції реалізується у свіжому вигляді та споживається населенням, але більшість продукції закладається на зберігання у сховища для нового сезону. Господарства населення зберігають вирощену продукцію у пристосованих сховищах, однак в промислових цілях для довготривалого зберігання картоплі та овочів в області не достатньо об'єктів інфраструктури для зберігання всієї вирощеної сільськогосподарської продукції, тому є необхідність в додатковому будівництві у найближчі роки 2-х сучасних, обладнаних холодильниками, сховищ.

Вдосконалення та розширення селекційної бази сільськогосподарської галузі, зокрема створення науково-дослідними установами області перспективних, конкурентоспроможних, високопродуктивних сортів і гібридів сільськогосподарської продукції, саджанців плодово-ягідних та горіхоплідних культур, районованих та адаптованих до природно-кліматичних умов Буковини, а також розробки технологій їх вирощування дозволить збільшити урожайність та наростити валові збори сільгоспкультур.

В області і надалі скорочується поголів'я сільськогосподарських тварин. З метою його нарощування потрібно будувати нові та здійснювати реконструкцію діючих тваринницьких приміщень, оновлювати поголів'я шляхом закупівлі високопродуктивних порід сільськогосподарських тварин.

Однією із галузей птахівництва, яка в останні роки почала інтенсивно розвиватися, є індиківництво. Завдяки залученню інвестицій та використання кредитних ресурсів вдалось провести реконструкцію ряду тваринницьких приміщень, значно збільшити чисельність поголів'я птиці та вирощування м'яса індиків.

З метою нарощування поголів'я овець, особливо в особистих господарствах населення, так як левова частка поголів'я знаходиться саме в цій категорії господарств, та підтримки їх розвитку, а також розвитку с/г агроформувань в області діє Комплексна програма підтримки розвитку сільського господарства Чернівецької області на 2023–2027 роки, яка передбачає надання фінансової підтримки суб'єктам племінної справи та іншим сільськогосподарським товаровиробникам у тваринництві на утримання та збереження поголів'я баранів, вівцематок та яроч старше одного року. В 2023 році за даним напрямом виділено 1075,0 тис. грн.

Перспективним для нашої області є також риборозведення. В межах найменшої в Україні Чернівецької області, площа якої становить всього 1,3% її території, протікає 4240 річок, розташовані 1071 ставок, які в основному використовуються для риборозведення. Загальна площа земельного фонду області, яка покрита поверхневими водами, складає 80,041 тис. га, або майже 10% її території.

Основним видом риби, яку вирощують у ставових господарствах, є короп, який по своїм біологічним особливостям - темпу росту, скоростиглості, невибагливості до умов утримання, займає перше місце серед усіх ставових риб. Наступне місце займає товстолоб та карась, з цінних видів риб вирощують лососеві, осетрові, форель райдужну, струмкову, а також стерлядь. Останнім часом збільшується кількість підприємств, які займаються розведенням цінних видів риб (лососевих, осетрових та райдужної форелі). За оцінкою експертів наша область займає перше місце в загальноукраїнському рейтингу з виробництва форелі.

Основними проблемами розвитку сільського господарства є:

- недостатній рівень розвитку аграрної інфраструктури;
- недостатня державна фінансова підтримка виробництва сільськогосподарської продукції;
- мала кількість суб'єктів господарювання з переробки сільськогосподарської продукції;
- зменшення поголів'я сільськогосподарських тварин в усіх категоріях господарств;
- низький рівень розвитку галузі риборозведення, висока вартість кормів, зношеність фондів та матеріально-технічних засобів, відсутність обігових коштів для здійснення інтенсифікації вирощування (впровадження сучасних аквакультурних технологій);
- недостатній рівень співпраці між різними сільськогосподарськими виробниками для організації реалізації продукції.

Очікувані результати:

- нарощування виробництва валової продукції сільського господарства;
- збільшення ефективності сільськогосподарського виробництва;
- зміцнення конкурентоспроможності аграрного сектору, в тому числі на гірських територіях;
- зростання чисельності поголів'я худоби та птиці, підвищення їх продуктивності;
- сприяння економічному розвитку сільської місцевості та зайнятості населення;
- нарощування обсягів виробництва екологічно чистої продукції;
- просування сільськогосподарської продукції, вирощеної індивідуальними товаровиробниками на ринок.

Індикатори:

- кількість нових приміщень для зберігання зерна, довготривалого зберігання плодючої продукції, картоплі та овочів із регульованим газовим середовищем;
- збільшення обсягів потужностей із зберігання продукції рослинництва;
- збільшення поголів'я племінних сільськогосподарських тварин;
- зростання поголів'я птиці;
- кількість приміщень для утримання сільськогосподарських тварин;
- кількість суб'єктів аквакультури з вирощування риб;
- обсяг виробництва продукції сільського господарства в постійних цінах, млн.грн;
- індекс виробництва сільськогосподарської продукції, %;
- збільшення площ під інтенсивними садами;
- кількість виробників, об'єднаних у кластер;
- кількість створених нових сортів в рослинництві;
- кількість отриманих патентів в галузі тваринництва.

Таблиця 2. Оперативна ціль 1.1 – завдання та шляхи реалізації

Завдання	Шляхи їх реалізації
1.1.1. Створення інфраструктури для зберігання, сортування та переробки сільгосппродукції	<ul style="list-style-type: none"> - Створення сучасних складських приміщень для зберігання зерна, довготривалого зберігання плодоягідної продукції, картоплі та овочів із застосуванням регульованого газового середовища, а також комплексів для автоматизованого сортування продукції. - Сприяння переробці сільськогосподарської продукції.
1.1.2. Відродження та ефективний розвиток тваринництва в області	<ul style="list-style-type: none"> - Розвиток племінної справи, відродження вівчарства в області. - Розвиток птахівництва, в тому числі індиківництва. <ul style="list-style-type: none"> - Будівництво та реконструкція тваринницьких приміщень, закупівля високопродуктивних порід сільськогосподарських тварин. - Розвиток галузі рибництва.
1.1.3. Запровадження інноваційних методів ведення сільського господарства	<ul style="list-style-type: none"> - Закладка садів за інноваційними технологіями вирощування. - Об'єднання виробників сільгосппродукції у кластери задля збільшення реалізації вирощеної продукції. <ul style="list-style-type: none"> - Вдосконалення селекційної бази для сільськогосподарської галузі.

1.2. Підвищення конкурентоспроможності провідних галузей промисловості

Виробництво високотехнологічної продукції з високою часткою валової доданої вартості та інтенсивний розвиток інноваційної складової у галузі промисловості є одним з основних чинників ефективного функціонування промислового комплексу як країни в цілому так і кожного з регіонів зокрема.

Аналіз основних показників діяльності промислового комплексу Чернівецької області за період 2012 – 2023 років свідчить про наявність окремих негативних тенденцій розвитку, однак, разом з тим, можна виокремити основні завдання, напрямки та шляхи, реалізація та впровадження яких забезпечуватиме розвиток галузі та зростання основних показників.

Так, незважаючи на загальне збільшення частки промисловості у структурі валової доданої вартості регіону (з 9,9% до 11,9%), частка переробної промисловості зменшилася на 0,9 в.п., а динаміка розвитку основних галузей (харчова, деревообробна, легка промисловість, машинобудування) за вказаний період мала дещо нестабільний характер.

Варто зауважити, що за вказаний період продовжилася поглиблення галузевої та територіальної диспропорції розвитку промислового комплексу: 56,2% у структурі обсягів реалізованої промислової продукції займає постачання електроенергії, газу пари та кондиціонованого повітря, значна частка промислових підприємств розташовані у м. Чернівці та інших міських територіальних громадах, в той час, як розвиток виробництва у сільських громадах є недостатнім.

Також, простежується низхідна динаміка показників інноваційної діяльності, зокрема кількості інноваційно активних промислових підприємств, обсягів реалізованої інноваційної продукції.

Відтак, враховуючи основні проблемні питання розвитку промислового комплексу Чернівецької області, з метою забезпечення ефективного функціонування галузі у відповідності до вимог сучасності та на середньостроковий період, визначено завдання «Посилення розвитку інноваційної складової у галузях переробної промисловості області» та «Подолання галузевої та територіальної диспропорції розвитку промислового комплексу» та відповідні шляхи їх реалізації.

- **Основні проблемні питання розвитку промислового комплексу Чернівецької області:**
- Продовження військових дій в Україні та як наслідок скорочення фахового кадрового потенціалу у галузі;
- Втрати традиційних ринків збуту та логістичних шляхів;
- Зниження ділової активності, погіршення кон'юнктури та ускладнення співробітництва на внутрішніх і зовнішніх ринках, зменшення замовлень на продукцію;

- Недостатня інноваційна активність промислових підприємств;
- Повільні темпи модернізації та технологічного переоснащення виробництва.

Очікувані результати:

- Нарощування позитивної динаміки розвитку промислового комплексу області, зростання обсягів виробництва та реалізації промислової продукції;
- Нівелювання галузевої та територіальної диспропорції розвитку промислового комплексу;
- Підвищення конкурентоспроможності продукції, ресурсо- та енергоефективності виробництва;
- Активізація діяльності щодо розбудови та облаштування інфраструктури індустріальних парків, початок виробництва;
- Створення нових робочих місць разом із збереженням наявного фахового кадрового потенціалу у галузі.

Індикатори виконання:

- Індекс промислової продукції в Чернівецькій області;
- Обсяг реалізованої промислової продукції;
- Зростання частки галузей переробної промисловості у структурі ВДВ та обсягів реалізації промислової продукції;
- Кількість індустріальних парків, включених до Реєстру індустріальних (промислових) парків, наявність керуючої компанії, учасників ІП, фактична діяльність учасників у межах ІП;
- Кількість створених нових робочих місць у галузі.

Таблиця 3. Оперативна ціль 1.2 – завдання та шляхи реалізації

Завдання	Шляхи їх реалізації
1.2.1. Посилення розвитку інноваційної складової галузей переробної промислового комплексу області	<ul style="list-style-type: none"> - Впровадження у виробництво новітніх технологій, наукових розробок, освоєння виробництва нових видів інноваційної продукції. - Створення та розбудова галузевих та територіальних кластерів в сфері харчової, деревообробної та легкої промисловості, індустріальних, технологічних парків, бізнес-інкубаторів тощо.(наукові та технопарки, хаби цифрових інновацій тощо). - Розширення джерел фінансування інноваційної діяльності. - Розвиток інноваційного підприємництва (в тому числі мікропідприємництва).
1.2.2. Продукування валової доданої вартості у галузях переробної промисловості.	<ul style="list-style-type: none"> - Модернізація, розширення діючих виробництв, створення нових виробничих потужностей. - Створення конкурентних переваг суб'єктами господарювання з виробництва продукції із глибоким ступенем переробки (з високою доданою вартістю). - Ефективне використання наявного сировинного та ресурсного потенціалу регіону. - Підвищення ресурсо- та енергоефективності виробництва. - Забезпечення рівних умов споживання деревини та спрощення доступу до сировини (лісоматеріалів). - Проведення та розвиток виробництва регіональними виробниками враховуючи попит та світові тенденції розвитку харчової промисловості (органічна, екологічна продукція). - Формування повних ланцюгів доданої вартості у легкій промисловості на протипагу розповсюдженим схемам виробництва продукції на умовах давальницької сировини або її експорту.
1.2.3. Подолання галузевої та	<ul style="list-style-type: none"> - Розміщення нових виробництв на території

<p>територіальної диспропорції розвитку промислового комплексу</p>	<p>гірських, сільських населених пунктів, тощо.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Поширення практик створення виробничих кооперативів. - Активне використання міжнародних донорських програм та грантів, залучення ресурсів міжнародних та регіональних фінансових інституцій. - Нарощення виробничого потенціалу підгалузями промисловості, питома вага яких у структурі валової доданої вартості не є достатньою. - Кооперування суб'єктів господарювання за вертикальним та горизонтальним принципами, розвиток міжрегіональної кооперації з метою подолання територіальної диспропорції.
<p>1.2.4. Створення та розбудова індустріальних парків на території області</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Сприяння створенню індустріальних парків в територіальних громадах області.
<p>1.2.5. Формування сприятливого інвестиційного клімату в Чернівецькій області, підтримка залучення інвестицій та промоція інвестиційних можливостей регіону.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Промоція регіону на національному та міжнародному рівнях з метою залучення інвестицій та активізації зовнішньоекономічної діяльності. - Диверсифікація джерел фінансування капітальних інвестицій підприємств та організацій області шляхом розширення їх доступу до кредитних, бюджетних та донорських ресурсів. - Забезпечення створення та функціонування регіонального інвестиційного вебпорталу. - Виготовлення та поширення якісного інформаційного продукту щодо економічного та інвестиційного потенціалу області. - Проведення міжнародних інвестиційних, економічних заходів на території області, у тому числі галузевих. - Представлення потенціалу області на регіональних, національних та міжнародних інвестиційних і бізнес-форумах, конференціях, конгресах.
<p>1.2.6. Створення ефективної інфраструктури для залучення інвестицій та розвитку експорту.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Сприяння налагодженню нових торгово-економічних зв'язків організацій та підприємств області з іноземними партнерами, зокрема поширення інформації про виставкові заходи в Україні та закордоном, а також навчальні та тренінгові програми з питань здійснення інвестиційної та зовнішньоекономічної діяльності. - Створення регіонального офісу підтримки експорту та місцевих інституцій, які сприятимуть залученню інвестицій та розвитку зовнішньоекономічної діяльності. - Розробка каталогу експортерів Чернівецької області. - Організація та проведення тренінгів, семінарів та конференцій з питань здійснення інвестиційної та зовнішньоекономічної діяльності.

Оперативна ціль 1.3. Підвищення економічної спроможності суб'єктів господарювання

Впродовж останніх 3-х років в Чернівецькій області відмічалось збільшення кількості суб'єктів малого та середнього підприємництва, які перебували на податковому обліку.

Станом на 01.01.2024 (за інформацією Головного управління Державної податкової служби у Чернівецькій області) в області на податковому обліку перебувало 64 583 суб'єктів господарської діяльності – платників податків (в тому числі 18 680 юридичних та 45 903 фізичних осіб – підприємців), що на 2856 суб'єктів більше, ніж станом на 01.01.2023.

Фактично здійснювали господарську діяльність 62 644 суб'єктів господарювання, у тому числі 17 103 юридичних та 45 541 фізичних осіб – підприємців.

Одним із інструментів реалізації на регіональному рівні державної політики розвитку малого та середнього підприємництва є Комплексна програма розвитку малого та середнього підприємництва у Чернівецькій області на 2023–2024 роки, затверджена розпорядженням обласної державної адміністрації (обласної військової адміністрації) від 12 грудня 2022 року № 1485-р (зі змінами).

У рамках реалізації заходів Комплексної програми розвитку малого та середнього підприємництва в Чернівецькій області розпорядженням обласної державної адміністрації (обласної державної адміністрації) від 20 лютого 2023 року № 111-р затверджено Порядок використання коштів, передбачених Комплексною програмою розвитку малого та середнього підприємництва у Чернівецькій області на 2023–2024 роки на надання суб'єктам малого та середнього підприємництва компенсації частини вартості обладнання, що забезпечує акумуляцію і генерацію енергії, для забезпечення роботи в умовах енергетичної кризи (зі змінами), яке зареєстровано Західним міжрегіональним управлінням Міністерства юстиції 23 лютого 2023 року за № 9/348.

Проведено 4 засідання робочої групи з відбору заявок суб'єктів малого та середнього підприємництва, за якими надаватиметься компенсація частини вартості обладнання, що забезпечує акумуляцію і генерацію енергії, для забезпечення роботи в умовах енергетичної кризи. На засіданнях позитивне рішення прийнято по 19 суб'єктах господарювання. Загальна сума компенсації становить 832 тис. грн.

Окрім того, розпорядженням обласної державної адміністрації (обласної військової адміністрації) від 17 липня 2023 року № 604-р затверджено Порядок використання коштів, передбачених Комплексною програмою розвитку малого та середнього підприємництва у Чернівецькій області на 2023–2024 роки на надання релокованим підприємствам компенсації частини вартості орендної плати за орендовані виробничі приміщення та вартості виробничого обладнання, придбаного на умовах кредитного договору з банками.

10 жовтня 2023 року відбулося засідання робочої групи з відбору заявок на надання релокованим підприємствам компенсації частини вартості орендної плати за орендовані виробничі приміщення та вартості виробничого обладнання, придбаного на умовах кредитного договору з банками та погоджено компенсацію на суму 100 тис. грн.

В області успішно реалізується урядова програма «єРобота» – грантові програми для започаткування бізнесу, розвитку підприємництва та навчання, яка передбачає комплекс заходів із створення робочих місць через підтримку бізнесу, держзамовлення, будівництво, кредитування та працевлаштування безробітних. Поміж ініціатив – мікрогранти на відкриття власного бізнесу, безповоротні гранти на розвиток переробних підприємств, часткова компенсація вартості нових теплиць, допомога на висадку фруктових і ягідних садів. А також з 10 квітня 2023 року Уряд запустив нові грантові програми для ветеранів на старт або масштабування власного бізнесу.

У рамках дії урядової програми «єРобота» в області з 01 лютого 2023 року прийнято 360 позитивних рішень щодо виділення грантових коштів, сума яких складає близько 85 млн грн. Також прийнято 16 позитивних рішень щодо заявок підприємств, які працюють у сфері переробки. Відповідна сума грантових коштів становить близько 63 млн грн. Загалом, в області буде створено близько 1000 нових робочих місць. Крім того визначено 7 переможців за урядовою програмою «Грант для ветеранів».

З метою надання поглибленої інформації і роз'яснення порядку компенсації частини вартості обладнання, що забезпечує акумуляцію і генерацію енергії, для забезпечення роботи в умовах енергетичної кризи та умови надання грантової підтримки в рамках урядової програми «єРобота», 22 березня 2023 року проведено інформаційний бізнес-семінар на тему: «Програми підтримки бізнесу в умовах воєнного стану: практики застосування» для підприємств, установ та організацій області за участі представників місцевих органів виконавчої влади та територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади.

З метою визначення потреб суб'єктів підприємництва області у робітничих кадрах проведено круглий стіл на тему: «Співпраця профтехосвіти з бізнесом: джерела стійкості, виклики та потенціал розвитку» за участі представників місцевого, релокованого бізнесу та директорів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

З метою забезпечення мобілізації платежів до державного та місцевого бюджетів на території області, зменшення рівня «тіньової зайнятості» та відповідно збільшення

надходжень, зокрема ПДФО до місцевих бюджетів у співпраці з Головним управлінням ДПС у Чернівецькій області проведено виїзні зустрічі з представниками бізнесу територіальних громад регіону. Також на заходах презентовано інформацію про державні та регіональні програми підтримки бізнесу, грантові програми від міжнародних організацій, якими можуть скористатися місцеві підприємці.

У 2023 році у співпраці з ГО «Savethechildren» проведено відбір заявок по грантах на розвиток або відкриття нового бізнесу та «професійні курси» або перекваліфікація для подальшого працевлаштування. В рамках програми подано близько 350 заявок від потенційних бенефіціарів, з них прийнято 210 позитивних рішень в тому числі 94 ВПО. 32 позитивних рішення щодо заявок на «професійні курси» або перекваліфікацію для подальшого працевлаштування. Бюджет програми близько 600 тис. дол. США.

Основними проблемами розвитку підприємництва залишаються:

- обмеженість або відсутність матеріально-фінансових ресурсів;
- недосконалість інституційного середовища підтримки підприємництва з питань надання правової, інформаційно-консультативної та фінансової допомоги підприємцям;
- значна тінізація суб'єктами підприємництва результатів (доходів) від економічної діяльності;
- зменшення кількості платоспроможних клієнтів;
- недосконалість системи навчання і перепідготовки кадрів для підприємницької діяльності, обмеженість інформаційного та консультаційного забезпечення.

Очікувані результати:

- створення ефективного конкурентного середовища;
- збільшення кількості суб'єктів господарювання малого та середнього підприємництва;
- створення додаткових робочих місць та підвищення гнучкості зайнятості населення;
- стимулювання підприємницької ініціативи населення;
- покращення якості функціонування суб'єктів інституційної підтримки підприємництва.

Індикатори:

- кількість бенефіціарів грантових програм;
- відношення зареєстрованих суб'єктів господарювання протягом поточного року до базової кількості;
- кількість переміщених підприємств зареєстрованих в Чернівецькій області;
- кількість суб'єктів господарювання, які отримали компенсацію;
- кількість новостворених суб'єктів інституційної підтримки підприємництва.

Таблиця 4. Оперативна ціль 1.3 – завдання та шляхи реалізації

Завдання	Шляхи їх реалізації
<p>1.3.1. Впровадження інструментів підтримки мікро-, малого та середнього підприємництва.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Популяризація підприємництва серед різних верств населення (внутрішньо переміщені особи, звільнені у запас або відставку, населення, яке проживає в сільській місцевості, жінки, молодь, люди похилого віку, тощо). - Надання суб'єктам мікро-, малого та середнього підприємництва компенсації частини вартості обладнання, що забезпечує акумуляцію та генерацію енергії, для забезпечення роботи в умовах енергетичної кризи. - Інформування щодо можливості залучення коштів міжнародних організацій та донорів для започаткування та масштабування бізнесу. <p>Покращення доступу мікро-, малого та середнього підприємництва до фінансування шляхом популяризації діючих державних програм підтримки бізнесу (єРобота, ФРП,</p>

<p>1.3.2. Пострелокаційний супровід та підтримка переміщеного бізнесу</p>	<p>ЕКА).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Організація заходів з метою інтеграції релокованих підприємств в бізнес-середовище (B2B, круглі столи, семінари тощо) - Надання релокованим підприємствам компенсації частини вартості орендної плати за орендовані виробничі приміщення та вартості виробничого обладнання, придбаного на умовах кредитного договору з банками. <p>Надання компенсації відсоткових ставок за кредитами, отриманими у банках для здійснення підприємницької діяльності у пріоритетних для Чернівецької області напрямках.</p>
<p>1.3.3. Сприяння ефективній діяльності суб'єктів інституційної підтримки підприємництва.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Розширення мережі суб'єктів інфраструктурної підтримки підприємництва. - Створення комунікаційних майданчиків та інтернет-платформ для взаємодії учасників бізнес-середовища. - Розширення розвитку партнерства між суб'єктами інституційної підтримки підприємництва інших країн.

Оперативна ціль 1.4. Розвиток туризму та рекреації

Вдале географічне розташування, сприятливі кліматичні умови, наявність багатьох компонентів рекреаційних ресурсів, багатої історико-культурної спадщини, тривале співіснування різних культур та традицій на відносно невеликій території, є чинниками розвитку туристичного та природно-ресурсного потенціалу краю.

Чернівецька область є мультикультурним регіоном, що має значний туристичний та рекреаційний потенціал, адже саме її територія – це перехрестя трьох історико-етнографічних районів (Буковина, Бессарабія, Гуцульщина). Крім того, регіон вважається південно-західним форпостом Київської Русі (України-Руси), співочою столицею країни та батьківщиною «Червоної рути», місцем проживання видатних історичних постатей.

Буковинський край багатий на пам'ятки історії та культури (автентичні історичні пам'ятки української, австрійсько-німецької, румунської, польської, молдавської, єврейської, турецької та інших культур).

Область характеризується співіснуванням великої кількості об'єктів релігійного туризму (православні в т.ч. старообрядницькі, греко-католицькі, римо-католицькі в т.ч. єзуїтські, вірменські, протестантські, іудейські храми та святині), що вказує і на мультирелігійність регіону.

У Чернівецькій області на державному обліку та під охороною перебуває 1782 пам'ятки історії та культури: 472 – археології, 488 – історії, 60 – монументального мистецтва, 762 – архітектури та містобудування.

В Чернівецькій області нараховується 349 заповідних територій та об'єктів, загальною площею понад 104,326 тис.га, що складає 12,8 % території області (загальнодержавний показник 6,7 %). З них 25 об'єктів мають загальнодержавне значення загальною площею 12,7 тис.га, а саме: національні природні парки «Вижницький», «Черемоський» та «Хотинський», 10 заказників, 9 пам'яток природи, 2 дендропарки та Чернівецький ботанічний сад; 324 об'єкти мають місцеве значення, серед них - 2 регіональні ландшафтні парки, 47 заказників, 193 пам'ятки природи, 4 дендропарки, 40 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, 38 заповідних урочищ.

Свої послуги в області надають 124 колективних заклади розміщення, серед яких готелі, мотелі та хостели, а також 99 приватних садиб сільського зеленого (екологічного) туризму загальною кількістю ліжок місць 6175. Свої послуги туристам пропонує 55 суб'єктів туристичної діяльності.

Чернівецька область займає третє місце серед областей України за сплатою податків, адже в 2023 році було сплачено 21,4 млн грн.

Обсяг надходжень від туристичного збору у 2023 році склав 3,3 млн грн, що на 37% більше у порівнянні з 2022 роком.

З метою розвитку транскордонного туризму та залучення інвестицій в сферу туризму в області реалізуються міжнародний проєкт: «CARPATHIAUNESCO – GREENCARPATHIAIntegratedcross-bordertouristicroute» в рамках Спільної операційної програми «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна 2014 – 2020». Загальний бюджет проєкту становить: 400158,24 ЄВРО, у тому числі: співфінансування: 8414,19 ЄВРО.

З метою популяризації туризму в рамках реалізації транскордонного проєкту «CARPATHIA UNESCO – GREEN CARPATHIA Integrated cross-border touristic route» HUSKROUA/1702/8.2/0019 проведено наступні туристичні заходи:

07 липня 2023 року проведено туристичний захід «Карпатська спадщина» на території державного історико–архітектурного заповідника «Хотинська фортеця» (м. Хотин).

28 серпня 2023 року на горі Томнатик організовано і проведено туристичний захід «Зелені Карпати», метою якого є ознайомлення відвідувачів та гостей області з історією, культурою та туристичними перлинами буковинського краю. На туристичному заході були присутні 15 тревел-блогерів, які створювали тревелконтент для висвітлення туристичної привабливості регіону потенційним туристам.

Відзнято ролик за участі відомого українського кулінара Євгена Клопотенко та власниці садиби сільського зеленого туризму «Заманушка» Наталією В'ятковською про автентичні Буковинські страви.

27 вересня 2023 року на території Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича проведено туристичний захід «Карпатська спадщина».

Проведено 4 воркшопи для студентів Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича та Чернівецького торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету з подальшим виїздом на ключові об'єкти, які включені до транскордонного туристичного маршруту.

Розроблено 3 односторонні та 3 триденні туристичні маршрути, які об'єднуються між собою в один великий транскордонний туристичний маршрут, який має протяжність 1 252,6 км територією країн учасників, поєднує 13 пам'яток ЮНЕСКО та 13 пам'яток культури національного значення, природні пам'ятки

Сільський туризм – один із видів внутрішнього і в'їзного туризму, розвиток якого дозволить удосконалити транспорту інфраструктуру, створити додаткові робочі місця, вирішити інші соціально-економічні проблеми сіл тощо.

Сучасні тенденції розвитку туризму вимагають формування та просування туристичного продукту, скерованого на конкретного споживача, який сьогодні є більш інформований, незалежний, розкутий, критично й вибагливо відноситься до пропонованих йому товарів і послуг. Формування туристичного продукту у відповідності до потреб споживача потребує запровадження ефективної системи маркетингу та просування.

Основними проблемами розвитку туризму у нашому регіоні є:

- недостатня впізнаваність Чернівецької області (Північної Буковини) в Україні та Світі;
- незадовільний рівень інформаційно-рекламного забезпечення туристичної діяльності області;
- незадовільний стан залізничного, авіаційного сполучення та шляхів сполучення; доріг;
- незначний асортимент туристичної продукції;
- відсутність інфраструктурних комунікацій у рекреаційних зонах;
- відсутність єдиної системи туристичного маркування рекреаційних територій області.

Очікувані результати:

- створення позитивного туристичного іміджу Буковини на внутрішньому та міжнародному туристичних ринках;
- забезпечення зростання конкурентоздатності туристичної пропозиції регіону;
- формування регіонального інтернет-ресурсу про Буковину туристичну;
- створення та впровадження єдиної туристично-інформаційної системи регіону з системою он-лайн бронювання та оплати;
- збільшення чисельності внутрішніх туристів;
- збільшення обсягів продажу регіональних туристичних продуктів;
- збільшення кількості туристичних маршрутів в області;

- зростання кількості туристів «вихідного дня» в місті Чернівці;
- -більшення обсягу потоку туристів в гірській місцевості та в Дністровському каньйоні.

Індикатори:

- кількість облаштованих для відпочинку туристів природніх локацій;
- кількість промаркованих піших туристичних маршрутів;
- кількість створених місць для короткострокового відпочинку;
- наявність туристичного порталу;
- кількість створених нових туристичних маршрутів;
- кількість заходів, на яких представлено туристичний потенціал регіону;
- кількість створених майданчиків для реалізації крафтових та локальних продуктів.

Таблиця 5. Оперативна ціль 1.4 – завдання та шляхи реалізації

Завдання	Шляхи їх реалізації
1.4.1. Створення сприятливих умов для розвитку туристично-рекреаційного потенціалу, у тому числі на гірських територіях	<ul style="list-style-type: none"> - Розвиток доступності рекреаційно-туристичних територій/об'єктів та раціональне використання природно-лікувальних ресурсів; - Підвищення туристичної привабливості національних природніх парків на території області; - Створення комфортних і безпечних умов для туристів; - Маркування піших туристичних маршрутів гірського туризму.
1.4.2. Формування туристичної інфраструктури в регіоні	<ul style="list-style-type: none"> - Створення та належне облаштування туристичних маршрутів та об'єктів туристичних відвідувань, їх цифровізація; - Сприяння створенню туристичних кластерів, проведення семінарів, тренінгів тощо; - Розвиток мережі туристично-інформаційних центрів; - Розвиток мережі закладів прийому та активного відпочинку туристів, зокрема гірських притулків, кемпінгів тощо.
1.4.3. Популяризація туристичного потенціалу Чернівецької області.	<ul style="list-style-type: none"> - Участь та проведення міжнародних та міжрегіональних форумів, виставок, фестивалів з популяризацією туристичного потенціалу регіону; - Створення якісного відео-контенту про туристичні можливості регіону; - Створення туристичного порталу для поширення інформації про туристичні можливості регіону; - Створення туристичного бренду для просування регіону у тому числі з використанням цифрових технологій.
1.4.4. Сприяння створенню та популяризація крафтової та локальної продукції	<ul style="list-style-type: none"> - Створення майданчиків для реалізації крафтових та локальних продуктів; - Створення кластеру виробників крафтової продукції; - Створення карти крафтового виробництва;

Оперативна ціль 1.5. Формування сучасної системи підготовки кадрів для потреб регіональної економіки, у т.ч. з урахуванням потреб релокованого бізнесу

Враховуючи наявні тенденції розвитку ринку праці заклади професійної (професійно-технічної) освіти області мають можливості щодо надання освітніх послуг випускникам закладів загальної середньої освіти, професійного навчання безробітних громадян, а також, підвищення кваліфікації робітників, перекваліфікацію та навчання дорослого населення за ліцензованими робітничими професіями.

У закладах професійної освіти можуть навчатися вимушені переселенці, особи з інвалідністю, звільнені з військової служби, особи, позбавлені особистої свободи внаслідок

збройної агресії проти України, після їхнього звільнення, а також ті, хто у період дії воєнного стану в Україні отримав поранення, контузію, каліцтво або захворювання.

У Чернівецькій області функціонує 16 закладів професійної (професійно-технічної) освіти різних типів, з них 6 – вищих професійних училищ, 8 ліцеїв, Сокирянський навчальний центр № 67 при установі виконання покарань та професійно-технічне училище.

За галузевим спрямуванням заклади професійної (професійно-технічної) освіти області розподіляються: 2 – для будівництва; 2 – для промисловості; 5 – агропромислового профілю; 2 – для сфери послуг; 2 – для транспорту, 2 – громадського харчування.

Підготовка кваліфікованих робітників ведеться за 79 професіями. На сьогодні, відслідковується тенденція скорочення попиту на ринку праці на працівників з вищою освітою, тоді як пропозиція на фахівців з робітничими професіями, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках праці, зростає.

У закладах професійної (професійно-технічної) освіти працює 12 навчально-практичних центрів, 9 з яких створено за рахунок коштів державного бюджету, а 3 – за власні кошти ЗП(ПТ)О.

Відповідно до потреб регіону в кваліфікованих робітниках в області щорічно формується регіональне замовлення на підготовку кваліфікованих робітників та фахових молодших бакалаврів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти яке затверджується розпорядженням обласної державної адміністрації (обласної військової адміністрації).

У закладах професійної (професійно-технічної) освіти регіону більше 60%учнів одночасно із здобуттям робітничої кваліфікації отримують повну загальну середню освіту; навчаються без отримання повної загальної середньої освіти більше 1%; на базі повної загальної середньої освіти - 35%; 130 осіб здобувають вищу освіту на рівні кваліфікаційних вимог до фахового молодшого бакалавра.

На теренах Чернівецької області функціонує 28 закладів вищої та фахової передвищої освіти (7 закладів вищої та 21 заклад фахової передвищої освіти), які здійснюють підготовку фахівців за освітньо-професійним ступенем «фаховий молодший бакалавр», ступенями вищої освіти «бакалавр» та «магістр».

Підготовка фахівців за ступенями вищої освіти «бакалавр», «магістр» у закладах вищої освіти здійснюється з 23 галузей знань, зокрема: «Освіта/Педагогіка», «Культура і мистецтво», «Гуманітарні науки», «Природничі науки», «Математика та статистика», «Інформаційні технології», «Електрична інженерія» та інші.

У закладах фахової передвищої освіти підготовка фахівців здійснюється за 18 галузями знань: «Освіта», «Культура і мистецтво», «Управління та адміністрування», «Право», «Математика та статистика», «Інформаційні технології» тощо.

Аналіз статистичних даних вказує на те, що за останні 3 роки кількість студентів, які навчаються в закладах фахової передвищої освіти збільшилась на 921 особу, а в закладах вищої освіти – на 2556 осіб.

У середньому випускники закладів професійної (професійно-технічної) освіти на 82% забезпечують ринок праці області кваліфікованими робітниками.

З метою профорієнтації молоді на актуальні на ринку праці професії у закладах професійно-технічної освіти щорічно проводяться дні відкритих дверей, працюють профорієнтаційні агітбригади, творчі звіти, виставки технічної творчості учнівської молоді.

Протягом 2023 року соціальними послугами обласної служби зайнятості скористалося 14,0 тис.осіб, з них мали статус безробітного 8,1 тис. осіб. З початку 2023 року статус безробітного отримали 5,8 тис. осіб.

Із загальної чисельності безробітних, які перебували на обліку у службі зайнятості, 54,6% складала жителі сільської місцевості, 72,9% - жінки, 27,1% - чоловіки, 27,9% - молодь у віці до 35 років, 33,7% - особи, які потребують додаткових гарантій у працевлаштуванні, 9,5% - особи, вивільненні у зв'язку зі змінами в організації виробництва.

Кількість роботодавців, які мали вакансії у 2023 році, склала 1817 одиниць. Впродовж 2023 року підприємства, установи та організації області подали інформацію про наявність 6442 вакантні посади.

За направленнями служби зайнятості проходило професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації 587 безробітних. У центрах професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості навчалася 136 осіб з статусом безробітного.

Чернівецькою обласною службою зайнятості у 2023 році було видано 532 ваучера для підняття конкурентоспроможності деяким категоріям громадян.

Основною проблемою, яка потребує розв'язання, є невідповідність підготовки кваліфікованих кадрів до сучасних потреб регіонального ринку праці.

Ця ситуація зумовлена наступними факторами:

- недостатній обсяг фінансування професійної (професійно-технічної) освіти;
- низький рівень оплати праці педагогічних та інших працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти;
- недостатня співпраця закладів професійної (професійно-технічної) освіти з роботодавцями та бізнес-партнерами;
- перенасиченість на ринку праці фахівців з окремих галузей вищої освіти;
- -професійно-кваліфікаційний дисбаланс і певні диспропорції між попитом і пропозицією робочої сили;
- значні масштаби нелегальної зайнятості;
- значні обсяги необлікованої трудової міграції.
- проблема територіальної і галузевої мобільності робочої сили;
- низька мотивація до праці та заробітна плата.

Очікувані результати:

- розширення автономії закладів професійної (професійно-технічної) освіти, зокрема розроблення і впровадження власних освітніх програм, отримання статусу неприбуткової організації із збереженням податкових пільг і отриманням фінансової автономії;
- запровадження гнучкої моделі здобуття повних і часткових професійних кваліфікацій;
- залучення роботодавців до програми матеріальної мотивації випускників професійних закладів освіти для подальшого працевлаштування на підприємстві (дільниці, бригади тощо);
- матеріальне стимулювання роботодавцями молодих робітників при влаштуванні на підприємство при умові обов'язкового відпрацювання певного терміну за отриманою спеціальністю;

підвищення зацікавленості працедавців у створенні нових робочих місць, зокрема шляхом реалізації механізмів компенсаційних виплат, пов'язаних із витратами зі сплати єдиного соціального внеску за працевлаштування безробітних на нові робочі місця, з витратами роботодавця на оплату праці працевлаштованої особи з числа внутрішньо переміщених осіб;

- підвищення мобільності робочої сили на ринку праці, її якості та конкурентоспроможності шляхом охоплення професійною підготовкою, перепідготовкою та підвищенням кваліфікації, індивідуальний підхід в оперативному вирішенні кадрових проблем роботодавців;
- підвищення результативності реалізації активних заходів сприяння зайнятості (працевлаштування, професійне навчання, громадські та інші роботи тимчасового характеру, підтримка підприємництва);
- забезпечення тимчасової зайнятості та додаткової соціальної підтримки громадянам шляхом збільшення фінансування організації громадських та інших робіт тимчасового характеру за рахунок коштів місцевих бюджетів, зокрема територіальних громад.

Індикатори:

- кількість підготовлених кадрів, в тому числі перекваліфіковано внутрішньо переміщених осіб та ветеранів війни;
- кількість охоплених шукачів роботи, осіб;
- кількість працевлаштованих шукачів роботи на вільні робочі місця, осіб;
- кількість залучених осіб до участі в державній програмі надання мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу.

Таблиця 6. Оперативна ціль 1.5 – завдання та шляхи реалізації

Завдання	Шляхи їх реалізації
1.5.1. Формування сучасної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для потреб регіональної	- Впровадження освітніх програм для підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів з урахуванням

<p>економіки, у тому числі розвиток системи освіти впродовж життя</p>	<p>специфіки та актуальних потреб регіонального ринку праці, в т.ч. із урахуванням потреб релокованого бізнесу.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Розвиток регіонального навчально-консультативного центру кадрів агропромислового комплексу та підвищення кваліфікації фахівців, в тому числі перекваліфікація внутрішньо переміщених осіб, ветеранів війни для потреб економіки області. - Навчання з розвитку підприємницького мислення у населення області, зокрема в учнівської молоді.
<p>1.5.2. Створення сприятливої кон'юнктури на регіональному ринку праці, зменшення диференціації у сфері зайнятості населення</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Системна співпраця з роботодавцями щодо кількісного зростання та якісного наповнення бази вакансій. Надання компенсацій роботодавцям за працевлаштування зареєстрованих безробітних. - Стимулювання підприємницької діяльності до участі в державній програмі надання мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу, з залученням внутрішньо переміщених осіб. - Сприяння забезпеченню зайнятості населення області, в першу чергу соціально-вразливих категорій населення, сільського населення шляхом надання громадянам якісних та результативних послуг на основі індивідуального та адресного підходу у вирішенні питань зайнятості. - Забезпечення надання ваучерів особам певних категорій для підтримання їх конкурентоспроможності шляхом перепідготовки, спеціалізації, підвищення кваліфікації за професіями та спеціальностями для пріоритетних видів економічної діяльності. - Поширення соціальної реклами престижності робітничих професій, формування позитивного іміджу професійно-технічних навчальних закладів, проведення обласних ярмарок-виставок робітничих професій за участю роботодавців. - Надання інформаційно-роз'яснювальних послуг з метою співпраці із соціальними партнерами задля повернення безробітних до активної зайнятості, мотивації населення області до легальної зайнятості та виконання суспільно важливих програм та проектів. <p>Дослідження сучасного стану та перспективних потреб регіонального ринку праці.</p>

1.5.3. Забезпечення взаємодії та інтеграції суб'єктів бізнес середовища у ланцюгу «освіта – наука – бізнес»	<ul style="list-style-type: none"> - Збільшення кількості підприємств, що виготовляють інноваційну продукцію. - Підвищення ефективності взаємодії та комунікації в системі освіта – наука – бізнес. - Проведення аналізу потреб бізнесу/промисловості в регіональному розрізі у фахівцях нових спеціальностей.
---	---

Стратегічна ціль 2. Просторовий розвиток території та інфраструктури області.

Просторове планування – це шляхдосталогота збалансованого розвиткутериторій, інструментрегулювання,планування,забудовитаіншоговикористаннятериторій.Одним із основних завдань регіональної політики є досягнення рівномірного та гармонійного розвитку територій, збалансоване використання ресурсів, активізаціяміжрегіонального співробітництва, забезпечення соціально-економічної рівномірності розвитку територій задля створення рівних та гідних умов для розвитку людини.

Важливими елементами забезпечення збалансованого просторового розвитку є розбудова системи логістично-транспортної інфраструктури, зміцнення потенціалу сільської місцевості, забезпечення належного стану дорожньо-транспортної інфраструктури та транспортного сполучення територій тощо.

Досягнення стратегічної цілі передбачається через реалізацію таких оперативних цілей:

Таблиця 7. Оперативні цілі

	Оперативна ціль 2.2.	Оперативна ціль 2.3.	Оперативна ціль 2.4.
Розвиток територій відповідно до їх функціональних типів	Просторове планування: сучасний підхід до планування розвитку територій.	Забезпечення розвитку транспортно-логістичної інфраструктури регіону.	Цифрова трансформація та розвиток цифрової інфраструктури

Стратегічна ціль 2. Просторовий розвиток території та інфраструктури області

Оперативна ціль 2.1. Розвиток територій відповідно до їх функціональних типів

Закон «Про засади державної регіональної політики» визначає чотири функціональні типи територій: території відновлення, регіональні полюси зростання, території з особливими умовами для розвитку та території сталого розвитку.

Вимоги щодо показників для віднесення територіальних громад і мікрорегіонів до територій відновлення, механізм відбору та віднесення територіальних громад і мікрорегіонів до територій відновлення (далі - території відновлення) як одного із функціональних типів територій затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 18 липня 2023 р. № 731.

Перелік територіальних громад та мікрорегіонів, які віднесено до територій відновлення, затверджується Кабінетом Міністрів України у Державній стратегії регіонального розвитку України.

З метою віднесення територіальних громад Чернівецької області до територій відновлення як одного із функціональних типів територій проаналізовано показники відповідності територіальних громад критеріям, визначеним у зазначеній постанові. За результатами розгляду відповідних матеріалів, комісією для оцінки і віднесення територій до функціональних типів при Міністерстві розвитку громад, територій та інфраструктури України визначено 10 територіальних громад Чернівецької області, які віднесено до територій відновлення. Це Сокирянська, Хотинська, Берегометська, Вижницька, Кельменецька, Кострижівська, Новодністровська, Сторожинецька, Усть-Путильська та Чернівецька територіальні громади.

Чернівецька область входить до складу Карпатського регіону, який включає ще 3 адміністративні області – Закарпатську, Івано-Франківську та Львівську.

На території Чернівецької області статус гірських мають 64 населених пункти або 9% від загальної кількості. Це весь Путильський район, 11 населених пунктів Вижницького району (зараз це єдиний район – Вижницький) та 2 н.п. – Сторожинецького (нині – це Чернівецький район). У населених пунктах, що віднесені до гірських проживає 42,5 тис. осіб,

що становить 4,7% населення області. Загальна площа населених пунктів Чернівецької області, що мають статус гірських складає 1304,8 км², що становить 16,1% всієї території області.

Гірські території (або території з особливими умовами для розвитку) зберігають важливу природну і культурну спадщину та підтримують стабільність екосистем на прилеглих територіях. При цьому вони нашоувхуються на непрості виклики в економічному та соціальному зростанні внаслідок складних природних умов для розвитку господарства та життєдіяльності населення.

Сучасний стан розвитку гірських територій потребує якісних перетворень, спроможних забезпечити підвищення конкурентоспроможності та сталий розвиток цих територій шляхом використання існуючих та запровадження нових механізмів реалізації державної регіональної політики України.

Основні проблеми:

- низький рівень інвестиційної привабливості;
- недостатньо розвинута транспортна та дорожня інфраструктура;
- недостатній рівень розвитку підприємницької ініціативи;
- обмеженість видів промислової діяльності, що можуть розвиватися;
- високий рівень зареєстрованого безробіття;
- недостатньо розгалужена мережа навчальних та медичних закладів, проблема малокомплектності шкіл;
- неефективне використання ресурсного потенціалу;
- недостатній захист від підтоплення і затоплення населених пунктів та відновлення берегоукріплень.

Очікувані результати:

- збільшення рівня інвестиційної привабливості;
- розвиток транспортно-логістичної інфраструктури;
- створення нових робочих місць;
- стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва.

Індкатори:

- кількість посадових осіб органів місцевого самоврядування, що пройшли коротко- чи середньострокові навчальні курси за тематикою стратегічного планування, проектного менеджменту, цифровізації, надання муніципальних послуг, бюджетування, залучення інвестицій тощо;
- кількість територіальних громад в яких розроблено стратегії розвитку;
- кількість успішних грантових проектів, в тому числі транскордонних, реалізованих у територіальних громадах;
- кількість укладених договорів про співробітництво громад;
- кількість укладених територіальними громадами міжнародних договорів про співпрацю;
- кількість поголів'я с/г тварин на гірських територіях;
- кількість створених фермерських господарств та залучених грантів;
- кількість суб'єктів господарювання з виробництва, збору та заготівлі продукції лісництва;
- кількість розроблених планів відновлення та розвитку територіальних громад;
- кількість реалізованих проектів відновлення;
- кількість реалізованих спільних проектів;
- кількість заходів з обміну досвідом з поширення кращих секторальних практик місцевого самоврядування в громадах.

Таблиця 8. Оперативна ціль 2.1 – завдання та шляхи реалізації

Завдання	Шляхи їх реалізації
2.1.1. Інституційно-кадрове забезпечення місцевого самоврядування.	- Забезпечення професійного навчання та підвищення кваліфікації посадових осіб органів місцевого самоврядування (працівників виконавчих органів місцевої ради, старост), в тому числі виборних (голів громад, секретарів рад, депутатів) у сферах стратегічного планування, проектного менеджменту, цифровізації, надання муніципальних послуг, бюджетування, залучення інвестицій тощо.

	<ul style="list-style-type: none"> - Упровадження інноваційних підходів та SMART технологій, спрямованих на підвищення інклюзивності/доступності публічних послуг, екологізацію життєвого простору та природнього середовища. - Впровадження механізмів залучення жителів, в тому числі ВПО, до вирішення питань місцевого значення та розвитку всіх форм місцевої демократії.
2.1.2. Запровадження стратегічного планування та підвищення якості проектного менеджменту в територіальних громадах, що безпосередньо пов'язано з розробкою та реалізацією розвиткових проєктів.	<ul style="list-style-type: none"> - Методологічний супровід розробки стратегій та інших програмних та планувальних документів місцевого розвитку в територіальних громадах. - Проведення навчань з проектної діяльності (семінари, тренінки, воркшопи тощо) для представників органів місцевого самоврядування та створення можливостей для залучення державного, приватного та донорського фінансування на реалізацію проєктів. - Формування «проєктних портфелів» розвитку громад, спрямованих на залучення додаткових інвестицій.
2.1.3. Впровадження різних форм співробітництва територіальних громад на місцевому та міжнародному рівнях.	<ul style="list-style-type: none"> - Здійснення інформаційно-консультативної та методичної підтримки органів місцевого самоврядування при підготовці договорів про співробітництво територіальних громад. - Вивчення та поширення кращих секторальних практик співробітництва територіальних громад, зокрема щодо таких форм співробітництва як утворення спільних комунальних підприємств, установ та організацій, спільних об'єктів інфраструктури, а також утворення спільного органу управління для виконання визначених законом повноважень.
2.1.4. Створення умов для розвитку гірських територій та інших територій з особливими умовами для розвитку.	<ul style="list-style-type: none"> - Розвиток тваринництва на гірських територіях шляхом надання фінансової підтримки з державного та місцевих бюджетів; - Виробництво органічної продукції, збір та заготівля лісових ягід, грибів, лікарських рослин на гірських територіях; - Популяризація міжнародних програм підтримки для створення розвитку фермерських господарств на гірських територіях; - Здійснення заходів щодо професійного навчання/перенавчання, підтримки зайнятості і самозайнятості населення, створення нових робочих місць; - Підвищення рівня доступності територій з особливими умовами для розвитку шляхом розвитку транспортної, прикордонної та інформаційно-комунікаційної інфраструктури; - Забезпечення доступу для жителів сільської місцевості, зокрема віддалених населених пунктів до соціальних та адміністративних послуг; - Сприяння збереженню, відновленню та популяризація природних цінностей та історико-культурної спадщини Буковинських Карпат та створення умов для розвитку рекреаційно-туристичного потенціалу територій.
2.1.5. Впровадження інструментів стимулювання економічної активності населення та інтеграції ВПО в територіальних громадах віднесених до територій відновлення.	<ul style="list-style-type: none"> - Розроблення планів відновлення та розвитку територіальних громад; - Створення Рад ВПО та спільне напрацювання програм інтеграції ВПО в приймаючі територіальні громади; - Розробка програм підтримки бізнесу та створення нових робочих місць; - Сприяння залученню коштів міжнародних фінансових організацій для реалізації проєктів відновлення.
2.1.6. Поширення позитивного впливу регіональних	<ul style="list-style-type: none"> - Сприяння реалізації спільних проєктів регіональних полюсів зростання та суміжних територіальних громад.

полюсів зростання та територій сталого розвитку.	<ul style="list-style-type: none"> - Формування систем життєзабезпечення агломерацій з урахуванням принципів інклюзивності, сталої мобільності та кліматичної нейтральності. - Створення умов для інвестування та розвитку кластерів різної спеціалізації. - Сприяння розбудові партнерств та обміну досвідом щодо ефективності управління та інноваційних методів роботи.
--	---

Оперативна ціль 2.2. Просторове планування: сучасний підхід до планування розвитку територій.

Просторовий розвиток в контексті державної регіональної політики спрямований на вирішення таких завдань як планування регіонального розвитку з мінімізацією навантаження на природне середовище; узгодження державної, регіональної і місцевої інфраструктурної політики для створення рівних умов життя на всій території країни, розширення можливостей регіонів в соціально-економічному розвитку.

Основним проблемним питанням в реалізації містобудівної політики на місцевому рівні є забезпечення раціонального взаємного розташування зон житлової та громадської забудови, виробничих, транспортних, рекреаційних, природоохоронних, оздоровчих, історико-культурних та інших зон і об'єктів в умовах обмеженості територіальних ресурсів міста для його сталого розвитку.

У Чернівецькій області розроблялися генеральні плани таких населених пунктів: с. Мигове Берегометської ТГ, с. Зелений Гай Новоселицької ТГ, с. Рідківці Магальської ТГ.

Відповідно до постанови Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів» та Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель» усім територіальним громадам області необхідно розробити Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади (далі – Комплексний план).

22 територіальні громади Чернівецької області прийняли рішення про розроблення Комплексного плану. Інші громади, враховуючи вартість містобудівної документації, не готові розпочати її розробку.

Планується завершення розроблення та затвердження Комплексного плану просторового розвитку території Чернівецької територіальної громади.

Однією з ключових проблем розроблення Комплексного плану є відсутність в територіальних громадах картографічної основи М 1:10000 в векторній формі у державній геодезичній системі координат УСК-2000.

Основні проблеми:

- відсутність коштів у місцевих бюджетах або недостатнє фінансування органами місцевого самоврядування оновлення містобудівної документації на місцевому рівні;
- відсутність містобудівної документації тягне за собою ряд непоправних з часом проблем, зокрема нераціональне використання території та хаотична забудова населених пунктів, що стало підґрунтям для зловживань, виникнення соціальної напруги, пов'язаних із неможливістю розширення територій населених пунктів, виконання робіт із визначення меж адміністративно-територіальних одиниць та розроблення документації із землеустрою.

Очікувані результати:

- перспективний та гармонійний розвиток територій, врегулювання питань планування, забудови та іншого використання територій, цільове призначення земель;
- створення умов для запровадження реального спроможного місцевого самоврядування;
- захист економічних та соціальних прав в сфері використання земельних ресурсів під час планування та розвитку територій (збудови).

Індикатори:

- оновлена Схема планування території Чернівецької області;
- впроваджена геоінформаційна система;
- кількість розроблених комплексних планів просторового розвитку території територіальних громад;
- кількість розроблених генеральних планів населених пунктів.

Таблиця 9. Оперативна ціль 2.2 – завдання та шляхи реалізації

Завдання	Шляхи їх реалізації
2.2.1. Оновлення Схеми планування території Чернівецької області.	<ul style="list-style-type: none"> - Розроблення картографічних основ в цифровій формі у державній геодезичній системі координат УСК-2000. - Створення геоінформаційної системи області. - Розроблення Схеми планування території районів
2.2.2. Розроблення містобудівної територіальних громад документації	<ul style="list-style-type: none"> - Розроблення картографічних основ в цифровій формі у державній геодезичній системі координат УСК-2000. - Розроблення комплексних планів просторового розвитку території територіальних громад. - Розроблення генеральних планів населених пунктів. - Раціональне розташування зон житлової та громадської забудови, виробничих, рекреаційних, природоохоронних, оздоровчих, історико-культурних та інших зон і об'єктів

Оперативна ціль 2.3. Забезпечення розвитку транспортно-логістичної інфраструктури регіону.

На сьогоднішній день Чернівецька область займає неоднозначну позицію у транспортній системі України. З одного боку, прикордонне становище робить область потенційно привабливим транспортним коридором, і нині вона має, в цілому, налагоджене транспортне сполучення з Польщею, Румунією та Молдовою. З іншого боку, область знаходиться на периферії транспортних потоків національного рівня. Зокрема, у межах області проходить відгалуження Тернопіль – Чернівці – Порубне та Чернівці – Мамалига від міжнародного транспортного коридору Балтійське море – Чорне море (Ягодин – Ковель – Луцьк – Тернопіль – Хмельницький – Вінниця – Умань – порти Чорного моря), а також міжнародна автомагістраль Е–85, яка на ділянці Тернопіль – Чернівці–Порубне співпадає з міжнародним транспортним коридором; державні національні автомобільні дороги Н–03 «Житомир –Чернівці» та Н–10 «Стрий–Івано-Франківськ–Чернівці–Мамалига»; регіональні автомобільні дороги Р–62 «Верховина – Усть-Путила – Сторожинець – Чернівці» та Р–63 від автомобільної дороги Н–03 Данківці – Вартиківці – КПП Сокиряни» та інші територіальні дороги.

Протяжність автомобільних доріг загального користування на території Чернівецької області складає 2890,9 км, у тому числі: автомобільні дороги державного значення – 848,4 км, автомобільні дороги місцевого значення – 2042,5 км.

Транспортний комплекс області складають автомобільний, залізничний, авіаційний та електричний (тролейбусний).

Залізничний транспорт області представлений вокзалом станції Чернівці відокремленого підрозділу «Вокзал станції Івано-Франківськ» філії «Вокзальна компанія» акціонерного товариства Укрзалізниця та Станцією Чернівці регіональної філії «Львівська залізниця» акціонерного товариства «Укрзалізниця».

Загальна протяжність залізничних колій, в межах області становить 585,9 км. Кількість залізничних станцій складає 29. Щільність залізничних колій становить 51 км на 1000 км² території і є одним із найвищих показників серед регіонів України. Найбільші залізничні вузли – Чернівці, Ларга, Вадул-Сирет.

Дослідницькою консультаційною інституцією Європейського інвестиційного банку та Європейської Комісії «JASPERS», завершено розробку попереднього техніко-економічного обґрунтування розвитку нового залізничного коридору колії шириною 1435 мм, що з'єднуватиме Республіку Польща, Україну, Румунію, та Республіку Молдова.

Серед першочергових цілей, «JASPERS» визнав за необхідне збільшити вантажопасажирські потоки через українсько-румунську ділянку, що є найдовшою частиною спільного кордону України з країнами ЄС і НАТО, в тому числі у напрямку Львів – Чернівці – Глибока – Вадул-Сирет – Дорнешт – Сучава. Це забезпечить суттєве зростання обсягів перевезень, необхідних для України вантажів, наявними залізницями Румунії. Йдеться про транспортування як до чорноморських і дунайських портів України, Румунії та Болгарії, так і до Середземноморського узбережжя та (через Трансильванію) до портів Адріатики.

На цей час, у відповідності із розкладами руху на приміських та міжміських внутрішньообласних маршрутах загального користування працює 268 автобусів (з них пристосовані для перевезення осіб з особливими потребами 61 автобус), маршрути обслуговують 13 юридичних осіб та 79 фізичних осіб-підприємців.

На міських маршрутах працює 151 автобус та 93 тролейбуси (з них пристосовані для перевезення осіб з особливими потребами 42 автобуси та 37 тролейбусів), послуги надають 5 юридичних осіб та 11 фізичних осіб-підприємців.

Варто відмітити, що область має добре налагоджене міжобласне та міжнародне автобусне сполучення, зокрема, її територією проходять автобуси 62 міжнародних маршрутів до таких країн, як Італія, Польща, Чехія, Іспанія, Латвія, Литва, Румунія, Молдова, Білорусь, Росія та понад 80 міжобласних.

Найбільший обсяг перевезень пасажирів здійснюється автомобільним транспортом.

КП «Міжнародний аеропорт «Чернівці» ім. Леоніда Каденюка» має зручне географічне розташування у місті Чернівці. Злітно-посадкова смуга зазначеного комунального підприємства придатна до експлуатації повітряних суден індексу 4 коду 4С з обмеженнями і може приймати наступні повітряні судна: Embraer E-135, 145, 170, 190, 195; ATR-42, 72; Saab -340, 2000; Bombardier CRJ-100, 200, 700, 900, 1000; Avro RJ100 та аналогічні.

Основними проблемами розвитку інфраструктури є:

- недостатній рівень фінансування дорожньої галузі області;
- незадовільний технічний стан доріг області та низький рівень їх технічного оснащення;
- наявність нелегальних пасажирських перевезень, які завдають збитків офіційним перевізникам, що в свою чергу призводить до недоотримання податкових платежів та погіршення стану транспортних засобів;
- невідповідність аеродромної інфраструктури комунального підприємства «Міжнародний аеропорт «Чернівці» імені Леоніда Каденюка» національним та міжнародним вимогам в авіаційній галузі;
- фізичне і моральне старіння залізничного та пасажирського автомобільного рухомого складу, що не сприяє забезпеченню умов безпеки перевезень;
- недостатнє залізничне сполучення Чернівецької області з іншими регіонами України;
- недостатня спроможність залізничних вантажних перевезень через румунсько-український кордон;
- фізичне зношення міського електротранспорту, який здійснює пасажирські перевезення в м. Чернівці;
- недостатній обсяг відшкодування з місцевих бюджетів за пільгові перевезення пасажирів автомобільним транспортом на приміських та міжміських автобусних маршрутах загального користування області.

Очікувані результати:

- забезпечення стабільної роботи всіх видів транспорту;
- покращення технічного стану доріг загального користування державного та місцевого значення;
- підвищення комфорту та рівня безпеки пасажирських перевезень;
- покращення залізничного сполучення з іншими регіонами України;
- відкриття регулярних авіаперевезень, в т.ч. лоукостами, з іншими транспортними хабами, в т.ч. зарубіжними;
- інтеграція регіону в європейську транспортну систему;
- покращення якості послуг та доступності транспортної інфраструктури.

Індикатори:

- кількість та протяжність збудованих/відремонтованих доріг загального користування державного, місцевого значення та доріг комунальної власності;
- кількість та протяжність збудованих/відремонтованих мостів та штучних споруд;
- кількість відкритих залізничних маршрутів;
- кількість придбаного рухомого складу для забезпечення регулярних пасажирських перевезень на міських, приміських та міжміських маршрутах загального користування області.

Таблиця 10. Оперативна ціль 2.3 – завдання та шляхи реалізації

Завдання	Шляхи їх реалізації
2.3.1. Розвиток та розбудова	- Будівництво, реконструкція та належне утримання

регіональної мережі доріг	доріг загального користування державного та місцевого значення. - Реконструкція, капітальний/поточний ремонт та належне утримання вулиць та доріг комунальної власності в населених пунктах області. - Будівництво та ремонт мостів та штучних споруд, які знаходяться на регіональній мережі доріг.
2.3.2. Розбудова та модернізація залізничних мереж відповідно до європейських стандартів	- Реконструкція діючої залізничної колії від ст. Вадул-Сірет до ст. Чернівці-Північна з забезпеченням руху колією європейського стандарту 1435 мм. - Відновлення та реконструкція швидкісної залізничної евроколії від румунського до польського кордонів. - Будівництво залізничної колії для забезпечення руху за напрямом Чернівці - Кам'янець-Подільський у зв'язку із унеможливленням руху через ст.Мамалига. - Розбудова прикордонної залізничної інфраструктури міжнародного залізничного переходу Вадул-Сірет–Дорнешти, з електриці-кацією тяги для збільшення його пропускної спроможності.
2.3.3 Підвищення рівня транспортного сполучення регіону	- Відкриття нових залізничних маршрутів. - Оптимізація автобусної мережі області та оновлення рухомого складу громадського транспорту. - Створення якісної велосипедної інфраструктури.
2.3.4 Забезпечення розвитку потенціалу міжнародного аеропорту «Чернівці» імені Леоніда Каденюка.	- Реконструкція злітно-посадкової смуги аеропорту. - Розбудова аеропортової інфраструктури.
2.3.5. Створення та розбудова логістичної інфраструктури для забезпечення високої якості та швидкості обслуговування внутрішніх, зовнішніх та транзитних перевезень	- Будівництво мультимодальних логістичних терміналів із розвинутою інфраструктурою та сучасним обладнанням (сухі порти, перевантажувальних терміналів, логістичних хабів тощо) для контейнерних та контрейлерних перевезень.
2.3.6 Розбудова прикордонної інфраструктури та міжнародних пунктів пропуску через державний кордон.	- Відкриття та розбудова пунктів пропуску: «Шепіт - Ізвареле Сучевей», «Руська – Ульма», «Біла Криниця – Клімеуць», «Мамалига- Крива», «Росошани-Бричень», «Сокиряни-Окниця». - Розбудова під'їзних шляхів до пунктів пропуску на державному кордоні з Румунією та Республікою Молдови; - Облаштування інфраструктури та сервісних зон на прилеглих до пунктів пропуску прикордонних територіях.

Оперативна ціль 2.4. Цифрова трансформація та розвиток цифрової інфраструктури.

У Чернівецькій області спостерігається певний прогрес у напрямку цифрової трансформації та розвитку цифрових послуг. Інфраструктура для цифрової трансформації покращується і більшість територіальних громад мають доступ до інтернету та сучасної комп'ютерної техніки.

На цей час існує декілька способів розширити доступ до інтернету та інфраструктури. Одним із способів є будівництво нових ліній зв'язку. Це може бути дорогим і трудомістким, але це найефективніший спосіб забезпечити доступ до інтернету у віддалених районах.

Іншим способом є використання існуючої інфраструктури. Наприклад, мобільний зв'язок можна використовувати для надання доступу до інтернету у віддалених районах. Це менш дороге, ніж будівництво нових ліній зв'язку, але швидкість доступу може бути обмеженою.

Розширення доступу до інтернету та інфраструктури в територіальних громадах області має ряд переваг. Воно може допомогти підвищити економічне зростання, покращити доступ до освіти та послуг, а також зміцнити демократичні інститути. Сьогодні в області існує

значна нерівномірність у доступі до інтернету. У деяких громадах він є доступним лише в центрі, а в інших - відсутній зовсім. Це ускладнює доступ до освітніх, медичних та інших послуг, а також обмежує можливості для підприємництва та розвитку бізнесу.

У сучасному світі онлайн-послуги стають все більш важливими для громадян. Вони дозволяють людям отримувати доступ до державних послуг швидко, зручно та без необхідності відвідувати державні установи.

Розвиток ефективних онлайн-послуг для громадян допомагає підвищити ефективність державного управління, покращує доступ до послуг для громадян і зменшує витрати на надання послуг.

Одним із способів розробки ефективних онлайн-послуг для громадян є використання сучасних технологій, таких як штучний інтелект, машинне навчання та блокчейн. Ці технології можуть допомогти зробити онлайн-послуги більш персоналізованими, доступними та безпечними.

Іншим способом розробити ефективні онлайн-послуги для громадян є проведення досліджень та опитувань громадської думки. Це допоможе зрозуміти потреби громадян та розробити послуги, які відповідають цим потребам.

Сьогодні в області існує значна нерівномірність у доступі до онлайн-послуг. У деяких територіальних громадах доступ до онлайн-послуг є обмеженим, а в інших - відсутній зовсім. Це ускладнює доступ до державних та комунальних послуг для громадян, а також обмежує можливості для підприємництва та розвитку бізнесу.

Зростання інтерактивності громадських послуг в територіальних громадах області є важливим завданням для підвищення якості життя населення та цифровізації регіону. Сучасні технології, такі як штучний інтелект, машинне навчання та блокчейн, дозволяють державним установам надавати послуги більш персоналізованими та доступними.

Іншою причиною зростання інтерактивності громадських послуг є зміна поведінки громадян. Громадяни все частіше використовують цифрові технології для взаємодії з державними установами. Вони хочуть отримувати послуги швидко, зручно та без необхідності відвідувати державні установи.

Сьогодні в області доступ до громадських послуг є обмеженим і часто вимагає від громадян особистого відвідування комунальних служб або інших державних установ. Це може бути незручно і займає багато часу.

Розвиток системи надання адміністративних послуг передбачає впровадження комплексу заходів, спрямованих на вдосконалення процесів, технологій та інфраструктури. Головною метою цього розвитку є створення ефективної системи, що надає швидкий, зручний та прозорий доступ до адміністративних послуг для громадян та бізнесу. Цей процес може включати в себе інтеграцію цифрових сервісів, спрощення процедур та раціоналізацію бюрократичних процесів.

При цьому створення зручних і доступних умов для отримання послуг громадянами є одним із основних завдань, яке стоїть перед органами державної влади та місцевим самоврядуванням. Виконати це завдання можна шляхом створення відповідних центрів в територіальних громадах – єдиних точок надання широкого спектру адміністративних послуг. Станом на 01.01.2024 в Чернівецькій області всі 52 територіальні громади створили Центри надання адміністративних послуг (ЦНАП), з них 6 Дія Центрів.

Зокрема, впродовж 2023 року відкрито 15 нових ЦНАП, а саме: Боянський, Веренчанський, Заставнівський, Горішньошеровецький, Кадубовецький, Кам'янський, Карапчівський, Петровецький, Сучевенський, Тарашанський, Банилівський, Брусницький, Лівинецький, Конятинський, Чудейський.

З них 4 Дія Центра (Банилівський, Заставнівський, Кадубовецький, Кам'янський).

Також створено 2 територіальних підрозділа ЦНАП - (с. Маршинці, Нововселицька ТГ та с. Оршівці, Неполоковецька ТГ).

Основними проблемами розвитку цифрової інфраструктури:

- відсутність надійної та стабільної інтернет-інфраструктури обмежує можливості використання цифрових технологій та ускладнює їх впровадження;
- відсутність надійного захисту від кіберзагроз. Недостатні заходи безпеки можуть призвести до витоку особистих даних громадян, атак хакерів або недовіри суспільства до цифрових сервісів;
- відсутність достатнього рівня цифрової грамотності громадян створює перепони використання цифрових державних інструментів;

- впровадження цифрових державних інструментів потребує значних інвестицій. Відсутність достатнього фінансування уповільнює їх розвиток та впровадження.

Очікувані результати:

- Забезпечення доступу до інтернету в громадських місцях.
- Проведення навчальних заходів для різних категорій населення;
- Забезпечення доступу до цифрових ресурсів для навчання.
- Забезпечення доступу до онлайн-послуг для всіх громадян;
- Проведення інформаційної кампанії для підвищення обізнаності населення про можливості онлайн-послуг.
- Запровадження онлайн-сервісів для надання громадських послуг;
- Розширення можливостей для електронного спілкування з органами влади.

Індикатори:

Збільшення кількості цифрових навичок у населення;

Зростання інтерактивності громадських послуг;

Збільшення кількості наданих послуг ЦНАП

Кількість проведених інформаційних кампаній для підвищення обізнаності населення про можливості інтернету та кіберзахисту.

Таблиця 11. Оперативна ціль 2.4 – завдання та шляхи реалізації

Завдання	Шляхи їх реалізації
2.4.1. Забезпечення на території області безперешкодного доступу до Інтернету та цифрової інфраструктури всіх населених пунктів	<ul style="list-style-type: none"> - Формування інноваційного підходу до модернізації систем зв'язку в регіоні відповідно до сучасних світових трендів. - Підключення всіх громад до швидкісного інтернету; - Проведення інформаційної кампанії для підвищення обізнаності населення про можливості інтернету. - Розробка та реалізація плану розвитку інфраструктури телекомунікацій області; - Забезпечення доступу до цифрових ресурсів для навчання, таких як онлайн-курси, навчальні відео, книги.
2.4.2. Підвищення рівня цифрових навичок у населення області	<ul style="list-style-type: none"> - Впровадження навчальних програм з цифрової грамотності для різних категорій населення, таких як школярі, студенти, дорослі, люди похилого віку. - Підвищення рівня цифрової грамотності населення, зокрема шляхом реалізації проєкту «Дія. Цифрова освіта». - Проведення навчальних заходів для різних категорій населення, таких як семінари, тренінги, вебінари. - Проведення інформаційної кампанії для підвищення обізнаності населення про можливості підвищення цифрової грамотності.
2.4.3. Розвиток системи надання адміністративних та електронних послуг	<ul style="list-style-type: none"> - Забезпечення ефективного та швидкого надання адміністративних послуг шляхом впровадження в ЦНАП електронних сервісів, сучасних інформаційних систем для автоматизації та удосконалення робочих процесів; - Розширення переліку адміністративних послуг, які можна отримати в ЦНАП; - Навчання та підвищення кваліфікації персоналу ЦНАП у відповідності з сучасними вимогами та технологіями надання адміністративних послуг; - Впровадження платформ для надання адміністративних послуг онлайн з метою спрощення взаємодії з громадянами; - Розробка плану розвитку інтерактивних публічних послуг; - Впровадження інструментів електронної демократії; - Забезпечення доступності для осіб з інвалідністю з порушенням зору, слуху та мовлення офіційних веб-

	сайтів, реєстрів та електронних послуг органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування та заснованих ними підприємств, установ та організацій.
--	---

Стратегічна ціль 3. Створення безпечних та комфортних умов проживання на території області.

Створення безпечних умов проживання, охорона навколишнього природного середовища, збереження природно-заповідного фонду та раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини - невід’ємна умова сталого економічного та соціального розвитку регіону.

Досягнення стратегічної цілі передбачається через реалізацію таких оперативних цілей:

Оперативна ціль 3.1. Безпека населення та територій, запобігання виникнення надзвичайних ситуацій.

Діюча система оповіщення цивільного захисту Чернівецької області побудована за принципом автоматичного відбору постійно діючих каналів (ліній) зв’язку. Апаратура оповіщення, яка використовується в існуючій системі є морально застарілою (експлуатується понад 25 років), знята з виробництва, ремонтні комплекти використані повністю. З впровадженням цифрових систем передачі інформації, використання застарілих зразків аналогової апаратури оповіщення стає неможливим, тому потребує оновлення, а саме придбання нової системи оповіщення.

В області розміщено 174 сирен системи оповіщення населення з них на території: Чернівецького району 60 сирен, Вижницького району 49 сирен, Дністровського району 10 сирен, м. Чернівці 53 сирен та м. Новодністровськ 2 сирени.

На території Чернівецької області обліковується 1867 захисних споруд цивільного захисту, з них: 79 сховищ, 1016 протирадіаційних укриттів, 772 найпростіших укриттів. З зазначених придатні – 1470, непридатні – 397.

Станом на сьогодні 62,2% населення потребують укриття у фонді захисних споруд цивільного захисту.

Фонд захисних споруд цивільного захисту потребує приведення існуючих захисних споруд цивільного захисту в придатний до використання стан, облаштування їх усім необхідним матеріалом, засобами індивідуального захисту, медичних засобів відповідно до Вимог щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту затверджених Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09 липня 2018 року № 579 та потребує збільшенню шляхом його нарощування для безпечного укриття 100% населення.

Заходи радіаційного та хімічного захисту населення в області сплановані відповідно до вимог чинного законодавства. Проведена робота дозволила не допустити викидів (виливів) небезпечних хімічних речовин, несанкціонованого поводження з радіоактивними речовинами і уникнути випадків ураження ними населення.

Згідно зі зведеним звітом про класифікацію адміністративно-територіальних одиниць у Чернівецькій області кількість населення у прогнозованій зоні можливого хімічного забруднення складає всього 839 осіб, в тому числі: Чернівецький район – 473 осіб, м. Чернівці – 366 осіб.

З метою здійснення заходів щодо радіаційного і хімічного спостереження в Чернівецькій області та захисту населення у разі загрози та виникненні надзвичайних ситуацій, пов’язаних з викидом (вливом) у довкілля небезпечних хімічних та радіоактивних речовин розпорядженням обласної державної адміністрації (обласної військової адміністрації) від 31.08.2022 № 1129-р «Про порядок організації радіаційного та хімічного спостереження на території Чернівецької області» затверджено Перелік позаштатних розрахунково-аналітичних груп, закріплених за ними диспетчерських служб цілодобового чергування та постів радіаційного та хімічного спостереження Чернівецької області.

На території Чернівецької області відсутнє спорядження для реагування на надзвичайні ситуації радіаційного та хімічного характеру.

Таким чином виникла необхідність, забезпечення засобами захисту розрахунково-аналітичних груп, розрахунково-аналітичних груп пункту управління, посту радіаційного та хімічного спостереження, диспетчерських служб, у разі виникнення надзвичайної ситуації радіаційного та хімічного характеру.

Проблемні питання:

1. Для забезпечення оповіщення населення та 100% покриття зони озвучення території області необхідно провести реконструкцію територіальної автоматизованої системи централізованого оповіщення та місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення.
2. Необхідність забезпечення засобами захисту розрахунково-аналітичних груп, розрахунково-аналітичних груп пункту управління, посту радіаційного та хімічного спостереження, диспетчерських служб, у разі виникнення надзвичайної ситуації радіаційного та хімічного характеру.
3. Нарощення фонду захисних споруд цивільного захисту, реконструкція існуючих та їх забезпечення технічним, санітарним та протипожежним інвентарем.

Очікувані результати:

- реалізація проєкту Територіальна автоматизована система централізованого оповіщення Чернівецької області
- реконструкція захисних споруд цивільного захисту;
- забезпечення фонду захисних споруд цивільного захисту технічним, санітарним та протипожежним інвентарем.
- забезпечення необхідним спорядженням для реагування на надзвичайні ситуації радіаційного та хімічного характеру;
- забезпечення засобами індивідуального захисту для виконання зазначених завдань (захисні костюми, протигази);
- забезпечення розрахунково-аналітичних груп засобами для вимірювання показників хімічного та радіаційного фону (прилади радіаційної розвідки, прилади хімічної розвідки, прилади дозиметричного контролю).

Індикатори:

- кількість (од.) розроблених проєктів автоматизованої системи оповіщення населення;
- кількість (од.) придбаних сирен для автоматизованої системи оповіщення населення;
- кількість (од.) проведених монтажних робіт по підключенню сирен для автоматизованої системи оповіщення населення.
- кількість (од.) проведених ремонтних робіт в захисних спорудах цивільного захисту;
- кількість (од.) захисних споруд цивільного захисту приведених в належний до використання стан.
- кількість (од.) придбаних захисних костюмів;
- кількість (од.) придбаних протигазів;
- кількість (од.) придбаних приладів радіаційної розвідки;
- кількість (од.) придбаних приладів хімічної розвідки;
- кількість (од.) придбаних приладів дозиметричного контролю.

Таблиця 12. Оперативна ціль 3.1 – завдання та шляхи реалізації

Завдання	Шляхи їх реалізації
3.1.1. Створення територіальної автоматизованої системи централізованого оповіщення (ТАСЦО).	<ul style="list-style-type: none"> - Підготовка технічних вимог до ТАСЦО - Підготовка завдання на розробку проєкту ТАСЦО - Погодження технічних вимог та завдання до проєкту з ДСНС України - Виготовлення проєкту Територіальної автоматизованої системи централізованого оповіщення Чернівецької області - впровадження ТАСЦО
3.1.2. Збільшення кількості захисних споруд / найпростіших укриттів та приведення в придатний до використання стан фонду захисних споруд цивільного захисту. зокрема, в закладах освіти, охорони здоров'я та соціального	<ul style="list-style-type: none"> - Збільшення кількості захисних споруд / найпростіших укриттів цивільного захисту - Реконструкція захисних споруд цивільного захисту та забезпечення їх технічним, санітарним та протипожежним інвентарем. - Облаштування безпечного середовища у закладах освіти, охорони здоров'я та соціального захисту - Облаштування захисних споруд з урахуванням

захисту) з урахуванням принципів інклюзивності та безбар'єрності.	принципів інклюзивності та безбар'єрності
3.1.3. Створення мережі постів радіаційного та хімічного спостереження. Реагування на загрози радіаційної і хімічної небезпеки.	<ul style="list-style-type: none"> - Створення постів радіаційного та хімічного спостереження - Придбання захисних костюмів - Придбання протигазів - Придбання приладів радіаційної розвідки - Придбання приладів хімічної розвідки - Придбання приладів дозиметричного контролю
3.1.4. Сприяння створенню у територіальних громадах області центрів безпеки як інтегрованих структур з єдиною комунікацією та реалізації проекту «поліцейський офіцер громади»	- Відкриття у територіальних громадах поліцейських станцій, підготовка та призначення поліцейських офіцерів громад.

Оперативна ціль: 3.2. Збереження природно-заповідного фонду, збалансоване та раціональне використання надр

Розширення, відновлення, збереження об'єктів природно-заповідного фонду, підтримання загального екологічного балансу та приведення площі природоохоронних територій до європейського рівня є одним із пріоритетів роботи органів виконавчої влади та місцевого самоврядування нашого регіону.

В Чернівецькій області нараховується 349 заповідних територій та об'єктів, загальною площею понад 104,326 тис.га, що складає 12,8 % території області (загальнодержавний показник 6,7 %). З них 25 об'єктів мають загальнодержавне значення загальною площею 12,7 тис.га, а саме: національні природні парки «Вижницький», «Черемоський» та «Хотинський», 10 заказників, 9 пам'яток природи, 2 дендропарки та Чернівецький ботанічний сад; 324 об'єкти мають місцеве значення, серед них - 2 регіональні ландшафтні парки, 47 заказників, 193 пам'ятки природи, 4 дендропарки, 40 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, 38 заповідних урочищ.

Приведення площі природоохоронних територій до європейського рівня (15% від загальної території регіону) потребуватиме розв'язання з боку держави у рамках реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року.

Формування регіональної екологічної мережі передбачає зміни в структурі земельного фонду шляхом віднесення (на підставі обґрунтування екологічної безпеки та економічної доцільності) частини земель господарського використання до категорій, що підлягають особливій охороні, з відтворенням притаманного їм різноманіття природних ландшафтів. Надмірна розораність земель, лісорозробки ускладнюють забезпечення територіальної єдності ділянок із природними ландшафтами, а інтенсивна господарська діяльність призводить до великого навантаження на природне середовище і, відповідно, до зміни ландшафтів, збіднення рослинного і тваринного світу. Запобігти цьому можна в значній мірі шляхом заповідання, взяття цих об'єктів під спеціальну охорону держави.

Різноманітний рослинний і тваринний світ області. У межах природних територій зростає понад 1500 видів судинних рослин, з яких 156 видів занесено Червоної книги України. Тут виявлено 303 види хребетних тварин, фауна безхребетних налічує більше 1500 видів, з яких до Червоної книги занесено 134 видів (9 %).

На території регіону можна зустріти мешканців середньоєвропейських широколистих лісів - оленя благородного, козулю європейську, черепаху болотну, представників Середземномор'я - жабу зелену, саламандру плямисту, а також - мешканців сибірської тайги - глухаря, тетерука. Є чимало ендеміків - білка карпатська, тритон карпатський. З долин річок до субальпійських чагарників перекочує на літо бурий ведмідь. З хижаків зустрічаються куниця, тхори, рисі, вовки.

У лісах, садах, на полях і водоймищах живуть майже 200 видів птахів. Більшість із них - мешканці лісів. Це - численні види горобиних: дятли, голуби. Заболочені місця населяють лиски, кулики, чаплі, лелеки. Зустрічається гірська плиска, сойка, гірський щеврик,

карпатський глухар. Річки та ставки області населяють 50 видів риб. Найбільш численні - з родини корошових і окуневих.

Різноманітність екологічних умов, наявність вертикальної поясності, різні типи ландшафтів зумовили формування на території області досить багатї флори вищих судинних рослин, яких за попередніми даними налічується понад 1500 видів. Вони належать до 528 родів та 99 родин. Найбільш поширеними серед них є види таких дев'яти родин: складноцвітних - 193 (13%); злакових — 131 (8,8%); розових — 96 (6,5%); бобових - 77 (5,1%); хрестоцвітних - 75 (5%); губоцвітних - 66 (4,4%); жовтецевих - 64 (4,3%), ранникових - 63 (4,2%); гвоздикових - 52 (3,4)%. Ці родини охоплюють 275 родів і 817 видів, тобто більше 50% родів і видів.

Для зменшення техногенного і антропогенного впливу на лісовий фонд державними лісогосподарськими підприємствами області забезпечено відтворення лісів на площі 1325,6 га. На ділянках лісовідновлення природним шляхом, вжито заходи зі сприяння природному поновленню лісу на площі 908,2 га. Зважаючи, що головною загрозою для збереження біорізноманіття є антропогенний вплив на лісові екосистеми і зниження їх біологічної стійкості, визнано, що для вдосконалення системи ведення лісового господарства необхідно провести експериментальну перевірку технологій організації рубок головного і проміжного користування, способів відтворення лісів, реалізацію принципів цілісного лісокористування, розвивати систему малих охоронних територій. Найпильнішої уваги потребують гірські ліси, які є найбільшими осередками збереження біорізноманіття і, одночасно, найуразливішими лісовими екосистемами щодо екстремальних проявів клімату (селі, вітровали тощо) та головними чинниками зміцнення гірських схилів та регуляції вологообігу. Єдиним напрямком оптимізації системи ведення лісового господарства у горах є перехід на принципи оптимізації водозборів.

У Чернівецькій області проводяться природоохоронні заходи з метою покращення якості атмосферного повітря та здійснення моніторингу його стану. Розпорядженням Чернівецької обласної державної адміністрації від 08.06.2022 № 728-р. затверджено Програму державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря Чернівецької зони.

Протягом 2022-2023 років з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища виділялись відповідні кошти (в середньому до 500,0 тис. грн.) на створення автоматизованої системи екологічного моніторингу атмосферного повітря у м.Чернівці та Чернівецькій зоні. Також Чернівецьким обласним центром з гідрометеорології, який є одним із виконавців Програми, підготовлено матеріали запитів на виділення коштів з державного бюджету на створення автоматизованої системи екологічного моніторингу атмосферного повітря у м.Чернівці та Чернівецькій зоні. За розрахунками Чернівецького обласного центру з гідрометеорології визначено, що на облаштування однієї станції спостереження за станом атмосферного повітря в регіоні необхідно не менше 6,0 млн. грн.

Основні проблеми при розширенні екологічної мережі та створенні об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ):

- відмова землекористувачів надавати погодження на створення нових заповідних об'єктів, навіть якщо при цьому не передбачається вилучення земельної ділянки та зміни її цільового призначення. Пояснюється це, насамперед, небажанням отримати нові проблеми у вигляді посиленних вимог природоохоронного законодавства щодо утримання заповідної території;
- вплив процесу приватизації земель на розширення природно-заповідного фонду. Приватизація негативно впливає на процес розширення об'єктів природно-заповідного фонду. Як правило, для заповідання вибираються найкращі ділянки ландшафтів (саме для їх збереження і створений природно-заповідний фонд), але внаслідок їхньої естетичної цінності, саме вони і є найбільш привабливими для інвесторів в плані розвитку туристично-розважальної галузі;
- визначення в натурі (на місцевості) меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Відсутність державних актів іноді проковує територіальні претензії суміжних землекористувачів в процесі приватизації;

- недостатність фінансування на утримання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також на виготовлення державних актів та винесення меж на місцевості;
- складне економічне становище більшості землекористувачів, у віданні яких знаходяться об'єкти природно-заповідного фонду, не сприяє утриманню територій та

об'єктів у належному стані. Методи адміністративного впливу на землекористувачів, як правило, позитивних результатів не дають. Це стосується підприємств, установ і організацій всіх форм власності, а також органів місцевого самоврядування (міських, сільських і селищних рад), в кошторисах (бюджетах) яких фінансування природоохоронних заходів (в т.ч. утримання об'єктів ПЗФ) не закладено. В результаті спостерігається погіршення стану територій та об'єктів, збіднення видового складу фауни та флори.

- недостатність фінансування наукових досліджень та пошукових робіт. Фактичне припинення (на даний час) науково-пошукових робіт є потенційною загрозою для повноцінного моніторингу загального стану природно-заповідного фонду (та його складових), а також створення екомережі.

Очікувані результати:

- зменшення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття, зокрема шляхом вдосконалення принципів формування екологічної мережі, її розширення і невиснажливого використання, а також збереження унікальних природних ландшафтів;
- збереження та відновлення чисельності видів природної флори та фауни, у тому числі мігруючих видів тварин, середовищ їх існування, рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу та типових природних рослинних угруповань, що підлягають охороні;
- збільшення та розширення територій природно-заповідного фонду (зокрема заповідних зон у національних природних парках та регіональних ландшафтних парках);
- зниження рівня забруднення атмосферного повітря та вод;
- запобігання зміні клімату та адаптація до неї та інші;
- підвищення захисту та раціонального використання лісових ресурсів тощо.

Індикатори:

- частка площі територій екологічної мережі у загальній площі території області;
- частка територій та об'єктів природно-заповідного фонду у відношенні до площі регіону;
- кількість екологічних стежок та маршрутів;
- площа відновлення лісового фонду, лісистість території регіону;
- відсоток виділених коштів по напрямках з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на природоохоронні заходи.

Таблиця 13. Оперативна ціль 3.2 – завдання та шляхи реалізації

Завдання	Шляхи їх реалізації
3.2.1 Упорядкування природно-заповідного фонду області та приведення площі природоохоронних територій Чернівецької області до європейського рівня (15% від загальної території регіону)	<ul style="list-style-type: none"> - Формування регіональної екологічної мережі та еколого-просвітницьких центрів. - Впорядкування та забезпечення належного збереження об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення. - Створення екологічних стежок та маршрутів на базі національних природних парків
3.2.2 Забезпечення умов раціонального використання ресурсного потенціалу регіону (мінеральні, кліматичні, лісові, водні тощо)	<ul style="list-style-type: none"> - Забезпечення відтворення лісів на площах лісових угідь. - Збереження флори та фауни Червонокнижних тварин та рослин. - Вдосконалення автоматичних систем екологічного моніторингу атмосферного повітря та водних ресурсів у Чернівецькій області.

Оперативна ціль 3.3. Підвищення рівня екологічної безпеки регіону

Поводження з відходами залишається нагальною проблемою забруднення довкілля Чернівецької області. На території області нараховується 282 сміттєзвалища та 1 полігон твердих побутових відходів у м. Чернівці. В окремих випадках продовжується процес утворення несанкціонованих звалищ (малих і великих за площею).

Полігон ТПВ м. Чернівці належить до екологічно небезпечних об'єктів області, на його території зберігається 2915,822 тис. тонн відходів. Загалом, збирання, транспортування, утилізація та знешкодження побутових відходів, визначення територій для складування, зберігання та розміщення відходів в області знаходиться на недостатньому рівні.

Якщо ситуація зі сміттям, побутовими та промисловими відходами суттєво не зміниться та не будуть вирішені питання роздільного збору, транспортування, сортування та утилізації відходів, варто очікувати збільшення земельних площ, які зазнають забруднення внаслідок захоронення відходів, кількості стихійних та несанкціонованих сміттєзвалищ, відсутності розвитку ринку вторинних ресурсів, бізнесу у сфері управління відходами та залучення інвестицій в область.

Упродовж 2023 року в області утворилось 239,8 тис. тон відходів I–IV класів небезпеки, що на 8,8% більше ніж у попередньому році. Загальний обсяг відходів склав 3575 тис. тон.

Централізованими системами водопостачання забезпечено 10 міст області, 7 з 8 селищ міського типу, а також 16 сіл з 398 сільських населених пунктів, що складає 36,3% населення області, в тому числі: 70,2% міського, 70,7% селищного та 3,8% сільського населення.

На території області експлуатується 941,8 км водопровідних мереж (без урахування сільських та відомчих мереж – 894,7 км), з них аварійних – 230,5 км, що складає 24,5% від загальної протяжності всіх мереж, по Україні – 38,5%.

Питома вага аварійних водопровідних мереж у 2023 році становила 26,6%, що на 2,1% менше у порівнянні з 2022 роком. Разом з цим, найбільша питома вага ветхих та аварійних водопровідних мереж залишається у містах Сторожинець (89,9%), Заставна (81,2%), Сокиряни (42,7%), Новодністровськ (35,7%) та Чернівці (31,7%).

Аналіз динаміки показників неврахованих втрат води у порівнянні з сусідніми областями показує, що витоки та втрати води мають циклічну тенденцію збільшення або зменшення.

Фактичні втрати води у водопровідних мережах області впродовж 2023 року зменшилась на 0,1% у порівнянні з 2022 роком та склали 54,9%.

Крім цього, збільшуються втрати води при транспортуванні на магістральних водогонях та в водопровідних мережах, які потребують ремонту та реконструкції. Найбільший відсоток витоків та неврахованих втрат води зареєстрований на водогонях «Юрківці–Заставна» та «Дністер–Чернівці», який склав 81,2% та 60,5% відповідно.

Стан окремих водопровідних мереж та споруд не відповідає сучасним технічним умовам. Зокрема, 32,8% насосно-силового обладнання водопровідних насосних станцій та очисних споруд працює з повним амортизаційним зношенням, що негативно впливає на якість питної води, призводить до погіршення рівня наданих споживачам послуг з водопостачання.

На території області експлуатується 580,5 км каналізаційних мереж (без урахування сільських та відомчих мереж – 514,5 км), з них аварійних – 180,9 км., що становить 31,1%. Найбільша питома вага ветхих та аварійних каналізаційних мереж залишається у містах Чернівці (35,5%), Заставна (45,8%), Сторожинець (67,9%) та смт Путила (100%), Глибока (38,6%). В області нараховується 31 каналізаційна насосна станція, 26 каналізаційних очисних споруд.

Аналіз динаміки показників аварійності каналізаційних мереж свідчить, що аварійність мереж щорічно зменшується від загальної їх протяжності на 0,8%-1,1%. Впродовж 2023 року аварійність каналізаційних мереж зменшилась на 1,1% у порівнянні з 2022 роком та становила 31,1%.

Значною проблемою для області залишається стан каналізаційного господарства, кожна п'ята каналізаційна насосна станція та третина насосних агрегатів відпрацювали нормативний строк експлуатації, 38% каналізаційних колекторів та мереж експлуатуються понад 40 років. Із 15 очисних споруд каналізації комунальної власності: 3 (20%) – знаходяться у доброму стані, а саме: у містах Вижниця, Кіцмань, та смт Кельменці, 5 (33,3%) – у задовільному стані, а саме: у містах Чернівці, Новодністровськ, Сокиряни, смт Путила та Неполоківці, 7 (46,6%) – у незадовільному стані, а саме: у містах Сторожинець, Новоселиця, Хотин, Заставна та в смт Глибока, Берегомет, Кострижівка. Особливо критична ситуація склалася у містах Сторожинець, Заставна та смт Кострижівка, де стічні води без повної очистки скидаються в річки та водойми, що викликає забруднення навколишнього природного середовища.

Так як значна частина території області розташована в гірській і передгірській зонах Карпат, протиповеневі споруди експлуатуються в складних гідрологічних умовах з великими навантаженнями. Внаслідок тривалої експлуатації більшість споруд потребують відновлювальних робіт для підтримання їх в належному технічному стані. Існуючий комплекс захисних споруд на річках та водоймах є недостатнім і потребує реконструкції та перебудови. Це викликано тим, що їх значна частина будувалася для розв'язання локальних проблем і вони не становлять єдиного комплексу, розрахованого для надійного захисту від катастрофічних паводків (пасивний протипаводковий захист).

Під загрозою затоплення та руйнування вздовж основних річок області Прута, Сірету та Черемошу знаходяться 73 населені пункти, а це більше 13 тисяч житлових будинків, більше 20 тис.га сільськогосподарських угідь, в тому числі 6,5 тис.га меліорованих земель, 13,5 км інженерних споруд державного кордону з Румунією, а з урахуванням аналогічної ситуації на малих річках - під негативним впливом паводків знаходиться 370 км² території і 156 населених пунктів, десятки кілометрів доріг і господарських об'єктів.

З метою захисту від паводків на території області збудований протипаводковий комплекс, який включає 147 гідротехнічних протипаводкових об'єктів (захисні дамби та берегоукріплюючі споруди), загальною протяжністю 139,6 км, з яких 25 км потребують реконструкції та капітального ремонту. Протиповеневі споруди експлуатуються в складних гідрологічних умовах з великими навантаженнями. Внаслідок тривалої експлуатації більшість з них потребують відновлювальних робіт для підтримання їх в належному технічному стані.

Проблемні питання:

- значна зношеність водопровідних та каналізаційних мереж області;
- відсутність плану управління відходами;
- недостатнє фінансування технічного та програмного обслуговування, а також для оновлення обладнання як на пунктах спостереження, так і в аналітично-диспетчерському центрі;
- розширення системи АІВС «Прикарпаття» шляхом встановлення 16-ти нових пунктів спостережень на основному руслі та притоках річок Прут та Сірет (вартість одного гідропосту складає 400,0 тис.грн.);
- потреба у реконструкції та капітального ремонту протипаводкового комплексу області.

Очікувані результати:

- захист сільських населених пунктів і сільськогосподарських угідь від шкідливої дії вод;
- створення безпечних умов для життєдіяльності населення, що проживає в прирусловій території;
- захист від інтенсивного руйнування берегів річок, гідротехнічних споруд, мостів, газопроводів та інженерних споруд в прикордонній зоні;
- мінімізація ризиків затоплення для транспортної інфраструктури, економічної діяльності, сільськогосподарських земель, об'єктів культурної спадщини;
- покращення стану управління відходами, залучення нових інвестицій у сферу управління відходами шляхом створення комплексної системи поводження із твердими побутовими відходами;
- проведення інформаційних кампаній для підвищення обізнаності громадян з питань запобігання утворення відходів та забрудненню навколишнього природного середовища;
- зменшення кількості несанкціонованих та стихійних сміттєзвалищ;
- зменшення шкідливого впливу побутових відходів на навколишнє природне середовище
- приведення якості питної води до рівня національних стандартів, зменшення витоків та неврахованих втрат води в системах централізованого водопостачання шляхом:
- ремонту, реконструкції водогонів та водопровідно-каналізаційних мереж,
- будівництва фабрики з виготовлення гіпохлориту натрію;
- влаштування зовнішніх мереж централізованого водопостачання та водовідведення, заміною аварійних водопровідно-каналізаційних мереж.

Індикатори:

- кількість розроблених планів управління відходами територіальними громадами;
- кількість впорядкованих сміттєзвалищ;
- кількість придбаних контейнерів для вивозу сміття;

- кількість (тис.т) ліквідованих стихійних та несанкціонованих сміттєзвалищ;
- рівень вторинного використання відходів (відходів руйнувань);
- кількість (км) реконструйовано магістральних та міських водопровідних мереж;
- кількість побудованих резервуарів чистої води;
- кількість (км) побудованих водопровідних та каналізаційних мереж;
- кількість (км) відремонтованих або замінені аварійних водопровідних мереж;
- кількість побудо-ваних каналізаційних колекторів;
- кількість побудованих (ренонс-труйованих) очисних споруд каналізації;
- кількість побудованих фабрик з виготовлення гіпохлориду натрію;
- кількість побудованих сміттєпереробного та сміттєсортувального заводів;
- кількість побудованих водозабірних свердловин;
- кількість модернізованих котелень;
- кількість встановлених когенераційних установок;
- кількість встановлених альтернативних джерел опалювання;
- протяжність збудованих електричних ліній;
- кількість збудованих трансформаторних підстанцій;
- кількість споруджених (нове будівництво) та відновлених гідротехнічних споруд в басейнах річок Прут та Сірет;
- довжина розчищених ділянок річок в басейнах Пруту та Сірету;
- кількість модернізованих існуючих та встановлених нових автоматизованих пунктів спостереження (гідрометеорологічних станцій) в басейнах річок Прут та Сірет.

Таблиця 14. Оперативна ціль 3.3 – завдання та шляхи реалізації

Завдання	Шляхи їх реалізації
<p>3.3.1. Впровадження системи управління відходами, залучення інвестицій у її розбудову</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Розробка та реалізація регіонального плану управління відходами. - Впровадження роздільного збирання побутових відходів в усіх населених пунктах області. - Сприяння використанню відходів у якості вторинної сировини. - Проведення просвітницької кампанії, спрямованої на підвищення культури поводження з твердими побутовими відходами. - Приведення у відповідність до чинного законодавства функціонування сміттєзвалищ. - Створення нової інфраструктури з переробки, утилізації та видалення відходів, будівництво сміттєпереробного та сміттєсортувального заводів.
<p>3.3.2. Модернізація та розширення мереж водопостачання та водовідведення в населених пунктах області</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Проведення реконструкції магістральних водогонів та міських мереж водопостачання в населених пунктах. - Будівництво резервуару чистої води. - Приведення якості питної води до рівня національних стандартів, будівництво нових мереж централізованого водопостачання та водовідведення в населених пунктах. - Зменшення витоків та неврахованих втрат води в системах централізованого водопостачання. - Будівництво каналізаційних колекторів. - Покращення санітарно-

	<p>епідеміологічного та екологічного стану шляхом будівництва та реконструкції очисних споруд каналізації, розташованих на транскордонних річках Прут та Сірет.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Будівництво фабрики з виготовлення гіпохлориду натрію, реконструкція систем хімоводоочистки водогонів та водопровідних мереж - Будівництво водозабірних свердловин. - Впровадження сучасних технологій очистки та доочистки стічних вод. - Розвиток централізованого водопровідно-каналізаційного господарства в сільській місцевості.
3.3.3. Забезпечення сталого функціонування систем тепlopостачання міст	<ul style="list-style-type: none"> - Підвищення енергоефективності комунальної інфраструктури. - Встановлення когенераційної установки в м. Чернівці. - Розвиток альтернативних джерел опалювання.
3.3.4. Розбудова та модернізація мереж електропостачання	<ul style="list-style-type: none"> - Нанесення перспективних електричних мереж на містобудівну документацію регіонального та місцевого рівнів. - Реалізація проєктних рішень щодо розвитку електромереж. - Модернізація існуючих електричних мереж з метою збільшення їх потужностей та спроможності. - Розвиток альтернативних джерел енергопостачання
3.3.5. Протипаводковий захист територій.	<ul style="list-style-type: none"> - Протипаводковий інженерний захист територій (будівництво та капітальний ремонт гідротехнічних споруд). - Проведення заходів із захисту від підтоплення та затоплення територій населених пунктів, в тому числі гірських. - Розширення та оновлення системи АІВС «Прикарпаття».

Стратегічна ціль 4. Збереження здоров'я та розвиток людського капіталу як основа соціально-економічного зростання

Якісний розвиток людського капіталу забезпечує кращий економічний та соціальний результати. Нажаль, на сьогодні існує проблема з якісними характеристиками людського капіталу в регіоні.

З одного боку, відбувається поліпшення певних якісних його характеристик: збільшується частка населення з вищою освітою; формується уміння працювати в ринковому середовищі; підвищується підприємницька активність. З іншого боку, населення стрімко скорочується та старіє; частка працездатного населення зменшується; в умовах воєнного стану зростає трудова міграція, особливо відчувається втрата інтелектуального капіталу; погіршується здоров'я громадян, знижується рівень та якість освіти, що призводить до нестачі кваліфікованого людського капіталу в галузях економіки.

Тому у сучасних умовах саме набутий у регіоні людський капітал може стати драйвером розбудови економіки на інноваційних засадах.

Система цілей і завдань у цій сфері охоплює діяльність у різних сферах соціально-економічного життя мешканців області, серед яких: збереження здоров'я, підвищення якості освіти та розвиток науки, соціальних послуг, популяризація здорового способу життя тощо.

Досягнення стратегічної цілі передбачається через реалізацію таких оперативних цілей:

Оперативна ціль 4.1. Підвищення спроможності мережі закладів охорони здоров'я для надання якісних та доступних медичних послуг

Головним інструментом досягнення високого рівня суспільного добробуту є інвестиції в людський капітал, який у кінцевому рахунку й визначає могутність держави. Однією з найважливіших складових, які формують якість людського потенціалу, є система охорони здоров'я, яка ставить собі за мету забезпечення людині можливості прожити тривале здорове життя.

У Чернівецькій області функціонує 74 заклади: самостійних амбулаторно-поліклінічних закладів – 39, із них 18 центрів первинної медико-санітарної допомоги територіальних громад, 15 самостійних амбулаторій загальної практики сімейної медицини територіальних громад та 6 самостійних амбулаторно-поліклінічних закладів у м. Чернівці. Інших закладів – 7 (будинок дитини, центр служби крові, центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, бюро судмедекспертизи, патологоанатомічне бюро, інформаційно-аналітичний центр медичної статистики, МСЕК) та 3 стоматологічні поліклініки.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2023р. № 174 «Деякі питання організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я» у Чернівецькій області сформована, погоджена з Міністерством охорони здоров'я України та затверджена начальником Чернівецької ОВА спроможна мережа закладів охорони здоров'я області.

В області сформована стала мережа ЗОЗ первинного рівня, яка покриває всю територію регіону та забезпечує надання якісної медичної допомоги населенню.

НАДКЛАСТЕРНІ ЗАКЛАДИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ОКНП «Чернівецька обласна клінічна лікарня»; ОКНП «Чернівецька обласна дитяча клінічна лікарня»; ОКНП «Чернівецька лікарня швидкої медичної допомоги».

СПЕЦІАЛІЗОВАНІ ЗАКЛАДИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я, ЯКІ ВИКОНУЮТЬ ФУНКЦІЮ НАДКЛАСТЕРНИХ: ОКНП «Буковинський клінічний онкологічний центр»; ОКНП «Чернівецька обласна психіатрична лікарня»; ОКНП «Чернівецький обласний медичний центр соціально-значущих хвороб»; ОКНП «Чернівецький обласний клінічний кардіологічний центр»; КНП «Чернівецький обласний перинатальний центр».

КЛАСТЕРНІ ЗАКЛАДИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: КНП «Вижницька БЛІЛ»; КНП «Кіцманська БЛІЛ»; КНП «Сторожинецька БЛІЛ»; КНП «Сокирянська Л»; КНП «Хотинська БЛ»; КНП «Центральна міська клінічна лікарня».

ЗАГАЛЬНІ ЗАКЛАДИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: КНП «Глибоцька БЛ»; КНП «Герцаївська МЛ»; КНП «Заставнівська БЛ»; КНП «Кельменецька БЛ»; КНП «Новоселицька Л»; КНП «Путисьська БЛ».

Станом на 01.01.2023 року в Чернівецькій області зареєстровано 44 заклади комунальної форми власності, які надають первинну медичну допомогу.

Усі заклади реорганізовані у комунальні некомерційні підприємства (КНП) і підключені до електронної системи eHealth. На цей час сімейного лікаря обрали 91,09% мешканців област. Запроваджено послуги для функціонування електронного рецепту, електронного направлення, лікарняного листа, а також консультація з вузькими спеціалістами для послуг з телемедичним консультацій.

Надання екстреної медичної допомоги мешканцям області забезпечує ОКНП «Чернівецький обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф». Центр ЕМД та МК - як координуючий заклад, включає в себе структурні підрозділи: Центральну станцію екстреної (швидкої) медичної допомоги (Е(Ш)МД), Західну станцію екстреної (швидкої) медичної допомоги та Східну станцію (Е(Ш)МД), до структури якої входять 7 підстанцій та 45 пунктів постійного базування бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги. До системи екстреної медичної допомоги та медицини катастроф належать також відділення екстреної медичної допомоги у складі багатопрофільних лікарень: лікарні швидкої медичної допомоги, обласної клінічної лікарні, обласної дитячої клінічної лікарні, міської дитячої лікарні, багатопрофільних лікарень та багатопрофільних лікарень інтенсивного лікування. Автопарк Центру ЕМД та МК налічує 95 санітарних автомобілів (91 санітарний автомобіль типу В та 4 реанімобілі типу С), з них 16 авто мають термін експлуатації понад 10 років, 35 авто - 5-10 років. Центр ЕМД та МК працює над впровадженням сучасних інноваційних технологій в роботу екстреної медичної допомоги в

області (дооснащення автомобілів медичним обладнанням, забезпечення сучасними засобами зв'язку).

Надання спеціалізованої медичної допомоги в області забезпечують 25 лікарняних закладів – лікарень, центрів та диспансерів. Загальна потужність лікового фонду ЗОЗ області становить 5 766 (бюджетні та госпрозрахункові) або 64,5 на 10 тис. нас.

Відповідно до Плану заходів з реалізації доказової реабілітації на 2023-2025 роки 18 надавачів надають реабілітаційну послугу згідно угод з НСЗУ за Програмою медичних гарантій.

У 2023 році уклали угоди з НСЗУ про надання реабілітаційної допомоги для дорослих та дітей у стаціонарних та амбулаторних умовах – 7 закладів охорони здоров'я (ЗОЗ) комунальної форми власності. В області на цей час розгорнуто 185 ліжок у ЗОЗ, які законтрактували послугу стаціонарної реабілітації. Структура ліжок стаціонарної реабілітації та плани щодо її розширення подані в таблиці 2. Планується розгорнути у 2024-25 роках – ще 110-120 ліжок.

Лише на проведення амбулаторної реабілітації законтрактовано ще 6 ЗОЗ комунальної форми власності та 5 ФОП та ТОВ.

У закладах охорони здоров'я області, які надають послугу з реабілітації, працює - 48 лікарів фізичної та реабілітаційної медицини, 47 фізичних терапевтів, 31 ерготерапевт, 12 терапевтів мови та мовлення, 14 психологів не лікарів, 16 психологів лікарів, 36 асистентів фізичного терапевта, 37 асистентів ерготерапевта, 54 медсестри з реабілітації. Потреба у кадровому забезпеченні для розвитку послуги реабілітації у цих закладах – в додатку 1 (13 лікарів ФРМ, 21 фізичний терапевт, 23 ерготерапевти, 13 терапевтів мови та мовлення, 14 практичних психологів, 12 медсестер медичної реабілітації, 15 асистентів фізичних терапевтів, 4 лікарі псих три, в т.ч. дитячі).

На цей час основна стратегія розвитку реабілітаційної допомоги – її розвиток у надкластерних і кластерних закладах охорони здоров'я. В обласній дитячій лікарні заплановано розгорнути стаціонарну та амбулаторну реабілітацію з 2024 року (підготовка кадрів та обладнання триває), в Сокирянській, Вижницькій, Хотинській лікарнях – як кластерних проводиться ремонт приміщень, підготовка кадрів та придбання обладнання.

План розвитку реабілітаційної послуги в Чернівецькій області на 2024-2025 роки у закладах охорони здоров'я області:

Основна стратегія розвитку реабілітаційної допомоги – її розвиток в першу чергу у надкластерних і кластерних закладах охорони здоров'я.

Проводяться ремонтні роботи, навчання персоналу та придбання обладнання для створення протягом 2023-2024 року на базі ОКНП «Чернівецький обласний госпіталь ветеранів війни», КНП «Хотинська багатопрофільна лікарня», КНП «Сокирянська лікарня», ОКНП «Чернівецька обласна дитяча лікарня» реабілітаційних стаціонарних відділень та проведення амбулаторної реабілітації. Наступний етап розвитку стаціонарної реабілітації у Хотинській та Вижницькій лікарні.

Підписаний Меморандум про співпрацю між обласною військовою (обласною державною) адміністрацією, обласною радою та благодійним Фондом Віктора та Олени Пінчуків щодо створення сучасного реабілітаційного центру - реконструкцію приміщень та забезпечення обладнанням 60 стаціонарних реабілітаційних ліжок на базі ОКНП «Чернівецький госпіталь ветеранів війни» у межах проєкту «Recovery».

Пандемія COVID-19, повномасштабна війна в Україні суттєво вплинули на психічний стан населення України й водночас підкреслили важливість привернення уваги до психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в широкому суспільному контексті.

За оцінками ВООЗ, кожен четвертий перебуває у зоні ризику розвитку проблем психічного здоров'я.

Війна впливає не тільки на психічне здоров'я, але й погіршує соціальні та економічні умови, які в свою чергу є детермінантами психічного здоров'я.

Молодь визнає психічне здоров'я, як один з ключових викликів сьогодення. При цьому значна частка молоді уникає говорити про це з фахівцями через те, що це "соромно", "вплине на взаємовідносини у сім'ї", "вплине на репутацію на роботі", тобто проблеми замовчуються та накопичуються.

Піклування про ментальне здоров'я має перетворитися для українців на щоденну звичку. Мета – сприяти формуванню в суспільстві культури піклування про ментальне

здоров'я, дати розуміння та показати інструменти, які допоможуть українцям дбати про свій внутрішній стан.

В Чернівецькій області проживають 80000 тис. внутрішньо-переміщених осіб, які потребують підтримки та допомоги для адаптації та інтеграції в нове середовище.

Основні проблемні питання:

- недостатня кількість висококваліфікованого персоналу, висока плінність кадрів;
- недостатня кількість сучасного дороговартісного обладнання для обслуговування населення;
- покращення матеріально-технічного та протипожежного стану закладів охорони здоров'я, у т.ч. приведення у відповідність до вимог чинного законодавства наявні бомбосховища та укриття;
- недостатня кількість фахових спеціалістів у сфері психосоціальної підтримки населення (впровадження в територіальних громадах області фахівців психосоціальної підтримки населення).

Очікувані результати

- покращення рівня та якості надання медичної допомоги населенню області;
- забезпечення злагодженої роботи системи екстреної медичної допомоги та медицини катастроф у наданні екстреної допомоги мешканцям області;
- покращення матеріально-технічної бази надкластерних, спеціалізованих закладів охорони здоров'я, які виконують функцію надкластерних, кластерних та загальних закладів охорони здоров'я;
- створення мережі реабілітаційних послуг, послуг із психологічної допомоги в закладах охорони здоров'я області;
- створення системи профілактики та раннього виявлення захворювань в області, в першу чергу в сфері серцево-судинних, онкологічних, та органів дихання;

Індикатори:

- кількість випадків смертності дітей у віці до 5-ти років на 1000 новонароджених;
- кількість випадків материнської смертності на 100 тис. живонароджених;
- середній час доїзду бригади швидкої медичної допомоги до пацієнта;
- загальний коефіцієнт народжуваності, на 1 тис. осіб наявного населення;
- загальний коефіцієнт смертності, на 1 тис. осіб наявного населення;
- рівень охоплення імунопрофілактикою, у відсотках;
- укомплектованість закладів охорони здоров'я лікарями, у відсотках;
- укомплектованість закладів охорони здоров'я молодшим медичним персоналом, у відсотках;
- забезпеченість лікарями на 10 тис. населення;
- кількість пацієнтів, які пройшли реабілітацію;
- кількість створених стаціонарних та амбулаторних підрозділів в кластерних та надкластерних закладах охорони здоров'я.

Таблиця 15. Оперативна ціль 4.1 – завдання та шляхи реалізації

Завдання	Шляхи їх реалізації
4.1.1. Розвиток доступної мережі закладів охорони здоров'я.	- Покращення якості надання медичної допомоги населенню регіону шляхом розвитку кластерних та надкластерних закладів охорони здоров'я; - Координація роботи ЗОЗ первинної медичної допомоги у територіальних громадах; - Забезпечення імунізації мешканців області відповідно до календаря щеплень в закладах ПМД територіальних громад; - Впровадження сучасних інноваційних технологій в роботу екстреної медичної допомоги в області (дооснащення автомобілів, забезпечення сучасними засобами зв'язку).

	<ul style="list-style-type: none"> - Розвиток напрямків медичної допомоги, які можуть бути використані для медичного туризму та забезпечення їхнього якісного рівня.
<p>4.1.2. Створення сучасної системи реабілітації військових та інших категорій осіб.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Створення стаціонарних та амбулаторних підрозділів реабілітації в кластерних і надкластерних закладах охорони здоров'я; - Створення на базі ОКНП «Чернівецький обласний госпіталь ветеранів війни» Центру реабілітації як структурного підрозділу; - Розвиток підрозділів паліативної допомоги у багатопрофільних закладах охорони здоров'я області.
<p>4.1.3. Збереження ментального здоров'я.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Впровадження Всеукраїнської програми психічного здоров'я Ти як?; - Реалізація Програми психосоціальної підтримки на робочому місці у воєнний та післявоєнний час; - Проведення заходів для популяризації необхідності та важливості піклування про ментальне здоров'я; - Розвиток обізнаності населення в темі психічного здоров'я; - Підтримка та сприяння покращенню ментального здоров'я та благополуччя ВПО, ветеранів та членів їх сімей; - Впровадження в територіальних громадах області фахівця з психосоціальної підтримки населення; - Аудит ресурсів існуючої системи надання послуг у сфері психічного здоров'я. Виявлення «білих плям» на мапі послуг з охорони ментального здоров'я, ревізія використання ресурсів, визначення напрямків сприяння (зкладам, установам, групам осіб тощо) у вирішенні організаційних, інфраструктурних, кадрових та інших проблем. - Аудит потреб громадян у послугах з охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки. Визначення цільових груп населення, що потребуватимуть найоперативнішої реакції з боку системи охорони ментального здоров'я з диференціюванням найбільш пріоритетних напрямків і потенційних механізмів роботи з такими групами, аналіз динаміки ментального стану громадян; - Розвиток послуг з охорони психічного здоров'я у закладах первинної медичної допомоги (ПМД) області.

Оперативна ціль 4.2. Підвищення якості освіти та розвиток науки

У 2023/2024 навчальному році в системі освіти області функціонувало 341 заклад загальної середньої освіти, в яких навчалося 105,6 тис. учнів; 25 закладів позашкільної освіти, у яких виховувалося 14,8 тис. вихованців; 390 закладів дошкільної освіти, у яких

виховувалося 25,6 тис. дітей. Охоплення дітей закладами дошкільної освіти у 2023 році становило 87,6%. При цьому максимальних показників з охоплення малят дошкільною освітою було досягнуто у 2018, 2019 та 2021 роках (62%). Діти 5-річного віку охоплені 100% обов'язковою дошкільною освітою. Мережа закладів спеціальної освіти, яка складалася з 6 закладів, залишається незмінною.

В області функціонувало 68 опорних закладів (19,9% від загальної чисельності ЗЗСО) з 72 філіями, у яких навчалося 30227 школярів, що становило 28,4% від загальної чисельності учнів, які здобували повну загальну середню освіту в закладах освіти області.

З метою забезпечення безпечних умов навчання учасників освітнього процесу у системі освіти Чернівецької області налічувалося 1069 захисних споруд (сховище, протирадіаційне укриття, найпростіші укриття та за угодами): 230 протирадіаційних укриттів та 839 найпростіших укриттів, з них за угодами – 271 об'єкт, 798 власних.

У 2023 році інклюзивним навчанням було охоплено 1443 дитини з особливими освітніми потребами у ЗЗСО, 470 дітей – дошкільної освіти.

У Чернівецькій області функціонує 18 інклюзивно-ресурсних центрів. В області функціонує 16 професійно-технічних навчальних закладів різних типів, з них 6 – вищих професійних училищ, 8 ліцеїв, Сокирянський навчальний центр № 67 при установі виконання покарань та професійно-технічне училище. Підготовка кваліфікованих робітників ведеться з 73 професій.

У закладах професійної (професійно-технічної) освіти створено 12 навчально-практичних центрів – осередків з новим обладнанням та технікою, де здобувачі освіти можуть опанувати практичні навички, а дорослі – пройти підвищення кваліфікації або перенавчання.

На початок 2023/24 навчального року в області діяв 21 заклад фахової передвищої освіти та 7 закладів вищої освіти. З 2021 року університет отримує державну фінансову підтримку досліджень у рамках пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок: «Математичні науки та природничі науки», «Технічні науки». Для виконання у 2023 році нових НДР подано 4 проекти, фінансову підтримку отримав проект під керівництвом професора Зенкової К.Ю. Задля участі в конкурсному відборі МОН проектів фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок молодих учених ЧНУ подано 7 проектів, фінансову підтримку отримали 3 проекти.

У рамках гранту Національного фонду досліджень України у 2023 році продовжено виконання завдань НДР «Новітні методи і системи багатофункціональної Мюллер-матричної поляризаційної і флуоресцентної томографії мікро та наноструктури мереж біологічних кристалів». Плановий обсяг фінансування майже 1,4 млн.грн.

Вченими Буковинського державного медичного університету виконується 39 тем науково-дослідних робіт. 2 НДР за рахунок коштів державного бюджету: «Покращення діагностики і прогнозування тяжкості перебігу артеріальної гіпертензії з урахуванням модифікованих чинників та немодифікованих молекулярно-генетичних предикторів у період військового часу» та «Удосконалення профілактики та лікування туберкульозу з множинною лікарською стійкістю в умовах пандемії COVID-19».

Основні проблемні питання:

- Формування ефективної мережі закладів освіти області;
- Оновлення матеріально-технічної бази закладів освіти;
- Реалізація цифрової трансформації системи освіти області;
- Збереження та розвиток наукового потенціалу області.

Очікувані результати:

Приведення мережі закладів освіти відповідно до спроможності громад та створення безпечних умов навчання та виховання, в тому числі створення мережі профільних ліцеїв;

- Оновлення технологічним обладнанням харчоблоків, їдалень, навчальних кабінетів;
- Створення екосистеми цифрових рішень для освіти: сучасні сервіси та інструменти;
- Цифрове освітнє середовище стане доступним та сучасним для вчителів, учнів, батьків;

Працівники сфери освіти володітимуть цифровими компетентностями;

Процеси управління та регулювання у сфері освіти оптимізовані та автоматизовані;

Стимулювання прикладних та фундаментальних наукових досліджень, розвиток наукових лабораторій для молоді;

Обмін досвідом між науковцями області та провідними науковими центрами Європи та світу шляхом проведення конференцій та обмінних візитів.

Індикатори:

- середня наповнюваність учнів в класах ЗЗСО громади;
- кількість створених профільних ліцеїв;
- частка охоплення дітей віком 5 років закладами дошкільної освіти та частка охоплення дітей позашкільною освітою;
- створення екосистемаи цифрових рішень для освіти;
- цифрове освітнє середовище стане доступним та сучасним для вчителів, учнів, батьків;
- процеси управління та регулювання у сфері освіти оптимізовані та автоматизовані;
- часткова цифрова трансформація уроків;
- кількість оновленого обладнання та програмного забезпечення;
- кількість відкритих інклюзивно-ресурсних центрів / кімна;
- кількість закладів освіти, що забезпечили доступність;
- кількість створених навчально-практичних центрів на базі закладів професійної (технічної) освіти.
- відсоток закладів освіти, охоплених цифровою трансформацією.

Таблиця 16. Оперативна ціль 4.2 – завдання та шляхи реалізації

Завдання	Шляхи їх реалізації
4.2.1. Формування ефективної мережі закладів освіти в області	<ul style="list-style-type: none"> - Приведення мережі закладів освіти відповідно до спроможності громад та створення безпечних умов навчання та виховання; - Створення мережі профільних ліцеїв - Розвиток мережі закладів дошкільної та позашкільної освіти області. - Енергомодернізація та енергоефективні заходи у закладах освіти області.
4.2.2. Впровадження новітніх технологій у розвиток позашкільної освіти.	<ul style="list-style-type: none"> - Створення умов для розвитку творчо-обдарованої молоді та активізація науково-дослідної, експериментальної роботи закладів освіти області - Формування матеріально-технічної бази для організації позашкільної освіти - Закупівля обладнання та програмного забезпечення для відкриття гуртка «Підготовка операторів БПЛА». - Розширення мережі STEM-лабораторій.
4.2.3. Забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітей з особливими освітніми потребами.	<ul style="list-style-type: none"> - Відкриття інклюзивно-ресурсних центрів та створення ресурсних кімнат у закладах освіти.
4.2.4. Забезпечення сталого підвищення якості освіти та освітньої діяльності в закладах освіти області	<ul style="list-style-type: none"> - Створення центрів професійного розвитку педагогічних працівників (укладення відповідних договорів з наявними) в усіх територіальних громадах Чернівецької області. - Виконання всіма закладами загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти області навчальних планів, зокрема через дофінансування з місцевого бюджету. - Регіональне замовлення закладам вищої освіти на фахівці педагогічних спеціальностей. - Соціально-економічна підтримка (стипендії) студентів закладів вищої, що навчаються на педагогічних спеціальностях, і після завершення навчання зобов'язані працювати в системі освіти - Створення та запровадження механізму стимулювання

	<p>зв'язків закладів освіти з промисловістю та бізнесом;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Підвищення рівня цифрової грамотності педагогічних працівників в результаті запровадження спеціальних навчальних програм.
4.2.5. Розвиток дуальної освіти та системи «освіта впродовж життя».	<ul style="list-style-type: none"> - Створення мережі «університетів третього віку» в області. - Розвиток регіональної мережі мовних курсів. - Розвиток мереж навчально-практичних центрів на базі закладів професійної (технічної) освіти.
4.2.6. Збереження та розвиток наукового потенціалу області	<ul style="list-style-type: none"> - Стимулювання прикладних та фундаментальних наукових досліджень, розвиток наукових лабораторій для молоді. - Забезпечення системи обміном досвіду між науковцями області та провідними науковими центрами Європи та світу шляхом проведення конференцій та обмінних візитів.
4.2.7. Реалізація цифрової трансформації системи освіти області	<ul style="list-style-type: none"> - Створення екосистеми цифрових рішень для освіти; - Часткова цифрова трансформація уроків.

Операптивна ціль 4.3. Соціальний захист та ветеранська політика

В системі соціального захисту населення області функціонує 5 психоневрологічних будинків-інтернатів, дитячий будинок-інтернат та геріатричний пансіонат, в яких проживає 1089 осіб похилого віку та осіб з інвалідністю, з яких 256 внутрішньо переміщені особи. На території області здійснюють діяльність 4 територіальних центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг) та 26 центрів надання соціальних послуг, з них 8 мають стаціонарні відділення для постійного або тимчасового проживання, в яких перебуває 187 осіб. Окрім того, 18 територіальних громад організують надання соціальних послуг жителям громади на умовах співфінансування. Щороку охоплено соціальними послугами понад 20,0 тисяч осіб.

Водночас, одним із пріоритетних напрямів роботи є ветеранська політика.

В області утворено комунальну установу «Чернівецький обласний центр соціально-психологічної підтримки Захисників та Захисниць України «Ветеран ХАБ», яка надаватиме необхідну психологічну підтримку, консультації з питань лікування, соціального захисту, а також правову допомогу, зокрема із земельних і житлових питань. Однією з головних функцій ветеранського хабу буде сприяння адаптації захисників до цивільного життя та надання всієї необхідної підтримки їхнім родинам і сім'ям полеглих воїнів.

У відкритому «Офісі соціальної підтримки військовослужбовців та членів їх сімей» ветерани війни, особи з інвалідністю внаслідок війни, члени сімей військовослужбовців, члени сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць отримують консультаційні, юридичні послуги та психологічний супровід.

Водночас, з метою забезпечення реалізації державних гарантій та конституційних прав учасників АТО/ООС, Захисників і Захисниць та членів їх сімей, у 2023 році діяла Регіональна програму соціальної підтримки учасників АТО/ООС, Захисників і Захисниць та членів їх сімей на 2023 рік», в межах якої реалізовано низку заходів правового, соціального та медичного характеру, зокрема:

- проведення інформаційної кампанії щодо прав та гарантій Захисників та Захисниць України і членів їх сімей;
- надання фінансової допомоги незахищеним верствам населення окремих категорій громадян;
- забезпечення зубопротезуванням;
- проведення медико-психологічної реабілітації.

Водночас, з метою підтримки військовослужбовців, ветеранів війни та членів їх сімей, внутрішньо переміщених осіб, які проживають (zareєстровані) у будь-якому населеному пункті Чернівецької області та які скористались доступною іпотекою для придбання житла в рамках державної програми «Оселя», надається компенсація частини процентної ставки у розмірі 3 (трьох) відсотків річних за іпотечними кредитами для придбання житла у Чернівецькій області, в рамках реалізації Регіональної програми компенсації частини

процентної ставки за іпотечними кредитами окремих категорій громадян у Чернівецькій області на 2023–2025 роки.

В області діє План заходів на 2023-2024 роки з питань ментального здоров'я та психосоціальної підтримки цивільного населення у Чернівецькій області, затверджений розпорядженням обласної державної адміністрації (обласної військової адміністрації) від 19 вересня 2023 року № 899-р, одним із завдань якого є розвиток соціальної реабілітації військовослужбовців та осіб з інвалідністю внаслідок війни.

У лютому 2023 року розпочав роботу кластер «Безбар'єрна Буковина». Кластер - платформа для обміну інформацією з міжнародними партнерами, місцевими громадськими об'єднаннями, а також визначення напрямів співпраці у сфері створення безбар'єрного середовища у Чернівецькій області та потреб маломобільних груп населення і шляхів їх задоволення.

Область активно долучилась до впровадження Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?», з метою реалізації якої розроблено План заходів з ментального здоров'я та психосоціальної підтримки цивільного населення Чернівецької області.

Для об'єднання суспільства у розумінні цінностей прав і свобод людини, що забезпечуються та захищаються на основі принципів рівності та недискримінації для всіх жінок і чоловіків, хлопців та дівчат затверджено Регіональну програму запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, забезпечення ґендерної рівності, протидії торгівлі людьми на 2021–2023 роки.

У Чернівецькій області затверджено план заходів з виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року та план моніторингу стану його виконання.

Внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, розпочатої у 2014 році, та повномасштабного вторгнення на територію України 24 лютого 2022 року зросла кількість злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, на території України. За офіційними даними Національної соціальної сервісної служби України, за період з 2012 по 2023 роки у Чернівецькій області встановлено 36 статусів особам, які постраждали від торгівлі людьми.

З метою забезпечення мобілізації різноманітних ресурсів, налагодження міжвідомчої взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми в регіоні розроблено план дій з реалізації заходів з протидії торгівлі людьми у Чернівецькій області на 2024-2025 роки.

Проводиться системна робота щодо обліку, нарахувань та виплат різноманітних соціальних допомог і компенсацій населенню.

Упродовж 2019-2023 років державними допомогоюми різної адресної спрямованості охоплено понад 150 тисяч громадян, що становить майже 20% від загальної чисельності населення області, на суму понад 2,0 млрд грн щороку.

З початку повномасштабної війни РФ проти України Чернівецька область стала однією з ключових областей, які забезпечували прийом та розміщення ВПО. Так, в межах обласної державної адміністрації (обласної військової адміністрації) розпочала роботу «гаряча лінія» допомоги переселенцям, яка надавала консультативну допомогу та забезпечувала безкоштовним житлом ВПО.

Наразі в Єдиній інформаційній базі даних внутрішньо переміщених осіб зареєстровано 81866 осіб, що в 34 рази більше ніж у 2014 році. (2402 внутрішньо переміщені з 2014 року). На даний час ВПО проживають у 110 закладах компактного проживання (4 566 осіб), з них:

- 82 комунальні заклади в яких проживають 3 529 ВПО;
- 28 релігійні та благодійні прихистки, в яких проживають 1 037 ВПО.

З метою реалізації регіональної політики у сфері забезпечення та захисту прав та інтересів внутрішньо переміщених осіб, сприяння діяльності територіальних громад у розвитку ефективності механізмів їх адаптації та інтеграції, в області утворено Раду з питань внутрішньо переміщених осіб при обласній державній адміністрації.

Поруч з тим, для підтримки та координації надання допомоги цивільному населенню, зокрема, і внутрішньо переміщеним особам створено Координаційні центри підтримки цивільного населення при обласній державній адміністрації (обласній військовій адміністрації) та при районних державних адміністраціях (районних військових адміністраціях), а також в 49 сільських, селищних, міських радах.

Основними проблемами у сфері соціального захисту та ветеранської політики є:

- недостатній обсяг фінансування для покращення житлово-побутових, медичних та безпекових умов перебування в установах соціального захисту населення обласного підпорядкування;
- недостатній рівень фінансового ресурсу на забезпечення виконання заходів зі створення безперешкодного доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення до об'єктів інфраструктури;
- недостатній рівень в територіальних громадах фінансового ресурсу на впровадження базових соціальних послуг;
- відсутність спеціалізованого транспорту для маломобільних груп населення та осіб з інвалідністю;
- недостатній рівень професійної підготовки та підвищення кваліфікації надавачів соціальних послуг;
- не в усіх громадах запроваджено посади фахівців із соціальної роботи та заповнено вакантні посади;
- не впроваджено окремі базові соціальні послуги відповідно до потреб громадян;
- недостатність мережі загальних та спеціалізованих служб підтримки осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі;
- низький рівень обізнаності населення щодо форм і проявів дискримінації за ознакою статі;
- відсутність «нульової» толерантності суспільства до всіх форм насильства за ознакою статі, зокрема домашнього насильства, недостатня обізнаність населення з питань протидії насильству та, як наслідок, недооцінювання впливу засобів електронних комунікацій у ситуації цькування;
- недостатня кількість організованих заходів щодо дозвілля та психосоціального розвантаження Захисників і Захисниць України та членів їх сімей;
- низький рівень працевлаштування ВПО;
- збільшення рівня інтеграції ВПО у приймаючих громадах області.

Очікувані результати:

- створення денних центрів денного догляду та/або просторів соціальної адаптації для дітей з інвалідністю в територіальних громадах Чернівецької області;
- впровадження окремих видів соціальних послуг, які сприятимуть забезпеченню права дитини на виховання в сімейному середовищі: підтримане проживання, супровід під час інклюзивного навчання, тимчасовий відпочинок для батьків, які здійснюють догляд за дітьми з інвалідністю;
- забезпечення осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та осіб похилого віку базовими соціальними послугами у віддалених населених пунктах, шляхом придбання спеціалізованого транспорту для маломобільних груп населення;
- залучення до надання соціальних послуг надавачів соціальних послуг недержавного сектору;
- розширення доступу жінок і чоловіків до товарів і послуг із дотриманням принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом урахування у нормативно-правових актах гендерного компонента та особливих потреб різних категорій жінок і чоловіків (за такими основними ознаками, як вік, місце проживання, інвалідність, соціально-економічний статус);
- зниження рівня вразливості громадян України до потрапляння в ситуацію, пов'язану з торгівлею людьми, та збільшити кількість самоідентифікованих осіб, через охоплення інформаційними кампаніями різних демографічних та соціальних груп населення;
- збільшення фінансової підтримки Захисників та Захисниць України, волонтерів, військових капеланів, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей загиблих;
- збільшення кількості підтриманих програм (проектів, заходів) інститутів громадянського суспільства щодо питань соціальної підтримки Захисників і Захисниць України, осіб з інвалідністю;
- збільшення кількості освітніх та культурних послуг задля інтеграції ВПО;

- збільшення заходів із залучення фінансової або технічної допомоги для забезпечення належних житлових умов для внутрішньо переміщених осіб, зокрема осіб з інвалідністю, людей похилого віку та дітей.

Індикатори:

- кількість створених денних центрів денного догляду та/або просторів соціальної адаптації для дітей з інвалідністю;
- кількість дітей охоплених послугами денних центрів денного догляду та/або просторів соціальної адаптації для дітей з інвалідністю;
- утворення обласного мультимедійного простору «Різні можливості – рівні права» для опанування нових навиків цифрової грамотності для людей з інвалідністю;
- кількість занять з психоедукації та емоційної стабілізації для батьків дітей та молоді з інвалідністю;
- кількість проведених учасникамікластеру «Безбар'єрна Буковина» заходів для осіб з інвалідністю;
- збільшення кількості осіб, охоплених послугами паліативної допомоги та стороннього догляду в установах соціального захисту населення;
- кількість проведених інформаційно-консультаційних заходів для поширення інформації про соціальні послуги, їхній зміст і порядок отримання;
- кількість поінформованих громад стосовно питань впровадження соціальної роботи, організації та надання соціальних послуг для вразливих категорій населення та сімей/осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах.
- збільшення кількості членів сімей загиблих/ померлих Захисників та Захисниць України, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей загиблих під час Революції Гідності, військових капеланів, звільнених з військової служби за станом здоров'я, які отримали фінансову допомогу;
- кількість підтриманих програм (проектів, заходів) інститутів громадянського суспільства;
- кількість ветеранів та членів їх сімей, які організували підприємницьку діяльність;
- кількість ветеранів та членів їх сімей, які започаткували чи розширили власну справу в рамках державної грантової програми «eРобота»;
- кількість ветеранів війни, які забезпечені зубопротезуванням;
- кількість проведених заходів щодо соціальної адаптації військовослужбовців та звільнених з військової служби і членів їх сімей;
- збільшення кількості заходів, спрямованих на забезпечення належних житлових умов для внутрішньо переміщених осіб, зокрема осіб з інвалідністю, людей похилого віку та дітей;
- кількість ВПО, які започаткували підприємницьку діяльність;
- кількість організованих культурних заходів для ВПО;
- кількість ВПО, охопленими соціальними послугами;
- частка жінок серед депутатів обласних, міських, сільських та селищних рад, у відсотках;
- кількість дітей охоплених сімейними формами виховання.
- підвищення рівня обізнаності населення регіону щодо протидії торгівлі людьми та шляхи потрапляння у ситуацію торгівлі людьми;
- збільшення кількості кривдників, які пройшли корекційні програми.

Таблиця 17. Оперативна ціль 4.3 – завдання та шляхи реалізації

Завдання	Шляхи їх реалізації
4.3.1. Створення безперешкодного середовища для вразливих категорій населення та забезпечення рівних можливостей для жителів області	<ul style="list-style-type: none"> - Створення денних центрів денного догляду та/або просторів соціальної адаптації для дітей з інвалідністю в територіальних громадах Чернівецької області. - Відкриття обласного мультимедійного простору «Різні можливості – рівні права» для опанування нових навиків цифрової грамотності для людей з інвалідністю. - Проведення заходів психоемоційної

	<p>підтримки для батьків дітей та молоді з інвалідністю з залученням міжнародних партнерів та локальних громадських організацій і благодійних фондів.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Забезпечення доступності до освітніх, соціальних, медичних та інших послуг маломобільних груп населення шляхом закупівлі спеціалізованих автомобілів та/або залучення гуманітарної допомоги у вигляді транспортних засобів для перевезення вразливих категорій населення. - Забезпечення функціонування обласного кластеру «Безбар'єрна Буковина» як платформи взаємодії громадських організацій осіб з інвалідністю між собою та з органами публічної влади. <p>Фінансова підтримка інститутів громадянського суспільства, зокрема громадських об'єднань осіб з інвалідністю, які надають послуги соціального обслуговування вразливим категоріям населення.</p>
<p>4.3.2. Забезпечення спроможності обласної влади та органів місцевого самоврядування у сфері надання соціальних послуг</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Розвиток мережі паліативної допомоги та спеціалізованих установ соціального захисту населення для осіб похилого віку та осіб з інвалідністю на регіональному рівні. - Покращення житлово-побутових, медичних та безпекових умов перебування підопічних установ соціального захисту населення обласного підпорядкування. - Розвиток нових соціальних послуг (підтриманого проживання, життєстійкості, стаціонарного догляду) як передумови деінституціоналізації інтернатних установ психоневрологічного напрямку. - Розгалуження мережі надавачів соціальних послуг комунальної форми власності, які фінансуються за кошти бюджетів сільських, селищних, міських рад, та залучення недержавного сектору до соціального обслуговування жителів області. - Підвищення якості соціальних послуг шляхом надання методичного супроводу мобільною бригадою Чернівецького обласного центру соціальних служб. <p>Запровадження системи стажування та підвищення рівня професійних компетенцій працівників соціальної сфери.</p>
<p>4.3.3. Соціальна захищеність ветеранів війни та членів їх сімей</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Інформаційна підтримка Захисників та Захисниць України і членів їх сімей

	<p>шляхом розроблення місцевих алгоритмів дій про розгляд та перенаправлення запитів щодо забезпечення їх житлових, освітніх, культурних та соціальних прав.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Фінансова допомога членам сімей загиблих/ померлих Захисників та Захисниць України, постраждалим учасникам Революції Гідності, членам сімей загиблих під час Революції Гідності, військовим капеланам, звільненим з військової служби за станом здоров'я. - Соціальна підтримка малолітніх та неповнолітніх дітей загиблих/померлих Захисників та Захисниць України та дітей волонтерів. - Надання на конкурсній основі фінансової підтримки громадським організаціям ветеранів війни, членів сімей загиблих/померлих Захисників та Захисниць України та волонтерів, які надають підтримку військовослужбовцям. - Організація дозвілля Захисників і Захисниць України та членів їх сімей, спрямована на формування високої духовної культури і моральних якостей, почуття патріотизму, вірності традиціям українського народу і задоволення їх естетичних потреб. - Проведення інформаційних кампаній щодо можливості започаткування чи розширення власної справи в рамках державної грантової програми «Робота» для ветеранів та членів їх сімей, а також надання їм консультацій з питань організації та провадження підприємницької діяльності. - Фінансування заходів медико-психологічної реабілітації та зубопротезування. <p>Проведення заходів щодо соціальної адаптації військовослужбовців та звільнених з військової служби і членів їх сімей.</p>
<p>4.3.4. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади за місцем їх перебування</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Розроблення місцевих алгоритмів дій щодо розгляду та перенаправлення запитів внутрішньо переміщених осіб для забезпечення їх житлових, освітніх, культурних та соціальних прав. - Здійснення заходів із залучення фінансової або технічної допомоги для забезпечення належних житлових умов для внутрішньо переміщених осіб, зокрема осіб з інвалідністю,

	<p>людей похилого віку та дітей.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Здійснення ремонтно-будівельних робіт в приміщеннях, визначених для розміщення ВПО, та приведення умов проживання у місцях тимчасового проживання ВПО у відповідність із вимогами законодавства. - Стимулювання розвитку підприємницької діяльності ВПО та їх зайнятості. - Розбудова кадрового потенціалу рад з питань внутрішньо переміщених осіб, а також проведення навчань членів рад з приводу їх основних завдань, компетенції та прав. - Вдосконалення системи надання соціальних послуг ВПО у межах територіальних громад. Залучення вимушених переселенців до культурного життя територіальних громад та надання їм культурних послуг.
<p>4.3.5. Впровадження ґендерної політики і запобігання та протидії домашньому насильству та/або насильству за ознакою статі</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Проведення моніторингу впровадження принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. - Забезпечення ефективної координації у сфері протидії торгівлі людьми. - Забезпечення ефективної координації у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та/або насильству за ознакою статі. - Розгалуження мережі спеціальних сервісів підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Впровадження програм для кривдників.
<p>4.3.6 Забезпечення реформування системи інституційного догляду та виховання дітей</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Розвиток мережі сімейних та альтернативних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. - Здійснення профілактичних заходів щодо дитячої бездоглядності та безпритульності. Підвищення фахових навичок працівників служб у справах дітей в територіальних громадах області

Оперативна ціль 4.4. Створення сприятливих умов для розвитку культури, молодіжної політики та спорту

Чернівецька область – це багатонаціональний регіон із значним потенціалом інтеграції в європейський культурний простір. Галузь культури області представлена цілісною мережею закладів та установ, серед яких 377 клубних закладів, 359 бібліотек, 151 музей, 26 музичних шкіл, 11 художніх шкіл, 18 шкіл мистецтв, обласний фаховий коледж мистецтв ім. С. Воробкевича, 2 професійних театри, обласна філармонія та зала органної і камерної музики, обласний центр культури і мистецтв, 2 комунальних демонстратори фільмів, 12 кіноустановок, обласний центр з питань культурної спадщини. В області діють 151 музей, у т.ч. 10 – комунальні установи, 1 – приватний музей та 140 громадських музеїв. Найбільш поширений профіль музеїв комунальної форми власності в області – історичний.

В області діють 2 професійних театри (Чернівецький академічний обласний український музично-драматичний театр ім. О.Кобилянської, Чернівецький академічний обласний театр ляльок) та філармонія (Чернівецька обласна філармонія ім. Д. Гнатюка).

Візитівкою Буковини є Міжнародний фольклорний фестиваль «Буковинські зустрічі», який проводиться у Польщі, Румунії, Угорщині та на Буковині. На професійному рівні проходять Міжнародний фестиваль органної музики, Регіональний фестиваль класичної музики «Буковинський листопад», Фестиваль академічної музики «MandyczewskiFest» та фестиваль комедії «Золоті оплески Буковини» та інші.

Територія Чернівецької області славиться унікальними пам'ятками історії та культури, що є свідченням високого інтелектуального та духовного потенціалу громади, яка мешкає тут впродовж століть. За кількістю пам'яток Чернівецьку область можна без перебільшення віднести до регіонів з багатою історико-культурною спадщиною. У Чернівецькій області на державному обліку та під охороною перебуває 1 782 пам'ятки історії та культури: 472 – археології, 488 – історії, 60 – монументального мистецтва, 762 – архітектури та містобудування.

Найвизначнішими пам'ятками архітектури національного значення, які розташовані на території області є: Комплекс споруд фортеці (Державний історико-архітектурний заповідник «Хотинська фортеця») XIII–XVIII ст., за адресою вул. Фортечна у м. Хотині, Миколаївська церква, 1748 р. (1607 р.), вул. Петра Сагайдачного, 69, м. Чернівці, Церква Різдва Богородиці і дзвіниця, 1767 р., вул. Троянівська, 1, м. Чернівці, Успенська церква, XVII ст., вул. Трудова, 12, с. Могилівка, Спиридонівська церква, 1807 р., вул. Т. Шевченка, 7, м. Герца, Вознесенська церква та дзвіниця, XV ст., вул. Ю. Гагаріна, 10, смт Лужанах, Іллінська церква, дзвіниця та мури, 1560 р., вул. Т. Шевченка, 1, с. Топорівці.

Крім того, на території області розташована пам'ятка історії національного значення – печера, в якій перебував Олекса Довбуш, XVIII ст., урочище «Печера

Довбуша» с. Підзахаричі. Слід зазначити, що на території області локалізується пам'ятка археології національного значення – Городище залишки давньоруського міста Василів, XII – XIII ст., с. Василів.

На території області знаходиться об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО архітектурний ансамбль Резиденція митрополитів Буковини та Далмації, 1864–1882 рр., (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича), що розташований за адресою: вул. Коцюбинського Михайла, 2, м. Чернівці, який 28 червня 2011 року включений до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Найбільше пам'яток історії та культури зосереджено в місті Чернівці.

Найдавніша культова пам'ятка міста – дерев'яна Миколаївська церква (1748 р.). До числа унікальних належить кафедральний собор Святого Духа – головний храм православних Буковини, освячений у 1864 р. владикою Євгеном Гакманом. Римокатолицький костел Воздвиження Святого Хреста, Вірменська церква Святих Петра та Павла, греко-католицька церква Успіння Пресвятої Богородиці, православна церква покровителя Буковини Святого Миколая, хасидська синагога Беньяміна, безліч невеликих божниць створюють неповторний силует міста та відображають віротерпимість і живе сьогоднішня чернівчан. У області функціонує Державний історико-архітектурний заповідник «Хотинська фортеця» м. Хотин. Однією з особливостей релігійного спектру області є наявність старообрядницького анклаву – села Біла Криниця, що розташовано неподалік від кордону з Румунією. Успенський собор (старообрядців) за рівнем архітектурної композиції його можна порівняти з Резиденцією митрополитів у Чернівцях.

Сучасна молодь – це покоління, яке живе в період важливих змін, перетворень, нових можливостей та саме від неї залежить успішність майбутнього України. На сьогодні важливим аспектом розвитку молодіжної політики є створення умов для соціальної активності молоді, професійної зайнятості, інтелектуального самовдосконалення молоді.

Тому, реалізація державної молодіжної політики в області направлена на створення системи всебічної підтримки громадянської активності молоді, створення умов для інтелектуального самовдосконалення молоді, виявлення й підтримка талановитої молоді, формування та пропаганда здорового способу життя, утвердження патріотизму, духовності, моральності та формування загальнолюдських життєвих принципів.

Активна участь молоді у формуванні молодіжної політики та реалізації молодіжної роботи забезпечується за допомогою різних форм її залучення, зокрема, через розвиток молодіжних рад на всіх рівнях. У Чернівецькій області діяло 15 молодіжних рад, в тому числі

1 обласного рівня та 14 місцевих. Молодіжні центри та простори, основним видом діяльності яких є робота з молоддю, є одними з головних елементів інфраструктури молодіжної політики.

Одним із пріоритетом регіональної політики є популяризація здорового способу життя, збереження та укріплення здоров'я нації. Від цього залежить формування трудового та інтелектуального потенціалу держави.

В області функціонують 87 комплексних спортивних споруд та 2167 окремих спортивних споруд – всього 2254 спортивні споруди. З них: 32 спортивні зали, 389 спортивних майданчиків з тренажерним обладнанням, 12 мультимайданчиків, 66 спортивних майданчиків із штучним покриттям, 21 тенісний корт, 260 футбольних полів, 899 інших майданчиків, 11 плавальних басейнів (1 – 50-ти метровий), 27 стрілецьких тирів, 1 стрілецький стенд, 1 стрільбище для стрільби з лука, 1 велотрек, 1 кінноспортивна база, 2 споруди зі штучним льодом, 1 веслувально-спортивна база та 1 лижна база на 100 пар лиж і більше, 354 спортивні залів площею не менше 162 м. кв та 175 інших спортивних споруд.

Створено і працюють 11 центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», у тому числі: 1 обласний, 6 міських, 3 районні та один селищний.

В регіоні працюють: 29 дитячо-юнацьких спортивних шкіл, в тому числі 1 спеціалізована дитячо-юнацька спортивна школа олімпійського резерву зі стрільби з лука, 1 обласна спортивна школа для дітей з інвалідністю «Інваспорт», 1 школа вищої спортивної майстерності.

Основні проблемні питання:

- недостатня підтримка влади і обмежене фінансування ініціатив молодіжних об'єднань Чернівецької області, найнижчий рівень фінансування молодіжної сфери у порівнянні з іншими цільовими програмами;
- недостатній рівень розвитку молодіжної інфраструктури в Чернівецькій області (в тому числі, відсутність КУ «Чернівецький обласний молодіжний центр»);
- недостатня кількість сертифікованих молодіжних працівників в області загалом і відсутність таких у більшій частині територіальних громад області.

Очікувані результати:

- оптимізація мережі закладів культури області відповідно до потреб громад у якісних, доступних і сучасних культурних послугах;
- забезпечення охорони (внесення елементів нематеріальної культурної спадщини до переліків відповідного рівня), збереження, відродження та розповсюдження надбань культури та народних традицій;
- захист, збереження, утримання, консервація, реставрація, ремонт, реабілітація, пристосування та музеєфікація об'єктів культурної спадщини.
- формування сучасної інфраструктури в галузі фізичної культури та спорту;
- проведення різноманітних заходів з метою пропаганди здорового способу життя молоді;
- популяризація здорового способу життя та фізичної реабілітації, а також максимальної реалізації здібностей обдарованої молоді у дитячо-юнацькому, резервному спорті, спорті вищих досягнень;
- підтримка та розвиток олімпійського, неолімпійського, параолімпійського та дефлімпійського руху
- наявність сертифікованого молодіжного працівника у кожній громаді,
- створений діючий молодіжний консультативно-дорадчий орган та молодіжний простір/центр.

Індикатори:

- частка дітей, охоплених навчанням у мистецьких, музичних та художніх школах, у загальній кількості учнів, %;
- кількість проведених культурно-мистецьких заходів;
- відсоток оновлення бібліотечних фондів;
- кількість комп'ютерів з доступом до мережі Інтернет у бібліотеках області;
- кількість елементів нематеріальної культурної спадщини, занесених до Національного та обласного переліків елементів нематеріальної культурної спадщини;
- частка оцифрованих музейних фондів у загальній кількості, %;
- кількість розробленої облікової документації на пам'ятки історії та культури;
- кількість пам'яток історії та культури, на яких проведено ремонтно-реставраційні роботи.

- кількість молодіжних центрів та просторів
- кількість діючих консультативно-дорадчих органів (молодіжних рад) на території області
- кількість кваліфікованих молодіжних працівників

Таблиця 18. Оперативна ціль 4.4 – завдання та шляхи реалізації

Завдання	Шляхи їх реалізації
4.4.1. Розвиток доступної мережі закладів охорони здоров'я.	<ul style="list-style-type: none"> - Покращення якості надання медичної допомоги населенню регіону шляхом розвитку кластерних та надкластерних закладів охорони здоров'я; - Координація роботи ЗОЗ первинної медичної допомоги у територіальних громадах; - Забезпечення імунізації мешканців області відповідно до календаря щеплень в закладах ПМД територіальних громад; - Впровадження сучасних інноваційних технологій в роботу екстреної медичної допомоги в області (дооснащення автомобілів, забезпечення сучасними засобами зв'язку). - Розвиток напрямків медичної допомоги, які можуть бути використані для медичного туризму та забезпечення їхнього якісного рівня.
4.4.2. Охорона та збереження культурної спадщини й культурних цінностей, посилення національної пам'яті та ідентичності	<ul style="list-style-type: none"> - Оцифрування музейних фондів - Забезпечення охорони, збереження, цільового використання, проведення реставрації та популяризації об'єктів культурної спадщини, зокрема в туристичній галузі <p>Розроблення облікової документації на пам'ятки історії та культури.</p>
4.4.3. Сприяння розвитку громадянської освіти та підвищення рівня соціальної інтегрованості молоді	<ul style="list-style-type: none"> - Створення умов для залучення молоді до громадського, політичного, соціально-економічного, культурного життя суспільства, популяризація ролі та важливості участі молоді у процесі ухвалення рішень. - Сприяння розвитку молоді, молодіжних центрів / просторів та забезпечення якості послуг, що ними надаються. - Формування громадянської, національної та культурної ідентичності української молоді. <p>Реалізація заходів з національно-патріотичного виховання.</p>
4.4.4. Розвиток спортивної інфраструктури.	<ul style="list-style-type: none"> - Розбудова спортивної інфраструктури, зокрема завершення облаштування спортивних споруд із врахуванням вимог доступності (інклюзивності), у тому числі модернізації матеріально-технічної бази спортивних об'єктів спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст області. - Забезпечення функціонування та розширення мережі закладів фізичної

	<p>культури і спорту.</p> <ul style="list-style-type: none">- Створення умов для залученості до занять фізичною культурою та спортом осіб з інвалідністю
--	--

Розділ 3. Характеристика поточного стану довкілля населених пунктів Чернівецької області, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану.

В даному розділі змодельюємо 3 сценарії розвитку ситуації:

а) якщо Стратегію розвитку Чернівецької області на період до 2027 року не буде затверджено;

б) у разі прийняття Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року на територіях, які ймовірно зазнають впливу;

в) зокрема щодо територій з природоохоронним статусом

Екологічна політика — це діяльність суспільства й держави, спрямована на: охорону та оздоровлення природного середовища; ефективне поєднання функцій природокористування та охорони довкілля; забезпечення екологічної безпеки громадян; запровадження безвідходних і маловідходних, екологічно чистих технологій; розвиток природоохоронного виховання й освіти. Екологічна політика складається щонайменше із чотирьох рівнів:

1) міжнародно-глобальної екополітики (наприклад, встановлюються економічні зони у Світовому океані, квоти на вилучення природних ресурсів, вводяться заборони на скидання речовин);

2) регіональної екополітики (наприклад, створення прикордонних заповідників, співпраця країн щодо контролю за перенесенням біозабруднювачів);

3) національної (державної) екополітики (наприклад, ухвалення й реалізація природоохоронних законів, міжнародних договорів);

4) локальної екополітики (наприклад, політика економічного району або міста).

В Україні екологічна політика та стратегічні цілі стану довкілля, до якого Україна має досягнути в 2030 році прописано у Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»

Визначені основні пріоритетні напрями екологічної політики держави, серед яких - формування в суспільстві екологічних цінностей та засад сталого споживання і виробництва, забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України, забезпечення інтеграції екологічної політики в процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України, зниження екологічних ризиків для екосистем та здоров'я населення до соціально прийняттого рівня, удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління.

На рівні регіону норми Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року впроваджуються Стратегією розвитку Чернівецької області до 2027 року, Комплексною програмою з охорони навколишнього природного середовища «Екологія» у Чернівецькій області на 2022-2026 роки та іншими законами України та нормативно правовими актами.

З кожним роком все більшого значення набуває охорона рослинного, тваринного світу, водних та земельних ресурсів, ландшафтів, особливо цінних природних територій та об'єктів, зростає їх роль в житті біосфери та суспільства. Насамперед, цінні природні території та об'єкти є основою екологічної мережі, формування якої спрямоване на забезпечення екологічної рівноваги регіонів та України в цілому. До екологічної мережі входять природно-заповідні території, які є її ядром, території, що охороняються, зелені зони міст, а також природна рослинність, яку людина використовує регламентовано - ліси, луки, пасовища тощо.

Розвиток рекреаційної діяльності, створення сприятливих екологічних умов для здоров'я людини також нерозривно пов'язані з розвитком екологічної діяльності. Доведено, що, наприклад, вартість екологічних і рекреаційних функцій природних ресурсів, а також темпи росту значимості цих функцій є значно вищими за сировинні ресурси.

Екологічні послуги, які надають екосистеми, викликають сьогодні підвищену суспільну увагу. Це зумовлено тим, що вони довгий час залишались недооціненими. Сьогодні на суспільному рівні сформувався розуміння того, що вони не лише стрімко знижуються, але й взагалі можуть бути втраченими. В свою чергу це призведе до виникнення нових екологічних небезпек і додаткових витрат для суспільства як на місцевому так і глобальному рівнях.

Національна система екологічної безпеки, запобігання і реагування на аварії, катастрофи інші надзвичайні ситуації природного і техногенного походження дає можливість конструктивно вирішувати питання екологічної безпеки.

Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України та регіону передбачає перегляд основних стратегічних завдань державної екологічної політики, що базуються, перш за все, на виявлених кореневих причинах екологічних проблем та фінансовій спроможності країни до їх вирішення.

Ідентифіковано стратегічні цілі державної екологічної політики, що задекларовані в офіційних документах України за період її незалежності, в результаті яких охарактеризовано вектори державної екологічної політики та встановлено їх конкретизацію, що свідчить не лише про загострення екологічних проблем, а і усвідомлення їх у процесі здійснення державно-управлінської діяльності.

Узгодження взаємодії суспільства з природою потребує спеціальних знань в тому числі і з контролю за станом довкілля. Державний екологічний контроль, насамперед, встановлює закономірності у взаємовідносинах між людиною, об'єктами господарювання, живими організмами і довкіллям, а також визначає порядок застосування законодавчих і нормативних документів у природоохоронному контролі, оцінці екологічного стану об'єкту, ступеню і характеру його впливу на довкілля, дотримання цим об'єктом вимог законодавства, норм і правил у галузі охорони природи для своєчасного вживання заходів з усунення виявлених порушень та попередження негативного впливу на довкілля.

Встановлено, що правовий механізм є основою державного управління у сфері реалізації екологічної політики, який має забезпечувати реалізацію науково обґрунтованих принципів охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів і екологічну безпеку життєдіяльності людей, встановлювати науково обґрунтовані правила поведінки людей, підприємств і організацій у галузі екології.

Механізм реалізації

Органами, що забезпечують реалізацію Стратегії, є: Чернівецька обласна державна адміністрація (обласна військова адміністрація), районні державні адміністрації (районні військові адміністрації), міські, селищні, сільські ради; громадські об'єднання, юридичні та фізичні особи, що беруть участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної регіональної політики.

До реалізації державної регіональної політики розвитку можуть бути залучені також відповідні проекти міжнародної технічної допомоги.

Реалізація Стратегії здійснюється на основі партнерства, координації та узгодження діяльності всіх органів, що забезпечують її реалізацію.

Інструменти реалізації

Інструментами реалізації Стратегії є плани заходів щодо її реалізації відповідно на 2021-2023 і 2024-2027 роки; програми та проекти регіонального розвитку; план відновлення та розвитку регіону; стратегії розвитку територіальних громад та плани заходів з їх реалізації; плани відновлення та розвитку територіальних громад; угоди щодо регіонального розвитку тощо.

Фінансове забезпечення реалізації

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії здійснюється за рахунок:

- державного фонду регіонального розвитку;
- фонду ліквідації наслідків збройної агресії;
- коштів державного бюджету в межах бюджетних програм, що спрямовуються на розвиток відповідної сфери у регіонах;
- субвенцій, інших трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам;
- коштів місцевих бюджетів;
- коштів міжнародних партнерів з розвитку, міжнародних фінансових організацій;
- коштів інвесторів, власних коштів підприємств та фізичних осіб.

Джерелом фінансового забезпечення реалізації Стратегії також можуть бути кошти приватних інвесторів у рамках реалізації інвестиційних проектів із застосуванням механізму державно-приватного партнерства.

Етапи реалізації

Стратегія реалізується двома етапами: перший етап (2021-2023 роки); другий етап (2024-2027 роки).

На кожному етапі передбачається розроблення та виконання плану заходів на відповідний період та програм і проектів регіонального розвитку, в рамках яких будуть конкретизовані пріоритетні завдання кожної стратегічної цілі.

Система моніторингу та оцінки результативності реалізації Стратегії

Моніторинг реалізації Стратегії проводиться щороку відповідно до Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2023 р. № 816.

Загальні відомості

Географічне розташування та кліматичні особливості області

Рис. 1. Карта області

Чернівецька область – унікальний край, в якому поєднані історично долі Північної Буковини та частини Бессарабії. Розташована на перехресті магістральних шляхів Центральної, Південної та Східної Європи, на південному заході України у передгір'ї Карпат за течією рік Дністер і Прут. Вперше назва краю зустрічається в 1392 році. Почергово Північна Буковина перебувала в складі Київської Русі, Галицько-Волинського князівства.

Після розпаду Галицької держави землі сучасної Чернівецької області потрапили під владу Угорської корони. Згодом, в середині XIV століття тут виникло Молдавське князівство, яке невдовзі потрапило у васальну залежність від Туреччини. У кінці XVIII – початку XIX століття вони зазнали панування найбільших, наймогутніших імперій свого часу – Російської (Бессарабія) та Австро-Угорської (Буковина).

Область одна з наймолодших в Україні, утворена 7 серпня 1940 року в результаті возз'єднання північної частини Буковини та Хотинського повіту Бессарабії.

На півдні та сході проходить державний кордон протяжністю 404,7 км, в тому числі з Румунією – 234,7 км, з Республікою Молдова – 170 км. Область межує з Івано-Франківською, Тернопільською, Хмельницькою та Вінницькою областями України, займає вигідне транспортно-географічне положення, має досить щільну мережу залізниць, автомобільних шляхів, трубопроводів та ліній електропередач. Відстань від Чернівців до Києва: залізницею - 624 км, шосейними дорогами – 538 км.

Площа - 8,1 тис. кв. км, що становить 1,3% загальної території країни.

Згідно фізико-географічного зонування території рельєф області достатньо складний. В Чернівецькій області знаходиться три зони: гірська, передгірна, лісостепова.

Гірська частина - Буковинські Карпати розташована на крайньому південному заході області і займає приблизно 1/4 території. Гори тут середньої висоти, від 500 м до 1600 м, з характерними мікрокліматичними умовами. Їх розсікають вузькі долини Сірету і Черемошу. Притоки цих річок протікають переважно паралельно хребтам у повздовжніх долинах. Гори вкриті листяними і хвойними лісами.

Клімат гірської та високогірної частини характерний тривалою зимою зі стійким сніговим покривом та прохолодним дощовим літом.

В карпатському регіоні в структурі сільськогосподарських угідь рілля і багаторічні насадження займають менше одного відсотка.

Між Карпатами і річкою Прут розташована похила передгірна рівнина з розчленованим горбистим рельєфом. На загальному більш-менш рівнинному фоні виділяється Хотинська гряда висотою 400-500 м над рівнем моря, яка тягнеться широкою дугою від Чернівців до Хотина.

Західна частина передгір'я за кліматичними особливостями відноситься до зони "оптимального комфорту" – клімат м'який без сильних вітрів з достатньою кількістю сонячних днів ранньої весни і пізньої осені.

В цій зоні розташовані цілющі мінеральні джерела і грязі.

В передгір'ї переважають сільськогосподарські угіддя, а в складі сільськогосподарських угідь - кормові угіддя і рілля.

Гірський Карпатський район і частина передгір'я по природному ландшафту є надзвичайно цінною зоною для всієї України.

На північному-сході області, вздовж річки Дністер, розташована рівнинна частина. Це хвиляста рівнина з долинно-балковим рельєфом ерозійного типу. Існує кілька підвищень в Кельменецькому районі, що створилися внаслідок виходу на поверхню давніх третинних вапняків.

Долина Дністра має ширину від 0,5 км до 2,0 км, а місцями до 6,0 км.

Дністровсько-долинні ландшафти за своєю красою, рекреаційною та науково-пізнавальною цінністю являють надзвичайно багатий музей природи.

Тут зосереджено неповторні геологічні пам'ятки: єдиний в Україні та в Європі безперервний стратегічний розріз у вигляді суцільного оголення від докембрійських порід до середнього палеозою, прийнятий міжнародним симпозиумом 1968 року як еталон геологічного розрізу Європи і світу; стратиграфічні розрізи та оголення порід з численними палеонтологічними ділянками; збережені древні ландшафти у вигляді викопних решток пустелі і древніх рифів, скелі, стовпи вивітрювання; в оголеннях порід кембрію, сілуру, девону і антропогену є викопні рештки тварин і рослин (морські мідії, раки, скорпіони, панцирні риби, медузи).

В лісостеповій зоні переважають сільськогосподарські угіддя, а в їх складі - рілля. В області сільськогосподарські угіддя представлені в основному, ріллею (40,1%), меншою мірою – сіножаті і пасовищами (13,5%), багаторічні насадження (3,8%). Загальна площа сільськогосподарських угідь - 469,7 тис. га, що становить 58,0% до загальної площі території. Інтенсивний розвиток сільського господарства, хвилястий рельєф території призвів до значної ерозії ґрунтів: з 92,3 тис. га в 1959 році до понад 250 тис. га за останні роки. Це більше половини всіх сільськогосподарських угідь області. Піддані водній ерозії 142,42 тис. га. Це 17,6 % від загальної площі регіону.

Територія Карпатського регіону більше як на 50% вкрита лісами. Загалом лісистість області становить 29,3 відсотка.

Чернівецька область вирізняється помірним кліматом, перехідним до помірно-континентального.

Середньорічна температура повітря коливається від +9,3 °С на північному сході до +5,6 °С у гірській частині.

За даними Чернівецького обласного центру з гідрометеології, річна кількість опадів у Чернівцях у 2022 році становила 700,0 мм. За багаторічними спостереженнями в середньому у рівнинній частині кількість опадів становить 557,0 мм, у гірській – 752,0 мм.

Населення

Чисельність наявного населення у Чернівецькій області, за оцінкою, на 1 січня 2022р. становила 890457 осіб.

Упродовж 2021р. чисельність населення зменшилася на 6109 осіб.

Залишається суттєвим перевищення кількості померлих над кількістю живонароджених: на 100 померлих – 55 живонароджених.

Ринок праці

За результатами обстеження робочої сили в 2021р. кількість зайнятого населення у віці 15 років і старше становила 379,7 тис. осіб, а у віці 15–70 років – 368,1 тис. осіб. Кількість безробітного населення віком 15 років і старше та у віці 15–70 років становила 37,9 тис. осіб.

Рівень зайнятості населення віком 15 років і старше становив 51,3%, а серед населення віком 15–70 років – 55,6%. Рівень безробіття серед робочої сили віком 15 років і старше становив 9,1%, а серед осіб у віці 15–70 років – 9,3%.

Доходи населення

Середня заробітна плата (номінальна) штатного працівника підприємств, установ та організацій у січні 2022 р. становила 11326 грн, що в 1,7 раза вище рівня мінімальної заробітної плати (6500 грн).

Порівняно з груднем 2021р. розмір середньої номінальної заробітної плати зменшився на 20,9%, а за останні 12 місяців (відносно січня 2021р.) – збільшився на 16,8%.

Індекс реальної заробітної плати у січні п.р. порівняно із груднем 2021р. становив 78,0%, а відносно січня 2021р. – 107,1%.

Ціни

Ціни на споживчому ринку області в січні 2022р. порівняно з груднем 2021р. зросли на 1,5%, в Україні – на 1,3%.

Суттєво подорожчали продукти харчування, утримання та ремонт житла.

Промисловість

У грудні 2021р. порівняно з листопадом 2021р. індекс промислової продукції становив 107,3%, порівняно з груднем 2020р. – 100,1%.

У 2021р. порівняно із 2020р. індекс промислової продукції становив 96,1%, у т.ч. у добувній промисловості та розробленні кар'єрів – 112,3%, переробній – 95,3%, постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 96,5%.

Сільське господарство

У 2021р. індекс сільськогосподарської продукції становив порівняно з 2020р. 110,0 %. у т.ч. у підприємствах – 122,0%, у господарствах населення – 105,5%.

Будівництво

Обсяг виробленої будівельної продукції (виконаних будівельних робіт) підприємствами області у 2021р. становив 1648365 тис.грн. Індекс будівельної продукції порівняно з 2020р. становив 64,1%. В тому числі житлові будівлі - 81,5% до попереднього року, нежитлові – 52,1%, інженерні споруди – 73,1%.

Зовнішня торгівля товарами

У 2021р. експорт товарів становив 207308,8 тис.дол. США або 123,1% порівняно з 2020р., імпорт – 194501,1 тис.дол. або 113,8%. Позитивне сальдо склало 12807,7 тис.дол. (у 2020р. негативне – 2462,2 тис.дол.).

Коефіцієнт покриття експортом імпорту становив 1,07 (у 2020р. – 0,99).

Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами зі 102 країн світу.

Внутрішня торгівля

Обсяг роздрібного товарообороту підприємств роздрібною торгівлю у 2021р. становив 10908,0 млн.грн, що на 19,8% більше, ніж у 2020р. У структурі роздрібного товарообороту підприємств роздрібною торгівлю переважала частка продажу непродовольчих товарів. Їх питома вага становила 71,5% або 7793,9 млн.грн, що на 19,4% більше, ніж у 2020р. Обсяг продажу продовольчих товарів збільшився на 21% і становив 3114,1 млн.грн.

Транспорт

Обсяг перевезених вантажів автомобільним транспортом у 2021р. становив 1821,0 тис.т., що складає 157,5% до 2020р.

Кількість перевезених пасажирів автомобільним транспортом становила – 12969,3 тис. (98,4% до 2020р), тролейбусним – 10031,8 тис.(100% до 2020 р.).

Атмосферне повітря

1 Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Регіональна екологічна політика у сфері охорони атмосферного повітря виконується відповідно до Програми соціально-економічного розвитку Чернівецької області та Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року. Управлінням та галузевим відділом забезпечувались заходи з покращення відповідних показників та їх стабілізації.

Основними завданнями управління екології та природних ресурсів у сфері охорони атмосферного повітря є видача дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для об'єктів, які належать до другої або третьої групи; реєстр звітів про інвентаризацію викидів забруднюючих речовин підприємств; визначення величин фонових концентрацій забруднюючих речовин в атмосферному повітрі.

Чернівці із показником 4,8 (індекс забруднення атмосфери) потрапили до списку територій із низьким рівнем забруднення атмосфери.

Останніми роками за рахунок спаду виробничої діяльності та переходу з твердих видів палива на газоподібні спостерігалось зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря. У 2022 році викинуто 1,42 тис. тонн шкідливих речовин від стаціонарних джерел (у 2021 році – 1,66 тис.т).

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Основним джерелом забруднення атмосферного повітря в Чернівецькій області є викиди від пересувних джерел (відпрацьовані гази автотранспорту). Введення в експлуатацію об'їзної дороги для обласного центру дозволило покращити стан атмосферного повітря в м. Чернівці.

Таблиця 19. Динаміка викидів в атмосферне повітря

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік
1	2	3	4
Загальна кількість суб'єктів підприємницької діяльності, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, од.	141	127	-
Загальна кількість суб'єктів підприємницької діяльності, поставлених на державний облік, од.			
Загальна кількість суб'єктів підприємницької діяльності, що отримали дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря (об'єкти II-III групи), од.	58	79	93
Потенційний обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел за суб'єктами підприємницької діяльності, поставленими на облік, тис. т			
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел, тис. т			
у тому числі:			
від стаціонарних джерел, тис. т	1,8	1,66	1,42
від пересувних джерел, тис. т			
у тому числі від автомобільного транспорту, тис. т			
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел у розрахунку на км ² , т			
Викиди забруднюючих речовин в розрахунку на одиницю валового регіонального продукту, т/млн. грн.			
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на км ² , т	0,2	0,2	0,2
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на одну особу, кг	2,0	1,9	1,6
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від пересувних джерел у розрахунку на км ² , т			

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення за видами економічної діяльності у 2022 році (тон)

Таблиця 20. Обсяги викидів

	Обсяги викидів	
	т	2022 % до 2020
Усі види економічної діяльності	1416,5	85,0
Сільське, лісове та рибне господарство	297,1	104,8
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	47,4	142,6
Переробна промисловість	728,6	105,2
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	125,7	80,8
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	6,6	101,4
Будівництво	5,7	148,6

Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	67,8	87,9
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	23,5	53,6
Тимчасове розміщування й організація харчування	–	–
Інформація та телекомунікації	0,5	108,8
Фінансова та страхова діяльність	0,2	175,0
Операції з нерухомим майном	9,9	107,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	–	–
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	2,8	100,0
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	47,4	16,6
Освіта	37,8	70,1
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	15,5	89,6
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	–	–
Надання інших видів послуг	–	–

За видами економічної діяльності найбільші обсяги викидів припадають на переробну промисловість (51,4% до загальної кількості викидів). На сільське, лісове та рибне господарство – 21,0% до загальної кількості викидів.

2 Транскордонне забруднення атмосферного повітря

Вплив викидів в атмосферне повітря Чернівецької області підприємствами сусідніх держав Румунії та Молдови мінімальний у зв'язку з відсутністю підприємств у прикордонній зоні зазначених країн, які могли б здійснювати значний вплив на стан атмосферного повітря області. Цьому також сприяє переважання на території області рози північно-західних вітрів.

Таблиця 21. Транскордонні системи спостережень

з/п	Країна-партнер, з якою проводиться спільний моніторинг	Кількість точок спостережень	Показники, за якими проводяться спостереження	Періодичність проведення спостережень
2	3	4	5	
	Республіка Молдова	3	20 (хімічні та фізико-хімічні показники, згідно Постанови №758 від 19.09.2018)	щомісяця
	Румунія	2	20 (хімічні та фізико-хімічні показники, згідно Постанови №758 від 19.09.2018)	щомісяця

Викиди в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення по районах у 2022 році

Таблиця 22. Якість атмосферного повітря в населених пунктах

	Обсяги викидів, т	2022% до 2021	У тому числі			
			діоксиду сірки		діоксиду азоту	
			т	2022% до 2021	т	2022% до 2021
Чернівецька область	1416,5	85,0	98,5	79,5	205,3	87,7
райони						

Вижницький	78,8	119,5	2,2	66,0	6,8	68,5
Дністровський	145,0	93,6	0,5	51,1	19,1	106,0
Чернівецький	1192,7	82,5	95,8	80,1	179,4	87,0

Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

Спостереження за радіоактивним забрудненням атмосферного повітря в Чернівецькій області проводиться на трьох метеорологічних станціях Чернівецького обласного центру з гідрометеорології:

- "АМСЦ Чернівці", розташована на території Чернівецького міжнародного аеропорту по вул. Чкалова, 30;

- "Озерна Новодністровськ", розташована в м. Новодністровськ, Сокирянського району;

- "М Селятин", розташована в с. Селятин, Путильський район.

Визначаються наступні показники: максимально разовий рівень, (мкР/год), кількість перевищень максимально разового рівня (дні), середньомісячне значення радіоактивного забруднення, (мкР/год).

Максимально разові значення гамма-фону впродовж року були в межах 12-16 мкР/год. Середньомісячні значення гамма-фону впродовж року були в межах 10-13 мкР/год, що значно нижче рівня природного фону.

3. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття.

За інформацією Чернівецького обласного центру з гідрометеорології про стан атмосферного повітря міста Чернівці в 2022 році було проведено 17706 спостережень за станом атмосферного повітря обласного центру, які проводились на трьох стаціонарних постах: ПСЗ №1, вул. Заводська, 34; ПСЗ №3, вул. Головна, 265А та ПСЗ №4, вул. О. Гузар. Із них 17541 проби проаналізовано в ЛСЗА і 165 проб для визначення вмісту важких металів відіслані на аналіз до ЦГО ім. Срезневського.

Таблиця 23. Умовні позначення

$q_{\text{ср}}$ – середньорічна концентрація домішки (відносно середньодобової ГДК);

$q_{\text{мак}}$ – максимально разова концентрація домішки, що спостерігалася (відносно максимально разової ГДК);

n - кількість спостережень;

g - відношення випадків перевищення максимально разової ГДК до загальної кількості спостережень;

g_1 - відношення випадків перевищення 5 ГДК до загальної кількості спостережень.

Таблиця 24. Характеристика забруднення повітря по постах спостереження (ПСЗ) в місті Чернівці за 2022 рік (відносно ГДК)

Д о м і ш к и	№ ПСЗ, по місту	n	$q_{\text{ср}}$	$q_{\text{мак}}$	g	g_1
1	2	3	4	5	6	7
П и л	1	555	0,7	1,2	0,5	0
	3	536	0,5	1,0	0	0
	4	557	0,5	1,4	0,2	0
	по місту	1648	0,6	1,4	0,2	0
Двоокис сірки	1	1104	0,04	0,06	0	0
	3	1081	0,04	0,05	0	0
	4	1108	0,06	0,05	0	0
	по місту	3293	0,04	0,06	0	0
Окис вуглецю	1	555	0,1	0,4	0	0

	3	536	0,1	0,4	0	0
	4	556	0,1	0,4	0	0
	по місту	1647	0,1	0,4	0	0
Двоокис азоту	1	1104	0,3	0,8	0	0
	3	1081	0,5	0,6	0	0
	4	1108	0,3	0,7	0	0
	по місту	3293	0,3	0,8	0	0
Окис азоту	1	1104	0,07	0,3	0	0
Фенол	1	1094	0,7	2,5	4,4	0
1	2	3	4	5	6	7
Фтористий водень	3	1081	1,0	1,3	5,6	0
	4	1108	0,2	1,2	0,4	0
	по місту	2189	0,6	1,3	3,0	0
Хлористий водень	3	1081	0,5	3,0	18,9	0
Формальдегід	1	1094	1,0	1,03	0,1	0
	4	1098	1,0	1,03	0,1	0
	по місту	2192	1,0	1,03	0,1	0
Кадмій	1	12	0,013	0,033	*	*
	3	12	0,010	0,033	*	*
	4	12	0,010	0,033	*	*
	по місту	36	0,010	0,033	*	*
Залізо	1	12	0,027	0,057	*	*
	3	12	0,027	0,049	*	*
	4	12	0,017	0,053	*	*
	по місту	36	0,023	0,057	*	*
Марганець	1	12	0,040	0,010	*	*
	3	12	0,040	0,007	*	*
	4	12	0,030	0,010	*	*
	по місту	36	0,040	0,010	*	*

Мідь	1	12	0,010	0,020	*	*
	3	12	0,010	0,030	*	*
	4	12	0,010	0,020	*	*
	по місту	36	0,010	0,030	*	*
1	2	3	4	5	6	7
Нікель	1	12	0,030	0,07	*	*
	3	12	0,030	0,05	*	*
	4	12	0,030	0,08	*	*
	по місту	36	0,030	0,08	*	*
Свинець	1	12	0,067	0,167	*	*
	3	12	0,067	0,133	*	*
	4	12	0,067	0,333	*	*
	по місту	36	0,067	0,333	*	*
Хром	1	12	0,020	0,093	*	*
	3	12	0,013	0,040	*	*
	4	12	0,020	0,113	*	*
	по місту	36	0,020	0,113	*	*
Цинк	1	12	0,001	0,003	*	*
	3	12	0,001	0,002	*	*
	4	12	0,001	0,002	*	*
	по місту	36	0,001	0,003	*	*
Бенз(а)пірен	1	**	**	**	**	**
	3					
	4					
	по місту					

Примітка:

1.*Для визначення вмісту важких металів ЛСЗА щомісяця відсилає об'єднані проби до ЦГО ім.Б.Срезневського та отримує середні значення їх концентрацій, тому **g**, **g₁** для важких металів не розраховується.

2.** У зв'язку з відсутністю даних по бенз(а)пірену за 2022 рік, розрахунки не проводилися.

Таблиця 25. Зміна середнього рівня (q_{ср.}) забруднення повітря за 5 років (2018-2022р.р.) по місту Чернівці (відносно ГДК)

Домішки	Характеристика	Роки					Тенденція Т
		2018	2019	2020	2021	2022	
1	2	3	4	5	6	7	8
Пил	q _{ср.}	0,3	0,5	0,9	0,7	0,6	+ 0,0120
	n	1625	1610	1692	1604	1648	
Двоокис сірки	q _{ср.}	0,04	0,07	0,06	0,04	0,04	- 0,0001
	n	3204	3178	3345	3173	3293	
Окис вуглецю	q _{ср.}	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	- 0,0100
	n	1625	1613	1695	1605	1647	
Двоокис азоту	q _{ср.}	1,0	1,0	0,8	0,5	0,3	- 0,0080
	n	3204	3178	3345	3173	3293	
Окис азоту	q _{ср.}	0,2	0,1	0,2	0,2	0,07	-0,0003
	n	1094	1069	1079	1063	1104	
Фенол	q _{ср.}	0,3	0,6	0,7	0,3	0,7	+ 0,0001
	n	1089	1038	1026	1026	1094	
Фтористий водень	q _{ср.}	0,4	0,7	0,8	0,6	0,6	+ 0,0001
	n	2110	2109	2266	2110	2189	
Хлористий водень	q _{ср.}	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5	- 0,0020
	n	1019	1018	1133	1047	1081	
Формальдегід	q _{ср.}	1,0	1,2	1,0	1,0	1,0	- 0,0001
	n	2175	2095	2099	2052	2192	
1	2	3	4	5	6	7	8
Кадмій	q _{ср.}	0,003	0,004	0,007	0,007	0,010	+ 0,0005
	n	36	36	36	36	36	
Залізо	q _{ср.}	0,018	0,017	0,016	0,024	0,023	+ 0,0700
	n	36	36	36	36	36	
Марганець	q _{ср.}	0,030	0,024	0,020	0,020	0,040	+ 0,0020
	n	36	36	36	36	36	
Мідь	q _{ср.}	0,010	0,014	0,010	0,010	0,010	- 0,0010
	n	36	36	36	36	36	

Нікель	q _{ср.}	0,020	0,014	0,010	0,020	0,030	+ 0,0030
	n	36	36	36	36	36	
Свинець	q _{ср.}	0,067	0,067	0,067	0,133	0,067	+ 0,0020
	n	36	36	36	36	36	
Хром	q _{ср.}	0,007	0,011	0,007	0,013	0,020	+ 0,0040
	n	36	36	36	36	36	
Цинк	q _{ср.}	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	+ 0,0020
	n	36	36	36	36	36	
Бенз(а)пірен	q _{ср.}	*	*	*	*	*	*
	n						

Примітка:

1.* У зв'язку з відсутністю даних по бенз(а)пірену за 2022 рік, розрахунки не проводилися.

Чернівецьким обласним центром контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України досліджено 100 проб атмосферного повітря в м. Чернівці, а саме: 16 проб на пил, 8 проб на формальдегід, 26 проб на азоту диоксид, 24 проби на диоксид сірки, 26 проб на вуглецю оксид. Перевищення гранично допустимих концентрації не встановлено.

Забруднення атмосферного повітря впливає на здоров'я людини та біорізноманіття різними шляхами – від прямої негайної загрози до повільного поступового руйнування різних систем життєзабезпечення організму.

Першочерговими наслідками атмосферних забруднень є розвиток специфічних захворювань і отруєнь.

Постійні атмосферні забруднення несприятливо впливають на загальну захворюваність населення. Доведено прямий зв'язок між інтенсивністю забруднення повітря і станом здоров'я, а також ростом хронічних неспецифічних захворювань, зокрема таких, як атеросклероз, хвороби серця, рак легенів тощо. Забруднене повітря значно знижує імунітет. Забруднення впливають на органи дихання, сприяючи виникненню респіраторних захворювань, катарів верхніх дихальних шляхів, ларингіту, ларинготрахеїту, фарингіту, бронхіту, пневмонії. Вони спричиняють серцево-судинні та інші захворювання, зумовлюють виникнення віддалених наслідків, тобто мутагенну, канцерогенну, гонадотоксичну, тератогенну, алергенну, ембріотоксичну і атеросклеротичну дію.

Темпи росту загальної захворюваності за останнє десятиріччя зросли на 35-40% переважно за рахунок злоякісних пухлин, серцево-судинних хвороб, бронхіальної астми, цукрового діабету, алергій. Це результат антропогенного забруднення природного середовища. Цьому могли б певною мірою зарадити зелені насадження, раціональне проектування та забудова міста.

У 2022 році новоутворення у дорослого населення було всього зареєстровано 26905 захворювань, що складає 3031,92 на 100000 населення, в тому числі зареєстровано вперше в житті 3269, що складає 368,38 на 100000 населення. У 2021 році з новоутвореннями було зареєстровано 25205 захворювань, що складало 2820,93 на 100000 населення, в тому числі вперше в житті 2723 випадки, що складало 304,76 на 100000 населення.

4. Державна політика та заходи у сфері поліпшення та відновлення стану атмосферного повітря

Станом на 01.01.2023 р. загальна кількість суб'єктів підприємницької діяльності, що отримали дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря 93 од. (об'єкти II-III групи). (у 2021 р. - 79 од.).

Впродовж 2022 року у сфері охорони атмосферного повітря Державною екологічною інспекцією Карпатського округу проведено 29 ресурсних перевірок, в тому числі перевірено 7 пересувних транспортних засобів. За виявлені порушення до адміністративної відповідальності притягнуто 13 осіб на загальну суму 2,839 тис.грн, а сплачено 2,584 тис.грн.

Підраховано та пред'явлено 10 претензій на добровільне відшкодування завданої шкоди на загальну суму 79,086 тис.грн., які сплачено в повному обсязі .

Зокрема:

- за результатами планової перевірки МКП «Чернівцітеплокомуненерго» (Чернівецька область) за наднормативний викид забруднюючої речовини в атмосферне повітря від стаціонарного джерела викиду нараховано завданих довікіллю збитків та пред'явлено 5 претензій на загальну суму 27,938 тис.грн., яку сплачено;

- за результатами планової перевірки ПАТ «Імпульс» (Чернівецька область) за наднормативний викид забруднюючої речовини в атмосферне повітря від стаціонарного джерела викиду нараховано завданих довікіллю збитків та пред'явлено претензію на суму 2,450 тис.грн., яку сплачено;

- за результатами планової перевірки ТОВ «Чернівецький хлібокомдінат» (Чернівецька область) за наднормативний викид забруднюючої речовини в атмосферне повітря від стаціонарного джерела викиду нараховано завданих довікіллю збитків та пред'явлено претензію на суму 4,342 тис.грн., яку сплачено;

- за результатами планової перевірки ПрАТ «Імпульс» (Чернівецька область) за наднормативний викид забруднюючої речовини в атмосферне повітря від стаціонарного джерела викиду нараховано завданих довікіллю збитків та пред'явлено претензію на суму 2,807 тис.грн., яку сплачено;

- за результатами планової перевірки (2021 рік) НПП «Вижницький» (Чернівецька область) за викид забруднюючої речовини в атмосферне повітря від стаціонарного джерела викиду без дозволу нараховано завданих довікіллю збитків та пред'явлено 1 претензію на суму 37,840 тис.грн., яку сплачено;

- за результатами планової перевірки КП «Піхта» (Чернівецька область) за здійснення викидів без дозволу нараховано 3,709 тис.грн. завданої довікіллю шкоди, пред'явлено претензію та сплачено в повному обсязі.

Зміна клімату

Зміна клімату є, можливо, найбільш важливою та складною проблемою в сфері охорони навколишнього середовища, яка спіткала людство за останнє століття. Підписання Рамкової Конвенції ООН про зміну клімату представниками 150 країн свідчить про те, що зміна клімату є нагальною загрозою екології Землі та економічному розвитку людства. Головна мета Конвенції полягає в “стабілізації концентрацій парникових газів в атмосфері на такому рівні, який не допускає би небезпечного антропогенного впливу на кліматичну систему”. Україна підписала Конвенцію в червні 1992 року, ратифікувала її в жовтні 1996 року, а в серпні 1997 року стала Стороною Конвенції. Відповідно до статті 4.2b цього документу Україна прийняла 1990 рік як базовий для оцінки антропогенних емісій вуглекислого газу та інших парникових газів, які не контролюються Монреальським протоколом.

Тенденції зміни клімату

Упродовж останніх 25 років клімат Чернівецької області продовжує відображати глобальні тенденції змін клімату: стрімке потепління, незначне зниження кількості опадів та почастишання екстремальних гідрометеорологічних явищ і періодів. Про це свідчать вищі річні температури повітря і місяців та мінливість у розподілі атмосферних опадів упродовж року (рис. 2). Просторово температури повітря зростають з південного заходу та північний схід, досягнувши на сході області температур, особливо січневих, характерних для українського степу минулого століття (рис.3.).

Рис. 2. Середні багаторічні температури повітря та кількість опадів у рівнинній (м. Чернівці) та гірській частинах (с. Селятин) Чернівецької області (1997-2022 рр.)

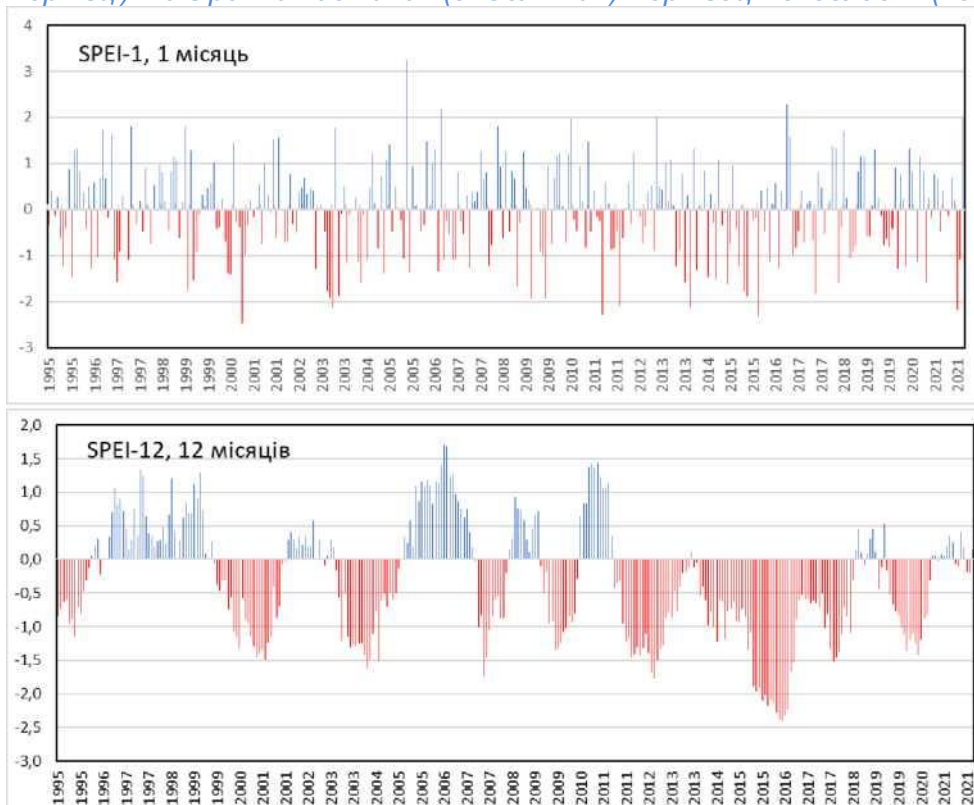
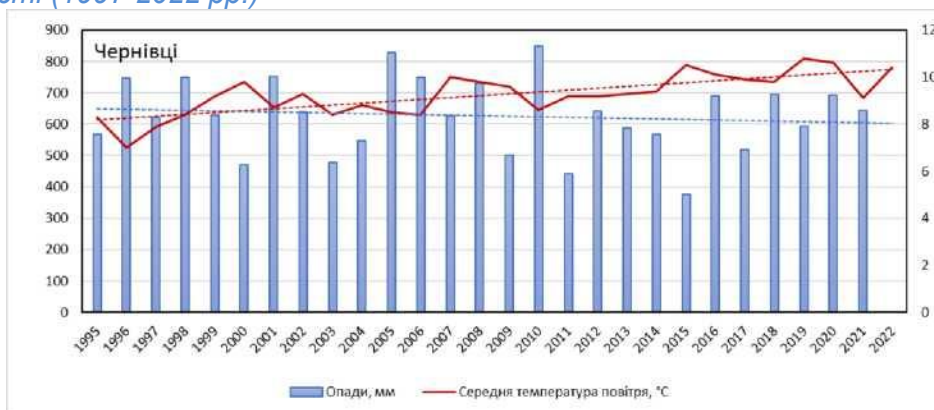
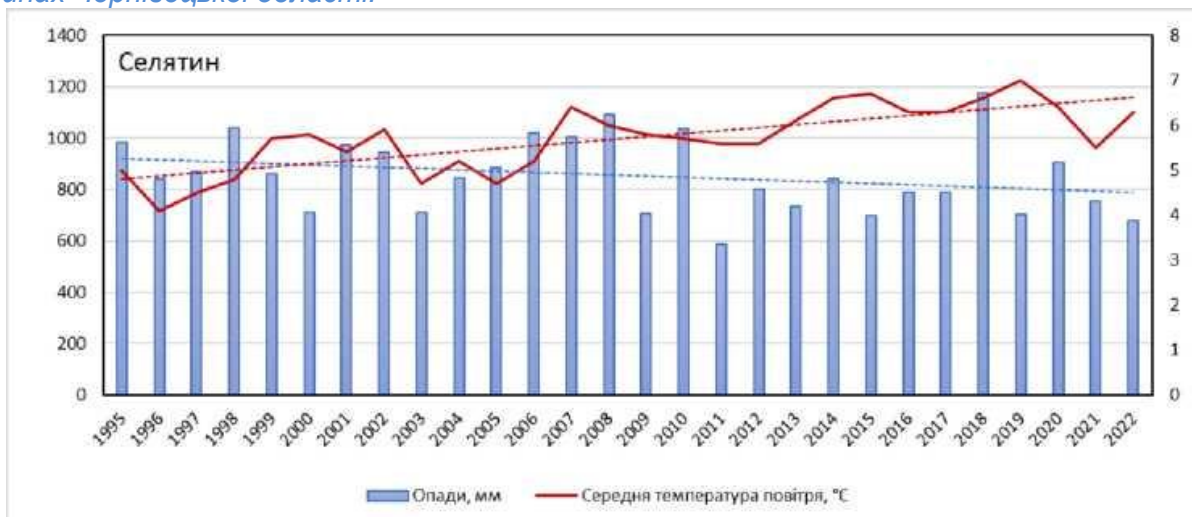

Рис. 3. Середні багаторічні температури повітря січня та липня у Чернівецькій області (1997-2022 рр.)

Середня багаторічна температура повітря зросла майже на 1°C , порівняно з попереднім двадцятип'ятиріччям, перевищивши $+9^{\circ}\text{C}$ у рівнинній частині (м. Чернівці) та у гірській частині – $+6^{\circ}\text{C}$ (с. Селятин). Найвиразніші стійкі тенденції потепління характерні для північного заходу області, найменш виразні для середньогір'я. Потепління супроводжувалось стрибкоподібним зростанням температур повітря кожні п'ять років (рис. 3). Найсуттєвіше потеплішало у літні місяці (майже на 2°C у рівнинній частині і до $1,5^{\circ}\text{C}$ у гірській частині), у лютому (на $1,5^{\circ}\text{C}$) у рівнинній частині та листопаді (на $1,3^{\circ}\text{C}$) у гірській частині, що визначило триваліший вегетаційний період (майже на 2 тижні). Мінімальні зміни зафіксовані у грудні та січні.

Рис 4. Зміни середніх річних температур повітря та опадів у рівнинній та гірській частинах Чернівецької області.

Кількість атмосферних опадів упродовж останніх років суттєво не змінилась (незначно менше) (рис.4) і коливається від 550 мм на крайньому сході області до 1200 мм на південному заході у середньовисотних горах Максимця, Яровиці та Чорного Долю. Натомість відбувся деякий перерозподіл опадів упродовж року. Так, зволоженішими стали ранні осінні (у горах вся осінь і навіть грудень) та весняні місяці, натомість сухішими травень, червень та липень, що менш помітно у горах.

Потепління упродовж останніх 25 років супроводжується дедалі частішими та тривалішими екстремальних гідрометеорологічними періодами. Зокрема, за цей час спостерігали сім екстремально сухих місяців (переважно літніх), зокрема регіонального масштабу – 2000, 2003 та 2015 рр. Останній рік у контексті тривалості річної атмосферної посухи є продовженням найтривалішого періоду дефіциту зволоження території (подібного до кінця ХІХ ст.), починаючи з 2013 року, який закінчився аж у 2018 році. Для цих років також характерні найвищі абсолютні максимуми температур в літні місяці(+35-37⁰ С у Чернівцях), що свідчить про термічний характер посух.

Найвразливішими до посух виявились північно-західні райони області, що, ймовірно, пов'язано із слабшаннями циклонів атлантичної генези. Такі посухи менш екстремальні в горах, проте не менш тривалі в гірських долинах. Супутньо до екстремально посушливих років частіше та з вищими кількостями атмосферних опадів спостерігались екстремально зволожені періоди (2005, 2008, 2010, 2018, 2020 рр.) та чергування років з екстремальною кількістю опадів в червні або липні. У такі місяці кількість атмосферних опадів перевищувала удвічі, а подекуди втричі (серпень 2005) кліматологічну норму. У річному контексті 2005-2006 рр. та 1996-1999 рр. – найтриваліші періоди додатного балансу зволоження території. Регіональні кліматичні моделі прогнозують подальше зростання вказаних індикаторів глобальних кліматичних змін, які, проте, найменш достовірні для гірських територій.

Основними проявами та наслідками глобальної зміни клімату, які вже спостерігаються, є:

- посухи;
- висихання дерев (дуб, ялина, берест, смерека);
- поширення видів - вселенців;
- збільшення інтенсивності явищ підтоплення та затоплення;
- деградація ґрунтів;
- зменшення виробництва електроенергії малими ГЕС (внаслідок пониження рівня у водосховищах) ;
- зменшення водності малих рік;
- зменшення сніжності (гірський регіон) ;
- паводки;
- зменшення рівня ґрунтових вод;
- зміна біорізноманіття;
- зміна екосистем;
- посилення екстремальних явищ;

- збільшення кількості критичних паводків.

Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату

Найбільш ефективними є заходи, пов'язані зі зниженням втрат природного газу, з впровадженням засобів контролю та автоматизованого управління енергопостачанням, реалізацією міжгалузевих програм енергозбереження. У 2022 році обсяг викидів діоксиду вуглецю становив 0,1 млн. т.

Основними заходами із скорочення зазначених викидів є реконструкція котелень МКП «Чернівцітеплокомуненерго», із заміною котлів з ККД – 75% на котли з ККД до 92%, які працюють на газі. Адсорбція парникових газів передбачається, насамперед за рахунок збільшення площі зелених насаджень у населених пунктах, а також збільшенням площі лісів та природно-заповідного фонду області.

Для запобігання шкідливих наслідків зміни клімату в області вживаються наступні заходи:

- виконуються заходи з пом'якшення антропогенного впливу на довкілля у рамках Комплексної програми з охорони навколишнього природного середовища «Екологія» у Чернівецькій області на 2022-2026 роки;
- здійснюються спостереження за станом довкілля у рамках регіональної системи моніторингу довкілля Чернівецької області;
- впроваджуються заходи з комплексної програми протипаводкових заходів.

Для вирішення існуючої проблеми щодо покращення навколишнього природного середовища, зменшення обсягів викидів парникових газів управління житлово-комунального господарства облдержадміністрації, відповідно до державної концепції та сучасних вимог запропонувало регіональний інноваційний проект – здійснити поступову модернізацію нерентабельних, фізично та морально застарілих очисних споруд каналізації (встановлення біореакторів) та впровадити будівництво нових сучасних очисних споруд каналізації за замкнутим циклом виробництва та самоокупністю шляхом встановлення наеробних реакторів для виробництва біогазу за рахунок використання стічних вод (мулові відкладення) побутових відходів (харчові продукти), відходів лісового та сільського господарства. Для цього задіяти фінансову підтримку Загальнодержавної цільової соціальної програми «Питна вода України на 2022-2026 роки» та скористатися можливостями державно-приватного партнерства, транскордонного співробітництва та допомогою міжнародних фінансових організацій.

Впровадження зазначеного регіонального інноваційного проекту дасть змогу покращити санітарно-епідеміологічний та екологічний стан, виконати заходи із зменшення обсягів викидів парникових газів, забезпечить дешевою тепловою та електричною енергією підприємства водопровідно-каналізаційного господарства та частково населення.

Політика та заходи у сфері охорони озонного шару

Заходи пом'якшення наслідків спрямовані на зниження викидів парникових газів, такі як перехід до відновлюваних джерел енергії, наприклад, сонячної, та зменшення обсягу спалюваного викопного палива.

Для цього:

- Зберігайте енергію та природні ресурси, а водночас – і кошти.
- Зменшіть користування автомобілем до мінімуму. Віддавайте перевагу прогулянкам пішки, велосипедам/самокатам, громадському електротранспорту.
- Зменшуйте, використовуйте знову та переробляйте відходи.
- Вживайте локальні екологічні продукти, бажано рослинного походження.
- Споживайте власну «зелену» енергію.
- Дбайте про природні екосистеми.

Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів

Парникові гази утворюються в процесі використання (головним чином, спалювання) викопних видів палива. Саме парникові гази, потрапляючи в атмосферу, створюють тепличний ефект, внаслідок чого відбувається підвищення середньорічної температури.

Упродовж 2022 року парникові гази становили -145,1 тис.т CO₂ (у 2021 році – 137,6), стаціонарними джерелами підприємств викинуто в повітря 1,42 тис. т забруднюючих речовин, що складає 85% до попереднього року.

Основними забруднювачами атмосферного повітря області як і у попередні роки були підприємства переробної промисловості.

Щільність викидів від стаціонарних джерел забруднення в розрахунку на 1 км² території області склала 0,2 т шкідливих речовин. У розрахунку на одну особу населення області в середньому припадало 1,6 кг шкідливих викидів.

Водні ресурси

Річкова мережа області належить до басейнів трьох річок Прута, Сірету і Дністра, які займають, відповідно, 49,2%, 25,5% і 25,3% її території. Річки басейну Дністра представлені невеликими водотоками, кількість і довжина яких становлять, відповідно, 4,5% та 10% від сумарних щодо області показників.

Густота річкової мережі області становить 1,11 км/км², у тому числі у басейнах Прута – 1,32 км/км², Сірету – 1,34 км/км², Дністра – 0,46 км/км², Сучави – 1,66 км/км².

В залежності від площі басейну річки поділяються на великі, середні і малі. До великих належать водотоки, які мають водозбірну площу понад 50 тис.км², середніх – більше 2 і до 50 тис.км² і малих – до 2 тис.км².

Рис.5 Річкова мережа

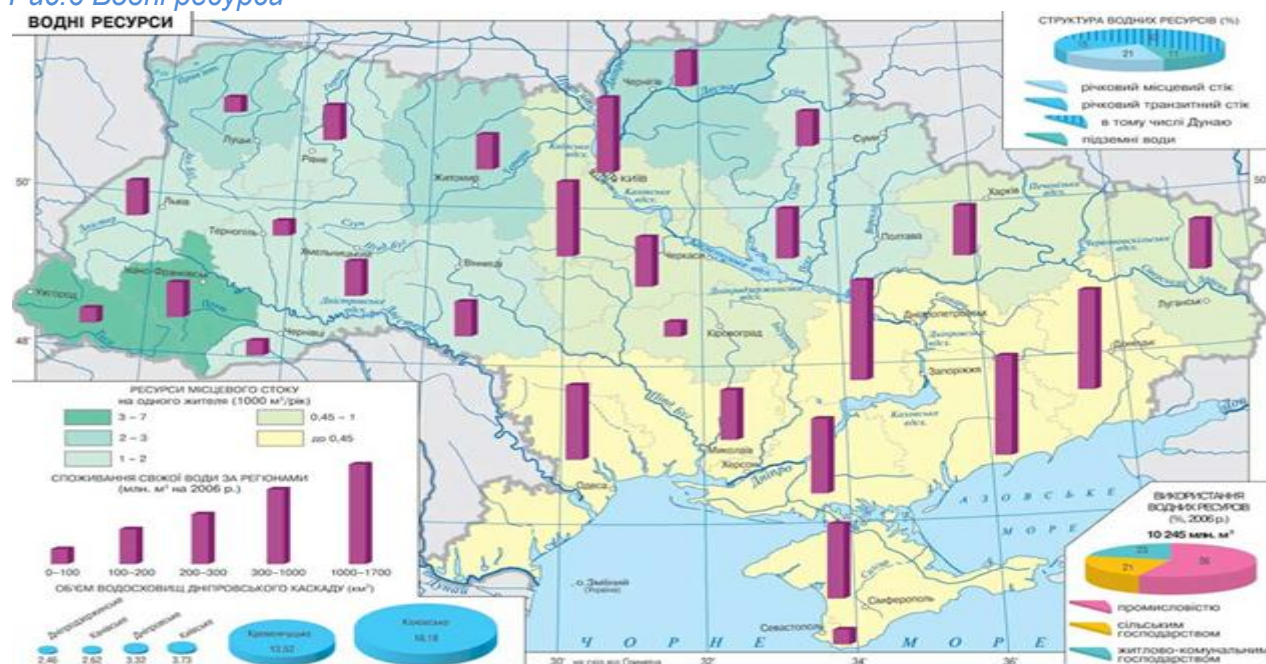
Відповідно до цієї класифікації на території області виділяються:

- 1) одна велика річка:
 - р. Дністер загальною площею басейну 72100 км² (в межах області – 2046 км²) і довжиною 1352 км (в межах області – 290 км);
- 2) чотири середні річки:
 - р. Сірет загальною площею басейну 47600 км² (в межах області – 2070 км²) і довжиною 513 км (в межах області – 100 км);
 - р. Прут загальною площею басейну – 27500 км² (в межах області – 3980 км²) і довжиною 989 км (в межах області – 108 км);
 - р. Черемош загальною площею басейну 2560 км² (в межах області – 1036 км²) і довжиною 80 км. Річка повністю протікає на межі з Івано-Франківською областю;
 - р. Сучава загальною площею басейну 2400 км² (в межах області – 351 км²) і довжиною 140 км (в межах області – 28 км);
- 3) 4235 малих річок загальною довжиною 8360 км. До них належать 104 водотоки довжиною 10 і більше кілометрів кожний загальною протяжністю 1762,5 км та 4131 - довжиною менше 10 км кожний загальною протяжністю 6597,5 км.

Також на території області розташовані 5 водосховищ сумарною площею 6136 га і орієнтовним об'ємом 1200,92 млн. м³. До них належать Дністровське, Буферне та Верхнє у

басейні р.Дністер, водосховище на р.Черлена і водосховище у с. Костичани Новоселицького району.

Рис.6 Водні ресурси

В області за даними інвентаризації нараховується 1563 ставки загальною площею 4,487тис.га та орієнтовним об'ємом 44,87 млн.м³.

Крім того, на території області нараховується 17 озер загальною площею 57,53 га і орієнтовним об'ємом 0,058 млн.м³. Ці водні об'єкти поширені у заплавах річок та карстових пониженнях Прут-Дністровського межиріччя. Більше половини їх загальної площі знаходиться у Дністровському районі, де розташовано 8 водойм сумарною площею 38,8 га.

Таблиця 26. Загальні відомості про водні об'єкти та водні ресурси Чернівецької області.

№ п/п	Показники	Од. вим.	К-сть
1	2	3	4
1.	Кількість річок	шт	4240
2.	Їх загальна довжина	км	8966
	в тому числі:		
3.	Кількість річок. Включаючи струмки, водостоки довжиною менше 10 км	шт	4131
4.	Їх загальна довжина	км	6597,5
5.	Кількість річок довжиною 10 і більше км	шт	104
6.	Їх загальна довжина	км	1762,5
7.	Кількість малих річок (S басейну до 2 тис. км ²)	шт	4235
8.	Їх загальна довжина	км	8360
9.	Кількість середніх річок (Прут, Черемош, Сірет, Сучава) (S басейну 2000,1 50000 км ²)	шт.	4
10.	Їх довжина в межах області	км	316
11.	Кількість великих річок – Дністер (S басейну більше 50 тис.км ²)	шт.	1
12.	Довжина в межах області	км	290
13.	Поверхневий стік, що формується в межах області:		
	<i>В середній щодо водності рік</i>	млн. м ³	1296,3
	Маловодний рік 75% забезпеченості	млн. м ³	979,6
	Маловодний рік 95% забезпеченості	млн. м ³	669,6
14.	Кількість водосховищ	шт	5

15.	Їх загальна площа водного дзеркала	тис.га	6,136
16.	Їх загальний об'єм – повний	млн.м ³	1200,92
17.	Їх загальний об'єм – корисний	млн.м ³	803,26
	в тому числі:		
18.	Кількість водосховищ, об'ємом до 10 млн. м ³	шт.	3
19.	Їх загальна площа водного дзеркала	га	168
20.	Їх загальний об'єм – повний	млн.м ³	7,83
21.	Їх загальний об'єм – корисний	млн.м ³	4,90
22.	Кількість водосховищ об'ємом від >10 до 100 млн. м ³	шт	1
23.	Загальна площа водного дзеркала	га	458,0
24.	Їх загальний об'єм - повний	млн.м ³	29,0
25.	Їх загальний об'єм – корисний	млн.м ³	22,55
26.	Кількість водосховищ об'ємом більше 100 млн. м ³ - Дністровське	шт.	1
27.	Загальна площа водного дзеркала	тис.га	5,51
28.	Загальний об'єм – повний	млн.м ³	1164,09
29.	Загальний об'єм - корисний	млн.м ³	775,81
30.	Кількість ставків	шт.	1591
31.	Їх загальна площа водного дзеркала	га	4675
32.	Їх загальний об'єм	млн.м ³	46,75
	в тому числі:		
33.	Кількість ставків в оренді	шт	792
34.	Їх загальна площа водного дзеркала	га	32922,089
35.	Їх загальний об'єм	млн.м ³	33,07
36.	Кількість озер	шт.	17
37.	Їх загальна площа водного дзеркала	га	57,53
38.	Їх загальний об'єм	млн.м ³	0,058
39.	Кількість паспортизованих річок	шт.	70
	їх загальна довжина	км	1373,0
	їх загальна площа водозборів	км ²	4597,0
	кількість водогосподарських паспортів	шт	32

Таблиця 27. Річкова мережа

Головна річка (велика, середня)	Площа басейну, км ² *	Довжина річки, км *	Кількість малих річок, шт.		Сумарна довжина малих річок, км		Густота річкової мережі, км/км ²
			Всього	В т. ч. L < 10 км	Всього	В т. ч. L < 10 км	
Дністер	<u>72100</u> 2046	<u>1352</u> 290	191	176	643	432	0,46
Прут	<u>27500</u> 3980	<u>989</u> 108	2584	2523	5078	3947	1,32
в т. ч. Черемош	<u>2560</u> 1036	<u>80</u> 80	1601	1582	2398	1940	2,40
Сірет	<u>47600</u> 2070	<u>513</u> 100	1460	1432	2639	2218,5	1,34
в т. ч. Сучава	<u>2400</u> 351	<u>140</u> 28	350	343	371,5	307	1,66
Разом по області:	8096	606	4235	4131	8360	6597,5	1,11

* - в чисельнику – вся площа і довжина, в знаменнику – в межах області.

Водокористування та водовідведення

Таблиця 28. Забір та використання води

Показники	Одиниця виміру	2020 рік	2021 рік	2022рік
1	2	3	4	5
Забрано води з природних джерел, усього	млн м ³	50,095	63,273	60,461
у тому числі: поверхневої	млн м ³	44,075	56,185	52,833
підземної	млн м ³	6,020	7,088	7,628
морської	млн м ³	-	-	-
Використано свіжої води, усього	млн м ³	34,724	31,708	33,95
у тому числі на потреби: питні і санітарно-гігієнічні	млн м ³	8,771	8,415	8,8,801
виробничі	млн м ³	25,357	21,717	21,080
зрошення	млн м ³	0,141	0,754	0,261
Втрачено води при транспортуванні	млн м ³	13,744	14,626	13,461
	% до забраної води	27,43	23,12	22,26
Скинуто зворотних вод, усього	млн м ³	41,467	38,600	33,910
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, усього	млн м ³	41,141	38,330	33,601
з них: нормативно очищених, усього	млн м ³	17,786	14,964	14,9527
у тому числі: на спорудах біологічного очищення	млн м ³	15,280	14,915	14,498
на спорудах фізико-хімічного очищення	млн м ³	-	-	-
на спорудах механічного очищення	млн м ³	2,506	0,049	0,029
нормативно чистих без очистки	млн м ³	21,659	21,990	18,014
забруднених, усього	млн м ³	1,697	1,375	1,061
у тому числі: недостатньо очищених	млн м ³	0,586	0,547	0,573
без очищення	млн м ³	1,111	0,829	0,488

Враховуючи потенційні запаси поверхневих та підземних вод у межах області водозабезпеченість на одного мешканця становить 0,75 тис. м³/рік.

Таблиця 29. Використання води за видами економічної діяльності у 2022 році та двох попередніх

Види економічної діяльності	2020 рік		2021 рік		2022 рік	
	усього, млн. м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн. м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн. м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної
Усього за регіоном	23,338	28,596	31,708	34,271	30,780	34,125
За видами економічної діяльності						
у тому числі:						
промисловість	14,373	65,33	12,532	64,87	13,021	68,29
сільське господарство	7,164	-	5,648	-	3,957	-
житлово та побутова	-	12,477	-	-	13,001	-

Забруднення поверхневих вод

Таблиця 30. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

Показники	Одиниця виміру	2020 рік	2021 рік	2022 рік
1	2	3	4	5
Скинуто зворотних вод, усього	млн. м ³	41,467	38,600	33,910
у тому числі:				
у підземні горизонти	млн. м ³			
у накопичувачі	млн. м ³	0,326	0,271	0,308
на поля фільтрації	млн. м ³			
у поверхневі водні об'єкти	млн. м ³	41,14	38,33	33,601
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти,				
усього	млн. м ³	41,14	38,33	33,601
з них:				
нормативно очищених, усього	млн. м ³	17,786	14,964	14,527
у тому числі:				
на спорудах біологічного очищення	млн. м ³	15,28	14,915	14,498
на спорудах фізико-хімічного очищення	млн. м ³			
на спорудах механічного очищення	млн. м ³	2,506	0,049	0,029
нормативно (умовно) чистих без очищення	млн. м ³	21,659	21,99	18,014
забруднених, усього	млн. м ³	1,697	1,375	1,061
у тому числі:				
недостатньо очищених	млн. м ³	0,586	0,547	0,573
без очищення	млн. м ³	1,111	0,829	0,8488
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти у розрахунку на одну особу	м ³	45,63	41,54	37,06

Скинуто зворотних вод всього – 33,6 млн. м³. Фактичний скид стічних вод у поверхневі водні об'єкти склав 33,9 млн. м³, з них 1,061 млн. м³ забруднених, 18,014 млн. м³ нормативно (умовно) чистих без очищення.

На балансі житлово-комунальних підприємств області знаходиться 27 каналізаційних очисних споруд, 31 каналізаційна насосна станція (більшість насосно-силового обладнання працює з високим амортизаційним зносом). Каналізаційні мережі і запірні арматури фізично застарілі та потребують заміни.

У 2021 році у поверхневі водні об'єкти області скинуто всього 0,573 млн. м³ недостатньо очищених зворотних вод, а також – 0,8488 млн. м³ без очищення, що негативно впливає на екологічний стан навколишнього природного середовища. Для капітального ремонту і реконструкції існуючих очисних каналізаційних споруд у м.Чернівці та районах

області необхідні значні кошти. Вишукуються кошти для проведення реконструкції та будівництва очисних споруд у містах Новоселиця, Сокиряни, Сторожинець, Глибока, Заставна, Герца, Кострижівка. Внаслідок зношеного насосного обладнання насосні станції працюють не ефективно.

Таблиця 31. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)Скидання зворотних вод та забруднюючих речовин основнимиводокористувачами - забруднювачами поверхневих водних об'єктів

Найменування водокористувача-забруднювача	Наявність, потужність (м³/добу), ефективність використання (використання потужності) очисних споруд	2020 рік			2021 рік			2022 рік		
		об'єм скидання зворотних вод, тис. м³	у тому числі об'єм скидання забруднених (без очищення) та недостатньо очищених зворотних вод, тис. м³	кількість забруднюючих речовин, що скидаються разом із зворотними водами, т	об'єм скидання зворотних вод, тис. м³	у тому числі об'єм скидання забруднених (без очищення) та недостатньо очищених зворотних вод, тис. м³	кількість забруднюючих речовин, що скидаються разом із зворотними водами, т	об'єм скидання зворотних вод, тис. м³	у тому числі об'єм скидання забруднених (без очищення) та недостатньо очищених зворотних вод, тис. м³	кількість забруднюючих речовин, що скидаються разом із зворотними водами, т
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
(водний об'єкт)										
ДКП Чернівців одоканал		1563 6,9	Б/О -785,2	10968 ,97	1543 0	Б/О-824	8786, 18	1474 6	Б/О-824	7588,1 5
КП Сторожинецьке ВУЖКГ		158, 7	НДО -158,7	137,2 3	158	НДО- 158	116,4 5	151	НДО- 158	139,96
Глибоцьке ВУЖКГ		83,4	НДО -76,0	82,51	92	НДО-92	87,12	91	НДО-92	76,5

Таблиця 32. Скидання забруднюючих речовин із зворотними водами у поверхневі водні об'єкти

Скидання забруднюючих речовин за регіоном	2020 рік обсяг забруднюючих речовин, тис. т	2021 рік обсяг забруднюючих речовин, тис. т	2022 рік обсяг забруднюючих речовин, тис. т
1	2	3	4
Перелік скинутих забруднюючих речовин			
Азот амонійний	0,055	0,028	0,028
БСК ₅	0,263	0,238	0,225
Завислі речовини	0,294	0,254	0,207
Нітрати	0,576	0,600	0,573
Нітрити	0,004	0,007	0,006
Сульфати	1,486	1,787	1,387
Сухий залишок	7,877	5,930	4,174
Хлориди	1,665	1,62	1,432
ХСК	0,511	0,530	0,447
Залізо	0,001	0,001	1,268
Нафтопродукти	0,0007	0,0006	0,450
СПАРИ	0,004	0,004	0,0038
Фосфати	0,0216	0,022	0,020

Транскордонне забруднення поверхневих вод

Таблиця 33. Транскордонні системи спостережень

з/п	Країна-партнер, з якою проводиться спільний моніторинг	Кількість точок спостережень	Показники, за якими проводяться спостереження	Періодичність проведення спостережень
2	3	4	5	5
	Республіка Молдова	3	20 (хімічні та фізико-хімічні показники, згідно Постанови №758 від 19.09.2018)	щомісяця
	Румунія	2	20 (хімічні та фізико-хімічні показники, згідно Постанови №758 від 19.09.2018)	щомісяця

Стан поверхневих вод

Екологічний стан та потенціал масивів поверхневих вод

Рівень забрудненості поверхневих вод визначався за даними спостережень, які надійшли у 202 році від організацій – суб'єктів РСМДРічка Дністер та Дністровське водосховище.

За проведеними розрахунками води р. Дністер віднесені до категорії “слабко забруднені” з коефіцієнтами $K_{\text{Дністр}}=1,17$.

Одиничні перевищення санітарних норм у пробах припадають на теплу пору року. Усереднені дані на протязі року – в межах норми. Суттєвих перевищень санітарних норм не спостерігалось. Метеоумови (помірне підвищення температур та часті опади) сприяли відносно задовільному стану вод в усьому басейні.

Порівнюючи якість вод Дністра у 2022 році з аналогічним періодом минулого року, можна стверджувати, що якісний стан річки не змінився.

У порівнянні з минулим роком гідрохімічний та радіологічний стан практично не змінився. В басейні Дністра концентрація вмісту цезію-137 знаходилась в межах допустимих рівнів в діапазоні 0,3 – 0,5 Бк/л, стронцію-90 - в межах допустимих рівнів в діапазоні 0,2 – 0,4 Бк/л. В басейні Дунаю концентрація вмісту цезію-137 знаходилась в межах допустимих рівнів в діапазоні 0,2 – 0,5 Бк/л, стронцію-90 - в межах допустимих рівнів в діапазоні 0,2 – 0,4 Бк/л.

Якість води Дністровського водосховища по деяким показникам відповідає першому класу, це відноситься до таких показників як кислотна реакція середовища (рН), вміст солей. По групі біогенних сполук якість води переважно відповідає третьому класу, але на окремих створах і в окремі місяці якість води погіршувалась до четвертого класу.

Річка Дністер на території Чернівецької області належить до Середньо-Подільської частини басейну. Враховуючи те, що основне русло річки приймає забруднення з приток та водозбірної площі, можна стверджувати, що якість поверхневих вод в цілому відображає загальну екологічну картину басейну.

Басейн р. Дунай.

За проведеними розрахунками води р. Прут віднесені до категорії “слабко забруднені” з коефіцієнтом $K_{\text{Прут}}=1,21$, поверхневі води р. Сірет і р. Черемош також віднесені до категорії “слабко забруднені” з коефіцієнтами відповідно $K_{\text{Сірет}}=1,2$.

На території Чернівецької області у минулому році в басейні всі показники відповідали нормам, на транскордонних річках Прут та Сірет екологічна ситуація в порівнянні з аналогічним періодом минулого року залишається стабільно доброю.

Відсутність значних антропогенних джерел забруднення сприяє тому, що води даних річок, згідно інтегральної оцінки якості, відповідають “доброму” класу за станом, та характеризуються як “чисті” за ступенем чистоти, як за найгіршими, так і за середніми значеннями досліджуваних показників.

Хімічний стан масивів поверхневих вод

В цілому у 2022 році якість вод Дністра суттєво не змінилась у порівнянні із попереднім роком. Враховуючи те, що основне русло річки приймає забруднення з приток та водозбірної площі, можна стверджувати, що якість поверхневих вод в цілому відображає загальну екологічну картину басейну.

У 2022 році інструментально-лабораторний контроль якості поверхневих вод здійснювався лабораторією БУВР в 10 постійних створах за 20 показниками. За рік відібрано та проаналізовано 120 проб з них 11 випадків перевищення ГДК (11- БСК₅, 1 – амоній-іон, 5-завислі речовини).

В порівнянні з аналогічним періодом минулого року якість поверхневих вод річок Прут, Сірет, Черемош спостерігається тенденція до покращення якісного стану в місцях питних водозаборів на річках Прут та Сірет. Вода в місцях питних водозаборів є придатною для використання в господарсько-побутових цілях. За рік відібрано та проаналізовано 72 проби з них 4 випадки перевищення ГДК (4-завислі речовини).

Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідеміологічну ситуацію

Впродовж 2022 року ДУ “Чернівецький обласний лабораторний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України” проводив постійний лабораторний контроль за якістю поверхневих вод водних об'єктів області, у тому числі проводилась мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідеміологічну ситуацію.

З метою оцінки безпечності впливу на людину хімічних та біологічних факторів навколишнього середовища Центром у 2022 році досліджено за санітарно-хімічними показниками 178 проби води з відкритих водойм, у тому числі 20 проб на вміст пестицидів, 20 проб на вміст важких металів, 6 проб на вміст СПАР, 157 проб за бактеріологічними показниками, 157 проб за паразитологічними та 12 проби за радіаційними показниками. Із досліджених проб не відповідали вимогам санітарних норм 5 проб – 2,8% (2021 р. – 1,6%) за санітарно-хімічними показниками, 16 проб – 10,2% (2021р. – 6,9%) за бактеріологічними показниками 1 проба – 0,6% (2021р.- 0%) за паразитологічними показниками.

Досліджено 5 проб харчових продуктів та продовольчої сировини на вліст цезію-137+134 та на вміст стронцію-90. Вміст радіонуклідів не перевищує допустимі рівні вмісту радіонуклідів в продуктах харчування та питній воді (ДГН-06).

Радіаційний стан поверхневих вод

Таблиця 34. Радіаційний стан поверхневих вод у 2022 році

№ п.	Пункти спостереження	Цезій-137, Бк/кг				Стронцій-90, Бк/кг			
		I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал
1	р. Дністер, Чернівецький р-н., смт. Кострижівка	0,4				0,3			
2	р. Дністер, Чернівецький р-н., с.Митків (водозабір)	0,2				0,4			
3	р. Дністер, Дністровський р-н., с.Пригородок (водозабір)				0,5				0,5
4	р. Дністер, Дністровський р-н., с.Кормань			0,3				0,4	
5	р. Дністер, Дністровський р-н., м.Новодністровськ верхній б'єф			0,3				0,3	
6	р. Дністер, Дністровський р-н., м.Новодністровськ нижній б'єф			0,5				0,4	
7	р. Прут, Чернівецький р-н., (кордон з Румунією)				0,3				0,3
8	р. Сірет, Чернівецький р-н., смт.Красноільськ				0,4				0,4
9	р. Сірет, Чернівецький р-н., с.Петричанка			0,4				0,5	
10	р. Черемош, Вижницький р-н., м.Вижниця		0,3		0,4		0,3		0,2
11	р. Герцушка, Чернівецький р-н., (кордон з Румунією)				0,4				0,3

4. Екологічний стан Азовського та Чорного морів

5. Державна політика та заходи щодо поліпшення стану водних об'єктів.

Екологічні основи управління водними ресурсами України – важлива складова проблеми забезпечення вирішення водогосподарсько-екологічних проблем нашої країни у ХХІ столітті. Зважаючи на складність зазначеної проблеми до її розв'язання потрібне комплексне вирішення багаторозгалужених питань, для здійснення яких потрібна участь усіх галузей економіки України, тобто всіх напрямів водоспоживання та водокористування. Ці питання вирішуються з урахуванням особливостей головних великих та малих річок в їх басейнах. Аналізуючи стан водних ресурсів, їх кількість та якість, забруднення поверхневих і підземних вод, у тому числі на транскордонних ділянках, потрібно знаходити шляхи поліпшення екологічної ситуації у сфері водних ресурсів на основі гідрографічного й водогосподарського районування з використанням новітніх методологічних підходів та технологій побудови водогосподарського балансу ділянок басейнів річок, екологізації господарської діяльності та управління водними ресурсами.

Комплексні водогосподарсько-екологічні заходи із застосуванням: промивок русел річок за рахунок накопичення об'ємів водних ресурсів у верхів'ї або середній частині басейнів;

нормування водокористування з урахуванням екологічної та економічної ситуації; платного водокористування, що є основою екологічно повноцінних водних ресурсів із дотриманням прозорості дій у сфері використання водних ресурсів.

Усі ці логічно обґрунтовані екологічні заходи та механізми реалізації екологічної політики (правові акти, нормування водоспоживання, ліміти та нормативи водокористування, скидів забруднюючих речовин) із застосуванням контролю, економічних та фінансових механізмів, залучаючи міжнародне співробітництво у галузі охорони навколишнього природного середовища, організаційні механізми, очищення води та відновлення природних властивостей прісних вод із застосуванням синергетичних фітотехнологій, дають можливість забезпечити вирішення проблем водного господарства, з метою досягнення сталого розвитку держави. Це стає можливим у разі: системної оптимізації управління водними ресурсами, гідроенергетичними комплексами на прикладі басейнів Дніпра та Дністра;

здійснення екологічних компенсаторних заходів з експлуатації водних ресурсів (на прикладі Карпатського регіону), з продовженням строку експлуатації водосховищ у зв'язку з їх замуленням і вирішення питань з перспективного використання водних та гідроенергетичних ресурсів у басейні Дністра.

Аналіз антропогенного навантаження та екологічного стану річок Дністер, Прут та Сірет на основі проведених вимірів згідно з Державною програмою моніторингу вод, здійснення моніторингу транскордонних вод, експедицій, а також інспекторських перевірок з дотримання вимог Водного законодавства України, дав можливість виявити актуальні проблеми, які потребують вирішення. Серед цих проблем основними є такі:

1) береги річок (в тому числі берегова лінія Дністровського водосховища) забруднені сміттям (переважно пластик);

2) існує стала тенденція щодо більшого забруднення водних об'єктів внаслідок неупорядкованого водовідведення стічних вод населених пунктів та господарських об'єктів (є велика кількість застарілих очисних споруд і технологічних схем очистки з амортизованих каналізаційних мереж, які знаходяться в аварійному стані; колектори та очисні споруди водопровідно-каналізаційного господарства потребують капітального ремонту та реконструкцій). Це призводить до погіршення якості води;

3) заростання прибережної акваторії Дністровського водосховища синьо-зеленими водоростями та відсутність захисних лісонасаджень, закріплення меж прибережно-захисних смуг;

4) недостатнє фінансування для проведення ефективного контролю за здійсненням моніторингу вод, а також технічно-застарілі засоби вимірювальної техніки і їхня недостатність в лабораторіях моніторингу вод.

Для вирішення вищезазначених проблем необхідно провести ряд заходів для поліпшення стану якості води і використання водних ресурсів:

1) розробити технологічні норми споживання і використання водних ресурсів на водогосподарських об'єктах;

2) скоротити обсяги споживання і скидання забруднених стічних вод за рахунок удосконалення технологічних процесів у різних галузях промисловості;

3) удосконалити систему моніторингу та контролю за станом водних об'єктів;

4) придбати необхідні технічні засоби для очистки берегів та заток від сміття (пластикові пакети, пляшки);

5) провести необхідні водоохоронні заходи в прибережних смугах та природоохоронних зонах, а саме: закріплення їх меж, створення захисних лісонасаджень та травостою, здійснення постійного контролю за дотримання режиму їх використання, регламентованого законодавством;

6) виділити кошти на придбання сучасних засобів вимірювальної техніки, у тому числі мобільної для проведення експрес - аналізів.

На проведення природоохоронних заходів з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища кошти у 2022 році виділялись на дослідження та аналіз сучасного стану природних лікувальних та рекреаційних ресурсів Чернівецької області – 99,598 тис. грн.

5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі

Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі.

Ідея збереження біологічного різноманіття як фундаментальної властивості живого, спричинила необхідність обґрунтування нових підходів до реалізації практичних засад охорони природи, які забезпечили б збереження сталості умов середовища за неминучого нині збільшення антропогенного впливу на природне довкілля й подальшої трансформації ландшафтів. У відповідь на вирішення цих завдань сформувалася ідея екологічної мережі як основи збереження ландшафтно-біотичної різноманітності в умовах антропогенно трансформованих ландшафтів і домінування вторинних екосистем у біогеоцентричному покриві.

Поняття «екологічна мережа» в Україні розкривається у двох законодавчих актах – Закон України «Про екологічну мережу України» та Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки». Відповідно до статті 3 Закону України «Про екологічну мережу України» екологічна мережа (далі - екомережа) – це єдина територіальна система, яка утворюється з метою поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, підвищення природно-ресурсного потенціалу території України, збереження ландшафтного та біорізноманіття, місць оселення та зростання цінних видів тваринного і рослинного світу, генетичного фонду, шляхів міграції тварин через поєднання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища і відповідно до законів та міжнародних зобов'язань України підлягають особливій охороні.

Загальна характеристика

Розвиток екомережі є одним з важливих пріоритетів в діяльності управління екології та природних ресурсів Чернівецької обласної державної адміністрації.

Управлінням вживаються відповідні заходи стосовно виконання завдань, визначених чинним законодавством, Державною стратегією регіонального розвитку на період 2021-2027 років, Регіональною стратегією розвитку Чернівецької області до 2027 року, в частині виконання індикативних показників та приведення їх до загальноєвропейських норм і формування екологічної мережі Чернівецької області. Систематично проводяться наради, як під керівництвом заступників голови обласної державної адміністрації так і під керівництвом управління щодо реалізації завдань розвитку природно-заповідного фонду області, до яких залучалися всі зацікавлені сторони, в т.ч. і представники національних природних парків, Чернівецького обласного управління лісового та мисливського господарства і Головного управління Держгеокадастру в Чернівецькій області, Державної екологічної інспекції Карпатського округу, управління Державного агентства рибного господарства у Чернівецькій області.

На цей час площа природно-заповідного фонду області становить 12,8% її території.

Таблиця 35. Розподіл територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) за їх значенням, категоріями та типами (станом на 01.01.2023 року)

Категорії територій та об'єктів ПЗФ	На 01.01.2023	
	Кількість, шт.	Площа, га
Природні заповідники	-	-
Біосферні заповідники	-	-
Національні природні парки	3	27801,6
Регіональні ландшафтні парки	2	36473,3
Заказники загальнодержавного значення	10	1261,8
Заказники місцевого значення	47	42875,1
Пам'ятки природи загальнодержавного значення	9	192,1
Пам'ятки природи місцевого значення	193	1334,66

Заповідні урочища	38	1072.5
Ботанічні сади загальнодержавного значення	1	3.5
Ботанічні сади місцевого значення	-	-
Дендрологічні парки загальнодержавного значення	2	22.3
Дендрологічні парки місцевого значення	4	41.2
Зоологічні парки загальнодержавного значення	-	-
Зоологічні парки місцевого значення	-	-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення	-	-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення	40	243.9
РАЗОМ:	349	104326,35
в тому числі:		
загальнодержавного значення	25	29281,3
місцевого значення	324	75045,05
Фактична площа ПЗФ		
% фактичної площі ПЗФ від площі адміністративно-територіальної одиниці		12,8

Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

1. Основною проблемою при створенні нових об'єктів ПЗФ – відмова землекористувачів надавати погодження на створення нових заповідних об'єктів, навіть якщо при цьому не передбачається вилучення земельної ділянки та зміни її цільового призначення. Пояснюється це, насамперед, небажанням отримати нові проблеми у вигляді посиленних вимог природоохоронного законодавства щодо утримання заповідної території.

2. Вплив процесу приватизації земель на розширення природно-заповідного фонду:

- приватизація негативно впливає на процес розширення ПЗФ. Як правило, для заповідання вибираються найкращі ділянки ландшафтів (саме для їх збереження і створений природно-заповідний фонд), але внаслідок їхньої естетичної цінності, саме вони і є найбільш привабливими для інвесторів в плані розвитку туристично-розважальної галузі.

3. Визначення в природі (на місцевості) меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Відсутність державних актів іноді провокує територіальні претензії суміжних землекористувачів в процесі приватизації.

4. Недостатність фінансування на утримання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також на виготовлення державних актів та винесення меж на місцевості.

5. Складне економічне становище більшості землекористувачів, у віданні яких знаходяться об'єкти ПЗФ, не сприяє утриманню територій та об'єктів у належному стані. Методи адміністративного впливу на землекористувачів, як правило, позитивних результатів не дають. Це стосується підприємств, установ і організацій всіх форм власності, а також органів місцевого самоврядування (міських, сільських і селищних рад), в кошторисах (бюджетах) яких фінансування природоохоронних заходів (в т.ч. утримання об'єктів ПЗФ) не закладено. В результаті спостерігається погіршення стану територій та об'єктів, збіднення видового складу фауни та флори.

6. Недостатність фінансування наукових досліджень та пошукових робіт. Фактичне припинення (на даний час) науково-пошукових робіт є потенційною загрозою для повноцінного моніторингу загального стану природно-заповідного фонду (та його складових), а також створення екомережі.

Для зменшення техногенного і антропогенного впливу на ліси Чернівецьким обласним управлінням лісового та мисливського господарства проводиться відповідна робота. За

даними Чернівецького обласного управління ЛМГ упродовж 2022 року державними лісгосподарськими підприємствами області забезпечено відтворення лісів на площі 1325,6 га. На ділянках лісовідновлення природним шляхом, вжито заходи зі сприяння природному поновленню лісу на площі 908,2 га.

Зважаючи, що головною загрозою для збереження біорізноманіття є антропогенний вплив на лісові екосистеми і зниження їх біологічної стійкості, визнано, що для вдосконалення системи ведення лісового господарства необхідно провести експериментальну перевірку технологій організації рубок головного і проміжного користування, способів відтворення лісів, реалізацію принципів цілісного лісокористування, розвивати систему малих охоронних територій. Найпильнішою уваги потребують гірські ліси, які є найбільшими осередками збереження біорізноманіття і, одночасно, найуразливішими лісовими екосистемами щодо екстремальних проявів клімату (селі, вітровали тощо) та головними чинниками зміцнення гірських схилів та регуляції вологообігу. Єдиним напрямком оптимізації системи ведення лісового господарства у горах є перехід на принципи оптимізації водозборів.

На території лісового фонду області застосування хімічних препаратів для захисту рослин від шкідників та хвороб лісу не здійснювалося, масового ураження лісових масивів не виявлено.

Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Протягом року було опрацьовано із зацікавленими управліннями проєкт Плану дій щодо збереження осетрових риб в Україні на 2021-2030 роки. Напрацювання та пропозиції направлені до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. Спільно з Басейновим управлінням водних ресурсів річок Прут та Сірет, органами місцевого самоврядування вживаються заходи для належного зимування лебедів-шипунів в с.Чортория Кіцманського району.

Управління екології та природних ресурсів цього року долучалося та висвітлювало акції екологічного спрямування, а саме: операція «Первоцвіт» – Всеукраїнська екологічна акція, яка проводиться в Україні щорічно протягом лютого-квітня, з метою попередження незаконного збирання, транспортування та продажу рідкісних ранньоквітучих рослин. Також спільно з еколого-просвітницьким центром збереження біорізноманіття кафедри ботаніки та лісознавства Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича видано плакат «Орхідеї Буковини».

Міжнародний День Чистих Берегів 2022 – вже традиційно, в треті вихідні вересня світова екологічна спільнота організовує масштабні екологічні заходи у рамках «Міжнародного дня чистих берегів», з метою привернення уваги громадськості до проблем засмічення відходами водних ресурсів, дбайливого ставлення до довкілля та підвищення екологічної свідомості населення.

Висвітлено Всеукраїнський екологічний проєкт «Озеленення України» та Всесвітній день заповідників і національних парків. Заповідати – означає передавати у спадщину щось дороге і цінне. Заповідники є найвищою формою охорони природи в нашій державі та інше.

У сфері охорони, використання та відтворення природно-заповідного фонду державною екологічною інспекцією Карпатського округу за матеріалами попередніх років за рішенням суду НПП «Вижницький» частково сплачено 152,5 тис.грн.

Протягом звітної періоду 2022 року проведено 14 заходів щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства у сфері охорони, використання та відтворення лісових ресурсів. За результатами проведених заходів 79 осіб притягнуто до адмінвідповідальності на суму 29,92 тис.грн., які сплачено, та підраховано збитки, завдані довкіллю, на загальну суму 186,023 тис.грн.

Загалом розширення, відновлення, збереження, підтримання загального екологічного балансу та приведення площі природоохоронних територій до європейського рівня є одним із пріоритетів роботи органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Формування національної екомережі

Формування екологічної мережі передбачає зміни в структурі земельного фонду регіону шляхом віднесення (на підставі обґрунтування екологічної безпеки та економічної доцільності) частини земель господарського використання до категорій, що підлягають особливій охороні, з відтворенням притаманного їм різноманіття природних ландшафтів.

Розвиток екомережі є одним із важливих пріоритетів у діяльності управління екології та природних ресурсів.

Таблиця 36. Складові структурних елементів екологічної мережі в розрізі одиниць адміністративно-територіального устрою регіону

№ п/п	Одиниці адміністративного устрою регіону	Загальна площа, тис. га	Загальна площа екомережі, тис. га	Складові елементи екомережі, тис. га											
				об'єкти ПЗФ	водно-болотні угіддя	відкриті заболочені землі	водоохоронні зони	прибережні захисні смуги	ліси та інші лісовкриті площі	курортні та лікувально-оздоровчі території	рекреаційні території	землі під консервацією	відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	пасовища, сіножаті	радіоактивно забруднені землі, що не використовуються господарстві
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	Чернівецький р-н	410	57,599	57,599	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Вижницький р-н	188	34,497	34,497	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Дністровський р-н	211,6	12,230	12,230	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	РАЗОМ	809,6	104,326	104,326	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Надмірна розораність земель, лісорозробки ускладнюють забезпечення територіальної єдності ділянок із природними ландшафтами, а інтенсивна господарська діяльність призводить до великого навантаження на природне середовище і, відповідно, до зміни ландшафтів, збіднення рослинного і тваринного світу. Запобігти цьому можна в значній мірі шляхом заповідання, взяття цих об'єктів під спеціальну охорону держави. Проте, не скрізь цьому надають практичного значення.

Таблиця 37. Розподіл земель об'єктів ПЗФ за угіддями

№ графі за формою 6-зем	Угіддя	Площі угідь у межах земель, наданих установам ПЗФ у постійне користування		Площі угідь у межах земель, що знаходяться у користуванні інших землекористувачів та земель запасу		Разом	
		га	%	га	%	га	%
1	2	3	4	5	6	7	8
3	Сільськогосподарські землі, усього	112	1,36	167,7	0,19	279,7	0,29
4	з них: сільгоспугіддя	112	1,36	125,9	0,14	237,9	0,25
14-17 + 20	інші	0	0,00	41,8	0,05	41,8	0,04
18	забруднені сільськогосподарські угіддя, які не використовуються в сільськогосподарському виробництві	0	0,00	0	0,00	0	0,00
5	із сільгоспугідь: рілля	3	0,04	0	0,00	3	0,00
6	перелоги	0	0,00	0	0,00	0	0,00
7	багаторічні насадження	0	0,00	25	0,03	25	0,03
11	сіножаті	96	1,16	100,9	0,11	196,9	0,20
12	пасовища	13	0,16	0	0,00	13	0,01

21	Ліси та інші лісовкриті площі, усього	11204,1	98,16	78658,4	88,33	89862,5	89,17
22	з них: лісові землі, усього	11204,1	98,16	78658,4	88,33	89862,5	89,17
28	чагарники	0	0,00	0	0,00	0	0,00
34	Забудовані землі, усього	4	0,05	525,4	0,60	529,4	0,55
63	Відкриті заболочені землі, усього	0	0,00	234,1	0,27	234,1	0,24
66	Сухі відкриті землі з особливим рослинним покривом	0	0,00	108,8	0,12	108,8	0,11
67	Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	15	0,18	116	0,13	131	0,14
68	з них: кам'яністі місця	0	0,00	35,7	0,04	35,7	0,04
69	піски (включаючи пляжі)	0	0,00	0	0,00	0	0,00
70	яри	0	0,00	0	0,00	0	0,00
71	інші	15	0,18	80,3	0,09	95,3	0,10
72	Води, усього	21	0,25	14810,3	10,36	14679,3	9,50
73	з них: природні водотоки	21	0,25	9177,2	10,22	9198,2	9,37
74	штучні водотоки	0	0,00	10,2	0,01	10,2	0,01
75	озера, лимани	0	0,00	55	0,06	55	0,06
76	ставки	0	0,00	57,9	0,07	57,9	0,06
77	водосховища	0	0,00	5510,0	0,00	5510,0	0,00
	Усього земель	8246,2	100,00	88284,5	100,00	96530,7	100,00
	Крім того, моря	0	0,00	0	0,00	0	0,00
	Разом	8246,2	100,00	88284,5	100,00	96530,7	100,00

Таблиця 38. Розподіл земель об'єктів ПЗФ за землекористувачами, власниками землі

№ рядка за формою 6-зем	Власники землі, землекористувачі та землі державної власності, не надані у власність або користування	Площа	
		га	%
1	2	3	4
1.	Сільськогосподарські підприємства (усього земель у власності та користуванні)	41,8	0,04
2.	Громадяни, яким надані землі у власність і користування	0,1	0,00
3+4+5+6	Заклади, установи, організації; промислові та інші підприємства; підприємства та організації транспорту, зв'язку; частини, підприємства, організації, установи, навчальні заклади оборони	179,2	0,19
7.1	Природоохоронні установи (об'єкти ПЗФ), землі надані в постійне користування	8246,2	8,55
7.2+7.3	Підприємства, установи, організації оздоровчого, рекреаційного призначення	58,5	0,06
7.4	Підприємства, установи, організації історико-культурного призначення	22	0,02
8	Лісгосподарські підприємства	81768,3	77,2
9	Водогосподарські підприємства	5900	5,5
10+11	Підприємства іноземних інвесторів та спільних підприємств		
12	Землі запасу та землі, що не надані у власність та постійне користування в межах населеного пункту	9725	10,08
	РАЗОМ	104326	100,00

Таблиця 39. Розподіл лісових земель об'єктів ПЗФ за їх категоріями

№ графи за формою №1 Державного лісового кадастру	Категорії лісових земель	Площа в межах земель, наданих у постійне користування		Площа в межах земель, що знаходяться у користуванні інших землекористувачів та земель запасу		Разом	
		га	%	га	%	га	%
1	2	3	4	5	6	7	8
2	Вкриті лісовою рослинністю, усього	11060,1	98,22	75538,2	96,00	86598,3	96,21
3	у тому числі лісові культури	1172	14,48	6316,7	8,10	7488,7	8,70
4	Незамкнуті лісові культури	9	0,11	467,9	0,60	476,9	0,55
5	Лісові розсадники, плантації	16	0,20	156	0,20	172	0,20
10	Не вкриті лісовою рослинністю, усього	50	0,62	1091,7	1,40	1141,7	1,33
6	у тому числі: рідколісся	2	0,02	155,9	0,20	157,9	0,18
7	згарища	0	0,00	0	0,00	0	0,00
8	зруби	0	0,00	545,9	0,70	545,9	0,63
9	галявини	48	0,59	389,9	0,50	437,9	0,51

11	Лісові шляхи, просіки тощо	69	0,85	1403,7	1,80	1472,7	1,71
12	Усього лісових земель	8094,2	100,00	77984,1	100,00	86078,3	100,00

Таблиця 40. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами
Інформація про інвазійні (чужорідні) види рослин

Назва виду (українська, латинська)	Занесення виду до карантинного списку	Заходи із запобігання розповсюдженню виду
1	2	3
Американський білий метелик <i>Hyphantria cunea</i>	Перелік регульованих шкідливих організмів затверджено наказом Міністерства аграрної політики України від 29.11.2006 № 716 (із змінами, внесеними згідно з наказами Міністерства аграрної політики України від 04.08.2010 № 467 від 16.07.2019 № 397	Фітосанітарні заходи
Західний кукурудзяний жук <i>Diabrotica virgifera virgifera</i> LeConte		
Рак картоплі <i>Synchytrium endobioticum</i> (Schilbersky) Percival		
Золота картопляна нематода <i>Globoderarostochiensis</i>		
Амброзія полинолиста <i>Ambrosia artemisiifolia</i> L.		
Повитиця польова <i>Cuscuta campestris</i> Junk.		

На виконання Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні генетично модифікованих організмів» в 2021 році ДУ «Чернівецький обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» досліджено 19 проб харчових продуктів на вміст генетично-модифікованих організмів, 1 проба не відповідала нормативам.

Охорона, використання та відтворення рослинного світу

Загальна характеристика рослинного світу

Природа Чернівецької області відрізняється від сусідньої Івано-Франківщини та Закарпаття, що накладає певну специфіку і на систему природоохоронних заходів. Це пояснюється різними кліматичними й геоморфологічними умовами та дещо іншими шляхами розвитку рослинності у льодовиковий період. Давній інтенсивний вплив виробничої діяльності людини значною мірою позначився на природному стані ландшафтів.

На підвищених ділянках Прут-Дністровського межиріччя - масиви букових та буково-дубових лісів, у сх. частині - дубово-грабові. На товтрових пасмах, дністровських схилах, у карстових западинах - остепнені луки/чагарники. У річкових долинах - заплавні та болотні луки, на схилах - суходільні луки. На межиріччях передгірної частини (26 % площі області) збереглися масиви букових та буково-ялицевих лісів. У горах простежуються висотні пояси: де 800-950 м - букові, буково-ялицеві, 950-1100 м - ялицево-ялинові, 1100-1400 - ялинові ліси, вище - високогірні субальпійські луки (полонини) та чагарники.

Між Прутом і Дністром, куди надходять теплі повітряні течії з південного сходу, сформувалась остепнена лучна рослинність. У Прут-Сіретському межиріччі дуб скельний має зональне поширення і утворює мішані з буком та зрідка чисті фітоценози. Його супроводять такі теплолюбні види як граб, клен польовий, дикий плодовий - черешня, яблуня, груша, а іноді й берека. Темно-хвойні деревні породи - смерека, ялиця, тис зростають у північній Буковині набагато нижче, аніж, наприклад, у Закарпатті. Смерека в басейні Черемошу межує навіть з дубом скельним, а ялиця біла утворює, подібно як і на Івано-Франківщині, мішані ялицево-дубові й дубово-ялицеві лісостани в рослинній смузі дуба звичайного.

В минулому ліси тут інтенсивно експлуатувалися, що вплинуло навіть на сучасний характер їх висотної поясності. Охорона лісових фітоценозів природного складу як еталонів первинних лісів вкрай необхідна. Це стосується і охорони рештків степової і лісостепової рослинності.

Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів

З метою стабілізації стану лісів внаслідок техногенного і антропогенного впливу на їх екосистеми в області впроваджуються нові природозберігаючі технології лісозаготівель,

перехід до водозбірно-ландшафтних принципів господарювання, систем ведення лісового господарства на зонально-типологічній основі.

У 2022 році підприємствами-лісокористувачами (за даними Чернівецького обласного управління лісового та мисливського господарства) було заготовлено 185,0 тис. м³ ліквідної деревини.

Впродовж 2022 р. підприємствами-лісокористувачами були проведені роботи з лісорозведення, у тому числі посадка лісу на площі 414,0 га, природне поновлення лісу – на 908,2 га. Основними виробниками лісопродукції були підприємства Чернівецького та Вишницького районів.

За 2022 рік – близько 80% рубок головного користування в лісгосподарських підприємствах області – рубки догляду та санітарні рубки. Це має позитивний ефект, оскільки на площах рубок забезпечується природне лісовідновлення, що дає можливість значно знизити вплив суцільних рубок на навколишнє природне середовище, зменшити витрати на створення нових насаджень, скоротити терміни вирощування деревостанів тощо.

Таблиця 41. Землі лісгосподарського призначення регіону (станом на 01.01.2023 року)*

№ п/п	Землі лісгосподарського призначення регіону	Одиниця виміру	Кількість	Примітка
1	2	3	4	5
1.	Загальна площа земель лісового фонду	тис. га	260,7	
	у тому числі:			
1.1	лісгосподарські підприємства Державного агентства лісових ресурсів	тис. га	260,7	
1.2	державні спеціалізовані лісгосподарські підприємства агропромислового комплексу	тис. га	-	
1.3	площа земель лісгосподарського призначення власників лісів	тис. га	-	
1.4	площа земель лісгосподарського призначення, що не надана у користування	тис. га	-	
2.	Площа земель лісгосподарського призначення, що вкрита лісовою рослинністю	тис. га	242,4	
3.	Загальний запас деревини за звітний період	млн. м ³	62,9	
4.	Запас деревини у розрахунку на один гектар земель лісгосподарського призначення	м ³ /га	241	
5.	Площа лісів у розрахунку на одну особу (с/г угідь)	га	0,26	
6.	Запас деревини у розрахунку на одну особу	м ³	63	
7.	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі регіону)	%	29,3	

* за даними Чернівецького обласного управління лісового та мисливського господарства.

Запас деревини в лісах області становить 62,9 млн. м³. Запас деревини на 1 га земель лісгосподарського призначення становить 241 м³/га.

Лісокористування в області та ведення лісового господарства лісокористувачами здійснюється згідно рекомендацій лісовпорядкування та відповідних нормативних документів. Рубки головного користування проводяться в межах затверджених розрахункових лісосік та встановлених лімітів лісосічного фонду. Аналіз цих даних свідчить, що розрахункова лісосіка по головному користуванню щорічно недоосвоюється.

Таблиця 42. Динаміка проведення лісгосподарських заходів, пов'язаних із вирубуванням деревини

Рік	Загальна площа, тис. га	Фактично зрубано, тис. м ³	Зрубано по господарствах					
			хвойні		твердолистяні		м'яколистяні	
			розрахункова лісосіка, тис. м ³	фактично зрубано, га/тис. м ³	розрахункова лісосіка, тис. м ³	фактично зрубано, га/тис. м ³	розрахункова лісосіка, тис. м ³	фактично зрубано, га/тис. м ³
Усього рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства								
2020	9,0493	173,63	-	-	-	-	-	-
2021	9,245	193,64	-	-	-	-	-	-
2022	-	185,0	-	-	-	-	-	-
у тому числі: 1. Рубки догляду								
2020	5,403	54,98	-	-	-	-	-	-
2021	5,548	63,01	-	-	-	-	-	-
2022	-	90,7	-	-	-	-	-	-
2. Лісовідновні рубки								
2020	0,189	40,01	-	-	-	-	-	-
2021	0,268	36,11	-	-	-	-	-	-
2022	-	15,4						
3. Суцільні санітарні рубки								
2020	3,178	71,82	-	-	-	-	-	-
2021	3,164	85,41	-	-	-	-	-	-
2022	-	80,4						
4. Інші рубки								
2020	0,279	6,82						
2021	0,264	9,11						
2022	-	1,8						

Таблиця 43. Землі лісогосподарського призначення регіону в розрізі категорій земель по Чернівецькому ОУ ЛМГ (станом на 01.01.2022 року)

№	Міністерства, відомства (постійні лісокористувачі, власники ліса, інші)	Землі лісогосподарського призначення (усього тис, га)	Лісові землі, тис, га						Нелісові землі, тис, га						
			вкриті лісо-рослинністю		не вкриті лісо-рослинністю				у тому числі сільсько-подарські угіддя				інші нелісові землі	усього нелісових земель	
			усього	у тому числі лісові культури	не зімкнуті лісові культури	інші не вкриті лісовою рослинністю	не вкритою лісовою рослинністю	усього лісових земель	сіножаті	рілля	пасовища	разом с/г угідь			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
I. Землі лісогосподарського призначення															
1	Державні лісогосподарські підприємства														
1.1	Чернівецьке ОУЛМГ	260,7	242,4	71,3	7,5	4,2	11,7	248,4	42,7	0,4	0,8	3,9	2,7	6,6	
II. Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення															
1.	-	103,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
III. Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики оборони та іншого призначення															
1.	-	8,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
IV. Землі історико-культурного природно-заповідного призначення															
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
V. Інше															
	Землі запасу	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

Станом на 01.01.2023 р. загальна площа земель лісового фонду за даними Чернівецького обласного управління лісового та мисливського господарства складає 260,7 тис га.

На території районів області знаходиться 5 державних лісогосподарських підприємств: ДП "Берегометське ЛМГ", ДП "Путильське ЛГ", ДП "Сокирянське ЛГ", ДП "Заставнівське ДСЛГ АПК", ДП "Чернівецьке ЛГ".

Лісосічний фонд в окремих районах використовується не повністю і не рівномірно внаслідок недостатньо розвинутої матеріально-технічної бази. В гірській та передгірській частині не впроваджуються заходи з боку тимчасових та постійних лісокористувачів при розробці лісосік по запобіганню розмиву волоків (установлення фашин, загорож, обладнання водовідводу), по очищенню водотоків та лісосік від порубкових залишків, а також під'їзних шляхів та лісогосподарських доріг.

Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів України

Таблиця 44. Види рослин та грибів, що охороняються Чернівецькій області

	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Види рослин та грибів на території області, од.	≈2000 (судинні рослини)	≈2000 (судинні рослини)	≈2000 (судинні рослини)
% від загальної чисельності видів України, од.	39,2	39,2	39,2
Види рослин та грибів, занесені до Червоної книги України, од.	156	156	156
Види рослин та грибів, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої	14	14	14

флори і фауни і природних середовищ існування в Європі, од.			
Види рослин та грибів, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	40	40	40

Таблиця 45. Охорона природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України

Усього видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, од.	Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.	Кількість видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, назва (українська, латинська), екз./га	Кількість популяцій видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, які зникли, назва (українська, латинська), од.
156	25	1. Тис ягідний (<i>Taxus baccata</i> L.), 50/га	1. Плаунець заплавний (<i>Lycopodiella inundata</i> (L.) Holub) 2. Осока пажитницеподібна (<i>Carex loliacea</i> L.) 3. Меч-трава болотна (<i>Cladium mariscus</i> (L.) Pohl s.l.) 4. Жировик Льозеля (<i>Liparis loeselii</i> (L.) Rich.) 5. Офрис комахоносна (<i>Ophrys insectifera</i> L.) 6. Гвоздика гренобльська (<i>Dianthus gratianopolitanus</i> Vill.)

Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

У населених пунктах області нараховується 357,9 га зелених насаджень, в т.ч. загального користування (парки, сквери, бульвари та ін.) – 267,0 га.

Таблиця 46. Озеленення населених пунктів, га

Заходи	Рік		
	2020	2021	2022
Створено нових зелених насаджень, га	-	-	-
Проведено ландшафтну реконструкцію насаджень, га	-	-	-
Проведено догляд за насадженнями, га	152,0	152,0	152,0

* За даними Треста зеленого господарства та протизсувних робіт по м. Чернівці.

У 2022 році, як і у минулому році, нові зелені насадження не створювались, площа території догляду за насадженнями в м. Чернівці не змінилась і дорівнює 152,0 га.

У звітному періоді державною екологічною інспекцією Карпатського округу проведено 7 перевірок щодо охорони та збереження зелених насаджень, складено 2 протоколів, 2 осіб притягнуто до адмінвідповідальності на суму 0,340 тис.грн. Нараховано 450,366 тис.грн заподіяної довікллю шкоди.

Таблиця 47. Інвазійні чужорідні види рослин у флорі в межах адміністративно-територіальної одиниці

Назва виду (українська, латинська)	Занесення виду до карантинного списку	Заходи із запобігання розповсюдженню виду
1	2	3
Американський білий метелик <i>Huphantriacunea</i> Західний кукурудзяний жук <i>Diabrotica virgifera virgifera</i> LeConte	“Перелік регульованих шкідливих організмів”, затверджено наказом Міністерства аграрної	Фітосанітарні заходи

Рак картоплі Synchytrium endobioticum (Schilbersky) Percival	політики України від 29.11.2006 № 716 (Із змінами, внесеними згідно з наказами Міністерства аграрної політики України від 04.08.2010 № 467 від 16.07.2019 № 397	
Золота картопляна нематода Globoderarostochiensis		
Амброзія полинолиста AmbrosiaartemisiifoliaL.		

Охорона, використання та відтворення тваринного світу

Загальна характеристика тваринного світу

Тваринний світ області різноманітний. Всього налічується 359 видів, у т. ч. ссавців - 70, птахів - 205, плазунів - 12, земноводних - 16, риб - 56.

У горах поширені благородний олень, козуля, свиня дика, ведмідь, рись, куниця лісова, горностай, білка карпатська; з птахів - глухар, тетерів, рябчик, дятли, сови та ін.; з плазунів - плямиста саламандра, карпатський і альпійський тритони, гадюка; в річках - форель, харіус, лосось дунайський. Для передгір'я характерні лісовий кіт, лисиця, заєць-русак, вовк, тхір, сліпак буковинський, білий лелека, європейський клінтух та іволга. На рівнині - ховрах, сліпак, хом'як, тхір та ін.; з птахів - сиворакша, з земноводних - черепаха, з риб - сом, щука, окунь, лящ та ін. Акліматизовані ондатра, нутрія, фазан. Інтродуковані товстолобик, білий амур; реакліматизовані зубр, сіра куріпка.

Стан і ведення мисливського господарства

Ведення мисливського господарства здійснюється у відповідності до чинного природоохоронного законодавства. Площа мисливських угідь на кінець 2022 року становила 462 тис. га на яких здійснювали свою діяльність 22 господарства. Користувачів мисливських угідь зобов'язано привести організацію території угідь у відповідність до внесених змін в матеріали упорядкування, створити спеціалізовані підрозділи для ведення мисливського господарства та укласти з обласним управлінням лісового та мисливського господарства договори про умови ведення мисливського господарства. Для поліпшення ведення мисливського господарства користувачів мисливських угідь зобов'язано створити сприятливі умови для збереження, відтворення та раціонального використання мисливської фауни, забезпечити належну охорону мисливських угідь.

З метою підвищення оптимальної чисельності мисливських тварин в області здійснено комплекс біотехнічних заходів за двома напрямками: забезпечення якісного поліпшення мисливських угідь і росту поголів'я диких тварин та підвищення кормових та захисних властивостей угідь. Було задіяне близько 100 га кормових біополів (з конюшини, вівса, кукурудзи, топінамбура).

Таблиця 48. Добування основних видів мисливських тварин (особин)

Рік	Види мисливських тварин	Затверджені ліміт добування	Видано ліцензій	Добуто	Не використано ліцензій	Причина невикористання
1	2	3	4	5	6	7
2020	Олень	23	31	9	-	-
	Козуля	492	623	381	4	не реалізовано
	Кабан	552	381	128	6	не реалізовано
	Куниця лісова	41	20	19	5	не реалізовано
2021	Олень	21	24	14	2	не реалізовано
	Козуля	472	557	359	8	не реалізовано
	Кабан	332	301	135	5	не реалізовано
	Куниця лісова	26	25	13	0	
2022	-	-	-	-	-	-

Таблиця 49. Основні показники ведення мисливського господарства у Чернівецькій області за 2022 рік

	2021
Кількість господарств	22
Площа мисливських угідь на кінець року, тис.га	462,0
у тому числі охоплених мисливським упорядкуванням	462,0
з них лісові	241,3
польові	210,6
водно-болотні	10,1
Кількість працівників, осіб	147
Кількість мисливських тварин, тис. голів (штук)	
копитні тварини	7,4
хутрові звірі	21,4
перната дичина	135,7
Кількість добутих (відстріляних) мисливських тварин, тис. голів (штук)	
копитні тварини	0,48
хутрові звірі	3,3
перната дичина	20,18

Основними факторами, що негативно впливають на стан відтворення та перебування диких тварин, є:

- погіршення умов перебування мисливських тварин у зв'язку зі значним посиленням антропогенного фактору, паювання сільськогосподарських угідь, знищення місць відтворення диких птахів та звірів (повсюдне випалювання очерету, торішніх трав у весняний період, випас худоби в сезон тиші), недостатня площа захисних реміз тощо;

- погіршення фінансово-економічного стану населення, економічна нестабільність в суспільстві, які різко вплинули на охорону мисливських угідь та значне поширення такого явища, як браконьєрство, особливо в нічний час.

Протягом 2022 року на території Чернівецької області селекційного та діагностично-вибіркового відстрілу не проводилось, немає також перевищення лімітів добування диких тварин.

В області проводиться робота із розповсюдження неаборигенних видів тварин та створення відповідних умов для мешкання рідкісних, зникаючих видів тварин.

Стан і ведення рибного господарства

Органами рибохорони неодноразово порушувалось питання про складні умови для відтворення водних живих ресурсів, які склались на Дністровському водосховищі. Погані умови для відтворення фітофілів, а саме: відсутність нерестових площ та коливання рівня води в нерестовий період призводять до зменшення чисельності ляща, коропа. Щодо відтворення білизни, клепця, рибця, то нерестилища цих видів знаходяться за межами водосховища, де коливання рівня води не є відчутними.

Таблиця 50. Динаміка вилову риби*

Рік	Назва водного об'єкта	Затверджений ліміт вилову, т/рік *	Фактичний вилов, т/рік *
1	2	3	4
2020	В межах області	652,1	572,6
2021	В межах області	766,9	762,6
2022	В межах області	648,1	662,3

* - за даними Управління державного агентства рибного господарства у Чернівецькій області щодо виробництва продукції аквакультури за формою №1 А

Таблиця 51. Кількість виявлених фактів браконьєрства*

Роки	Виявлено фактів браконьєрства, од.
1	2
2020 рік	674
2021 рік	712
2022 рік	526

* за даними Управління державного агентства рибного господарства у Чернівецькій області

Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів України

Таблиця 52. Перелік видів тварин, що охороняються, в регіоні (станом на 01.01.2023 року)

Назва виду		Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейський червоний список	МСОП
українська	латинська								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<u>Аноплій самарський</u>	<u>Anoplius samariensis</u>	+							
<u>Аполлон</u>	<u>Parnassius apollo</u>	+							
<u>Бабка перев'язана</u>	<u>Sympetrum pedemontanum</u>	+							
<u>Беркут</u>	<u>Aquila chrysaetos</u>	+							
<u>Бистрянкa російська</u>	<u>Alburnoides rossicus</u>	+							
<u>Білозубка велика</u>	<u>Crocidura leucodon</u>	+							
<u>Білоперий пічкур дністровський</u>	<u>Romanogobio kesslerii</u>	+							
<u>Больбелязм однорогий</u>	<u>Bolbelasmus unicornis</u>	+							
<u>Бражник дубовий</u>	<u>Marumba quercus</u>	+							
<u>Бражник мертва голова</u>	<u>Acherontia atropos</u>	+							
<u>Бражник прозерпіна</u>	<u>Proserpinus proserpina</u>	+							
<u>Бражник скабіозовий</u>	<u>Hemaris tityus</u>	+							
<u>Ведмедиця велика</u>	<u>Pericallia matronula</u>	19							
<u>Ведмедиця-господиня</u>	<u>Callimorpha dominula</u>	+							
<u>Вечірниця мала</u>	<u>Nyctalus leisleri</u>	+							
<u>Вечірниця руда</u>	<u>Nyctalus noctula</u>	+							
<u>Видра річкова</u>	<u>Lutra lutra</u>	625							

<u>Вирезуб причорноморський</u>	<u>Rutilus frisii</u>	+							
<u>Вусач великий дубовий</u>	<u>Cerambyx cerdo</u>	+							
<u>Вусач земляний хрестоносець (коре неїд хрестоносець)</u>	<u>Dorcadion equestre</u>	+							
<u>Вусач мускусний</u>	<u>Aromia moschata</u>	+							
<u>Вусач-червонокрил Келлера</u>	<u>Purpuricenus kaehleri</u>	+							
<u>Вухань звичайний</u>	<u>Plecotus auritus</u>	+							
<u>Гадюка степова</u>	<u>Vipera renardi</u>	+							
<u>Глушець (глухар)</u>	<u>Tetrao urogallus</u>	176							
<u>Гоголь</u>	<u>Bucephala clangula</u>	+							
<u>Голуб-синяк</u>	<u>Columba oenas</u>	+							
<u>Горностай</u>	<u>Mustela erminea</u>	372							
<u>Джміль глинистий</u>	<u>Bombus argillaceus</u>	+							
<u>Джміль лезус</u>	<u>Bombus laesus</u>	+							
<u>Джміль моховий</u>	<u>Bombus muscorum</u>	+							
<u>Джміль пахучий</u>	<u>Bombus fragrans</u>	+							
<u>Дибка степова</u>	<u>Saga pedo</u>	+							
<u>Дисцелія зональна</u>	<u>Discoelius zonalis</u>	+							
<u>Дозорець-імператор</u>	<u>Anax imperator</u>	+							
<u>Доліхомітус головастий</u>	<u>Dolichomitus cephalotes</u>	+							
<u>Дятел трипалий</u>	<u>Picoides tridactylus</u>	+							
<u>Ендроміс березовий</u>	<u>Endromis versicolora</u>	+							
<u>Жаба прудка</u>	<u>Rana dalmatina</u>	+							
<u>Жовтюх торфовищний</u>	<u>Colias palaeno</u>	+							
<u>Жук-олень, рогач звичайний</u>	<u>Lucanus cervus</u>	+							

<u>Жук-самітник</u>	<u>Osmoderma barnabita</u>	+							
<u>Золотомушка червоночуба</u>	<u>Regulus ignicapillus</u>	+							
<u>Зубр</u>	<u>Bison bonasus</u>	38							
<u>Йорж носар</u>	<u>Gymnocephalus acerinus</u>	+							
<u>Йорж смугастий</u>	<u>Gymnocephalus schraetser</u>	+							
<u>Кажан пізній</u>	<u>Eptesicus serotinus</u>	+							
<u>Карась звичайний, карась золотий</u>	<u>Carassius carassius</u>	+							
<u>Кіт лісовий</u>	<u>Felis sylvestris</u>	202							
<u>Ковалик сплющений</u>	<u>Neopristilophus depressus</u>	+							
<u>Кордулегастер двозубчастий</u>	<u>Cordulegaster bidentata</u>	+							
<u>Кордулегастер кільчастий</u>	<u>Cordulegaster boltoni</u>	+							
<u>Кошеніль польська</u>	<u>Porphyropha polonica</u>	+							
<u>Красик веселий (Пістрянка весела)</u>	<u>Zygaena laeta</u>	+							
<u>Красотіл пахучий</u>	<u>Calosoma sycophanta</u>	+							
<u>Красуня діва</u>	<u>Calopteryx virgo</u>	+							
<u>Ксилокопа звичайна (бджола-тесляр звичайна)</u>	<u>Xylocopa valga</u>	+							
<u>Ксилокопа фіолетова (бджола-тесляр фіолетова)</u>	<u>Xylocopa violacea</u>	+							
<u>Кумка жовточерева</u>	<u>Bombina variegata</u>	+							
<u>Кутора мала</u>	<u>Neomys anomalus</u>	+							
<u>Лелека чорний</u>	<u>Ciconia nigra</u>	+	+	+		+		+	
<u>Лилик двоколірний</u>	<u>Vespertilio murinus</u>	+							
<u>Лосось дунайський, голова тиця</u>	<u>Hucho hucho</u>	+							
<u>Люцина</u>	<u>Hamemaris lucina</u>	+							

<u>Льодовичник Вествуда</u>	<u>Boreus westwoodi</u>	+							
<u>Марена дунайсько-дністровська</u>	<u>Barbus petenyi</u>	+							
<u>Марена звичайна</u>	<u>Barbus barbus</u>	+							
<u>Махаон</u>	<u>Papilio machaon</u>	+							
<u>Мелітурга булавовуса</u>	<u>Melitturga clavicornis</u>	+							
<u>Минь річковий</u>	<u>Lota lota</u>	+							
<u>Мишівка лісова</u>	<u>Sicista betulina</u>	+							
<u>Мідянка звичайна</u>	<u>Coronella austriaca</u>	+							
<u>Мінога українська</u>	<u>Eudontomyzon mariae</u>	+							
<u>Мнемозина</u>	<u>Parnassius mnemosyne</u>	+							
<u>Морімус темний</u>	<u>Morimus funereus</u>	+							
<u>Нетопир звичайний</u>	<u>Pipistrellus pipistrellus</u>	+							
<u>Нетопир Натузіуса</u>	<u>Pipistrellus nathusii</u>	+							
<u>Нетопир середземноморський</u>	<u>Pipistrellus kuhlii</u>	+							
<u>Нічниця велика</u>	<u>Myotis myotis</u>	+							
<u>Нічниця водяна</u>	<u>Myotis daubentonii</u>	+							
<u>Нічниця вусата</u>	<u>Myotis mystacinus</u>	+							
<u>Нічниця ставкова</u>	<u>Myotis dasycneme</u>	+							
<u>Норка європейська</u>	<u>Mustela lutreola</u>	+							
<u>Оксиетира жовтовуса</u>	<u>Oxyethira flavicornis</u>	+							
<u>Орусус паразитичний</u>	<u>Orussus abietinus</u>	+							
<u>Орябок</u>	<u>Tetrastes bonasia</u>	+							
<u>Осетер російський</u>	<u>Acipenser gueldenstaedtii</u>	+							
<u>Офігомфус Цецилія</u>	<u>Ophiogomphus cecilia</u>	+							

<u>Пилкохвіст український</u>	<u>Poecilimon ukrainicus</u>	+							
<u>Підковоніс малий</u>	<u>Rhinolophus hipposideros</u>	+							
<u>Підорлик малий</u>	<u>Aquila pomarina</u>	+							
<u>Пічкур дунайський</u>	<u>Gobio uranoscopus</u>	+							
<u>Подалірій</u>	<u>Iphiclides podalirius</u>	+							
<u>Поліксена</u>	<u>Zerynthia polyxena</u>	+							
<u>Полоз лісовий, ескулапів</u> <u>полоз</u>	<u>Zamenis longissimus</u>	+							
<u>Простеномфалія карпатська</u>	<u>Prostenomphala carpathica</u>	+							
<u>П'явка медична</u>	<u>Hirudo medicinalis</u>	+							
<u>Райдужниця велика</u>	<u>Apatura iris</u>	+							
<u>Рак широкопалий</u>	<u>Astacus astacus</u>	+							
<u>Рись</u>	<u>Lynx lynx</u>	35							
<u>Саламандра плямиста</u>	<u>Salamandra salamandra</u>	+							
<u>Сатир залізний</u>	<u>Hipparchia statilinus</u>	+							
<u>Сатурнія мала</u>	<u>Eudia pavonia</u>	+							
<u>Сатурнія руда</u>	<u>Aglaia tau</u>	+							
<u>Сатурнія середня</u>	<u>Eudia spini</u>	+							
<u>Севрюга звичайна</u>	<u>Acipenser stellatus</u>	+							
<u>Сиворакша</u>	<u>Coracias garrulus</u>	+							
<u>Сінниця Геро</u>	<u>Coenonympha hero</u>	+							
<u>Скопа</u>	<u>Pandion haliaetus</u>	+							
<u>Сліпак білозубий</u>	<u>Nannospalax leucodon</u>	+							
<u>Сліпак буковинський</u>	<u>Spalax graecus</u>	+							
<u>Сова довгохвоста</u>	<u>Strix uralensis</u>	+							

<u>Сонцевик фау-біле</u>	<u>Nymphalis vaualbum</u>	+							
<u>Сорокопуд сірий</u>	<u>Lanius excubitor</u>	+							
<u>Стафілін волохатий</u>	<u>Emus hirtus</u>	+							
<u>Стерлядь прісноводна</u>	<u>Acipenser ruthenus</u>	+							
<u>Стрічкарака блакитна</u>	<u>Catocala fraxini</u>	+							
<u>Стрічкарака орденська малинова</u>	<u>Catocala sponsa</u>	+							
<u>Стрічкарака тополева</u>	<u>Limenitis populi</u>	+							
<u>Тетерук</u>	<u>Lyrurus tetrix</u>	+							
<u>Тритон альпійський</u>	<u>Mesotriton alpestris</u>	+							
<u>Тритон карпатський</u>	<u>Lissotriton montandoni</u>	+							
<u>Турун Ештрайхера</u>	<u>Carabus estreicheri</u>	+							
<u>Турун угорський</u>	<u>Carabus hungaricus</u>	+							
<u>Тхір лісовий</u>	<u>Mustela putorius</u>	971							
<u>Тхір степовий</u>	<u>Mustela eversmanni</u>	+							
<u>Ховрах європейський</u>	<u>Spermophilus citellus</u>	+							
<u>Хом'як звичайний</u>	<u>Cricetus cricetus</u>	+							
<u>Хондруля Більца</u>	<u>Chondrula bielzi</u>	+							
<u>Чоп звичайний, чоп великий</u>	<u>Zingel zingel</u>	+							
<u>Чоп малий</u>	<u>Zingel streber</u>	+							
<u>Чорнушка Манто</u>	<u>Erebia manto</u>	+							
<u>Ялець звичайний</u>	<u>Leuciscus leuciscus</u>	+							
<u>Ящірка зелена</u>	<u>Lacerta viridis</u>	+							
Усього		134							

Впродовж 2022 року у сфері охорони тваринного світу державною екологічною інспекцією Карпарського округу проведено 19 перевірок, за результатами яких складено 48 протоколів, 48 осіб притягнуто до адміністративної відповідальності на загальну суму штрафів 7,191 тис.грн, які сплачено в повному обсязі.

В сфері охорони водних живих ресурсів на території Чернівецької області проведено 43 перевірки щодо вжиття заходів по недопущенню браконьєрства. За порушення вимог природоохоронного законодавства складено 84 протоколи, 84 особи притягнуто до адмінвідповідальності на загальну суму 5,551 тис.грн., які сплачено в повному обсязі.

Охорона, використання та відтворення водних біоресурсів

Відтворенню водних живих ресурсів в області приділяється велика увага. Наказом Міністерства аграрної політики України № 291 від 29.06.2005 р. створено Державну установу “Рибоводний форелевий завод “Лопушно”, що заснована на державній власності, входить до сфери управління Державного агентства рибного господарства України. У своїй діяльності рибзавод керується чинним законодавством України та положенням про Державну установу РФЗ “Лопушно”. Державна установа “Рибоводний форелевий завод “Лопушно” працює по відтворенню водних живих ресурсів, вирощує лососеві види риб для подальшого зариблення їх у рибогосподарські водні об’єкти загальнодержавного значення західного регіону України. На сьогодні рибзавод займається штучним відтворенням струмкової форелі та різновидом райдувної форелі, які були вселені в гірську річку Сірет.

На перспективу розвитку господарської діяльності форелевий завод планує збільшити кількість штучного відтворення аборигенних видів лососевих та зариблення їх у гірські річки Карпат.

Протягом звітного періоду в сфері охорони та використання водних ресурсів здійснено 31 ресурсну перевірку. За виявлені порушення до адміністративної відповідальності притягнуто 51 особу на суму 6,885 тис.грн., які сплачено. За самовільне водокористування поверхневої води ТДВ «Чернівецький рибокомбінат» нараховано збитки завдані довкіллю на суму 24,319 тис.грн. Зазначеному суб’єкту господарювання пред’явлено претензію на суму 24,319 тис.гр. До державного бюджету сплачено 7 претензій та позовів на загальну суму 628,823 тис.грн, з яких 409,763 тис.грн в добровільному порядку та 219,060 тис.грн. в примусовому порядку за матеріалами ДЕІ у Чернівецькій області.

Таблиця 53. Інвазійні чужорідні види тварин у фауні в межах адміністративно-територіальної одиниці

Назва виду (українська латинська (наукова))	Результати досліджень, заходи контролю чисельності
1	2
Слимак іспанський <i>Arion lusitanicus</i> Mabille, 1868	У Чернівецькій області <i>A. lusitanicus</i> з’явився в 2011-12 роках. Слимака зареєстровано майже в усіх адміністративних районах області (Новоселицький, Вижницький, Путильський, Сторожинецький, Кіцманський, Хотинський, Заставнівський, Глибоцький). Наразі широко розповсюджений у приватних домогосподарствах та садово-городніх ділянках околиць міста Чернівці – Роші, Роші-Стинки, Цецино, звідки поступово поширюється в напрямку до центра міста. Поодинокі екземпляри зустрічалися на околиці міста – території масиву багатоповерхової забудови біля колишнього заводу «Гравітон», а також у напрямку аеропорту. Ще одне місцеіснування слимаків – це рокарій у зеленій зоні готельного комплексу «Буковина». На території розміром 150 м ² (10×15 м) протягом двох днів зібрано 287 особин, щільність поселення <i>A. lusitanicus</i> склала 1,91 ос./м ² . Зустрічалися як адультні, так і ювенільні тварини, а також виявлено декілька кладок яєць. Цей факт свідчить про неповну відповідність умов середовища екологічним преферендумам виду, проте висока плодючість, ймовірно, сприяє підтриманню достатньої для існування та поширення слимаків щільності популяції. Наявність слимака зареєстрована у парку «Жовтневий», на території ботанічного саду ЧНУ на зелених територіях проспекту Незалежності, вул.Достоевського тощо.

Самшитова вогнівка <i>Cydalima perspectalis</i> (Walker, 1859)	На території м. Чернівці кущі самшиту вічнозеленого (<i>Buxus sempervirens</i> L.) використовують для озеленення вулиць у вигляді окремих посадок, живоплоту, бордюрних насаджень. Відмічено (2019), що майже 70 % кущів пошкоджені шкідником <i>C. perspectalis</i> , з них 40 % частково і 30 % – повністю об'їдені гусеницею. Щільність гусениць коливалася у межах 100 – 141 ос./м ² . Встановлено, що масовому розмноженню шкідника у м. Чернівці слугував сприятливий гідротермічний режим 2019 року.
--	---

Природоохоронні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні

Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду

Екологічна доктрина України розглядає створення і розвиток заповідних територій і об'єктів різного рівня і режиму їх охорони в числі основних напрямків державної політики в соціо-еколого-економічній сфері. Розвиток і вдосконалення мережі природно-заповідного фонду забезпечує виконання Україною своїх міжнародних зобов'язань в сфері реалізації рішень Всесвітнього саміту з стійкого розвитку, Конвенції про біологічне різноманіття, Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, Загальноєвропейської стратегії в області біологічної і ландшафтної різноманітності та ряду інших міжнародних угод.

Впровадження положень Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат передбачає створення та підтримання Карпатської мережі природоохоронних територій у Буковинських Карпатах, що мають значний потенціал цінних та унікальних територій, тому питання особливо актуальне.

В межах області нараховується 349 заповідних територій та об'єктів, загальною площею понад 104,326 тис. га, що складає 12,8% території області. Із них - 25 об'єктів мають загальнодержавне значення, а саме: національні природні парки «Вижницький», «Черемоський» та «Хотинський», 10 заказників, 9 пам'яток природи, 2 дендропарки та Чернівецький ботанічний сад.

Управлінням екології та природних ресурсів у звітному році велась постійна робота з розширення площі природно-заповідного фонду та удосконалення роботи вже створених національних природних парків.

Зокрема, враховуючи прикордонне розміщення Чернівецької області, на сьогоднішній день вивчається можливість створення білатерального заповідника на базі національного природного парку «Черемоський», прилеглого ландшафтного заказника «Чивчино-Гринявський» Івано-Франківської області й окремих територій національного парку «Родна» Румунії. Крім цього постійними лісокористувачами погоджено розширення національного природного парку «Вижницький» на площі 131,0 га. Згідно поданих обласною державною адміністрацією матеріалів, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України підготувало проєкт Указу Президента України «Про зміну меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення», в тому числі і національного природного парку «Вижницький».

Також, з метою збереження ділянок, які були ідентифіковані, як праліси та квазіпраліси, на звернення Українського товариства охорони птахів щодо створення пралісових пам'яток природи місцевого значення відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони пралісів згідно з Рамковою конвенцією про охорону та сталий розвиток Карпат», проведено відповідну роботу щодо надання статусу 18 пралісовим, квазіпралісовим та старовіковим лісам на площі 727,9 га, які рішенням II сесії Чернівецької обласної ради VIII скликання від 30.03.2021 №79-2/21 були включені до мережі природно-заповідного фонду Чернівецької області.

Таблиця 54. Динаміка структури природно-заповідного фонду Чернівецької області

Категорії територій та об'єктів ПЗФ	На 01.01.2021 року		На 01.01.2022 року		На 01.01.2023 року	
	кількість, од,	площа, га	кількість, од,	площа, га	кількість, од,	площа, га
1	2	3	4	5	6	7
Природні заповідники	0	0	0	0	0	0
Біосферні заповідники	0	0	0	0	0	0

Національні природні парки	3	27801,6	3	27801,6	3	27801,6
Регіональні ландшафтні парки	2	36473,3	2	36473,3	2	36473,3
Заказники загальнодержавного значення	10	1261,8	10	1261,8	10	1261,8
Заказники місцевого значення	47	42875,1	47	42875,1	47	42875,1
Пам'ятки природи загальнодержавного значення	9	192,1	9	192,1	9	192,1
Пам'ятки природи місцевого значення	175	606,76	175	606,76	193	1334,66
Заповідні урочища	38	1072,5	38	1072,5	38	1072,5
Ботанічні сади загальнодержавного значення	1	3,5	1	3,5	1	3,5
Ботанічні сади місцевого значення	0	0	0	0	0	0
Дендрологічні парки загальнодержавного значення	2	22,3	2	22,3	2	22,3
Дендрологічні парки місцевого значення	4	41,2	4	41,2	4	41,2
Зоологічні парки загальнодержавного значення	0	0	0	0	0	0
Зоологічні парки місцевого значення	0	0	0	0	0	0
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення	0	0	0	0	0	0
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення	40	243,9	40	243,9	40	243,9
РАЗОМ	331	103598,3	349	103598,3	349	104326,35
Фактична площа ПЗФ *	-		-		-	
% фактичної площі ПЗФ від площі АТО	-	12,8	-	12,8	-	12,8

Управлінням екології вживаються відповідні заходи стосовно виконання завдань, визначених Державною стратегією регіонального розвитку на період 2021-2027 років, Регіональної стратегії розвитку Чернівецької області до 2027 року, в частині виконання індикативних показників та приведення їх до загальноєвропейських та формування екологічної мережі Чернівецької області. Систематично проводяться наради, як під керівництвом заступників голови обласної державної адміністрації так і під керівництвом управління щодо реалізації завдань розвитку природно-заповідного фонду області, до яких залучалися всі зацікавлені сторони, в т.ч. і директори національних природних парків, представники Чернівецького обласного управління лісового та мисливського господарства і Головного управління Держгеокадастру в Чернівецькій області, Державної екологічної

інспекції Карпатського округу, управління Державного агентства рибного господарства у Чернівецькій області.

У Комплексній програмі з охорони навколишнього природного середовища «Екологія» на 2022-2026 роки передбачено заходи розвитку і збереження природно-заповідного фонду та формування екологічної мережі, що в подальшому забезпечить збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, генофонду тваринного та рослинного світу, формування екомережі, розвитку заповідної справи, підтримання загального екологічного балансу.

На разі залишається актуальним питання охорони природно-заповідного фонду місцевого значення та передача охоронних зобов'язань від сільських, селищних, міських рад новоутвореним об'єднаним територіальним громадам.

Загалом, розширення, відновлення, збереження, підтримання загального екологічного балансу та приведення площі природоохоронних територій до європейського рівня є одним із пріоритетів роботи органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Рис.7 Природно-заповідні об'єкти області

Водно-болотні угіддя міжнародного значення

В межах Чернівецької області відсутні водно-болотні угіддя міжнародного значення.

Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина

На даний час на території регіону відсутні біосферні резервати та об'єкти Всесвітньої спадщини.

Формування Смарагдової мережі

Смарагдові об'єкти, це такі території, на яких мешкають види рослин, мешкають або перебувають тимчасово види тварин та знаходяться оселища (біотопи), що охороняються Бернською конвенцією, та відповідають іншим умовам, щоб територія могла отримати статус Смарагдового об'єкта. Тобто це ті види і оселища, які мають дуже високу міжнародну цінність, підтверджену урядами 49 країн та Європейським Союзом, які підписали конвенцію.

Смарагдова мережа залишається пріоритетним напрямом діяльності для Бернської конвенції. Це політично значущий інструмент для надання допомоги країнам Центральної та Східної Європи, які є кандидатами до вступу до ЄС, щоб підготуватися до запровадження Natura 2000, коли країна стане членом ЄС. Для інших держав вона відіграє важливу роль в «установленні стандарту», щоб виробити загальноєвропейський підхід до охорони природних середовищ.

Екологічна мережа є комплексною, багатофункціональною природною системою, до основних функцій якої належить збереження біорізноманіття, стабілізація екологічної рівноваги, підвищення продуктивності ландшафтів, покращення стану довкілля, перехід до збалансованого сталого розвитку регіону.

Об'єктами екомережі є території, які багаті на природне, генетичне, популяційне, видове, ценотичне та екосистемне різноманіття, прилеглі до них території з рідкісними видами та угрупованнями, заповідні території різних рангів, потенціально до заповідання території, озера, річки, прибережні зони морів, самобутні культури землеробства і утворені ними ландшафти, історична і культурна спадщина, головні міграційні шляхи, місця масового розселення видів, території з різного ступеня зміненою рослинністю і навіть знищеною, що придатні для з'єднання центрів різноманіття.

Чернівецька область, на цей час, представлена 5 об'єктами Смарагдової мережі: національні природні парки «Вижницький», «Хотинський», «Черемоський», регіональний ландшафтний парк «Чернівецький» та зоологічний заказник місцевого значення «Зубровиця».

Еколого-освітня та рекреаційна діяльність у межах територій і об'єктів природно-заповідного фонду

Одним із стратегічних напрямків розвитку регіону є пріоритетне освоєння його рекреаційного потенціалу. Для підтвердження обґрунтованості такого вибору можна навести наступні основні аргументи.

Карпати мають потужний потенціал для розвитку різних видів туризму. Мальовничі ландшафти, рельєф створюють сприятливі умови для короткотривалого відпочинку. Карпати не мають альтернативи на Україні щодо розвитку гірськолижного спорту на рівні світових стандартів.

Екологічний феномен території. З одного боку, природа Карпат у порівнянні з іншими регіонами зазнала менших втрат і в багатьох місцях зберегла свій первісний стан, однак, враховуючи винятково важливе клімато- і водорегулююче значення Карпат, як для України, так і для сусідніх європейських держав, гостро стоїть питання збереження унікальної природи цього краю. З іншого боку, звичайно, при забезпеченні екологічної безпеки Карпат, необхідно створювати туристичну інфраструктуру, будувати дороги, мости, гірськолижні підйомники та ін., що дозволить залучити в регіон велику кількість гостей для відпочинку та лікування.

Чернівецька область володіє багатьма структурними компонентами рекреаційних ресурсів, являючи собою рекреаційний регіон багатопрофільного літнього і зимового, гірсько-спортивного, масового пізнавально-оздоровчого відпочинку та бальнеологічного лікування. Область має сприятливі кліматичні умови, а також високий природно-рекреаційний і курортний потенціал, який багато в чому визначає соціально-економічний профіль краю та привабливість його як для українських туристів, так і для іноземців.

Кліматичні умови сприяють використанню рекреаційних можливостей краю протягом 9-10 місяців на рік. В цілому клімат помірно континентальний, м'який, вологий. Середня кількість днів зі сніговим покривом від 80 (у рівнинній частині) до 120 (в горах), тому термін можливого користування лижними маршрутами досить тривалий. Аналіз температур свідчить, що з квітня по жовтень на території Буковини встановлюється так званий «період комфорту», найбільш сприятливий для відпочинку, протягом якого на курортах використовується кліматотерапія.

Ландшафтні ресурси Чернівецької області утворюються з особливостей гірського рельєфу і займають 600 тис. га. Площа, придатна для організації відпочинку і лікування, досягає 299 тис. га, проте на даний момент використовується менше ніж 1/5 її частина. За особливостями рельєфу область поділяється на три частини: рівнинну, передгірську та гірську. Північна рівнинна частина займає Прут-Дністровське межиріччя і лежить у межах Подільської та Хотинської височин. Поверхня прорізана мальовничими каньйоноподібними долинами річок, ярами та балками. В середній смузі, на півдні від Пруту, виділяється Чернівецька височина Цецино (537 м).

Гірська частина - Покутсько-Буковинські Карпати, які займають близько 25 % території.

Серед природних рекреаційних угідь нашого краю чільне місце посідають водні ресурси. Глибокі долини, звивистість русел, швидка течія, нестійкий водний режим, наявність бистрин і перепадів надають особливу своєрідність річкам Буковини, і хоча, в основному, вони малосприятливі для масового відпочинку, існують широкі невикористані можливості для

організації індивідуальних туристичних маршрутів та нетрадиційного екстремального туризму.

Мінералогічні ресурси Чернівецької області включають родовища мінеральних вод та грязей. З геологічною будовою (особливо в Північній Буковині) пов'язані практично невичерпні запаси лікувальних мінеральних вод найрізноманітнішого хімічного складу, що використовуються для лікування багатьох захворювань.

На сьогодні відомо понад 60 родовищ мінеральних вод, але вони недостатньо досліджені і слабо використовуються.

Здійснюється промисловий розлив столових і лікувально-столових вод - "Буковинська", "Брусницька", "Кельменецька", "Валя-Кузьминська", "Новоселицька", "Зеленчанська" та ін. Особливо цінною вважається вода Брусницького родовища, яка містить сірчано-водневі та содові гідрокарбонатно-хлоридно-натрієві компоненти, які визначають її лікувальні властивості та профіль курорту.

Перспективними для рекреаційного використання є запаси лікувальних грязей, які характеризуються високими лікувальними властивостями.

Одним із найважливіших природних рекреаційних ресурсів Буковини є багата і різноманітна рослинність, яку представляють ліси, де переважають цінні деревостої з дуба, бука, липи. У передгір'ї розповсюджені широколистяні та змішані породи.

Таким чином, Чернівецька область має достатньо високий природно-рекреаційний потенціал, необхідний для створення вискоєфективних рекреаційно-туристичних зон. У цілому забезпеченість природними рекреаційними ресурсами 1-го кв. км території та 1-го жителя відповідно в 1,4 та 1,8 рази вищі, ніж по Україні, що знову підтверджує можливість розвитку сфери лікування та відпочинку.

Державна політика та заходи збереження біорізноманіття

Одним із інструментів збереження біорізноманіття є міжнародні екологічні конвенції, які допомагають державам дійти згоди у досягненні загальної мети. Серед основних, варто назвати такі:

Конвенція про біологічне різноманіття (КБР), підписана у 1992 році у Ріо-де-Жанейро (Бразилія) 168 державами світу, чинна з 1993 року. КБР має 196 договірних сторін, до яких Україна приєдналась у 1994 р. КБР має на меті збереження ресурсів живої природи на глобальному рівні, і запроваджує термін "біорізноманіття". Цей термін означає комплексний підхід, який дає не тільки наукове означення, але й бере до уваги соціальні і економічні виміри. Життя на Землі є частиною системи взаємопов'язаних між собою компонентів, ідея біологічного різноманіття виражає необхідність існування різноманітності екосистем, біологічних видів та генів. Сторони конвенції погодилися розробляти і поєднувати свої національні стратегії збереження біорізноманіття як для систем, видалених з природного місця існування *ex situ*, так і для таких, які знаходяться у природному оточенні *in situ*. Вони домовились про стале використання біоресурсів, впровадження оцінки впливу на навколишнє середовище і забезпечення рівноправного доступу до генетичних ресурсів і біотехнологій.

Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення (Рамсарська конвенція). Підписана в Рамсарі (Іран) у 1972 році, конвенція об'єднала зусилля 127 держав та створила основу для міжнародної співпраці з метою збереження і раціонального використання водноболотних угідь та їх ресурсів. Одним із зобов'язань сторін є номінація територій для включення їх у Рамсарський список водно-болотних угідь міжнародного значення. Наразі такий статус набуло 1085 водно-болотних угідь із загальною площею 82,1 мільйонів гектарів. Управління цими територіями організовано так, щоб їхній "екологічний стан" був незмінним.

Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини прийнята Генеральною конференцією ЮНЕСКО у 1972 році. Зараз вже понад 150 країн підписали цей документ. Це найбільш універсальний міжнародний правовий інструмент захисту культурної і природної спадщини. Сторони Конвенції вважають, що об'єкти культурної і природної спадщини в окремих державах мають виняткову важливість та міжнародне значення. У зв'язку з цим, їх захист і збереження має взяти на себе міжнародна спільнота.

Конвенція про охорону мігруючих видів диких тварин. Підписана в Бонні (Німеччина) у 1979 році, відома як Боннська конвенція. Полягає у збереженні мігруючих видів тварин під

час їх міграції. Документ вказує на необхідність міжнародної співпраці для їх захисту, а також на необхідні заходи щодо збереження мігруючих тварин та їхніх місць існування. Особливе значення приділяється таким видам, охорона яких вимагає співпраці декількох держав.

Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої флори і фауни, що знаходяться під загрозою зникнення (CITES). Підписана у Вашингтоні у 1973 році, встановлює міжнародний контроль над міжнародною торгівлею видами дикої флори і фауни, що знаходяться під загрозою зникнення. Вона вимагає державного ліцензування і сертифікації видів, призначених для торгівлі. У випадках, коли певному виду загрожує зникнення, CITES повністю забороняє їхній продаж.

Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі. Ця конвенція була підписана у Берні у 1979 році і є ключовим інструментом збереження біологічного різноманіття в Європі. Мета конвенції полягає у збереженні дикої фауни і флори та їх природного середовища існування. Сторони конвенції повинні на національному рівні впроваджувати заходи щодо управління популяціями дикої флори і фауни у відповідності до певних екологічних, наукових і культурних вимог. Названа конвенція декларує створення мережі Емеральд, що складається з територій, які мають наукове і природоохоронне значення для Європи. Ці території тісно пов'язані з програмою Natura 2000. У 1989 році Постійний комітет Бернської конвенції запропонував створити цю мережу як частину заходів реалізації конвенції. У 1996 році комітет прийняв таке рішення, враховуючи рекомендації Керівного комітету, що мережа виграє від застосування "м'якого права" конвенції та від широкого географічного охоплення.

Пан'європейська Стратегія біологічного і ландшафтного різноманіття. Цей документ, підписаний у 1995 році в Софії (Болгарія), пропонує проведення низки узгоджених заходів, спрямованих на збереження екосистем, природних місць існування та біологічних видів (включаючи їхнє генетичне різноманіття), а також природних територій європейського значення. Одна з найважливіших цілей Стратегії полягає у розвитку Пан'європейської екологічної мережі, яка складається з таких ключових елементів: утворення транзитних територій для мігруючих видів, запровадження коридорів між екологічними нішами, а також заходів, які сприятимуть поширенню та міграції видів

Біологічне різноманіття України охороняється як національне надбання. Збереження і стале використання біорізноманіття невід'ємна умова сталого розвитку держави та одна з пріоритетних складових екологічної політики. Розвиток заповідної справи є одним із пріоритетів державної політики України. Збереження природи для майбутніх поколінь здійснюється шляхом заповідання еталонних природних комплексів, які представляють усе багатство флори і фауни того чи іншого регіону.

Земельні ресурси та ґрунти

Структура та стан земель

Ґрунт - основний компонент наземних екосистем, що утворився протягом геологічних епох в результаті постійної взаємодії біотичних і абіотичних факторів. Як складний біоорганомінеральний комплекс ґрунти є природною основою функціонування екологічних систем біосфери.

Важливою властивістю ґрунтів є їх родючість. Завдяки їй ґрунти є основним засобом виробництва в сільському та лісовому господарствах, головним джерелом сільськогосподарських продуктів та інших рослинних ресурсів, основою забезпечення добробуту населення. Тому охорона ґрунтів, раціональне використання, збереження та підвищення їх родючості - невідмінна умова подальшого економічного прогресу суспільства.

Земля є не тільки основним засобом виробництва у сільському господарстві, але й базисом розміщення та розвитку всіх галузей економіки. В сучасних умовах земельні ресурси зазнають все більшого техногенного впливу, посилюються ерозійні процеси та збільшується рівень їх забрудненості.

Ґрунти у Чернівецькій області можна об'єднати в такі основні типи та підтипи:

- 1) дерново-підзолисті поверхнево-оглеєні і сильноглеєві);
- 2) сірі опідзолені (ясно-сірі, сірі та темно-сірі);
- 3) чорноземи (опідзолені, глибокі та неглибокі малогумусні);
- 4) гідроморфні (лучні, лучно-болотні та болотні);
- 5) дернові;
- 6) гірські (буроземно-підзолисті, бурі та дерново-буроземні).

Географічне розміщення окремих ґрунтових типів і підтипів зумовлене природними ландшафтами, які на території Чернівецької області утворюють три добре виявлені зони: Карпатську гірсько-лісову, Передкарпатську височинну лісолучну і Прут-Дністровську височину лісостепову. Кожна зі згаданих зон відзначається своїм специфічним спектром ґрунтів. Наприклад, у Карпатах поширені ґрунти буроземного типу, Передкарпатті переважно ґрунти підзолистого типу, на Прут-Дністровській височині — здебільшого ґрунти чорноземного типу. У згаданій послідовності розглядаємо ґрунтовий покрив Чернівецької області.

Структура та динаміка основних видів земельних угідь

На 1 січня 2023 р. земельний фонд області становив 809,6 тис. га, з них землі сільськогосподарського призначення – 469,7 тис. га, ліси та лісовкриті площі – 258,0 тис. га, забудовані землі – 40,1 тис. га, відкриті заболочені землі 1,2 тис. га, вкрито поверхневими водами – 18,8 тис. га.

Таблиця 55. Структура земельного фонду регіону

Основні види земель та угідь	2020 рік усього, тис, га	2021 рік усього, тис, га	2022 рік усього, тис, га
Загальна територія	809,6	809,6	809,6
у тому числі:			
Сільськогосподарські угіддя	469,7	469,7	469,7
з них:			
Рілля	330,8	330,8	330,7
багаторічні насадження	30,2	30,2	30,3
Перелоги	-	-	-
сіножаті і пасовища	108,7	108,7	108,7
Ліси і інші лісо-вкриті площі	258	258	258
з них: вкриті лісовою рослинністю	253,0	253,0	253,0
Забудовані землі	40,1	40,1	40,1
Відкриті заболочені землі	1,2	1,2	1,2
Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	9,8	9,8	9,8
Інші землі	11,9	12,0	12,0
Усього земель (суша)	790,8	790,8	790,8
Території, що покриті поверхневими водами	18,8	18,8	18,8

У ході здійснення земельної реформи в області сформовано 2 форми власності – державна і приватна. В державній власності перебувають 56% земель, в приватній власності – 44 % від загальної площі.

Виконуючи Указ Президента “Про суцільну агрохімічну паспортизації земель сільськогосподарського призначення” центр Чернівецька філія ДУ “Держґрунтохорона” провів цю роботу в усіх районах області.

Стан ґрунтів

Таблиця 56. Структура земельного фонду Чернівецької області в розрізі районів

№ з/п	Назва району	Загальна площа, га	Сільськогосподарські угіддя, га	З них рілля, га
1	Вижницький	187954	62570,1686	25266,7612
2	Дністровський	211599,5	150007,3447	116913,2468
3	Чернівецький	410022,5	253898,4683	188573,3031
Всього по області		809576	466475,9816	330753,3111

Деградація земель

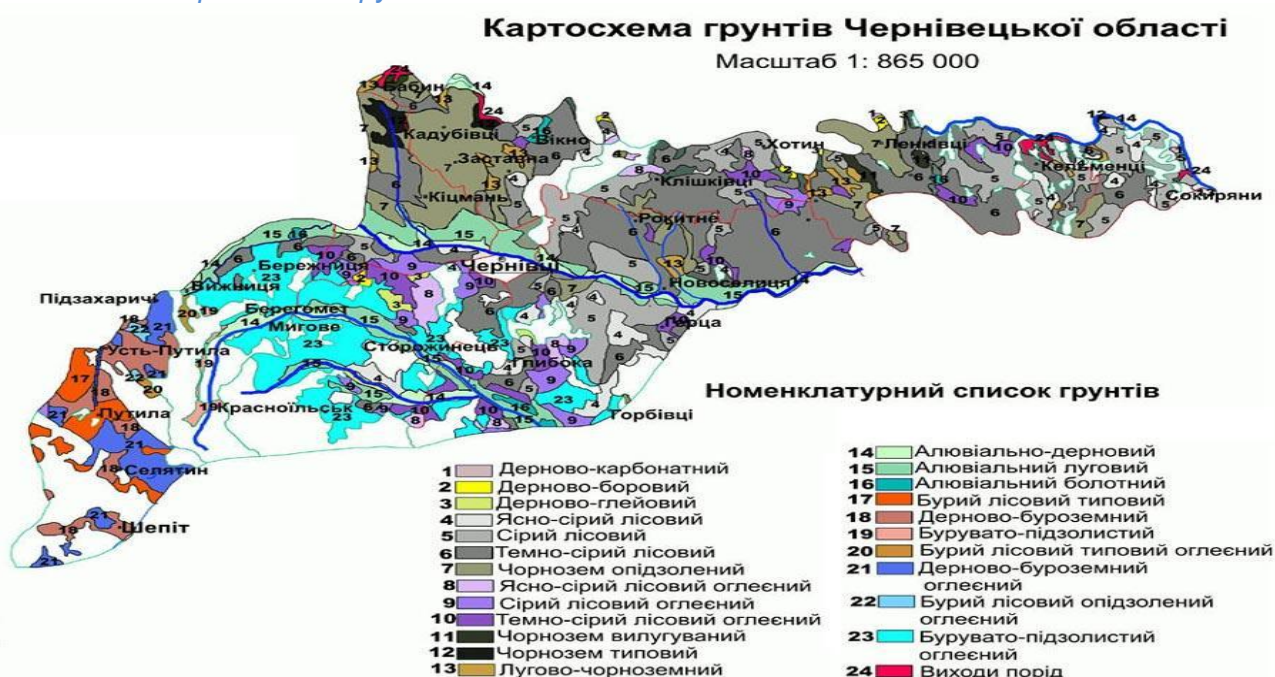
Таблиця 57. Порушені, відпрацьовані землі та їх рекультивація

Землі	2020 рік	2021 рік	2022 рік
1	2	3	4
Порушені, тис, га	0,46	0,46	0,456
% до загальної площі території	0,05	0,05	0,05
Відпрацьовані, тис, га	0,021	0,021	0,021
% до загальної площі території	0,002	0,002	0,002
Рекультивовані, тис, га	0,0005	0,0005	0,0005
% до загальної площі території	0,00006	0,00006	0,00006

Переважна кількість ґрунтів передгірної та гірської зон мають кислу реакцію ґрунтового розчину. Еродованість орних земель сягає від 18,2 до 66%.

Якщо в 1990 році на гектар ріллі вносили по 12,7 т органічних добрив, то в останні роки в 3-3,5 разів менше, мінеральних добрив - у 8 -10 разів менше.

Рис. 8. Картохсхема ґрунтів

Через вказані причини в ґрунтах області має місце від'ємний баланс гумусу, розвиваються деградаційні процеси. Особливо це помітно на схилі землях, а їх в області налічується більше 70%.

Таблиця 58. Консервація деградованих і малопродуктивних земель у 2022 році

Види земель	Усього на початок року		Проведено консервацію		Потребують консервації	
	тис., га	% до загальної площі території	тис., га	% до загальної площі території	тис., га	% до загальної площі території
1	2	3	4	5	6	7
Рілля малопродуктивна та деградована					1,901	0,23

При відсутності застосування ґрунтозахисних заходів ерозійні процеси прогресують. В середньому в області щорічно змивається майже 32 тонни ґрунтів з гектара, а під час злив високої інтенсивності (1,8-2,0 м/хв) на схилах 5°, зайнятих просапними культурами, змив ґрунту сягає 400-500 т/га.

На змитих ґрунтах порівняно з не змитими вміст гумусу зменшується на 20-40%, відповідно знижується врожайність сільськогосподарських культур на 20-60%.

Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

Земельний фонд області складає – 809,6 тис. га, або 1,3 % території України. Освоєність території області досить висока. На рівнині переважають сірі лісові та темно-сірі опідзолені ґрунти (близько 55 % рівнинної частини області), чорноземи опідзолені (близько 25%), у долинах річок – дерново-лучні і чорноземно-лучні ґрунти. У передгір'ї домінують дерново-підзолисті поверхнево оглеєні ґрунти, біля підніжжя гір – буроземнопідзолисті сильно оглеєні. В горах – бурі гірсько-лісові ґрунти (70 %), на низькогір'ї та улоговинах – дернові буроземні (23 %), в долинах – дернові та лучні ґрунти.

Землі низької якості четвертої групи 7-8 класів займають в області 52 % площі с/г угідь і без внесення добрив не здатні давати урожай зернових більше 12 ц/га.

Геолого-геоморфологічні і кліматичні умови області сприяють розвитку ерозійних процесів змиву та розмиву ґрунтів, особливо на орних землях. Еродованість орних земель сягає від 18,2 до 66 %. Всього такі землі займають 59,7 % від загальної площі с/г угідь області.

Інтенсивний розвиток сільського господарства у попередні роки, призвів до значної ерозії ґрунтів: з 92,3 тис. га в 1959 р. та понад 250 тис. га в останні роки. Це більше половини всіх сільськогосподарських угідь області. При відсутності застосування ґрунтозахисних заходів прогресують ерозійні процеси. В середньому в області щорічно змивається майже 32 тонни ґрунтів з гектара, а під час злив високої інтенсивності (1,8-2,0 м/хв) на схилах 5°, зайнятих просапними культурами, змив ґрунту сягає 400-500 т/га.

Державна політика та заходи у сфері охорони земель

Практичні заходи.

Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво.

Земельний фонд області становить невелику частку від території України. При цьому на загальноукраїнському фоні область вирізняє велика кількість сільськогосподарських угідь, особливо ріллі, що пов'язано з високою якістю земель, великою питомою вагою в їхньому складі чорноземів. Якщо брати по Україні в цілому, то розораність сільськогосподарських угідь є найвищою у світі. Вона досягла 78% в середньому по Україні, а в Чернівецькій області – близько 72%. До обробітку залучені малопродуктивні угіддя, включаючи водоохоронні зони і схилі землі. Водночас слід зазначити, що ефективність використання земель в області є нижчою, ніж в середньому по Європі, але вищою ніж в середньому по Україні.

Від 809,6 тис. га адміністративної одиниці понад половину – 469,7 тис. га або 58,0%, за станом на 1.01.2023 року, займають землі сільськогосподарського призначення.

Лабораторно аналітичний аналіз ґрунтів сільськогосподарського призначення проводиться один раз на 5 років (2012-2016рр). Згідно з даними останнього дослідження виявлено, що 66,0% ґрунтів або 159585,6 га мають середній вміст гумусу, це 2,1-3,0 мг/кг ґрунту. 17,7% або 42122,2 га – низький, це 1,1-2,0 мг/кг. 13,0% або 7325,7 га – підвищений, високий це 4,1-5,0 мг/кг. Середньозважений показник – 2,6 мг/кг.

48,8% ґрунтів або 119279,6 га мають низький вміст азоту, що легко гідролізується, це 101-150 мг/кг. 46,2% або 107726,0 га – дуже низький, це <100 мг/кг. Середньозважений показник - 106 мг/кг.

28,2% ґрунтів або 83382,3 га мають середній вміст рухомих сполук фосфору, це 51-100 мг/кг. 24,9% або 68224,0 га – низький, це 21-50 мг/кг. Середньозважений показник - 79 мг/кг.

27,2% або 69052,2 га мають підвищений вміст рухомих сполук калію, це 81-120 мг/кг. 21,5% або 59527,3 га - середній, це 41-80 мг/кг. Середньозважений показник - 115 мг/кг.

За результатами проведеної Чернівецькою філією ДУ “Інститут охорони ґрунтів України” суцільної паспортизації земель виявлено, що землі області в розрізі (колишніх районів) по якості відносяться до 3-4 груп та від 5 до 8 класів з 47-29 балами по шкалі бонітету. Більш родючі середньоякісні землі третьої групи, 6 класу з потенційною ґрунтовою родючістю 18 ц/га зернових займають 133 тис. га орних земель, 48% площі. Найбільше таких земель у Кельменецькому -34,0 тис. га, бонітет 47 балів; Новоселицькому - 40,0 тис. га, 42 бали; Кіцманському - 29,0 тис. га, 44 бали; Заставнівському районах -30,0 тис. га, 40 балів. Землі низької якості четвертої групи 7-8 класів займають в області 52% площі с/г угідь і без внесення добрив не здатні давати урожай зернових більше 12 ц/га.

По області нараховується 1,2 тис. га або 0,2% до загальної площі відкритих заболочених земель. 9,8 тис. га або 1,2% до загальної площі відкритих незаболочених земель (піски, яри, землі під зсувами, щебенем, галькою, голими скелями). Поверхневі води

суходолу складають 18,8 тис. га, або 2,3% до загальної площі. Інші – 11,9 тис. га або 1,5% до загальної площі. У зв'язку з негативними тенденціями в економіці, які відбуваються останнім часом, припинено будівництво та реконструкцію осушувальних систем, не проводиться глибоке розпушування їх. Все це впливає негативно на продуктивність сільськогосподарських угідь. Особливо це помітно в передгірній та гірській зонах. За умовами рельєфу, ґрунтового покриву та клімату ці зони одні з найскладніших в області.

Порушення чинного законодавства допускаються органами місцевого самоврядування. Основними з них є надання земельних ділянок в оренду без виготовлення кадастрових планів та визначення грошової оцінки для встановлення розміру орендної плати; надання земельної ділянки в постійне користування землекористувачам, які відповідно до законодавства не мають на це права (релігійні громади); перевищення повноважень місцевими радами (надаються, вилучаються земельні ділянки за межами населених пунктів), надання земельних ділянок новим власникам будівель чи споруд без вилучення її у попереднього користувача.

Основу ґрунтового покриву Чернівецької області складають опідзолені, кислі, в тій чи іншій мірі оглеєні ґрунти. З цього випливає, що переважна більшість ґрунтів сільськогосподарських угідь потребує вапнування і внесення лужних форм мінеральних добрив, а оглеєні відміни ще й гідромеліоративного втручання - осушення гончарним дренажем.

Геолого-геоморфологічні і кліматичні умови області в більшій або меншій мірі сприяють розвитку ерозійних процесів змиву та розмиву ґрунтів, особливо на орних землях Передкарпаття, Наддністров'я та Хотинській височині. Тому заходам протиерозійного характеру треба приділяти особливу увагу (протиерозійній агротехніці, фітомеліорації, гідротехнічним спорудам тощо).

З метою докорінного покращення земель в області проводиться робота щодо залучення проектів міжнародної технічної допомоги. Зокрема, в Кіцманському районі впроваджувався інвестиційний проект транскордонної співпраці "Румунія-Україна-Республіка Молдова" з "Використання європейського досвіду в боротьбі з ерозією ґрунтів" в басейні р.Прут. За кошти проекту проведено дослідження щодо ерозії ґрунтів в Кіцманському районі, придбано обладнання та закуплено с/г техніку (розпушувачі, екскаватори).

В сфері охорони земельних ресурсів здійснено 11 перевірок. Розраховано шкоду завдану довкіллю на загальну суму 228,874 тис.грн. Пред'явлено 2 претензії за забруднення земельних ділянок на суму 2,535 тис.грн, сплачено 3 претензії та позов на загальну суму 123,885 тис.грн. Зокрема:

-в ході проведення заходів щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства в галузі поводження з твердими побутовими відходами в адміністративних межах с.Мамаївці Чернівецького району Чернівецької області в урочищі «Троща» виявлено незаконне сміттєзвалище загальною площею 1600 м². За фактом засмічення та забруднення земельної ділянки підраховано шкоду завдану державі та довкіллю на суму 185148 грн. Матеріали перевірки для встановлення винних осіб та подальшого їх притягнення до відповідальності направлено до правоохоронних органів. Відкрито кримінальне провадження та станом на 01.12.2022 року закрито;

-по матеріалах (2020р.) позапланової перевірки (звернення громадян) щодо самовільного розташування сміттєзвалищ в адмінмежах Вашківцевої міської ради Вижницького району Чернівецької області за засмічення та забруднення земельних ділянок внаслідок несанкціонованого розміщення твердих побутових та будівельних відходів підраховано шкоду на суму 41,311 тис.грн. Матеріали перевірки для встановлення винних осіб та подальшого їх притягнення до відповідальності направлено до правоохоронних органів. Відкрито кримінальне провадження;

-по матеріалах (2020р.) позапланової перевірки ФОП Кубрак Ю.М. за забруднення земельних ділянок підраховано шкоду та пред'явлено претензію на суму 0,127 тис.грн., яка сплачена;

-за результатами позапланової перевірки ФОП Кубрак Ю.М. за забруднення землі амонієм, нітратами, фосфором та хлоридами підраховано шкоду та пред'явлено 1 претензію на суму 2,408 тис.грн., яка сплачена.

Найбільш поширеними порушеннями у Чернівецькій області є забруднення та засмічення земельних ділянок промисловими та побутовими відходами, використання

земель місцевими органами самоврядування без набуття на це спеціального права, вибірка гравійно-піщаної суміші із заплав та русел річок.

Державною установою Чернівецьким обласним центром контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України у звітному році проводився відбір проб та аналіз ґрунту у контрольних точках м. Чернівці. Досліджено 12 проб ґрунту за санітарно-хімічними показниками, в т.ч. 2 проби на вміст пестицидів, 8 проб на вміст важких металів, 8 проб за мікробіологічними показниками та 8 проб на гельмінти. Не відповідала нормативам 4 проби за мікробіологічними показниками.

Надра

Мінерально-сировинна база

Стан та використання мінерально-сировинної бази

Територія Чернівецької області має досить складну і різноманітну геологічну будову. У структурно-тектонічному відношенні вона поділяється на три частини: північну рівнину – Прут-Дністровську, що є південно-західною окраїною Руської платформи (Волино-Подільська плита), центральну - Передгірську, розташовану між рікою Прут і зовнішнім краєм Буковинських Карпат, що складає південно-східне закінчення Передкарпатського передового прогину, і, нарешті, південно-західну - Гірську, яка входить до складчастої області Карпат.

Рівнинна частина території в межах області представлена Прут-Дністровським межиріччям, що складене масивними товщами осадових порід - палеозою, мезозою і кайнозою, що лежать на глибоко зануреному кристалічному фундаменті.

Передкарпатський прогин, який розділяє складчасту будову Карпат і окраїну рівнинної платформи, за геологічною будовою і геоструктурними особливостями поділяється на дві зони: приплатформну і передгірну.

Приплатформна зона складається з відкладів неогену, передгірна - неогену, палеогену та відкладів верхньокрейдяного флішу. У фундаменті прогину залягають породи палеозою і мезозою.

Гірська складчаста область Карпат складається з кристалічних палеозойських порід та флішових відкладів крейдяного та палеогенового віків.

Найбільш давніми породами в області є палеозойські. У Карпатах вони представлені слюдяними сланцями, вапняками і кварцитами, а на рівнинній платформі - аркозовими пісковиками, глинистими сланцями, вапняками, мергелями, доломітами, глинами, алевролітами.

Мезозойська група - це тріасові, юрські та крейдяні породи. Породи тріасового віку поширені на незначній площі в Чивчинських горах і залягають безпосередньо на кристалічних породах. Вони представлені конгломератами, пісковиками, слюдяними сланцями, доломітами, вапняками. Юрські породи поширені також в Чивчинських горах. Юрські відклади складені вапняками, яшмоподібними породами, діабазами, діабаз-порфіритами і туфо-брекчіями. Відклади крейдяного періоду в області виявлені в Придністров'ї на рівнинній платформі і в Карпатах. На платформі вони представлені пісками, пісковиками, опоками, вапняками, мергелем, а в Карпатах - флішовими утвореннями. Палеогенові відклади розвинуті в межах Передкарпатського прогину та складчастого пояса Карпат у вигляді пісковиків, мергелів, бітумінозних сланців тощо.

Неогенові відклади зустрічаються в Передкарпатському регіоні та в Прут-Дністровському межиріччі. У передгірній зоні прогину неоген представлений пісковиками, конгломератами, алевролітами, глинами, пісками вапнистих відкладів з прошарками і лінзами кам'яної солі та гіпсу.

У платформній зоні прогину і на рівнинній платформі неоген представлений вапняками еолітовими і літотамнієвими, пісками, пісковиками та глинами: у передгірній зоні - пісковиками гіпсо-ангідритами, мергелями, глинами.

Породи попередніх геологічних періодів на території області вкриті наймолодшими серед осадових утворів земної кори четвертинними відкладами, які займають всю територію області (виняток становить скельні виступи, урвища гірських ущелин в Карпатах). Ці відклади переважно континентального походження - алювіальні і делювіальні наноси, лесовидні суглинки, глини.

Область багата природними ресурсами. На території області є 17 видів корисних копалин. Вони зосереджені у 133 родовищах, з яких 38 мають промислове значення. Це

паливно-енергетичні (3,8 %) і гірничо-хімічні (1,5 %) види, прісні і мінеральні води (9,2 %), сировина для виробництва будівельних матеріалів (85,5 %).

Природний газ сконцентрований у 5-и родовищах (Чорногузівське, Гринявське, Славицьке, Красноільське, Шерметівське). За категоріями А+В+С1 його запаси складають 1,38 млрд. м³ (0,13 % від запасів України). У надрах Лопушнянського нафтового родовища (11,8 млн. т. нафти, з яких видобувними є 3,1 млн. т) розчинено 1,9 млрд. м³ природного газу.

Поклади бурого вугілля на території Чернівецької області відомі на правому березі р. Черемошу в районі с. Іспас [41]. Потужність пластів бурого вугілля становить 30 см. В межах села виявлено два горизонтально залягаючих пласти вугілля: верхній пласт (потужність до 0,25 м) розташований на глибині 23 м, а нижній (потужність до 0,5 м) – 31 м. Теплотвірна здатність вугілля становить 5200 кал. У флішовій зоні поклади вугілля зосереджені у сс. Селятин, Сергії, смт. Путила. За потужністю пластів вони 42 незначні – 20-30 см, теплотвірна здатність коливається від 6360 до 7045 ккал.

Вапняки – це осадові гірські породи з домішками глини, кремнію, оксидів заліза, магнею і глауконіту. У межах області їхні поклади розміщуються серед відкладів палеозойського, мезозойського і неогенового віку. Основні запаси зосереджені на території Заставнівського, Кельменецького і Сокирянського районів. Вапняки палеозойського і мезозойського віку світло-сірі і темно-сірі, щільні, переважно хемогенного походження. Найрозповсюдженими є неогенові вапняки, що за часом утворення поділяються на нижньотортонські, верхньотортонські і сарматські. Нижньотортонські вапняки білого, світло-сірого і жовто-сірого кольору характеризуються потужністю від 2,5-5,0 м до 18-25 м. Вони містять 85-95,6 % карбонату кальцію і незначну кількість домішок, що власне дозволяє використовувати їх як сировину для виробництва цементу, будівельного вапна, бутового каменю.

У гірській частині території дослідження невеликі родовища вапняків (запаси не перевищують 400 тис. м³) знаходяться біля с. Сарата (Путильський район), с. Виженка (Вижицький район), сс. Краснопутів і Старі Бросківці (Сторожинецький район). Вапняки утворилися у юрському періоді. Потужність їх коливається від 1,5-3 м (Старобросківське родовище) до 40-50 м (Саратське родовище). Вони використовуються при будівництві автошляхів, для виробництва будівельного вапна.

Поклади гіпсу зосереджені на рівнинній частині Чернівецької області. Гіпс використовується для виготовлення цементу, будівельних розчинів, облицювальних плит, електроцитів, тощо. Гіпсоносна товща має вигляд смуги у Придністер'ї (від м. Заліщики Тернопільської області до с. Мамалига, Новоселицький район). Тут виділяються Хотинський і Заліщицький гіпсоносні райони. Потужність гіпсових шарів коливається від 10-15 до 34-40 м.

На території області родовища гіпсів мають державне значення. Це Веренчанське, Мамалигівське, Дарабанівське, Скитське, Сталінештське родовища гіпсу. Тут також виявлені 11 маловивчених покладів, сумарні запаси яких перевищують 48 млн. т.

Гравійно-галечникові матеріали приурочені до русел рр. Дністра і Пруту, де вони часто формують коси, відмілини, острови. Гравій і галька – це відсортовані уламки гірських порід, серед яких переважають кварцові пісковики, вапняки, кремій, аргіліти, алеволіти, що перемішані з піщаним і глинистим матеріалом. Потужність шарів становить 3-5 м. У межах платформенної частини області розвідано 8 родовищ гравію і гальки. Найбільшими серед них є Неполоківське і Лужанське, сумарні запаси яких складають майже 13 млн. м³. Запаси родовищ використовуються переважно у шляховому будівництві як наповнювачі для бетонних і асфальтових сумішей, а також як залізничний баласт. У передгірській частині найбільшими родовищами є Вашківське (15,9 млн. м³), Вижицьке (12,8 млн. м³), Чорногузівське (47,1 млн. м³), Міліївське та Іспаське (Вижицький район). Пересічна потужність становить 3-4 м.

Родовища глини і суглинків використовуються для виробництва цегли, черепиці та керамічних виробів. Поклади приурочені до відкладів неогенового і четвертинного віку. Вказані види корисних копалин характеризуються значною потужністю, однак о розробляються тільки їх верхні шари (1,5-10,0 м).

На рівнинній території області розвідано 78 родовищ цегельно-черепичної сировини (промислові запаси за категоріями А+В+С1 – 64,4млн. м³), яка характеризується значною потужністю пластів. Понад 10 родовищ глини і суглинків розвідані у горах і передгір'ї області. Найбільшими за запасами родовищами є Сторожинецьке (5788 тис. м³), Чорногузівське (641 тис. м³), Іспаське (понад 636 тис. м³), Берегометське (понад 313 тис. м³), Вашківське і

Мигівське (майже 300 тис. м³). Середня потужність пластів глини і суглинку коливається від 0,6-2 м (Плосківське родовище) до 7-8 м (Берегометське родовище).

Будівельним матеріалом є будівельний камінь. Його родовища відомі у Кіцманському, Заставнівському, Хотинському і Путильському районах. Як природний будівельний матеріал використовуються пісковики (Путильський, Вижницький та Сторожинецький райони), що утворилися у крейдовому періоді і мають потужність до 500-600 м. Родовища трепелу (потужність – до 3 м) розвідані на крайньому північному сході області в долині р. Дністра.

Цінною будівельною сировиною є мармур. Він має білий або світло-сірий колір із рожевим відтінком. Запаси мармуру на території Чернівецької області ще не визначені, але в окремих місцях потужність шарів становить 10-20 м. У верхній течії р. Білий Черемош поклади мармуру виходять на денну поверхню. У гірській частині області (сmt. Красноільськ) розвідано родовище мармуризованого вапняку (запаси – 414 тис. м³), який є сировиною для виробництва облицювальних матеріалів.

У гірській частині області (Путильський район) запаси глини та суглинку (Путильське та Широкополянське родовища) становлять 412 тис. м³ , природного газу (Гринявське родовище) – 313 млн. м³ . Геологічні запаси сланцю, кухонної солі, вугілля, рудопрояви марганцевих і поліметалевих руд підкреслюють необхідність сучасного геологічного вивчення на предмет відкриття та експлуатації нових родовищ корисних копалин. Це стосується і родовищ будівельного каменю (Плосківське, Дихтинецьке), що також недостатньо вивчені.

У межах м. Чернівців розвідані значні (11,7 млн. м³ , 17,5% від обласних) запаси глини та суглинку, що є основою для виробництва будівельної цегли. У заплаві та руслі р Пруту (с. Ленківці), досліджено піщано-галечникове родовище, запаси якого оцінюються у 1,3 млн. м³ . Територія Чернівецької області за видовою структурою характеризується переважанням будівельних корисних копалин, що є основою розвитку різноманітних галузей господарства.

Обсяги запасів та видобутку корисних копалин, що враховані Державним балансом станом на 01.01.2022 року

Область Чернівецька										
Група НЕМЕТАЛІЧНІ КОРИСНІ КОПАЛИНИ										
Підгрупа Гірничохімічні корисні копалини										
Державний баланс запасів корисних копалин 41 Сировина для вапнування кислих ґрунтів										
Родовища, що розробляються:										
Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
ПІВНІЧНО-ЛОМАЧИНЕЦЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЛОМАЧИНЦІ ХС", код 36528648; рег.№ 5252 від 21.12.2010 р. (Видобування корисних копалин) на 30 років.	Чернівецька обл., Сокирянський р-н, 1 км на Пн Сх від с. Ломачинці	СОКИРЯНСЬКИЙ	Вапняк	тис.т	1639	0	0	0	0	0
		<u>Діл. Північна</u>	Вапняк		908	0	0	0	0	0
		<u>Діл. Південна</u>	Вапняк		731	0	0	0	0	0

Всього по категорії: 1

Родовища, що не розробляються:										
Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
ВІТРЯНСЬКЕ	Чернівецька обл., Сокирянський р-н, Пд Зх ок. с. Вітрянка, 9,5 км на Пн від з.ст. Романківці	СОКИРЯНСЬКИЙ	Вапняк	тис.т	2202	0	0	0	0	0
НОВОСЕЛІНЦЬКЕ	Чернівецька обл., Кельменецький р-н, на Зх від с. Новоселиця, 5 км на Пн Сх від с. Ларга	КЕЛЬМЕНЕЦЬКИЙ	Вапняк	тис.т	2672.1	0	0	0	0	0
		<u>Діл. Східна</u>	Вапняк		136.1	0	0	0	0	0
		<u>Діл. Західна</u>	Вапняк		2536	0	0	0	0	0

Всього по категорії: 2

Всього по балансу: 3

Підгрупа Будівельні корисні копалини										
Державний баланс запасів корисних копалин 13 Сировина карбонатна для виробництва вапна										
Родовища, що розробляються:										
Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
ВИМЗЬКЕ	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, 0,5 км на Сх від хутора Вимож, 4 км на Пн Зх від з.ст. Стефанешти	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Вапняк	тис.т	5950.2	0	3158	5.7	0	5.7
		<u>Діл. Північна</u>	Вапняк		1508.2	0	0	5.7	0	5.7
		<u>Діл. Резервна</u>	Вапняк		4442	0	3158	0	0	0

Всього по категорії: 1

Обсяги запасів та видобутку корисних копалин, що враховані Державним балансом станом на 01.01.2022 року

Родовища, що не розробляються:										
Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
БАБИНСЬКЕ	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, біля с. Бабин	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Вапняк	тис.т	5572	0	0	0	0	0

Всього по категорії: 1

Всього по балансу: 2

Державний баланс запасів корисних копалин 27 Гіпс та ангідрит										
Родовища, що розробляються:										
Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
ВІКНЯНСЬКЕ ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ШЕДЕВР-АТ", код 33861819; рег.№ 4753 від 22.10.2008 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, 0,5 км на Сх від с. Вікно, в 17 км на ПнСх від м. Заставна	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Гіпс	тис.т	80.9	0	0	0	0	0
ВЕРЕНЧАНСЬКЕ ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОСТРИЖІВСЬКИЙ КОМБІНАТ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ", код 5383282; рег.№ 1255 від 27.02.1998 р. (Видобування корисних копалин) на 38 років.	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, 0,9 км на ПнЗх від с. Веренчанка, 4 км на Пн від з.ст. Веренчанка, 0,3 км на Пн Зх від с. Веренчанка	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Гіпс	тис.т	7780.7	0	0	0	0	0
МАМАЛІГІВСЬКЕ ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МАМАЛІГІВСЬКИЙ ГІПСОВИЙ ЗАВОД", код 5383276; рег.№ 372 від 20.10.1995 р. (Видобування корисних копалин) на 40 років.	Чернівецька обл., Новоселицький р-н, 4 км на ПнСх від з.ст. Мамаліга	НОВОСЕЛИЦЬКИЙ	Гіпс	тис.т	2571	0	0	14.4	1.4	15.8
ПОГОРІЛІВСЬКЕ ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "КАРСРА", код 31211833; рег.№ 4100 від 02.11.2006 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, Сх ок. с. Погорілівка	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Гіпс	тис.т	55.9	0	0	0	0	0
СКІТСЬКЕ (СХІДНА ДІЛЯНКА) ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КОСТРИЖІВСЬКИЙ КОМБІНАТ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ", код 33108815; рег.№ 4189 від 23.01.2007 р. (Видобування корисних копалин) на 30 років.	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, Пн ок. с. Звеняччи, 0,5 км на Пд Зх від з.ст. Скит	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Гіпс	тис.т	4307.8	1187	0	1	0	1
СТАЛІНШЕПІВСЬКЕ ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МАМАЛІГІВСЬКИЙ ГІПСОВИЙ ЗАВОД", код 5383276; рег.№ 3484 від 29.10.2004 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Новоселицький р-н, 4,5 км на Пн від з.ст. Мамаліга, 1,5 км на ПдЗх від с. Сталінешти	НОВОСЕЛИЦЬКИЙ	Гіпс	тис.т	13807.85	0	0	.9	.1	1

Обсяги запасів та видобутку корисних копалин, що враховані Державним балансом станом на 01.01.2022 року

Всього по категорії: 6

<i>Родовища, що не розробляються:</i>										
Назва родовища та дані про надокористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. C2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
ДАРАБАНСЬКЕ	Чернівецька обл., Хотинський р-н, 25 км на Пн Зх від з.ст. Мамалига	ХОТИНСЬКИЙ	Гіпс	тис.т	1500	5400	0	0	0	0
СКИТСЬКЕ (ЗАХІДНА ДЛІЯНКА)	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, 1.1 км на Пд від с.Костриківка, 2 км на Зх від з.ст.Скиг	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Гіпс	тис.т	8079	7171	0	0	0	0
ЧОРНОПОТІЦЬКЕ	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, 0,5 км на ПдЗх від с. Чорний Потік, на првому березі р. Чорний Потік	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Гіпс	тис.т	2589	0	0	0	0	0

Всього по категорії: 3

Всього по балансу: 9

<i>Родовища, що не розробляються:</i>										
Назва родовища та дані про надокористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. C2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
НИЖНЬОШЕНІТСЬКЕ	Чернівецька обл., Вижницький р-н, Пд Сх ок. с. Долішній Шеніт	ВИЖНИЦЬКИЙ	Глина тугоплавка	тис.т	1672	28500	554	0	0	0

Всього по категорії: 1

Всього по балансу: 1

<i>Родовища, що розробляються:</i>										
Назва родовища та дані про надокористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. C2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
ВІКНЯНСЬКЕ ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ШЕДЕВР-АТ", код 33861819; рег.№ 4753 від 22.10.2008 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, 0,5 км на Сх від с. Вікно, в 17 км на ПнСх від м. Заставна	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Пісковик	тис. куб.м	159,8	0	0	.5	0	.5
ВОРОНОВИЦЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВОРОНОВИЦЬКИЙ ПЦЕБЕНЕВИЙ КАР'ЄР", код 22832988; рег.№ 4452 від 23.10.2007 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Кельменецький р-н, 19 км на Пн Зх від смт Кельменці, 26 км на Пд Зх від с. Вороновця	КЕЛЬМЕНЕЦЬКИЙ	Вапняк	тис. куб.м	1976,5	0	0	50	0	50
КРАСНОЇЛЬСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВІКСОМА-9", код 39828520; рег.№ 6544 від 10.08.2021 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Сторожинецький р-н, 2 км на Зх від смт. Красноільське	СТОРОЖИНЕЦЬКИЙ	Вапняк мармуризований	тис. куб.м	414	35	0	0	0	0
	Заставнівський р-н, 0,5									

Обсяги запасів та видобутку корисних копалин, що враховані Державним балансом станом на 01.01.2022 року

Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
ПОГОРІЛІВСЬКЕ ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "КАРСРА", код 31211833; рег.№ 4100 від 02.11.2006 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	км на Сх від с. Погорілівка	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Пісковик	тис. куб.м	47.6	0	0	3.7	0	3.7
ШИЛОВЕЦЬКЕ КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ШИЛІВЧАНКА" ШИЛОВЕЦЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ", код 33706740; рег.№ 4892 від 05.02.2009 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Хотинський р-н, 1,5 км на Пн Зх від с. Шилівці, 24 км на Пд Зх від р/п Хотин	ХОТИНСЬКИЙ	Пісковик	тис. куб.м	1803.7	0	0	9.8	0	9.8

Всього по категорії: 5

Родовища, що не розробляються:

Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
К.ПІШКІВСЬКЕ	ПнЗх околиця с. Кпішківці	ХОТИНСЬКИЙ	Пісковик	тис. куб.м	587	0	0	0	0	0
КОМАРІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Кельменецький р-н, 16 км на Пд Сх від з.ст. Януші, 1,5 км на Пд Сх від с. Комарів	КЕЛЬМЕНЕЦЬКИЙ	Вапняк	тис. куб.м	2658	0	0	0	0	0
ЛАРГА-ДІШТРОВСЬКЕ (КОНОВСЬКЕ)	Чернівецька обл., Кельменецький р-н, 15 км на Пн Зх від з.ст. Ларга	КЕЛЬМЕНЕЦЬКИЙ	Вапняк	тис. куб.м	0	0	14075	0	0	0

Всього по категорії: 3

Всього по балансу: 8

Державний баланс запасів корисних копалин 39 Камінь пиляльний

Родовища, що розробляються:

Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
СОКИРЯНСЬКЕ	Чернівецька обл., Сокирянський р-н, 4км на Сх від з.ст.Дністер	СОКИРЯНСЬКИЙ	Вапняк	тис. куб.м	65167.5	160580	0	3.4	14.3	17.7
		<u>Діл. Флока</u>	Вапняк		65167.5	0	0	3.4	14.3	17.7
		ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ООЛІТ", код 3448362; рег.№ 332 від 04.09.1995 р. (Видобування корисних копалин) терміном на 40 років.	Вапняк		0	160580	0	0	0	0
СОКИРЯНСЬКЕ Родовище на балансі ПІДПРИЄМСТВО	Чернівецька обл., Сокирянський р-н, 2 км на Сх від з.ст. Сокирян	СОКИРЯНСЬКИЙ	Вапняк	тис. куб.м	15621.6	0	38185	2.1	2.2	4.3
		<u>Діл. Меруни</u>	Вапняк		15621.6	0	38185	2.1	2.2	4.3

Обсяги запасів та видобутку корисних копалин, що враховані Державним балансом станом на 01.01.2022 року

Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
СОКИРЯНСЬКОЇ ВИПРАВНОЇ КОЛОЇЇ №67		ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ПІДПРИЄМСТВО ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ (№67)", код 8681139; рег.№ 4808 від 05.12.2008 р. (Видобування корисних копалин) терміном на 27 років.								

Всього по категорії: 2

Родовища, що не розробляються:										
Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
КОБОЛЧІНСЬКЕ	Чернівецька обл., Сокирянський р-н, Пд Сх ок. с. Коболчина, 8 км на Пн Сх від з.ст. Сокиряни	СОКИРЯНСЬКИЙ	Вапняк	тис. куб.м	17560	20103	0	0	0	0
КОМАРІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Кельменецький р-н, 1,5 км на Пн Сх від с. Комарів	КЕЛЬМЕНЕЦЬКИЙ	Вапняк	тис. куб.м	16525	0	0	0	0	0

Всього по категорії: 2

Всього по балансу: 4

Державний баланс запасів корисних копалин 45 Сировина керамзитова										
Родовища, що не розробляються:										
Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
СТОРОЖИНСЬКЕ	Чернівецька обл., Сторожинецький р-н, Пн ок. м.Сторожинець	СТОРОЖИНСЬКИЙ	Суглинок	тис.куб.м.	1736	0	0	0	0	0

Всього по категорії: 1

Всього по балансу: 1

Державний баланс запасів корисних копалин 66 Пісок будівельний										
Родовища, що розробляються:										
Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
ВІКНЯНСЬКЕ ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ШЕДЕВР-АТ", код 33861819; рег.№ 4753 від 22.10.2008 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, 0,5 км на Сх від с. Віноно, 17 км на Пн Сх від м. Заставна	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Пісок для будівельних розчинів	тис. куб.м	642.1	0	96	.5	0	.5
ГОРИШНЬО-ШЕРІВЕЦЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ТРИАН", код 31598417; рег.№ 3448 від 11.10.2004 р.	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, Сх ок. с. Верхні Шерівці	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Пісок для дорожнього будівництва, будівельних розчинів	тис. куб.м	1572.3	0	0	25	0	25

Обсяги запасів та видобутку корисних копалин, що враховані Державним балансом станом на 01.01.2022 року

Назва родовища та дані про надрокористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
(Видобування корисних копалин) на 20 років.										
ЛЕНКОВЕЦЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "МП РЕСУРС", код 42404998; рег.№ 6340 від 26.04.2019 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Чернівецький р-н (до 2020 року Кіцманський), 0,3 км на Зх від м. Чернівці, перша надзапланна тераса р. Прут	КІЦМАНСЬКИЙ	Пісок для благоустрою, рекультиватії та планування	тис. куб.м	281.08	0	0	15.83	.09	15.92
		<u>Діл. Мамаївська</u> ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "МП РЕСУРС", код 42404998; рег.№ 6340 від 26.04.2019 р. (Видобування корисних копалин) терміном на 20 років.	Пісок для благоустрою, рекультиватії та планування		281.08	0	0	15.83	.09	15.92
ПОГОРІЛІВСЬКЕ ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "КАР'ЄРА", код 31211833; рег.№ 4100 від 02.11.2006 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, Сх ок. с. Погорілівка	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Пісок для бетону, дорожнього будівництва, буд. розчинів	тис. куб.м	295	0	0	25	0	25
СТРІЛЕЦЬКО-КУТСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БУКОВИНСЬКА ЦЕГЛА", код 30911290; рег.№ 2563 від 12.10.2001 р. (Видобування корисних копалин) на 30 років.	Чернівецька обл., Кіцманський р-н, 0,5 км на Пд Сх від с. Стрілецький Кут, 20 км на Пд від р/д Кіцмань	КІЦМАНСЬКИЙ	Пісок для бетону, дорожнього будівництва, буд. розчинів	тис. куб.м	40.2	0	0	0	0	0
		<u>Діл. Західна</u> ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БУКОВИНСЬКА ЦЕГЛА", код 30911290; рег.№ 2563 від 12.10.2001 р. (Видобування корисних копалин) терміном на 30 років.	Пісок для бетону, дорожнього будівництва, буд. розчинів		40.2	0	0	0	0	0
ЧОРНІВСЬКЕ 1 Родовище на балансі ПБКФ "Зірка"	Чернівецька обл., Новоселицький р-н, 3,5 км на Пд від с. Чорнівка, 25 км на Пн Зх від м. Новоселиця	НОВОСЕЛИЦЬКИЙ	Пісок для бетону, дорожнього будівництва, буд. розчинів	тис. куб.м	177.9	0	0	16.5	0	16.5

Всього по категорії: 6

Родовища, що не розробляються:

Назва родовища та дані про надрокористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
ЛОМАЧІНСЬКЕ	Чернівецька обл., Сокирянський р-н, 2,5 км на Сх від с. Ломачинці, 18 км від з. ст. Романівці	СОКИРЯНСЬКИЙ	Пісок для бетону гідротехнічного	тис. куб.м	865	0	0	0	0	0
ЧОРНІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Новоселицький р-н, Пд Сх ок. с. Чорнівка	НОВОСЕЛИЦЬКИЙ	Пісок для бетону, дорожнього будівництва, буд. розчинів	тис. куб.м	77.2	0	0	0	0	0
	Чернівецький р-н,									

Обсяги запасів та видобутку корисних копалин, що враховані Державним балансом станом на 01.01.2022 року

Назва родовища та дані про надрокористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
ЧОРНІВСЬКЕ-СОШИГОРА	Чернівецький р-н, 3,5 км на Пд від с. Чорнівка, 15 км на Пд Зх від м. Чернівці	НОВОСЕЛИЦЬКИЙ	Пісок для бетону, дорожнього будівництва, буд. розчинів	тис. куб.м	549	0	0	0	0	0

Всього по категорії: 3

Всього по балансу: 9

Державний баланс запасів корисних копалин 69 Суміш піщано-гравійна

Родовища, що розробляються:

Назва родовища та дані про надрокористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
БРІДЮЦЬКЕ ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "СОРОС-08", код 35922878; рег.№ 5034 від 05.11.2009 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, 0,5 км на Пд від с. Брідюк, 20 км на Пн Сх від м. Заставна	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Піщано-гравійна суміш	тис. куб.м	3837.3	0	0	4.6	0	4.6
		<u>Діл. Північно-Східна</u>	Піщано-гравійна суміш		1224.3	0	0	4.6	0	4.6
		<u>Діл. Резервна</u>	Піщано-гравійна суміш		2613	0	0	0	0	0
ВОРОНОВИЦЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВОРОНОВИЦЬКИЙ ПЦЕБЕНЕВІЙ КАР'ЄР", код 22832988; рег.№ 4452 від 23.10.2007 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Кельменецький р-н, 2,6 км на Пд Зх від с. Вороновиця, 19 км на Пн Зх від смт. Кельменці	КЕЛЬМЕНЕЦЬКИЙ	Піщано-гравійна суміш	тис. куб.м	175.8	0	0	.2	0	.2
ЛЕНКОВЕЦЬКЕ (ділянка Мамайська) ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "МП РЕСУРС", код 42404998; рег.№ 6340 від 26.04.2019 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Кельменецький р-н, 4 км на Зх від м. Чернівці, Зх ок. с. Ленківці	КЕЛЬМЕНЕЦЬКИЙ	Піщано-гравійна суміш	тис. куб.м	1605.73	0	0	72.87	.4	73.27
МАЙДАН-ІСПАСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БУКОВИНСЬКІ БУДІВЕЛЬНІ МАТЕРІАЛИ", код 35368864; рег.№ 4744 від 22.10.2008 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Вижницький р-н, 3 км на Зх від с. Майдан-Іспас, 5 км на Сх від з. ст. Іспас	ВИЖНИЦЬКИЙ	Піщано-гравійна суміш	тис. куб.м	23592.3	0	0	326.3	2.9	329.2
МОЛНІЦЯ Родовище на балансі ФОП БАТИР ДАНА АНДРОНКІВНА	Чернівецька обл., Герцаївський р-н, 0,3 км на Пн-Зх від с. Молниця	ГЕРЦАЇВСЬКИЙ	Піщано-гравійна порода	тис. куб.м	0	926	0	0	0	0
НЕПОРОТІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Дністровський р-н, Пн	СОКИРЯНСЬКИЙ	Піщано-гравійна суміш	тис. куб.м	388.26	0	0	0	0	0

Сторінка 7

Обсяги запасів та видобутку корисних копалин, що враховані Державним балансом станом на 01.01.2022 року

Назва родовища та дані про надокористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. C2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
ТОВАРИСТВО з ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЗОРІ ДНІСТРА", код 41952899; рег.№ 6510 від 25.05.2021 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Зх ок. с. Непоротове, 12 км на Сх від з. ст. Новодністровськ									

Всього по категорії: 6

<i>Родовища, що не розробляються:</i>										
Назва родовища та дані про надокористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. C2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
ВАШКІВЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Вижницький р-н, 1 км на Пд від м. Вашківці, 1 км на Пн від з. ст. Вашківці	ВИЖНИЦЬКИЙ	Піцано-гравійна суміш	тис. куб.м	15919	0	0	0	0	0
		Діл. Центральна	Піцано-гравійна суміш		1719	0	0	0	0	0
		Діл. Резервна	Піцано-гравійна суміш		14200	0	0	0	0	0
ВИЖНИЦЬКЕ	Чернівецька обл., Вижницький р-н, 1 км на Пн Сх від з. ст. Вижниця, 1 км на Пд Зх від з. ст. Іспас	ВИЖНИЦЬКИЙ	Піцано-гравійна суміш	тис. куб.м	12866	0	0	0	0	0
ВИЖНИЦЬКЕ(ЧОРНОГУЗІВСЬКЕ)	Чернівецька обл., Вижницький р-н, 1,5 км на Пн Сх від з. ст. Вижниця	ВИЖНИЦЬКИЙ	Піцано-гравійна суміш	тис. куб.м	47067	0	10662	0	0	0
ЛУЖАНСЬКЕ	Чернівецька обл., Кіцманський р-н, Пн ок с. Бурлей, правий берег р. Прут	КІЦМАНСЬКИЙ	Піцано-гравійна суміш	тис. куб.м	5065	0	0	0	0	0
МЛІПІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Вижницький р-н, Пн ок с. Мліпів, 20 км на Пн Сх від с. Вижниця	ВИЖНИЦЬКИЙ	Піцано-гравійна суміш	тис. куб.м	7666	0	0	0	0	0
МАЙДАН-ІСПАСЬКЕ 1	Чернівецька обл., Вижницький р-н, 3 км на Зх від с. Майдан, 10 км на Сх від р/т Вижниця	ВИЖНИЦЬКИЙ	Піцано-гравійна суміш	тис. куб.м	41798	0	0	0	0	0
МИТКІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, 1 км на Пн Сх від с. Митків, 20 км на Пн Сх від м. Заставна	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Піцано-гравійна суміш	тис. куб.м	2070	0	0	0	0	0
МИТКІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, 0,3 км на Сх від с. Митків, 20 км на Пн Сх від р/т Заставна	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Піцано-гравійна суміш	тис. куб.м	1252.5	0	0	0	0	0
ОНУТСЬКЕ	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, 0,5 км на Зх від с. Онут	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Валунно-гравійно-піщана порода	тис. куб.м	2027	901	0	0	0	0
РАШКІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Хотинський р-н, 2 км на Пн від с. Рапків, 23 км на Пн Зх від м. Хотин	ХОТИНСЬКИЙ	Піцано-гравійна суміш	тис. куб.м	207.7	0	0	0	0	0

Всього по категорії: 10

Всього по балансу: 16

Державний баланс запасів корисних копалин 83 Сировина скляна

Обсяги запасів та видобутку корисних копалин, що враховані Державним балансом станом на 01.01.2022 року

<i>Родовища, що не розробляються:</i>										
Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
МИТКІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, 0,3 км на Сх від с. Митків, 20 км на Пн Сх від м. Заставна	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Пісок кварцовий	тис.т	5889.5	1068.7	0	0	0	0
ОНУТСЬКЕ	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, 0,5 км на Зх від с. Онут	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Пісок кварцовий	тис.т	0	19726	0	0	0	0

Всього по категорії: 2

Всього по балансу: 2

Державний баланс запасів корисних копалин 98 Сировина цегельно-черепична										
<i>Родовища, що розробляються:</i>										
Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
БАРБІВЕЦЬКЕ МАЛЕ ПРИВАТНЕ ПІДПРИСМСТВО "БРУСНИЦЬКА ЗЕМЛЯ 1", код 39172650; рег.№ 6588 від 16.11.2021 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Кіцманський р-н, 0,2 км на ПдСх від околиці с.Брусниця, в 1,7 км на південь від з.ст.Брусниця	КІЦМАНСЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	166.8	0	0	0	0	0
ВІКНО-БУКОВИНСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ОКСАНА-М", код 31878951; рег.№ 2784 від 23.09.2002 р. (Видобування корисних копалин) на 30 років.	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, ПдСх околиці с. Вікно та 1,5 км на ПдСх від з.ст. Вікно-Буковини	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	1325.4	0	0	1.8	0	1.8
ВАЛЯВСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВАЛЯВСЬКЕ", код 30485740; рег.№ 4161 від 22.12.2006 р. (Видобування корисних копалин) на 32 років.	Чернівецька обл., Кіцманський р-н, 0,3 км на ПнСх від с.Валюва	КІЦМАНСЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	276.9	0	0	4.5	0	4.5
ДАВИДІВЦІВСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ДІ-2006", код 34141539; рег.№ 5267 від 29.12.2010 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Кіцманський р-н, 1,7 км на ПдСх від с. Давидів	КІЦМАНСЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	561.2	0	0	20	0	20
ДОБРИНІВСЬКЕ ПРИВАТНЕ ПІДПРИСМСТВО "ДОБРИНІВСЬКИЙ ЦЕГЕЛЬНИЙ ЗАВОД", код 32464979; рег.№ 3859 від 09.07.2006 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, 0,2 км на Сх від с. Добринівці, 14 км на Пд Сх від з.ст. Заставна	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	291	0	0	0	0	0
ЗАСТАВНІВСЬКЕ ЗАСТАВНІВСЬКЕ РАЙОННЕ КООПЕРАТИВНО-ДЕРЖАВНЕ МІЖГОСПОДАРСЬКЕ БУДІВЕЛЬНО-МОНТАЖНЕ ОБ'ЄДНАННЯ "РАЙАГРОБУД",	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, 1 км на Сх від м.Заставна	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	455.2	0	0	4.2	0	4.2

Обсяги запасів та видобутку корисних копалин, що враховані Державним балансом станом на 01.01.2022 року

Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
код 3587974; рег.№ 2723 від 06.06.2002 р. (Видобування корисних копалин) на 30 років.										
ЗАСТАВНІВСЬКЕ 2 ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ТРАНІТ", код 14260331; рег.№ 3381 від 01.08.2004 р. (Видобування корисних копалин) на 30 років.	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, 3 км на Пд від м.Заставна	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Пісок	тис. куб.м	38	0	0	0	0	0
			Суглинок	тис. куб.м	278	0	0	2	0	2
КИСЕЛІВСЬКЕ СПІЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО ІЗ ЗМІШАНОЮ ФОРМОЮ ВЛАСНОСТІ "КИСЕЛІВСЬКИЙ ЦЕГЕЛЬНИЙ ЗАВОД", код 5424756; рег.№ 3325 від 19.12.2003 р. (Видобування корисних копалин) на 30 років.	Чернівецька обл., Кіцманський р-н, 3х ок. с.Киселів, 25 км на Сх від з.ст Кіцмань	КІЦМАНСЬКИЙ <u>Діл. Південно-Східна</u> СПІЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО ІЗ ЗМІШАНОЮ ФОРМОЮ ВЛАСНОСТІ "КИСЕЛІВСЬКИЙ ЦЕГЕЛЬНИЙ ЗАВОД", код 5424756; рег.№ 3325 від 19.12.2003 р. (Видобування корисних копалин) терміном на 30 років.	Глина	тис. куб.м	485.3	0	0	2.1	0	2.1
			Глина		64.8	0	0	0	0	0
			Глина		420.5	0	0	2.1	0	2.1
КОТЕЛІВСЬКЕ ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "КОТЕЛІВО-ЦЕГЛА", код 33616500; рег.№ 5722 від 04.02.2013 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Новоселицький р-н, 1 км від Сх окоп. с. Котеліве	НОВОСЕЛИЦЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	693.1	0	0	7.5	0	7.5
КРУП'ЯНСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КРУП'ЯНСЬКИЙ ЦЕГЕЛЬНИЙ ЗАВОД", код 31898936; рег.№ 3126 від 28.08.2003 р. (Видобування корисних копалин) на 30 років.	Чернівецька обл., Глибоцький р-н, 1,5 км на Пд від с.Круп'янське 12 км на Пн Сх від з.ст. Глибока	ГЕРЦАВСЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	147.6	0	0	2.4	.1	2.5
			Суглинок	тис. куб.м	160.1	0	0	2.6	0	2.6
КУПЄСЬКЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ	Чернівецька обл., Глибоцький р-н, Пн 3х ок. с.Купса	ГЛИБОЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	462.9	0	0	0	0	0

Обсяги запасів та видобутку корисних копалин, що враховані Державним балансом станом на 01.01.2022 року

Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік			
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього	
"НАДІЯ", код 30686931; рег.№ 3988 від 09.08.2006 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.											
МИХАЛЬЧАНСЬКЕ (ЧЕРНІВЕЦЬКЕ) ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ЦЕГЕЛЬНИЙ ЗАВОД", код 5508177; рег.№ 4351 від 31.08.2007 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Сторожинецький р-н, Пн ок. с.Михальча, 2 км на ПдЗх від м. Чернівці	СТОРОЖИНЕЦЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	4875.12	0	0	33.06	0	33.06	
МЛІНКІВСЬКЕ СПІЛЬНЕ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ГАЛАКТИКА-3", код 22843348; рег.№ 3509 від 11.11.2004 р. (Видобування корисних копалин) на 30 років.	Чернівецька обл., Хотинський р-н, 0.5 км на Пд Зх від с.Млинки, 22 км на Пд Зх від з.ст. Хотин	ХОТИНСЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	163	0	0	4	0	4	
НИЖНЬО-СТАНІВЕЦЬКЕ ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "БРІКС", код 31895689; рег.№ 3465 від 15.10.2004 р. (Видобування корисних копалин) на 30 років.	Чернівецька обл., Кіцманський р-н, Пн окоп. с.Піскі Станіці, 7 км на Пн від з.ст. Брусничя	КІЦМАНСЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	292.8	0	0	12	0	12	
			Суглинок	тис. куб.м	99.2	0	0	0	0	0	
ОПРИЩЕНСЬКЕ НАУКОВО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО "МІМ", код 30916739; рег.№ 3991 від 09.08.2006 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Глибоцький р-н, Пн окоп. с.Дубівка, 6 км на схід від райцентру м. Глибока.	ГЛИБОЦЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	105.982	0	0	1.988	.2	2.188	
СТАНІВЕЦЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СТАНІВЕЦЬКИЙ ЦЕГЕЛЬНИЙ ЗАВОД", код 32319924; рег.№ 3245 від 14.10.2003 р. (Видобування корисних копалин) на 29 років. ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СТАНІВЕЦЬКИЙ ЦЕГЕЛЬНИЙ ЗАВОД", код 32319924; рег.№ 6545 від 13.08.2021 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Глибоцький р-н, 2 км на Пн від с.Станівці, 16 км на Пн Сх від з.ст. Глибока	ГЛИБОЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	545	0	0	5	0	5	
			Суглинок		0	0	0	0	0	0	
			Суглинок		0	0	0	0	0	0	
			Суглинок		0	0	0	0	0	0	

Обсяги запасів та видобутку корисних копалин, що враховані Державним балансом станом на 01.01.2022 року

Назва родовища та дані про надрокористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
		ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "УКА ГЛОБАЛ", код 4274292; рег.№ 6507 від 20.05.2021 р. (Видобування корисних копалин) терміном на 20 років. Діл. Ділянка № 3	Глина		3350.3	0	0	0	0	0
СТРІЛЕЦЬКО-КУТСЬКЕ	Чернівецька обл., Кіцманський р-н, Пд Сх ок. с.Стрілецький Кут, 20 км на Пд від з.ст. Кіцмань.	КІЦМАНСЬКИЙ Діл. Західна	Суглинок	тис. куб.м	1149	0	0	0	0	0
			Суглинок, глина	тис. куб.м	276.4	0	0	5.2	0	5.2
			Суглинок, глина		276.4	0	0	5.2	0	5.2
		ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БУКОВИНСЬКА ЦЕГЛА", код 30911290; рег.№ 2563 від 12.10.2001 р. (Видобування корисних копалин) терміном на 30 років. Діл. Основна	Суглинок		1149	0	0	0	0	0
ХОТИНСЬКЕ	Чернівецька обл., Хотинський р-н, Пн ок. м.Хотин	ХОТИНСЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	150.69	0	0	0	0	0
КОЛЕКТИВНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ЦЕГЕЛЬНИК", код 31135763; рег.№ 3140 від 08.09.2003 р. (Видобування корисних копалин) на 36 років.										
ЧЕРНІВЕЦЬКЕ 2	Чернівецька обл., Чернівецький р-н, ПнЗз ок. м. Чернівці, 2,5 км на від з.ст. Чернівці-Північна		Глина	тис. куб.м	357.4	0	0	2	0	2
			Суглинок	тис. куб.м	63.8	0	0	0	0	0
ЧОРНІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Новоселицький р-н, на ПнСх ок. с.Чорнівка, 10 км на ПнСх від м. Чернівці	НОВОСЕЛИЦЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	476	0	0	0	0	0
			Суглинок	тис. куб.м	92.8	0	0	4.1	.1	4.2
			Глина, суглинок	тис. куб.м	0	0	0	0	0	0
ЧОРНІВСЬКЕ 1	Чернівецька обл., Новоселицький р-н, за 3,5 км на Пд від с.Чорнівка, за 8 км на ПнСх від з.ст.Садигора	НОВОСЕЛИЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	109.3	0	0	6.9	0	6.9
Родовище на балансі ПМКФ "Зірка"										
ЧОРТОРНІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Кіцманський р-н, ПдЗх ок. с.Чорторія, 3 км на ПдСх від з.ст. Вашківці	КІЦМАНСЬКИЙ Діл.	Глина	тис. куб.м	24	0	0	3	0	3
			Суглинок	тис. куб.м	38	0	0	4	0	4
			Глина		0	0	0	0	0	0
Родовище на балансі Коєриба В.М.										

Обсяги запасів та видобутку корисних копалин , що враховані Державним балансом станом на 01.01.2022 року

Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. C2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
		Чорторійська Діл. Блок С-V	Глина		0	0	0	0	0	0
ШИРОКОПОЛЯНСЬКЕ ВИРОБНИЧО-КОМЕРЦІЙНА ФІРМА "МА'ЛАНТ-ЕКСПО", код 32016650; рег.№ 5342 від 13.01.2011 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Глибоцький р-н, Пд ок. с.Сучевени, 5 км на Пд Сх від з.ст. Купка	ГЛИБОЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	155	0	0	5.3	0	5.3
ЮРКОВЕЦЬКЕ ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ДАНА-ДНІСТЕР", код 34338493; рег.№ 5027 від 22.10.2009 р. (Видобування корисних копалин) на 20 років.	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, 0.3 км на ПнСх від с.Юрківці, 15 км на Сх від з.ст. Заставна	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	156.5	0	0	3	0	3

Всього по категорії: 25

<i>Родовища, що не розробляються:</i>										
Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. C2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
ЇЖІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Сторожинецький р-н, Пн ок. с.Їжівці, 4 км на Пд від з.ст. Чудей	СТОРОЖИНЕЦЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	919	0	0	0	0	0
ІВАНКОВЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Кіцманський р-н, 1.2 км на Пн Сх від с.Іванківці, 7-8 км на Зх від з.ст. Кіцмань	КІЦМАНСЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	440	0	0	0	0	0
ІСПАСЬКЕ 2	Чернівецька обл., Вижницький р-н, 2 км на Пд Зх від з.ст. Вижниця	ВИЖНИЦЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	636	431	0	0	0	0
БЕРЕГОМЕТСЬКЕ	Чернівецька обл., Кіцманський р-н, 5 км на Пн Зх від с.Берегомет, 0.7 км на Пн Сх від з.ст.Неполоківці	КІЦМАНСЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	313	0	0	0	0	0
БЕРЕЖНІЦЬКЕ	Чернівецька обл., Вижницький р-н, Пд Зх ок. с.Коритне, 1 км на Пн Сх від с. Бережниця	ВИЖНИЦЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	394	0	0	0	0	0
БЕЦЬКІВСЬКЕ	Чернівецька область, Сторожинецький р-н, південна околиця с. Бецьків, 2 км на ПдСх від с. Стара Жадова.	СТОРОЖИНЕЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	308.6	0	0	0	0	0
БОЧКОВЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Хотинський р-н, ок. с.Бочківці, 22 км від м.Хотина	ХОТИНСЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	111	0	0	0	0	0
ВАРТИКОВЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Кельменецький р-н, ок. с.Вартківці, 3 км на Зх від з.ст. Ларга	КЕЛЬМЕНЕЦЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	2787	2052	0	0	0	0
ВАШКІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Сокирянський р-н, 0.4 км на Зх від с.Вашківці, 22 км на Пд Зх від м.Сокиряни	СОКИРЯНСЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	243	0	0	0	0	0
			Пісок	тис. куб.м	96	0	0	0	0	0

Обсяги запасів та видобутку корисних копалин , що враховані Державним балансом станом на 01.01.2022 року

Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
ВАШКОВЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Вижницький р-н, 4 км на Пд Сх від м.Вашківці, 30 км на Пн Сх від р/д	ВИЖНИЦЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	234	0	0	0	0	0
ВЕЛШКІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Вижницький р-н, 1,0 км на Зх від с.Велике, 21 км на Пн Сх від р/д з.ст.Вижниця	ВИЖНИЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	230	0	0	0	0	0
ВЕРБСЬКЕ	Чернівецька обл., Кельменецький р-н, Пн Сх ок. с.Новоселиця, 4 км на Пд від з.ст. Іванівці	КЕЛЬМЕНЕЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	155,95	0	0	0	0	0
ВИНОГРАДІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Кіцманський р-н, 0,5 км на Пн від с. Виноград	КІЦМАНСЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	1680	0	0	0	0	0
ВОВЧИНЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Вижницький р-н, Пн Сх ок. с.Вовчинь, 2 км на Пд Сх від з.ст. Лукивці	ВИЖНИЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	196	0	0	0	0	0
ВОЛОКІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Глибоцький р-н, 2,5 км Пн Сх від с.Волока, 0,5 км від з.ст. Вел. Кучерів	ГЛИБОЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	936	0	0	0	0	0
ГЕРЦАЇВСЬКЕ	Чернівецька обл., Глибоцький р-н, 0,5-1 км на Пн від м. Герца	ГЛИБОЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	1486	0	0	0	0	0
			Суглинок, глина	тис. куб.м	110	0	0	0	0	0
			Суглинок		1486	0	0	0	0	0
			Суглинок, глина		110	0	0	0	0	0
ГЕРЦАЇВСЬКЕ (МОГИЛІАНСЬКЕ)	Чернівецька обл., Глибоцький р-н, Пд Сх ок. смт Глибоса	ГЛИБОЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	343	0	0	0	0	0
ГЕРЦАЇВСЬКЕ 3	Чернівецька обл., Глибоцький р-н, 2 км на Пд від м.Герца	ГЕРЦАЇВСЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	466,97	0	0	0	0	0
ГОРБІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Герцаївський р-н, 300 м на Пд захід від с. Горбово.	ГЕРЦАЇВСЬКИЙ	Супісок	тис. куб.м	1304,2	0	0	0	0	0
ДАВІДІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Сторожинецький р-н, 0,5 км на Пн Зх від с.Давидівка, 15 км на Зх, Пд Зх від з.ст.Сторожинець	СТОРОЖИНЕЦЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	803	0	0	0	0	0
ДНІСТРОВСЬКЕ	Чернівецька обл., Кельменецький р-н, 2,5 км на Пн від с.Дністровка, 7,5км на Пн від з.ст.Бузовиша	КЕЛЬМЕНЕЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	303	0	0	0	0	0
ДРАЧИНЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Кіцманський р-н, 3 км на Пн від с. Драчинці, 6 км на Пд від з.ст. Оршівці	КІЦМАНСЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	926	0	0	0	0	0
ЖИЛІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Новоселицький р-н, 0,5	НОВОСЕЛИЦЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	749	0	0	0	0	0

Обсяги запасів та видобутку корисних копалин , що враховані Державним балансом станом на 01.01.2022 року

Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. C2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
	км на Пд Зх від с.Жилівка									
ЗАХІДНО-СТРОЙНЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Новоселицький р-н, Пн Сх ок. с.Стройні, 4 км на Пн від з.ст. Новоселиця	НОВОСЕЛИЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	393	0	0	0	0	0
ЗЕЛЕНІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Кельменецький р-н, 1.5 км на Пн Сх від с.Зелена, 3 км на Зх від з.ст. Ведмеже	КЕЛЬМЕНЕЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	850.8	0	0	0	0	0
КАМ'ЯНСЬКЕ	Чернівецька обл., Глибоцький р-н, Пд Сх ок. с.Старий Вовчинець, 10 км на Пн від смт Глибока	ГЛИБОЦЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	560	0	0	0	0	0
КАМ'ЯНСЬКЕ 2	Чернівецька обл., Глибоцький р-н, Пд Сх ок. с.Кам'янка, 5 км на Пн Зх від з.ст. Вадул-Сирет	ГЛИБОЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	797	0	0	0	0	0
КЕЛЬМЕНЕЦЬКО-НОВОСЕЛИЦЬКЕ	Чернівецька обл., Кельменецький р-н, 0.3 км на Сх від с.Новоселиця, 9 км на Пн Сх від з.ст. Ларга	КЕЛЬМЕНЕЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	1790	0	0	0	0	0
КОЗІРЯНСЬКЕ	Чернівецька обл., Кельменецький р-н, 1.5 км на Сх від с.Козирин, 15 км на Пд Зх від з.ст. Кельменці	КЕЛЬМЕНЕЦЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	1113	0	0	0	0	0
КОПОВСЬКЕ	Чернівецька обл., Кельменецький р-н, 1.5 км на Сх від с.Коповка, 8 км на Пн Зх від з.ст. Кельменці	КЕЛЬМЕНЕЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	120.65	0	0	0	0	0
ЛІВНІНЦЬКЕ	Чернівецька обл., Кельменецький р-н, 15 км на Пд Сх від с.Лівинці, 1.5 км на Пд Зх від з.ст. Кельменці	КЕЛЬМЕНЕЦЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	948	0	0	0	0	0
МІЛІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Вижницький р-н, Пд Сх ок. с.Мілієве, 1.5 км на Пд Сх від з.ст. Вижниця	ВИЖНИЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	552	0	0	0	0	0
МАЛІНІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Новоселицький р-н, Пн Сх ок. с.Малнівка, 13 км на Пн Сх від с.Новоселиця	НОВОСЕЛИЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	473	0	0	0	0	0
МАЛЯТИНСЬКЕ	Чернівецька обл., Кіцманський р-н, Пд Сх ок. с.Малятинці, 12 км на Пн Зх від з.ст. Кіцмань	КІЦМАНСЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	1477	0	0	0	0	0
МАМАЛІГІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Новоселицький р-н, Сх ок. с.Мамаліга, 25 км від м.Новоселиця	НОВОСЕЛИЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	1090	0	0	0	0	0
МАМОРНІЦЬКЕ	Чернівецька обл., Герцаївський р-н, Сх ок. с.Маморниця	ГЕРЦАЇВСЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	1508	0	0	0	0	0
МАРШІНЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Новоселицький р-н, 4 км на Пд Зх від с.Маршинці, 2.5 км на Пн Зх від р/д	НОВОСЕЛИЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	1297	0	0	0	0	0

Обсяги запасів та видобутку корисних копалин, що враховані Державним балансом станом на 01.01.2022 року

Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
МЕЖИРІЦЬКЕ	Чернівецька обл., Сторожинецький р-н, Пн 3х ок. с.Межиріччя, 4 км на 3х від з.ст.Чудей	СТОРОЖИНЕЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	729	0	0	0	0	0
МІГТІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Вижницький р-н, 0,5 км на Пд Сх від з.ст. Берегомет	ВИЖНИЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	875	0	0	0	0	0
МОЛОДІЙСЬКЕ	Чернівецька обл., Глибоцький р-н, 2,5 км на Пн с.Молодія, 2,5 км на Пд Сх від з.ст. Чернівці-Південна	ГЛИБОЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	304	0	0	0	0	0
НЕЛИПОВЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Кельменецький р-н, 3,5 км на Пд Сх від с.Неліпівці, 10,5 км на Пд Сх від м.Кельменці	КЕЛЬМЕНЕЦЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	387	0	0	0	0	0
НЕПОРІТІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Сокирянський р-н, 1,5 км на Пд 3х від с.Непорітове, 24 км на Пн від з.ст. Сокиряни	СОКИРЯНСЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	1095	0	0	0	0	0
НИЖНЬОПЕТРОВЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Сторожинецький р-н, 2 км на Сх від с.Нижні Петрівці	СТОРОЖИНЕЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	332	0	0	0	0	0
НИЖНЬОСНІНЬОВЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Глибоцький р-н, Пн ок. с.Нижні Сніпівці, 18 км на Пд 3х від з.ст. Глибока	ГЛИБОЦЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	597	0	0	0	0	0
НОВОЖУЧКІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Чернівецький р-н, Пн ок. села, 2 км на Сх від з.ст. Садгора		Суглинок	тис. куб.м	104	0	0	0	0	0
НОВОСЕЛІЦЬКЕ	Чернівецька обл., Новоселіцький р-н, 4 км на Пн 3х від з.ст. Новоселіччя	НОВОСЕЛІЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	566	0	0	0	0	0
НОВОЯРІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Хотинський р-н, Пд ок. с.Ярівка, 11 км на Пн від з.ст. Мамалига	ХОТИНСЬКИЙ Діл. Південна Діл. Північна	Глина	тис. куб.м	327	0	0	0	0	0
			Глина		150	0	0	0	0	0
			Глина		177	0	0	0	0	0
ОРШОВЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Кіцманський р-н, Пд 3х ок. с.Оршівці, 5 км на Пн 3х від з.ст. Неполоківці	КІЦМАНСЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	468	0	0	0	0	0
ПУТІЛЬСЬКЕ	Чернівецька обл., Путільський р-н, 1 км на Пн 3х від смт Путила, 40 км на Пд від з.ст. Вижниця	ПУТІЛЬСЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	207	0	0	0	0	0
РІДКОВЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Новоселіцький р-н, ок. с.Рідківці, 13 км на Пн Сх від м.Чернівці	НОВОСЕЛІЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	3165	0	0	0	0	0
РАШКІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Хотинський р-н, 1 км на Пд Сх від с.Рашків, 46 км на Пд 3х від з.ст. Кам'янець-Подільський	ХОТИНСЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	130	0	0	0	0	0

Обсяги запасів та видобутку корисних копалин, що враховані Державним балансом станом на 01.01.2022 року

Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
РОМАНКОВЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Сокирянський р-н, Пд ок. с.Романівці, 15 км на Сх від м.Сокирян	СОКИРЯНСЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	204	0	0	0	0	0
РУКШИНСЬКЕ Родовище на балансі ТОВ "Кадуба"	Чернівецька обл., Хотинський р-н, 0,9 км на Пд Сх від с.Рукшини, 1 км від м.Хотин	ХОТИНСЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	351.5	0	0	0	0	0
САДІРСЬКЕ	Чернівецька обл., Чернівецька міськрада, Пн ок. м.Чернівці /Садгора/		Глина	тис. куб.м	7951	0	0	0	0	0
СТАРОБРОСКОВЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Сторожинецький р-н, Пд ок. с.Старі Бросківці, 7 км на Пн від з.ст. Сторожинець	СТОРОЖИНЕЦЬКИЙ	Глина	тис. куб.м	117	0	0	0	0	0
СТРОЙНЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Новоселицький р-н, Пд ок. с.Стройніч, 4 км на Пн 3х від з.ст. Новоселиця	НОВОСЕЛИЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	11	0	0	0	0	0
ТАРАСОВЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Новоселицький р-н, 3 км на Пн від с.Тарасівці, 5 км на Пн Сх від м.Новоселиця	НОВОСЕЛИЦЬКИЙ	Глина Суглинок	тис. куб.м тис. куб.м	210 160	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0
ТИСОВЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Сторожинецький р-н, 0,2 км на Пд Сх від с.Тисовець, 15 км на Пд від м.Чернівці	СТОРОЖИНЕЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	791	0	0	0	0	0
ЧЕРНІВЕЦЬКЕ 4	Чернівецька обл., Чернівецький р-н, Сх окол. м. Чернівці, в 2 км від з.ст. Чернівці		Суглинок	тис. куб.м	254	0	0	0	0	0
ЧОРНОГУЗІВСЬКЕ	Чернівецька обл., Вижницький р-н, Пд Сх ок. с.Чорногузи, 17 км на Пн Сх від м.Вижниця	ВИЖНИЦЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	641	0	0	0	0	0
ШІЛЛОВЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Хотинський р-н, 3х ок. с.Шилівці, 22 км на Пн Сх від з.ст. Чернівці	ХОТИНСЬКИЙ	Пісок Суглинок	тис. куб.м тис. куб.м	93 448	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0
ЮЖНЕЦЬКЕ	Чернівецька обл., Кіцманський р-н, 1,2 км на Пн Сх від с.Южнеч	КІЦМАНСЬКИЙ	Суглинок	тис. куб.м	243	0	0	0	0	0

Всього по категорії: 62

Всього по балансу: 87

Державний баланс запасів корисних копалин 99 Сировина цементна										
Родовища, що розробляються:										
Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. С2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
СКІТСЬКЕ (СХІДНА ДІЛЯНКА) ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КОСТРИЖІВСЬКИЙ КОМБІНАТ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ", код 33108815; пер.№ 4189 від 23.01.2007 р.	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, 2,0 км від з.ст. Скит, 40 км від м. Чернівці	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Вапняк	тис.т	5800	1990	0	0	0	0
			Глина	тис.т	834	0	0	0	0	0

Обсяги запасів та видобутку корисних копалин , що враховані Державним балансом станом на 01.01.2022 року

Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. C2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
(Видобування корисних копалин) на 30 років.										

Всього по категорії: 1

<i>Родовища, що не розробляються:</i>										
Назва родовища та дані про надкористувача	Місцезнаходження родовища		Корисна копалина	Одиниця виміру	Запаси на кінець 2021 року			Зміни за 2021 рік		
	Прив'язка	Район			A+B+C1	Кат. C2	Позабал	Видобуток	Втрати	Всього
СКИТСЬКЕ (ЗАХІДНА ДІЛЯНКА)	Чернівецька обл., Заставнівський р-н, 1,1 км на Пд від с. Кострижівка, 2 км на Зх від з.ст. Скит Львівської залізниці	ЗАСТАВНІВСЬКИЙ	Вапняк	тис.т	21834	5688	0	0	0	0
			Глина	тис.т	4558	5497	0	0	0	0

Всього по категорії: 1

Всього по балансу: 2

Всього по області: 144

ВСЬОГО: 144

Система моніторингу геологічного середовища

Підземні води: ресурси, використання, якість

Надра Чернівецької області багаті також на мінеральні води, поширення яких пов'язано з певними структурно-гідрологічними зонами. За хімічним складом це, в основному, хлоридно-натрієвого, гідрокарбонатно-натрієво-магнієво-кальцієвого, сірководнево-хлоридно-натрієвого і бромно-хлоридно-кальцієвого складу з дебетом від 15 тис. л на добу до 900 тис. л на добу. Згідно з проведеною паспортизацією мінеральних джерел складений каталог, в якому описано 43 джерела, які за дебетом і якістю придатні для промислового освоєння. На базі мінеральних джерел побудовані і працюють близько 40 цехів з розливу столової води та Будинецький завод мінводи в Сторожинецькому районі.

Брусницьке родовище мінеральних вод представлено сірководневими водами типу "Мацеста" з загальною концентрацією сірководню від 50 до 300 мг/л та лікувально-питною содовою водою типу "Єсентуки – 4" з мінералізацією в межах 2,4-6,6 мг/л.

Мінеральні і питні води Буковини з їхнім хімічним складом та мінералізацією займають провідне місце в Україні.

За даними перевірок спецводокористування стан підземних вод можна вважати як задовільний, виключення складають локальні осередки забруднення перших від поверхні водоносних горизонтів в межах сільських селітебних зон та промислових об'єктів. Особливо слід звернути увагу на санітарний стан територій міських та сільських сміттєзвалищ, невпорядкованість яких в кінцевому результаті призводить до хімічного і бактеріологічного забруднення підземних вод.

Відповідно до проведених робіт зведення ДВК, державного обліку використання підземних вод, моніторингу ресурсів та запасів підземних вод, на території Чернівецької області отримана та відпрацьована статистична форма 7-гр. Відзвітувались за 2022 рік 52 підприємства-водокористувачі, що значно менше, у порівнянні з попередніми роками.

Загальний водовідбір складає 6,8 млн.м³/рік, в тому числі із затвердженими запасами 5,5 млн.м³/рік. По Чернівецькій області видобуток з затверджених запасів підземних вод у 2022 році по 15 ділянках становив 41,68 тис.м³/добу.

Якість підземних вод питного та технічного призначення відповідає нормативним документам. Згідно звітної форми 7-гр у 2021 році ділянок та осередків забруднення підземних вод не виявлено.

Екзогенні геологічні процеси

Інженерно-геологічні та гідрогеологічні роботи на території області виконуються спеціалістами ДП ПрАТ «НАК «Надра України» «Західукргеологія». Згідно здійсненого моніторингу поширення та розвитку інженерно-геологічних процесів та явищ (ЕГП) в межах території Чернівецької області з метою геологічного забезпечення протизсувних заходів інформація наступна:

Таблиця 59. Поширення екзогенних геологічних процесів

№ з/п	Вид (ЕГП)	Площа поширення, км ²	Кількість проявів, од.	% ураженості регіону
1	2	3	4	5
1	Зсуви	763	1493	9
2	Селі	258	73	3
3	Карст	239	318	3
4	Яружна ерозія	-	78	
5	Бокова ерозія	-	341	

Контроль за сейсмічними подіями здійснювався ННГФ обсерваторією Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. На малюнку нижче представлена діаграма з даними щомісячної сейсмічної активності в м.Чернівці у 2022 році.

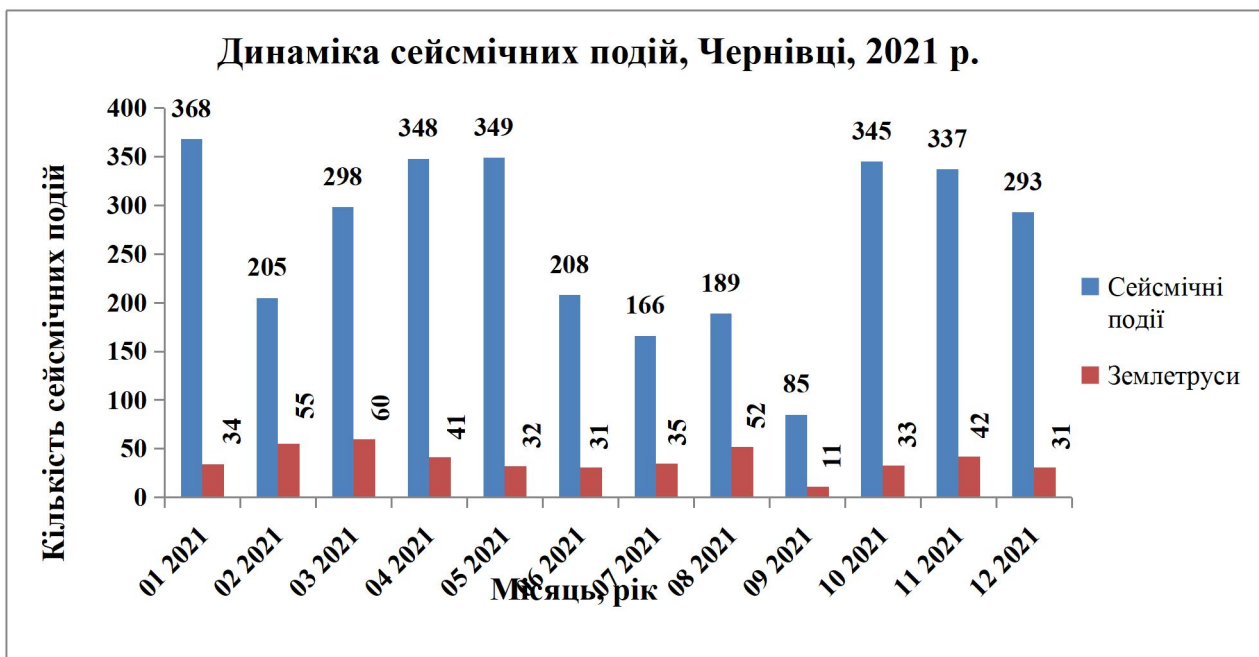

Рис.10. Динаміка сейсмічних подій

На графіку представлена динаміка сейсмічних подій взагалі та таких, які були ідентифіковані як землетруси у 2021 році.

Найбільш небезпечний для області епіцентральної район – гори Вранча, південно-східні Карпати. Всього за 2022 рік було зафіксовано 3061 сейсмічну подію, з яких 196 ідентифіковані як землетруси.

Інтенсивність сейсмічних подій та землетрусів не перевищувала 1 бал за 12-бальною шкалою MSK-64.

Дозвільна діяльність у сфері використання надр

На території області 72 об'єкти господарювання отримали спеціальні дозволи на користування надрами (в тому числі і протягом звітнього року).

Геологічний контроль за вивченням та використанням надр

Геологічний контроль за вивченням та використанням надр здійснює Державна служба геології та надр України.

Найбільш поширеними порушеннями були:

- відсутність робочого проекту розробки родовища корисних копалин або його корегування, відсутність погодження робочого проекту відповідно до вимог законодавства;

- порушення термінів проведення робіт, визначених Програмою робіт, зокрема будівництво пошукових свердловин у відповідності з проектом пошуково-розвідувального буріння з метою розкриття продуктивних горизонтів вуглеводнів, геолого-геофізичного супроводження робіт, проведення крос дипольного акустичного каротажу, який використовується для динамічної інверсії при прогнозі фільтраційно-ємнісних властивостей порід-колекторів;

- не виконання вимог проектних документів;

- порушення особливих умов спеціального дозволу;

- відсутність дозвільних документів, які надають право власнику спеціального дозволу право на користування надрами відповідно до Кодексу України про надра та Земельного кодексу України;

- недопущення до проведення перевірки;

- не виконання рекомендацій визначених протоколами ДКЗ України.

Державна політика та заходи щодо геологічного вивчення та раціонального використання надр

Впродовж звітнього періоду проведено 1 перевірку у сфері охорони надр. В рамках кримінального провадження державний інспектор з охорони навколишнього природного середовища був залучений для огляду місця події в якості спеціаліста. В ході залучення було складено 1 протокол за ст.47 КУпАП на суму 1700 грн., який сплачено.

Відходи

Структура утворення та накопичення відходів

Одними з найгостріших екологічних проблем у Чернівецькій області залишаються питання, що пов'язані з відходами (їх утворення, накопичення, утилізація, видалення, вивіз на місця неорганізованого складування та ін.). У Чернівецькій області щорічно утворюється в середньому 935,7 тис.м³ твердих побутових відходів, які видаляються на санкціоновані звалища і полігони.

На території області нараховується сміттєзвалищ/полігонів твердих побутових відходів в кількості 176/1.

Проводиться відповідна робота зі створення ринкових умов та розвитку конкурентного середовища. Так, у області послуги у сфері з вивезення твердих побутових відходів надають 25 підприємств, із яких 21 – комунальне, 4 – приватної форми власності.

Протягом 2022 р. в області утворилось 155,775 тис. т відходів I–IV класів небезпеки, що становить 91% до 2021 р.

На підприємствах області в наявності 50 установок для спалювання відходів та у 3 підприємствах – 4 установки для утилізації та перероблення відходів загальною потужністю відповідно 28,7 тис.т/рік та 2,3 тис.т/рік.

Таблиця 60. Утворення та поводження з відходами I-IV класів небезпеки за категоріями матеріалів у 2020 році (т)

	Утворено	Утилізовано	Спалено	У т. ч. з метою		Видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти
				отримання енергії	теплого перероблення	
Усього	208757	82615,7	10148	10148	–	191242,4
Використані розчинники	6,1	–	–	–	–	81,0
Відходи кислот, лугів чи солей	0,1	–	–	–	–	–
Відпрацьовані оливи	32,5	8,3	–	–	–	–
Хімічні відходи	1,7	–	–	–	–	–
Осад промислових стоків	156,8	–	–	–	–	–
Шлами та рідкі відходи очисних споруд	–	–	–	–	–	–
Відходи від медичної допомоги та біологічні	18,0	–	–	–	–	–
Відходи чорних металів	980,8	0,6	–	–	–	–
Відходи кольорових металів	25,0	0,0	–	–	–	–
Змішані відходи чорних та кольорових металів	0,1	–	–	–	–	–
Скляні відходи	37,7	–	–	–	–	–
Паперові та картонні відходи	774,5	–	0,4	0,4	–	–
Гумові відходи	60,8	0,1	1,1	1,1	–	–
Пластикові відходи	95,2	–	–	–	–	–

Деревні відходи	21199,7	–	10147,6	10147,6	–	–
Текстильні відходи	129,1	–	–	–	–	–
Відходи, що містять поліхлордифеніли	–	–	–	–	–	–
Непридатне обладнання	7,4	–	–	–	–	–
Непридатні транспортні засоби	33,9	–	–	–	–	–
Відходи акумуляторів та батарей	10,2	0,1	–	–	–	–
Відходи тваринного походження та змішані харчові відходи	1920,7	164,0	–	–	–	7,2
Відходи рослинного походження	4543,2	–	–	–	–	–
Тваринні екскременти, сеча та гній	47325,6	81663,6	–	–	–	–
Побутові та подібні відходи	130065,5	23,0	–	–	–	191235,2
Змішані та недиференційовані матеріали	75,2	53,0	–	–	–	–
Залишки сортування	19,8	–	–	–	–	–
Звичайний осад	347,0	200,9	–	–	–	–
Мінеральні відходи будівництва та знесення об'єктів, у т. ч. і змішані будівельні відходи	392,7	312,8	–	–	–	–
Інші мінеральні відходи	15,0	15,0	–	–	–	–
Відходи згоряння	483,2	174,3	–	–	–	–
Грунтові відходи	0,1	–	–	–	–	–

*Дані за 2022 рік відсутні (ГУ статистики у Чернівецькій області)

Таблиця 61. Утворення та поводження з відходами I-III класів небезпеки за категоріями матеріалів у 2020 році (т)

	Утворено	Утилізовано	Спалено	У т.ч. з метою		Видалено у спеціально відведені
				отримання	тепловог	

				енергії	о пере робл ення	місця об'єкти	чи
Усього	72,4	8,7	–	–	–	–	
Використані розчинники	0,1	–	–	–	–	–	
Відходи кислот, лугів чи солей	0,1	–	–	–	–	–	
Відпрацьовані оливи	32,2	8,0	–	–	–	–	
Хімічні відходи	1,1	–	–	–	–	–	
Осад промислових стоків	–	–	–	–	–	–	
Шлами та рідкі відходи очисних споруд	–	–	–	–	–	–	
Відходи від медичної допомоги та біологічні	18,0	–	–	–	–	–	
Відходи чорних металів	–	–	–	–	–	–	
Відходи кольорових металів	–	–	–	–	–	–	
Змішані відходи чорних та кольорових металів	0,1	–	–	–	–	–	
Скляні відходи	–	–	–	–	–	–	
Паперові та картонні відходи	0,3	–	–	–	–	–	
Гумові відходи	0,5	–	–	–	–	–	
Пластикові відходи	–	–	–	–	–	–	
Деревні відходи	–	–	–	–	–	–	
Текстильні відходи	0,1	–	–	–	–	–	
Відходи, що містять поліхлордифеніли	–	–	–	–	–	–	
Непридатне обладнання	7,3	–	–	–	–	–	
Непридатні транспортні засоби	–	–	–	–	–	–	
Відходи акумуляторів та батарей	10,2	0,1	–	–	–	–	
Відходи тваринного походження та змішані харчові відходи	–	–	–	–	–	–	
Відходи рослинного походження	–	–	–	–	–	–	
Тваринні екскременти, сеча та гній	–	–	–	–	–	–	
Побутові та подібні відходи	–	–	–	–	–	–	
Змішані та недиференційовані матеріали	1,5	–	–	–	–	–	
Залишки сортування	0,2	–	–	–	–	–	
Звичайний осад	–	–	–	–	–	–	
Мінеральні відходи будівництва та знесення об'єктів, у т. ч. змішані будівельні	0,6	0,6	–	–	–	–	

відходи						
Інші мінеральні відходи	0,0	–	–	–	–	–
Відходи згоряння	–	0,0	–	–	–	–
Ґрунтові відходи	0,1	–	–	–	–	–

*Дані за 2022 рік відсутні (ГУ статистики у Чернівецькій області)

Таблиця 62. Підприємства – основні накопичувачі промислових відходів

№ з/п	Назва підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Наявність відходів на початок року, т	Утворилося відходів протягом року,	Наявність відходів на кінець року, т
1.	ТДВ завод "Кварц"(ІК 14314676) м.Чернівці	7710.3.1.26 – Лампи люмінесцентні та відходи, які містять ртуть, інші зіпсовані або відпрацьовані	I	–	0,600	–
2.	ТДВ завод "Кварц"(ІК 14314676) м.Чернівці	2320.1.1.03 –Речовини хімічні, забруднені або неідентифіковані, їх залишки, які не можуть бути використані за призначенням	II	–	1,719	–
3.	ТДВ "Денисівка"(ІК 5482417) м.Чернівці	6000.2.8.10 - Масла та мастила моторні трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані	III	-	7,496	–
4.	ДП "М'ясо Буковини ВАР"Новоселицький птахокомбінат" (ІК 30175983)	7730.3.1.01 – Папір та картон пакувальні зіпсовані, відпрацьовані чи забруднені	III	–	3,000	–
5.	ТОВ"УПГ-інвест"(ІК 33418719)	0124.2.6.03-Послід пташиний	IV	–	17938,160	–
6.	ТОВ "Сокирянський машинобудівний завод"(ІК 211530)	2910.1.0.05- Мастила (суміші спиртобензинові, мастила мінеральні та машинні, суміші емульсій та мильні, жири та мастила тваринного та рослинного походження) зіпсовані, забруднені або неідентифіковані, їх залишки, які не можуть бути використані за призначенням	III	0,700	0,180	0,880
7.	ПАТ "Чернівецький радіотехнічний завод" (ІК 14314682)	2820.2.9.01 – Розчин хромовмісні, що немістять органічних сполук та фторіонів відпрацьовані у гальванічних процесах	I	3,700	-	-
		7710.3.1.26 – Лампи люмінесцентні та відходи, які містять ртуть, інші зіпсовані або відпрацьовані	I	0,030	-	0,030
8.	КНП " Міська лікарня №4 (ІК 2005778)	8510.2.9.06 - Відходи інші, збирання та знищення яких обумовлено спеціальними вимогами для запобігання виникненню	III	–	5,000	-

		інфекції				
9.	ДП "Чернівецький облавтодор" Т ДА Автомобільні дороги України (ІК 31963989)	6000.2.9.08 – Батиреї та акумулятори інфіковані або відпрацьовані	II	0,200	2,123	0,214
10.	МКП "Чернівціспецкомунтранс" (ІК 31887442)	7720.3.1.01 - Відходи комунальні (міські) змішані, у тому числі сміття з урн	IV	–	179072,957	-
11.	Військова частина 2195 (ІК 14321682)	6000.2.9.08 – Батиреї та акумулятори інфіковані або відпрацьовані	II	0,425	1,482	1,299
12.	ТОВ "Граніт"(ІК 14260331)	6000.2.8.08- Мастила та мастила моторних трансмісійні хлоровані інфіковані або відпрацьовані	III	1,350	0,788	2,138
13.	ДКП управління "Тепловодоканал"(ІК 14271932)	0121.2.6.03 –Шлам від очищення вод стічних комунальних міських	IV	546,000	148,000	694,000

Примітка. Вказуються підприємства, які накопичують значні обсяги промислових відходів

Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

Управління екології та природних ресурсів у Чернівецькій області у сфері поведінки з відходами керується насамперед «Національною стратегією управління відходами в Україні до 2030 року», затвердженою Кабінетом міністрів у листопаді 2017-го.

На сьогодні незадовільним є вирішення територіальними органами самоврядування області питань збирання, транспортування, утилізації і знешкодження побутових відходів, знешкодження і захоронення трупів тварин, визначення території для складування, зберігання та розміщення відходів.

Особливе занепокоєння викликає те, що в області через низьку культуру окремої частини населення часто створюють несанкціоновані звалища побутових відходів (смітники), а худобомогильники функціонують лише в кожному третьому населеному пункті. Це може призвести до виникнення надзвичайних епідемічних ситуацій. Органам місцевого самоврядування, особливо у районах області, необхідно вжити термінових практичних заходів щодо вирішення проблем, як цього вимагає чинне законодавство, а контролюючим природоохоронним і санітарним службам посилити вимоги до суб'єктів господарювання за дотриманням природоохоронного законодавства у сфері поведінки з відходами, вживати до порушників дієвих заходів впливу.

Із 1 січня 2018 року в Україні запрацювали зміни до Закону "Про відходи", які передбачають сортування сміття та заборону на захоронення неперероблених побутових відходів.

Згідно з документом, великогабаритні, ремонтні та небезпечні відходи у складі побутових належить збирати окремо від інших видів, а небезпечні відходи повинні відділяти на етапі збирання чи сортування. Далі їх потрібно передавати спеціалізованим підприємствам, які мають ліцензії на здійснення операцій у сфері поведінки з небезпечними відходами. А термічна обробка (спалювання) побутових відходів дозволена лише на спеціально призначених для цього підприємствах чи об'єктах.

У 2022 р. було утилізовано 9007,8 т відходів I – IV класів небезпеки.

Відносно низький відсоток утилізованих та перероблених відходів призводить до надмірного розміщення їх у навколишньому природному середовищі, що в комплексі з не облаштованістю загальноосільських сміттєзвалищ відповідно до вимог санітарно-екологічної безпеки приводить до засмічення та забруднення землі і водних ресурсів.

Виходячи із ситуації, що склалася в зазначеній сфері, одним із пріоритетних напрямів природоохоронної роботи є налагодження діяльності щодо лімітування утворення, розміщення та знешкодження відходів. Окремий розділ з цієї діяльності включено до Комплексної програми з охорони навколишнього природного середовища "Екологія" у Чернівецькій області на 2022-2026 роки.

Таблиця 63. Стан обліку та паспортизації місць видалення відходів (МВВ) (на 01.01.2023 року)

№ з/п	Назва адміністративно-територіальної одиниці (область, район)	Кількість непаспортизованих МВВ, од.	Кількість паспортизованих МВВ, од.	Паспортизовано МВВ за звітний період, од.
1	2	3	4	5
1	Чернівецький		104	
2	Вижницький		34	
3	Дністровський		38	
	Усього		176	

В 2022 році Управлінням екології та природних ресурсів Чернівецької ОДА у сфері поведінки з відходами проведена наступна робота:

- Зареєстровано декларації про утворення відходів – 140;
- Розглянуто та затверджено реєстрові картки об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів – 8;
- Розглянуто та затверджено технічні паспорти утворення відходів – 19;

Таблиця 64. Інформація про площі сміттєзвалищ (полігонів), станом на 01.01.2022

№ з	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Площі під твердими побутовими відходами, га
1	2	3

1	Чернівецький район	226,9
2	Вижницький район	18,83
3	Дністровський район	70,9
	Усього	316,63

Таблиця 65. Суб'єкти підприємницької діяльності, що здійснюють діяльність у сфері поводження з небезпечними відходами на території регіону

№ з/п	Назва	Місцезнаходження	Контактні дані (веб-адреса, телефон, ел.пошта)	Спеціалізація (операції та види небезпечних відходів)
1	2	3	4	5
1.	МППП “Еколог Буковини”	58009, м. Чернівці, вул. Винниченка, 46)	(03722) 7-57-72 0504341620	Збирання та зберігання небезпечних відходів. 1. Відходи, що містять як складові або забруднювачі ртуть, сполуки ртуті (у т.ч. відпрацьовані люмінесцентні лампи та прилади, що містять ртуть).
2.	ТОВ “Вторпром”	58000, м. Чернівці, вул. Прутська, 6 (склад для тимчасового зберігання відходів – м. Чернівці, вул. Заводська, 11г)	(03722) 52-48-68 0951405292	Збирання та зберігання небезпечних відходів. 1. Відпрацьовані батареї свинцевих акумуляторів, цілі, чи розламані.
3.	ТОВ “Укрресурс и-2011”	03127, м. Київ, вул. Героїв оборони, буд. 9/10, група приміщень №31 (склад для тимчасового зберігання відходів: 59343 Чернівецька обл., Кіцманський р-н, с. Мамаївці, вул. Симоненка, 24)	(044) 235-59-38 (0372) 50-10-52 38(067)-322-66- 80	1. Відходи, що містять, як складові або забруднювачі ртуть, сполуки ртуті (у т.ч. відпрацьовані люмінесцентні лампи та прилади, що містять ртуть). 2. Гальванічний шлам та відходи поверхневої обробки металів і пластмас. 3. Гальванічний шлам 4. Відпрацьовані батареї свинцевих акумуляторів, цілі чи розламані. 5. Несортовані відпрацьовані батареї. 6. Відходи і брукт електричних та електронних вузлів, що містять компоненти, такі, як акумуляторні батареї або інші батареї. 7. Летюча зола від енергоустановок, що працюють на вугіллі. 8. Відпрацьовані нафтопродукти, не придатні для використання за призначенням (у тому числі відпрацьовані моторні, індустриальні масла та їх суміші). Відходи, забруднені нафтопродуктами – промаслені пісок, папір, тирса, ґрунт, ганчір'я, відпрацьовані фільтри). 9. Відходи, речовини або вироби, які містять, складаються

				<p>або забруднені ПХБ, поліхлорованими терфенілами (ПХТ), поліхлорованими нафталанами (ПНХ).</p> <p>10. Шлам бензину, що містить свинець.</p> <p>11. Клінічні та подібні їм відходи, а саме – відходи, що виникають у результаті медичного догляду, ветеринарної чи подібної практики, і відходи, що утворюються у лікарнях або інших закладах під час досліджень, догляду за пацієнтами або при виконанні дослідницьких робіт.</p> <p>12. Відходи виробництва, одержання і застосування біоцидів та фітофармацевтичних препаратів, включно з відходами пестицидів та гербіцидів, які не відповідають стандартам, мають прострочений термін придатності чи не придатні до використання за призначенням.</p> <p>13. Відходи сумішей масло/вода, вуглеводні/вода, емульсії.</p> <p>14. Відходи виробництва, одержання і застосування чорнила, барвників, пігментів, фарб, лаків, оліфи.</p> <p>15. Відходи розчинів кислот чи основ.</p> <p>16. Відходи упаковок та контейнерів (у т.ч. тара з-під пестицидів та агрохімікатів).</p> <p>17. Відходи, які складаються або містять хімічні речовини, що не відповідають специфікації або мають прострочений термін придатності. (збирання, зберігання)</p>
4.	ТОВ «МАКС КЛІН СІТІ»	<p>Юридична адреса: 58000, м. Чернівці, вул. Шолом-Алейхема, буд.17; фактична адреса: м.Чернівці, вул.Авангардна,11</p>	<p>Веб-адреса: https://mcc.cv.ua; +3809588886598, +3806888886598 mcc.cv.ua@gmail.com maxclincity@ukr.net</p>	<p>Утрішні перевезення небезпечних вантажів та небезпечних відходів вантажними автомобілями.</p>

Таблиця 66. Суб'єкти підприємницької діяльності, що здійснюють збирання, заготівлю відходів як вторинної сировини

№ з/п	Назва	Місце знаходження	Контактні дані (веб-адреса, телефон, електронна пошта)	Спеціалізація (види вторинної сировини)
1	2	3	4	5
1.	ТОВ "Віза-Вторма"	58008 м. Чернівці, Севастопольська, 50-б	т. 52-48-68	Збирання, заготівля макулатури, склобій, відходів полімерних, відходів гумома матеріалів текстильних, використані металеві тари.
2.	ТОВ "Чернівцівторсировина"	58000 м. Чернівці, Севастопольська, 4	т. 52-57-18 т. 2526513	Збирання, заготівля макулатури, склобій, відходів полімерних, відходів гумома матеріалів текстильних, використані металеві тари.
3.	Фірма Альфа тер Чернівці з 100% іноземним капіталом	58023 м. Чернівці, вул. Лесина, 4	т. 547 altvater_chernivci@veolia-es.com.ua	Збирання, заготівля макулатури, склобій, відходів полімерних, відходів гумома матеріалів текстильних, використані металеві тари.
4.	ТОВ "Вторма-Чернівці"	58000 м. Чернівці вул. Коломийська, 9-а	т. 55-84-09	Збирання, заготівля макулатури, склобій, відходів полімерних, відходів гумома матеріалів текстильних вторинних.
5.	МКП "Чернівціспец-комунтранс"	58000 м, Чернівці, вул. Жасмінна, 1	(0372) 53-04-7	Збирання, заготівля макулатури, склобій, відходів полімерних, відходів гумома матеріалів текстильних вторинних.
6.	ФОП Кантемір В. В.	58000 м. Чернівці вул. Узбецька, кв. 34		Збирання, заготівля макулатури, склобій, відходів полімерних, відходів гумома матеріалів текстильних вторинних.
7.	ФОП Качинська Н.М.	58000 м. Чернівці вул. Комарова, 25, кв. 65		Збирання, заготівля макулатури, склобій, відходів полімерних, відходів гумома матеріалів текстильних вторинних.
8.	ПП "Західекогруп"	58000 м. Чернівці вул. Мусоргської, 1	58-43-48	Збирання, заготівля макулатури, склобій, відходів полімерних, відходів гумома матеріалів текстильних, використані металеві тари.

9.	КП Сторожинецької міської ради "Карп 2010"	59000 Чернівецька обл. м.Сторожинець, вул. Хмельницького, 18	037352-12-44, 037352-28-39, 037352-24-46	Збирання, заготівля макулатури, склоб відходів полімерних, відходів гумо матеріалів текстильних вторинних.
10.	Хотинська районна спілка споживчих тов	59000 Чернівецька обл., м.. Хо вул. Свято-Покровська, 40-а		Збирання, заготівля макулатури, склоб відходів полімерних, відходів гумо матеріалів текстильних вторинних.
11.	Чернівецьке учбово-виробниче підприємс №2 "Реабілітант" Чернівецького учб виробничого об'єднання українсь товариства сліпих	58000 м. Чернівці, пров. Ентузіасті	(0372) 273663	Збирання, заготівля макулатури, склоб відходів полімерних.
12.	ПП «Дасор»	м. Чернівці, вул. Ярослава Мудрог (територія Хімзаводу)	0503775977	Збирання, заготівля брухту кольоро чорних металів, утилізація авто
13.	Пункт приймання металобрухту від «Вторчермет» (м. Чернівці, вул. Ге Майдану, буд. 20)	м. Заставна, вул. Бажанського, 11	0501917001	Приймання металобрухту чорних кольорових металів
14.	ПП Бойчук Мирослав Васильович	м. Заставна, вул. Транспортна, 3	0977769973	Приймання макулатури з метою виробни туалетного паперу
15.	ПП Колеснік Василь Миколайович	м. Заставна, вул. Бажанського, 43	0508000329	Приймання пластику та скла
16.	ТОВ «Укрполімет» м. Суми, прос Курський, 105, офіс 2	Кіцманський р-н, смт. Лужани, Прутська, 1 вул. Заводська, 32	0503416804	Приймання брухту кольорових металів Приймання брухту чорних металів
17.	ТОВ «Укро-Євро-СБ» Хмельницька обл Камянець-Подільський, Голосківське шосе	м. Кіцмань, вул. Механізаторів, 18	(03949)27171	Приймання брухту чорних металів
18.	ПП Беженар Микола Васильович	Смт, Кельменці, вул. О. Паламаря		Приймання макулатури

Транскордонне перевезення небезпечних відходів

Контроль за транскордонним перевезенням вантажів у тому числі небезпечних відходів здійснювався працівниками Державної екологічної інспекції Карпатського округу.

Одним із пріоритетних завдань Державної екологічної інспекції є забезпечення контролю за додержанням норм і вимог чинного природоохоронного законодавства під час переміщення через митний кордон України транспортних засобів та вантажів, а також попередження незаконного ввезення, вивезення або транзиту територією України вантажів, що містять промислову сировину, відходи виробництва, хімічні сполуки, токсичні хімічні, радіоактивні та інші небезпечні для навколишнього природного середовища і здоров'я людей речовини, пестициди та агрохімікати.

Робота Державної екологічної інспекції Карпатського округу і надалі буде спрямована на реалізацію державної екологічної політики, здійснення контролю за додержанням вимог природоохоронного законодавства та на забезпечення екологічної безпеки території області.

Державна політика та заходи у сфері поводження з відходами

З метою впорядкування поводження з відходами в області двічі на рік проводяться місячники по благоустрою населених пунктів та їх санітарної очистки, прийнято ряд розпоряджень щодо упорядкування діючих звалищ побутових відходів та ліквідації несанкціонованих звалищ відходів. Працівниками ДЕІ Карпатського округу здійснено перевірки населених пунктів області на предмет дотримання природоохоронного законодавства органами місцевого самоврядування і місцевої влади при поводженні з відходами.

Протягом січня-грудня 2022 року у сфері поводження з відходами здійснено 51 захід, в тому числі: 23 заходи – у сфері поводження з промисловими відходами, 27 – у сфері поводження з побутовими відходами та 1 у сфері поводження з пестицидами та агрохімікатами. За виявлені порушення вимог природоохоронного законодавства до адміністративної відповідальності притягнуто 71 особу на суму 24,650 тис.грн., а сплачено- 24,395 тис.грн.

Робота Державної екологічної інспекції Карпатського округу і надалі буде спрямована на реалізацію державної екологічної політики, здійснення контролю за додержанням вимог природоохоронного законодавства та на забезпечення екологічної безпеки території області.

З метою створення умов для ефективного використання побутових відходів як енергоресурсу та впровадження роздільного збирання твердих побутових відходів, комплексної переробки і утилізації ресурсоцінних компонентів майже у всіх громадах області забезпечено роздільне збирання побутових відходів.

Таблиця 67. Впровадження роздільного збирання ресурсоцінних компонентів твердих побутових відходів (ТПВ)

№ з/п	Найменування населеного пункту	Загальна кількість мешканців населеному пункті, тис. осіб	Населення, яке охоплено роздільним збиранням побутових відходів		Рік запровадження роздільного збирання ТПВ	Загальний об'єм ТПВ, утворюється населеному пункті, тис. м ³ на рік	Об'єм ресурсоцінних компонентів побутових відходів, збираються роздільним методом, тис. м ³ на рік	Кількість контейнерів для роздільного збирання видами окремих компонентів	Перелік компонентів ТПВ, збираються окремо, та обсяги
			тис. осіб	%					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Чернівецький район	654,9	287,3	43,9	2011	838,7	0,43	584	макулатура, поліетилен, скло, метал, ПЕТ-пляшка
2.	Вижницький район	90,7	3,9	4,3	2016	19,7	облік не ведеться	72	ПЕТ-пляшка, макулатура, скло,
3.	Дністровський район	156,1	15,8	10	2015	77,2	облік не ведеться	88	ПЕТ-пляшка, макулатура

Екологічна безпека

Екологічна безпека як складова національної безпеки

Природоохоронна робота в області спрямовується насамперед на забезпечення екологічної безпеки для життєдіяльності населення, яка здійснюється з врахуванням конкретної екологічної обстановки, техногенного навантаження на природні ресурси.

Найбільшими техногенними забруднювачами навколишнього природного середовища в області є підприємства житлово-комунального господарства та переробної промисловості, зокрема харчової. Основна причина — відсутність на ряді цих підприємств необхідних очисних споруд, незадовільний стан експлуатації наявних очисних споруд, їх перевантаження та повний вихід окремих з них з ладу. У зв'язку з відсутністю фінансування, будівництво нових, реконструкція та розширення існуючих здійснюється повільно.

Через неефективно працюючі очисні споруди в містах та селах області стічні води попадають в транскордонні річки Черемош, Сірет і Дністер.

Серед наявних небезпечних відходів значну частку займають:

Відпрацьовані оливи – 32,2 т, відходи акумуляторів і батарей – 10,2 т, відходи від медичної допомоги та біологічні – 18 т, непридатне обладнання – 7,3 т.

На погіршення стану екологічної обстановки в області в значній мірі впливають зростання контрастності гідрометеорологічних умов. Сильні похолодання і значні снігопади та хуртовини в зимовий період, налипання мокрого снігу, ожеледь, дощові паводки на річках Прут, Черемош і Дністер у весняну і осінню пори року, висока температура та можливість лісових пожеж протягом літа породжують напружену ситуацію і негативні екологічні явища.

Об'єкти підвищеної небезпеки

Таблиця 68. Перелік екологічно небезпечних об'єктів

№ з	Назва екологічно небезпечн об'єкту	Вид економіч діяльності	Відомча належні (форма власності)	Примітка
1	2	3	4	5
1	Дністровське водосховище	Вироблення електроенергії, водозабезпечення, риборозведення	Держводагенство Укра та Міністерс енергетики та вугіль промисловості України	
2	КП "Чернівціводоканал"	Очищення стічних в	Чернівецька міська Рад	
3	Полігон твердих побуто відходів м. Чернівці	Розміщення твер, побутових відходів	Чернівецька міська Рад	
4	Газопровід Угерсько-Іва Франківськ-Чернівці	Транспортування природного газу	Державне підприємс "Укртрансгаз"	

Основну частину екологічно небезпечних об'єктів області становлять підприємства енергетики та житлово-комунального господарства. На території області налічується 453 потенційно-небезпечні об'єкти. (у 2020 році – 188).

Для мінімізації негативного впливу екологічно-небезпечних об'єктів на довкілля та здоров'я населення, посилюється державний екологічний контроль за діяльністю цих об'єктів. Двічі на рік, а при необхідності і частіше, здійснюються перевірки дотримання на цих об'єктах вимог природоохоронного законодавства з відповідним впровадженням конкретних практичних заходів для попередженню забруднення.

Однак одними адмінзаходами становище в екологічній сфері корінним чином не поліпшити. Для цього потрібні відповідні інвестиції.

Радіаційна безпека

Стан радіоактивного забруднення території адміністративно-територіальної одиниці

В екологічному стані об'єктів, розміщених на території області, особливих змін в 2022 році не відбулося. Морально і фізично зношене обладнання, недостатня кількість коштів на здійснення природоохоронних заходів продовжують визначати ситуацію на цих об'єктах. Випадків радіаційної небезпеки та порушень правил поведження з небезпечними речовинами на об'єктах в 2022 р. не виявлено.

У 2022 році Чернівецьким обласним центром контролю та профілактики хвороб МОЗ України дослідження ґрунтів на вміст радіонуклідів цезію – 137 та стронцію – 90 не проводилися.

За даними Центральної геофізичної обсерваторії Держкомгідромету України середньорічні концентрації радіонуклідів у приземній смугі повітря становлять 2,3 Бк/м² при середньому гамма-фоні 14 мкР/год.

У відібраних пробах води з річок Дністер, Прут, Сірет вміст радіонуклідів цезію 137 за останні роки істотно не змінився.

Узагальнюючи стан радіаційної безпеки в Чернівецькій області, можна зробити наступний висновок: протягом 2022 року загальний радіаційний стан області не погіршився, про що свідчать висновки обстежень відповідно до програми регіонального радіомоніторингу. Радіаційний стан на території адміністративних районів області наведений нижче у таблиці.

Таблиця 69. Забруднення території техногенними та техногенно-підсиленими джерелами природного походження

№ з/п	Назва адміністративно-територіальної одиниці (область, район)	Кількість населення, тис. осіб	Радіаційний фон на території, мкЗв/год	Питома активність забруднюючих радіонуклідів, Бк/кг				
				цезій-137 (техногенний)	стронцій-90 (техногенний)	радій (природний)	торій (природний)	калій (природний)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Чернівецький	648,7	0,011-					
2	Вижницький	89,6	0,010-					
3	Дністровський	152,2	0,009-					

Питома активність забруднюючих радіонуклідів Cs¹³⁷ та Sr⁹⁰ не перевищувала встановлених допустимих значень.

Таблиця 70. Використання джерел іонізуючого випромінювання (ДІВ)

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Кількість ДІВ (шт.)
1	2	3	4
1	Комунальна установа "Чернівецький обласний клінічний онкологічний диспансер"	м. Чернівці, вул. Героїв Майдану, 242	2
2	Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича	58012, м. Чернівці, вул. Коцюбинського, 2	3
3	ТОВ "Машзавод"	58023, м. Чернівці, вул. Прутська, 16	2
4	Чернівецька митниця	58000, м. Чернівці, вул. Руська, 248 М	2

Всі обладнання використовуються за призначенням та у відповідності з вимогами радіаційної безпеки.

Поводження з радіоактивними відходами

На території Чернівецької області радіаційно-небезпечних об'єктів (атомні електростанції, підприємства з виготовлення і переробки ядерного палива, підприємства поховання радіоактивних відходів, науково-дослідні організації, які працюють з ядерними реакторами, ядерні енергетичні установки на об'єктах транспорту та ін.) немає.

Стан радіаційної безпеки у зоні відчуження і зоні безумовного (обов'язкового) відселення

Державна політика та заходи з забезпечення екологічної безпеки

З метою забезпечення екологічної безпеки при поводженні з небезпечними хімічними речовинами проводилось лімітування господарської діяльності підприємств, пов'язаної з використанням небезпечних хімічних речовин. Регулярно здійснювались перевірки з питань дотримання встановлених правил поводження з ними, видавались приписи щодо усунення

виявлених недоліків. Аварій під час поводження з небезпечними хімічними речовинами та відходами протягом 2022 року не було.

На даний час непридатні до використання пестициди та агрохімікати на території області відсутні.

Промисловість та її вплив на навколишнє природне середовище

Структура та обсяги промислового виробництва

Таблиця 71. Індекси промислової продукції за основними видами діяльності (відсотків)

	Код за КВЕД-2010	Грудень 2021 до		2021 до 2020	Довідково: 2020 до 2019
		листопада 2021	грудня 2020		
Промисловість	V+C+D	107,3	100,1	96,1	85,9
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	B	62,9	69,7	112,3	97,0
Переробна промисловість з неї	C	111,0	102,4	95,3	79,9
виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	10-12	88,0	109,8	88,7	90,8
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	13-15	105,2	131,8	98,9	64,3
виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	16-18	90,7	80,8	96,1	77,4
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	19	–	–	–	–
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	20	85,7	128,7	115,3	76,9
виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	21	к	к	к	к
виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	22, 23	106,5	83,4	101,6	101,9
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	24, 25	137,2	45,3	59,1	103,2
машинобудування	26-30	126,4	149,8	103,0	67,0
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	D	104,2	97,8	96,5	105,5

Символ (к) – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

У 2021р. порівняно із 2020р. індекс промислової продукції становив 96,1%, у т.ч. у добувній промисловості та розробленні кар'єрів – 112,3%, переробній – 95,3%, постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 96,5%.

Вплив на навколишнє середовище

Гірничодобувна промисловість

Металургійна промисловість

Хімічна та нафтохімічна промисловість

Харчова промисловість

Загальна кількість суб'єктів підприємницької діяльності, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря у 2021 році 127 од. (у 2020 році - 141 од.). Всього цими підприємствами було викинуто 1,66 тис. т забруднюючих речовин від стаціонарних джерел (у 2020 році 1,8 тис. т).

Таблиця 72. Викиди основних забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю у атмосферне повітря у 2021 році

	Обсяги викидів	2021 % до 2020
Усього, т	1667,6	95,0
у тому числі		
метали та їх сполуки	0,4	86,2
з них		
Свинець	0,0	100,0
Мідь	0,0	100,0
Нікель	0,0	75,0
Хром	0,0	108,3
Цинк	0,0	90,0
Арсен	0,0	112,5
Метан	88,1	109,6
неметанові леткі органічні сполуки	532,1	130,0
оксид вуглецю	338,9	101,1
діоксид та інші сполуки сірки	132,6	67,4
з них		
діоксид сірки	123,8	66,6
сполуки азоту	267,6	96,4
з них		
діоксид азоту	234,2	96,5
оксид азоту	3,4	116,5
Аміак	28,1	91,0
речовини у вигляді твердих суспендованих частинок	304,0	67,8
стійкі органічні забруднювачі	–	–
з них		
поліароматичні вуглеводні (ПАВ)	–	–
Інші	3,9	48,8
Крім того, діоксид вуглецю, млн. т	0,1	98,3

У 2021 році скинуто всього зворотних вод – 38,6 млн. м³ (у 2020 році – 41,46 млн. м³). У 2021 році скинуто у поверхневі водні об'єкти – 38,33 млн. м³ (у 2020 році – 41,14 млн. м³). Забруднених вод скинуто у 2021 році – 1,375 млн. м³ (у 2020 році – 1,697 млн. м³).

*Дані за 2022 рік відсутні (ГУ статистики у Чернівецькій області)

Державна політика та заходи з екологізації промислового виробництва

Економічна криза обумовила спад промислового виробництва, що спричинило за собою скорочення обсягів споживання ресурсів і зменшення викидів шкідливих речовин. Але темпи зниження споживання ресурсів у порівнянні з темпами спаду обсягів виробництва промислової продукції значно менші. Це зв'язано з експлуатацією застарілого устаткування, його зносом, із загальним технологічним руйнуванням виробництва.

Зростаюча інтенсивність експлуатації природних ресурсів і криза в економіці, що супроводжуються підвищенням частки застарілих технологій і устаткування, зниженням рівня модернізації і відновлення основних фондів, збільшують ризик виникнення техногенних катастроф, вимагають розробки оптимальної еколого-економічної стратегії подальшого розвитку господарства, що розширить можливості керування рівнем техногенно-екологічної безпеки.

Не дивлячись на обмеженість у фінансових ресурсах окремими промисловими підприємствами області впроваджуються у виробництво нові технології, наукові розробки.

У 2017 році на території області створено перший індустріальний парк – «Новодністровськ», функціональним призначенням якого є приладобудування, виробництво продукції легкої промисловості, переробка сільськогосподарської продукції. На сьогодні,

тривають заходи щодо розбудови індустріального парку, зокрема заплановано реалізувати проєкт «Будівництво мереж водопостачання, водовідведення та зливових стоків до індустріального парку Новодністровськ». Газова магістраль, електромережі та дороги вже є безпосередньо на території парку. Проєкт будівництва індустріального парку передбачає розміщення сучасних виробництв із широким застосуванням комп'ютерно-інтегрованих технологій, отримання за рахунок втілення енергоощадних технологій додаткової економії не менш ніж 30% поточного рівня витрат. Планується створити понад 800 робочих місць.

На Буковині з'являться [два індустріальні парки](#). Один функціонувати у Хотині, другий - на земельній ділянці у селі Сербичани та Романківці.

На Сокирянщині діятиме індустріальний парк "Енергії Буковини", який визначено на межі двох населених пунктів: Сербичани та Романківці, на земельних ділянках комунальної власності загальною площею трохи більше 15 га. Основними галузями, які будуть представлені на місцевості, визначено деревообробку, переробку та зберігання зернових, зернобобових та фруктово-ягідної сировини, логістичні майданчики, альтернативну енергетику та інноваційну складову. За сприятливих обставин, індустріальний парк почне частково функціонувати з 2026 року, а на повну потужність запрацює в 2029-2030 році.

Індустріальний парк "Хотин Invest", площа 13,7244 га. Спеціалізація — текстильна та деревообробна промисловість. Майданчик має вигідне логістичне розташування: на перетині автомагістралі Н-03 Житомир–Чернівці (частина Європейського автомобільного маршруту Е85) та Т2610, який з'єднує м. Хотин із пунктом перетину кордону з Республікою Молдова у с. Мамалига.

На території Чернівецької області діє 2 міні-ГЕС ЗЕА "Новосвіт" в с.Яблуниця та с.Сарата Путильського району, що виробляє електроенергію з відновлюваних джерел енергії. З метою реалізації проєктів виробництва енергії з відновлювальних джерел Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України розробило Інтерактивну карту на допомогу інвестору у сфері відновлювальної енергетики, що включає в себе земельні ділянки, на яких можливо розмістити об'єкти відновлювальної енергетики, електричні підстанції розподільчих мереж напругою від 27,5 кВ до 150 кВ та їх потужності, а також можливі точки підключення об'єктів відновлювальної енергетики до об'єднаної енергетичної системи України за пропозиціями енергопостачальних компаній. До Інтерактивної карти включено 27 земельних ділянок Чернівецької області на яких можна розмістити об'єкти відновлювальної енергетики та електричні підстанції.

Сільське господарство та його вплив на навколишнє природне середовище

Тенденції розвитку сільського господарства

У сфері агропромислового комплексу основна робота була спрямована на забезпечення виконання завдань щодо розвитку сільськогосподарського виробництва, завершення реформування аграрного сектора, створення ринкової інфраструктури на селі, стабільного забезпечення населення необхідними продуктами харчування.

Підсумовуючи результати роботи агропромислового комплексу області за останні три роки, потрібно відзначити, що в галузі відбулися позитивні зрушення щодо нарощування обсягів виробництва валової продукції сільського господарства та окремих її видів, вдосконалення соціально-економічних відносин, модернізації технологічних процесів.

Індекс сільськогосподарської продукції у 2021р. порівняно з 2020р., за попередніми даними, становив 109,2%, у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – 119,1%, у господарствах населення – 105,6%.

Традиційно на Буковині пріоритетною галуззю сільського господарства є рослинництво. Основними культурами, що вирощуються в області, є зернові та технічні культури.

Індекс продукції рослинництва у 2021р. порівняно з 2020р., за попередніми даними, становив 116,3%, індекс продукції тваринництва – 92,2%.

*Дані за 2022 рік відсутні (ГУ статистики у Чернівецькій області)

Вплив на навколишнє середовище

Таблиця 73. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювальні землі та під багаторічні насадження

*Внесення мінеральних добрив під урожай с/г культур¹ 2021 року

	Площа, оброблена мінеральними добривами		Обсяг унесених мінеральних добрив, т					Обсяг унесених мінеральних добрив (у діючій речовині) у розрахунку на 1 га, кг	
	га	у % до уточненої посівної площі	у фізичній масі	у діючій речовині			уточненої посівної площі	площі, обробленої добривами	
				усього	у тому числі за видами				
				Азот(N)	Фосфор (P)	Калій(K)			
Під урожай звітного року	88242,10	88,4	32003,9	12773,2	8074,2	2752,7	1946,4	128	145
Культури сільськогосподарські	87668,69	89,3	31690,7	12636,7	7984,4	2726,7	1925,6	129	144
Культури зернові та зернобобові	38054,28	92,0	15246,3	6431,2	4600,3	1079,6	751,3	155	169
у тому числі									
Пшениця	18939,82	93,8	8450,7	3194,2	2427,3	452,5	314,4	158	169
Кукурудза	15000,35	92,4	5416,8	2704,8	1788,5	535,1	381,2	167	180
Культури технічні	49073,41	88,8	16321,8	6140,5	3355,7	1630,3	1154,6	111	125
у тому числі									
Соя	22181,19	82,9	3066,7	1319,7	798,3	325,6	195,7	49	59
ріпак і кольза	9720,70	90,9	5022,3	2033,0	1417,5	295,8	319,7	190	209
Соняшник	15912,02	96,3	7325,2	2279,9	858,9	928,2	492,8	138	143
буряк цукровий (фабричний, маточний та на насіння)	к	к	к	к	к	к	к	К	к
Коренеплоди та бульбоплоди, культури овочеві та баштанні продовольчі	49,00	55,4	43,9	23,8	10,2	6,7	6,9	269	486
у тому числі									
коренеплоди та бульби їстівні з високим вмістом крохмалю	42,00	89,4	34,5	19,1	7,8	5,6	5,7	406	454

та іншу									
культури овочеві відкритого ґрунту (включаючи маточні та на насіння)	к	к	к	к	к	к	к	к	к
Культури кормові (включаючи маточні та на насіння)	492,00	34,1	78,7	41,3	18,2	10,2	12,9	29	84
Культури багаторічні	573,41	33,8	313,2	136,5	89,8	25,9	20,8	80	238

*Дані за 2022 рік відсутні (ГУ статистики у Чернівецькій області)

Таблиця 57*Внесення органічних добрив під урожай сільськогосподарських культур¹ 2021 року

	Площа, оброблена органічними добривами		Обсяг внесених органічних добрив, т						Обсяг внесених органічних добрив у розрахунку на 1 га, кг	
	га	у % до уточненої посівної площі	усього	у тому числі за видами					уточненої посівної площі	площі, обробленої добривами
				гній тварин сільсько-господарських	послід птиці свійської	мул і сапропель	торф та його субстрати	інші органічні добрива		
Під урожай звітного року	2809,14	2,8	36090	21034	4486	–	345	10225	361	12847
Культури сільськогосподарські	2474,67	2,5	35658	20934	4486	–	130	10108	363	14409
Культури зернові та зернобобові	1316,02	3,2	28642	19034	929	–	126	8553	692	21764
у тому числі										
Пшениця	393,43	1,9	657	100	261	–	126	170	33	1671
Кукурудза	757,59	4,7	27146	18796	500	–	–	7850	1672	35832
Культури технічні	1140,65	2,1	6989	1873	3557	–	4	1555	126	6127
у тому числі										
Соя	560,22	2,1	4968	1828	1622	–	–	1518	186	8868
ріпак і кольза	к	к	к	–	к	–	–	–	к	к
Соняшник	535,80	3,2	1998	45	1916	–	–	37	121	3729

буряк цукровий (фабричний, маточний та на насіння)	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Коренеплоди та бульбоплоди, культури овочеві та баштанні продовольчі	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
у тому числі										
коренеплоди та бульби їстівні з високим вмістом крохмалю та інуліну	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
культури овочеві відкритого ґрунту (включаючи маточні та на насіння)	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Культури кормові (включаючи маточні та на насіння)	к	к	к	к	–	–	–	–	к	к
Культури багаторічні	334,47	19,7	432	100	–	–	215	117	254	1291

¹ По підприємствах, які мають у власності та/або користуванні 200 гектарів сільськогосподарських угідь і більше та/або більше 5 гектарів посівних площ під

овочами відкритого та/або закритого ґрунту та/або баштанними культурами

Символ (к) – дані не оприлюднюються з метою забезпечення вимог Закону України “Про державну статистику” щодо конфіденційності статистичної інформації.

*Дані за 2022 рік відсутні (ГУ статистики у Чернівецькій області)

*У 2021 році в с/г підприємствах внесено 32003,9 т. мінеральних добрив у фізичній масі, 36090 т. – органічних.

Для покращення родючості ґрунтів та забезпечення їх органічними добривами після збирання ранніх зернових культур висіваються сидеральні культури.

Серйозну потенціальну небезпеку навколишньому середовищу, передусім землям, культурним рослинам, а через них і людям завдає інтенсивна хімізація землеробства, в тому числі широке застосування сільськогосподарськими підприємствами пестицидів.

Шкідники та хвороби загрожують культурним рослинам протягом усього періоду їхнього росту і розвитку. Великих втрат врожаю завдають бур'яни, які краще пристосовуються до виживання у конкуренції за життєвий простір, ніж культурні рослини.

Система захисту сільськогосподарських культур від шкідливих організмів становить досить складний технологічний процес і здійснюється послідовним проведенням комплексу заходів направленим на створення необхідних умов для росту і розвитку рослин. Агротехнічні заходи мають профілактичне значення і є першочерговими, обов'язковими в системі, які проводяться незалежно від прогнозованого ступеня загрози поширення шкідників, хвороб та бур'янів. Не слід забувати про використання стійких проти шкідників і хвороб сортів, а також виконання інших організаційних заходів. При масових розмноженнях шкідників та для попередження ураження рослин хворобами слід застосовувати дозволені хімічні чи біологічні засоби захисту.

Щорічно сільськогосподарськими товаровиробниками області усіх форм власності та господарювання проводиться ряд заходів, спрямованих на недопущення поширення та розвитку шкідливих організмів, збереження і підвищення ефективності природних популяцій корисних організмів. Серед них - ведення сівозмін, використання приваблюючих посівів, стійких сортів, систем обробітку ґрунту, добрив, тощо.

Питання безпеки рослинної продукції, зокрема плодів та овочів, перебуває на постійному контролі спеціалістів управління агропромислового розвитку облдержадміністрації та підвідомчих спеціалізованих установ. В системі державної служби захисту рослин якість продукції на залишкову кількість пестицидів контролює Тернопільська міжобласна контрольна-токсикологічна лабораторія та лабораторія Чернівецької філії ДУ "Держґрунтоохорона" ДУ "Інститут охорони ґрунтів України". Спеціалістами обласної та районних інспекцій захисту рослин постійно відбираються на направляються на дослідження зразки овочів, фруктів, а також робочого розчину пестицидів, яким обробляються плодовоовочеві культури та ґрунту з оброблених площ.

*Дані за 2022 рік відсутні

Використання пестицидівТаблиця 74. Застосування пестицидів під урожай с/г культур¹ 2021 року

	Площа, оброблена пестицидами		Обсяг унесених пестицидів, кг						Обсяг унесених пестицидів у розрахунку на 1 га, кг	
	Га	у % до уточненої посівної площі	усього	у тому числі за видами					уточненої посівної площі	площі, обробленої добривами
				фунгіциди та бактерициди	гербіциди	інсектициди та акарициди	регулятори росту рослин	інші засоби захисту рослин		
Під урожай звітного року	88197,08	88,3	174365	43009	118213	6383	6182	578	1,747	1,977
Культури сільськогосподарські	87436,73	89,1	154624	26856	115612	5650	6018	488	1,576	1,768
Культури зернові та зернобобові	37039,48	89,6	55030	11497	36001	2370	4758	404	1,330	1,486
у тому числі										
пшениця	18438,13	91,3	26097	10072	10367	1271	4041	346	1,292	1,415
кукурудза	14624,24	90,1	23300	64	22237	852	147	–	1,435	1,593
Культури технічні	49784,25	90,1	98175	15359	78206	3267	1259	84	1,777	1,972
у тому числі										
соя	23181,03	86,6	45751	3083	41413	1168	3	84	1,710	1,974
ріпак і кольза	9520,70	89,1	16317	6001	8084	1275	957	–	1,526	1,714
соняшник	15819,02	95,8	32032	4381	26588	763	300	–	1,939	2,025
буряк цукровий (фабричний, маточний та на насіння)	к	к	к	к	к	к	–	–	к	к
Коренеплоди та бульбоплоди, культури овочеві та баштанні продовольчі	к	к	к	–	к	к	–	–	к	к

у тому числі										
коренеплоди та бульби їстівні з високим вмістом крохмалю та інуліну	к	к	К	–	к	к	–	–	к	к
культури овочеві відкритого ґрунту (включаючи маточні та на насіння)	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Культури кормові (включаючи маточні та на насіння)	578,00	40,1	1370	–	1368	2	–	–	0,951	2,370
Культури багаторічні	760,35	44,8	19743	16154	2601	734	164	90	11,628	25,966

¹ По підприємствах, які мають у власності та/або користуванні 200 гектарів сільськогосподарських угідь і більше та/або більше 5 гектарів посівних площ під овочами відкритого та/або закритого ґрунту та/або баштаними культурами

Символ (к) – дані не оприлюднюються з метою забезпечення вимог Закону України “Про державну статистику” щодо конфіденційності статистичної інформації.

*Дані за 2022 рік відсутні (ГУ статистики у Чернівецькій області)

Зрошення та осушення земель

Меліорація земель разом з іншими агротехнічними і науково-обґрунтованими заходами відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні населення продуктами сільськогосподарського виробництва та підвищенні його загального добробуту. Особливо це актуально для Чернівецької області, де на душу населення в середньому припадає лише 0,53га сільгоспугідь, в тому числі 0,38га орної землі. Зокрема, це стосується Буковинського Передкарпаття, що характеризується розвитком горбисто-грядового, структурно-ерозійного рельєфу з активними сучасними екзогенними процесами. Також, використання земель в умовах передгір'я Чернівецької області ускладнюється ще й дрібноконтурністю полів, густою гідрографічною сіткою та перезволоженням ґрунтів.

За підрахунками спеціалістів в області близько 190 тис. га перезвожених земель, або майже третина сільськогосподарських угідь краю. Заболоченість земель в області складає майже 22%. Потребують осушенню 77 тис. га. Припинення будівництва та реконструкції осушувальних систем негативно впливає на продуктивність сільськогосподарських угідь, що особливо помітно в передгірній та гірській зонах. За умовами рельєфу, ґрунтового покриву та клімату ці зони одні з найскладніших в області.

Слід мати на увазі, що разом з дренажними водами, які скидаються в меліоративні системи, при водовідведенні виносяться біогенні речовини, пестициди та інші хімічні сполуки, які надають шкідливий вплив на природні води, конструктивно впливають на якість вод. Після проведення осушення в річковому стоці підвищується частка підземного живлення.

Меліоровані землі являються регулятором вологи. Після меліорації збільшується акумулятивна здатність осушувальних земель. Зниження рівнів ґрунтовних вод приводить до росту зони аерації, яка і є акумулятором вологи. Важливими природоохоронними заходами під час проведення меліоративних робіт є регулювання водно-повітряного режиму ґрунтів на осушувальних землях, водозахисні заходи, охорона підземних та поверхневих вод від забруднення, ґрунтозахисні протиерозійні та лісозахисні заходи, охорона флори та фауни.

Тенденції в тваринництві

Ніяка інша галузь громадського виробництва не пов'язана так з використанням природних ресурсів, як сільське господарство. Адже праця хлібороба і тваринника - це по суті використання природи, навколишнього природного середовища для задоволення потреб людини. Тваринницький комплекс у сучасних умовах продовжує бути забруднювачем земель та інших елементів навколишнього середовища, а саме: відходами та стічними водами тваринницьких комплексів і ферм та птахофабрик.

В області налічується 4 племінних господарства для вирощування високопродуктивних порід молочних корів, 3 - м'ясних корів, 5 - свиней, 6 - овець, 1 - коней та 2 племінних господарства з вирощування риби. Дані племінні підприємства забезпечують потреби області в племінному молодняку.

Основними виробниками тваринницької продукції, як і рослинницької, залишаються господарства населення. На 01.02.2022 року у господарствах населення налічувалось 65,1 тис. голів великої рогатої худоби, що складає 80% до аналогічного періоду 2020 року. На підприємствах області – 5,7 тис. голів ВРХ – відповідно 95%.

Ситуація в тваринницькій галузі залишається складною та напруженою. В області і надалі скорочується поголів'я. Це в свою чергу впливає на зменшення виробництва продукції тваринництва. Тваринництво стає нерентабельним та економічно не вигідним через зростання собівартості виробництва продукції, спричинене здороженням основних засобів виробництва, кормів та енергоносіїв. І це є основною проблемою.

Таблиця 75. *Наявність поголів'я сільськогосподарських тварин та птиці в різних категоріях господарств станом на 01.02.2022 (тис. голів)

	Тис. голів	У % до 2021
Господарства усіх категорій		
Велика рогата худоба	70,8	94,7
у т.ч. корови	46,1	96,3
Свині	105,4	73,4
Вівці та кози	42,0	100,8
Птиця свійська	3073	96,9
Підприємства		
Велика рогата худоба	5,7	102
у т.ч. корови	2,4	109,4
Свині	28,6	46,6
Вівці та кози	3,5	123,5
Птиця свійська	793,7	90,1
Господарства населення		
Велика рогата худоба	65,1	94,1
у т.ч. корови	43,7	95,6
Свині	76,8	93,5
Вівці та кози	38,5	99,1
Птиця свійська	2279,8	99,5

Таблиця 76. Виробництво продукції тваринництва

	Виробництво продукції тваринництва		
	м'ясо (у забійній масі), тис. т	молоко, тис. т	яйця, млн. шт
2019	40,8	259,8	347,9
2020	64,8	248,0	344,1
2021	58	235,8	279,5

*Дані за 2022 рік відсутні (ГУ статистики у Чернівецькій області)

При вирішенні питань розміщення тваринницьких комплексів, вибору систем обробки та використання відходів тваринництва фахівці виходили з того, що провідні компоненти навколишнього середовища - атмосферне повітря, ґрунт, водойми - практично невичерпні з екологічної точки зору. Проте досвід експлуатації перших побудованих тваринницьких комплексів свідчив про інтенсивне забруднення об'єктів навколишнього середовища та несприятливому їх впливі на умови проживання населення. У зв'язку з цим охорона навколишнього середовища від забруднення, профілактика інфекційних, інвазійних та інших захворювань людей та тварин пов'язані з реалізацією заходів щодо створення ефективних систем збору, видалення, зберігання, знезараження і використання гною і гнойових стоків, удосконаленням та ефективною роботою повітряочисних систем, правильним розміщенням тваринницьких комплексів і споруд обробки гною по відношенню до населених пунктів, джерел господарсько-питного водопостачання та іншим об'єктам, тобто з комплексом заходів гігієнічного, технологічного, сільськогосподарського та архітектурно-будівельного профілів.

Розвиток тваринництва на промисловій основі, створення міцної кормової бази, розширення відгінних пасовищ, велика концентрація поголів'я худоби на обмеженій площі, зміна традиційних форм його змісту зумовлюють необхідність використання великої кількості води з річок, озер та інших водних об'єктів, що істотно впливають на стан самих водойм і навколишнього середовища в цілому. Як відомо, промислове тваринництво - один із самих великих водоспоживачів. Санітарно-гігієнічні умови на фермах також в основному підтримуються за допомогою води: для миття тварин, очищення приміщень та їх дезінфекцій, підготовки кормів, миття посуду і апаратури, гідрозмиву гною і т.д. Разом з тим із зростанням споживання води для потреб тваринництва збільшується скидання стічних вод у водойми, в результаті чого вони забруднюються. Навіть скидання невеликих доз неочищених стічних вод від тваринницьких ферм і комплексів викликає масові замори риби і завдає значної

економічної шкоди. Тому інтенсивну і різносторонню дію сільського господарства на навколишнє середовище пояснюється не тільки зростаючим споживанням природних ресурсів, необхідних для безперервного зростання аграрного виробництва, але й утворенням значних відходів і стічних вод від тваринницьких ферм, комплексів, птахофабрик та інших сільськогосподарських об'єктів. Хімічному і біологічному забрудненню атмосферного повітря в значній мірі сприяють також недостатньо відпрацьовані технології на промислово-тваринницьких комплексах і птахофабриках. Джерелами забруднення атмосфери є приміщення для утримання худоби, відгодівельні майданчики, гноєсховища, біологічні ставки, ставки-накопичувачі стічних вод, поля фільтрації, поля зрошення. У зоні тваринницьких комплексів та птахофабрик атмосферне повітря забруднене мікроорганізмами, пилом, аміаком та іншими продуктами життєдіяльності тварин, часто володіють неприємними запахами (понад 45 різних речовин). Ці запахи можуть поширюватися на значній відстані (до 10 км), особливо від свинокомплексів.

Тваринницькі ферми і комплекси, підприємства, що переробляють сільськогосподарську продукцію, повинні мати необхідні санітарно-захисні зони і очисні споруди, що виключають забруднення ґрунтів, поверхневих і підземних вод, поверхні водозборів водойм і атмосферного повітря. Порушення зазначених вимог призведе до обмежень, призупинення або припинення екологічно шкідливої діяльності сільськогосподарських та інших об'єктів за розпорядженням спеціально уповноважених на те державних органів.

Державна політика та заходи з екологізації сільського господарства

Органічне сільське господарство

Статус виробника органічної продукції в Чернівецькій області в 2022 році отримали 4 підприємства, зокрема: ТОВ «ЛІЛАК», ТОВ «СО"ОК», ПП СФ «Інтерагроком», ТОВ «Хелен Фрут».

Зазначені виробники є операторами Органік Стандарт та отримали відповідні сертифікати якості на вирощування органічних яблук, груш, слив, горіха грецького та виробництва органічних соків (у т.ч. дієтичних соків, відновлювальних соків), концентратів, пюре, дикоросів, тощо.

Зокрема, ТОВ «ЛІЛАК» – український виробник натуральних, екологічно чистих на 100% соків у скляній тарі. Продукція підприємства, яке успішно працює з 2001 року займає значну частину внутрішнього ринку та реалізується в усіх регіонах України, та є лідером із заготівлі, виробництва та реалізації органічного березового соку в Україні (за даними статистики). На підприємстві виробляються й органічні дієтичні та відновлювальні соки, фруктові пюре.

Також підприємства цього товариства займаються збором дикорослих трав, які використовуються у виробництві соків. Компанія першою серед аналогічних в Україні отримала сертифікат на заготівлю дикорослих продуктів, переробку та маркетинг (експорт/імпорт), сертифікація якого була здійснена згідно з Постановою Ради ЄС № 834/2007 та № 889/2008 українським органом сертифікації органічного виробництва «Органік Стандарт».

ТОВ «ЛІЛАК» – представник групи компаній, який випускає якісну екологічно чисту продукцію: соки і консервацію виключно в скляній тарі і її реалізує як в Україні так і в Європі та США під власними брендами ГЛІБКОН та SPRING DROPS, брендом спільного використання Алікенд й іншими приватними брендами.

ТОВ «ЛІЛАК» – дипломанти і переможці багатьох престижних конкурсів та виставок, мають ряд нагород за якість продукції, серед яких дипломи АГРО (в різних номінаціях) тощо. Підприємство має унікальне для українського ринку поєднання сертифікатів FSSC22000, Organic и NOP. Починаючи з 2012 року компанія щорічно успішно проходить аудит системи менеджменту безпеки харчових продуктів у відповідності з вимогами схеми сертифікації Food Safety System Certification або FSSC 22000 (орган сертифікації – DQS, Німеччина). Сертифікація підприємства по схемі FSSC 22000 – це підтвердження орієнтації підприємства на виробництво безпечної продукції. Система управління безпечністю харчових продуктів відповідає вимогам міжнародних стандартів ISO 22000:2005 и ISO 22002-1:2009. В 2016 році ТОВ «ЛІЛАК» отримало сертифікат USA National Organic Program (NOP сертифікат) на виробництво органічних соків від Certification of Environmental Standards – GmbH (Ltd.). Орган сертифікації – Certification of Environmental Standards – GmbH (Ltd.) – (код сертифікаційного

органу UA-BIO-108) і з того часу продовжує нарощувати виробництво органічних березових соків (з різними добавками).

Підприємство ТОВ «ЛІЛАК» сертифіковане Органік Стандарт в 2022 році (стандарт сертифікації – EU, COR, Сертифікат: 21-0533-06-01, дія якого до 31.12.2022). Дане підприємство також сертифіковане Органік Стандарт в 2023 році: (стандарт сертифікації – EU, Сертифікат: 22-0533-07-01, дія якого до 31.12.2023).

ТОВ «СО"ОК» – виробник соку яблучного концентрованого (неосвітленого), яблучного аромату, соку яблучного концентрованого (освітленого), соку яблучного відновленого, концентрованого освітленого. Підприємство сертифіковане Органік Стандарт (стандарт сертифікації – EU, Сертифікат: 21-0514-05-01, дія якого до 31.12.2022).

ПП СФ «Інтерагроком» – займається вирощуванням органічної груші, сливи, яблука та реалізацією їх у свіжому вигляді. В 2022 році підприємство сертифіковане Органік Стандарт (стандарт сертифікації – EU, Сертифікат: 21-0903-05-02, дія якого до 31.12.2022). У 2023 році в господарстві продовжують вирощувати плодові культури із дотриманням всіх технологічних вимог при виробництві органічної продукції, та готують необхідні документи для проходження сертифікації в Органік Стандарт.

ТОВ «Хелен Фрут» – заготовлює та реалізує свіжі плоди диких яблук та груш, ядро горіху волоського. Підприємство сертифіковане Органік Стандарт в 2022 році (стандарт сертифікації – EU, Сертифікат: 21-1635-01-01, дія якого до 31.12.2022). Дане підприємство також сертифіковане Органік Стандарт в 2023 році: (стандарт сертифікації – EU, Сертифікат: 22-1635-02-01, дія якого до 31.12.2023).

В області впродовж 2017-2022 років діяла Комплексна програма підтримки розвитку сільського господарства, розроблена управлінням агропромислового розвитку облдержадміністрації, одним із напрямів якої було – часткове відшкодування виробникам органічної продукції вартості послуг із сертифікації, що передбачало заохочення сільгоспвиробників до виробництва органічної продукції. Однак, за період дії програми, фінансування даного напрямку не здійснювалось. Даний напрям буде підтримуватись і надалі, в рамках дії Комплексної програми підтримки розвитку сільського господарства на 2023-2027 роки, затвердженої розпорядженням обласної державної адміністрації (обласної військової адміністрації) від 26 грудня 2022 року № 1528-р.

Щодо впровадження елементів «більш чистого виробництва» на підприємствах агропромислового комплексу в Чернівецькій області, зазначаємо наступне. Зокрема, аналіз стану земельних ресурсів, їх відтворювального потенціалу та чистоти, які визначають ефективність сільськогосподарського виробництва показує, що використання нинішніх технологій вирощування сільськогосподарських культур призвело до глибокої деградації ґрунтів.

Для вирішення проблеми із деградацією ґрунтів, внаслідок постійного використання нинішніх технологій вирощування сільськогосподарських культур, використання земель землекористувачі області кілька років поспіль одночасно з традиційним виробництвом на сільськогосподарських підприємствах впроваджують еко-інновації, а саме, застосовуються ресурсозберігаючі технології, які значно наукоємніші і передбачають зменшення наполовину обсягів застосування агрохімікатів та потребують освоєння сівозміни. При цьому, урожайність сільгоспкультур практично на рівні традиційних способів. Щорічно агроформуваннями області поряд із традиційним методом проводиться посів сільгоспкультур (зернових і технічних культур) із застосуванням ресурсозберігаючих технологій на площі до 30 тис. га, що складає майже 25% від загальної площі ріллі в сільгосп підприємствах, із них: за «No-till» технологією та «mini-till» способом – понад 10% від загальної площі ріллі та «strip-till» способом – близько 5%.

Органічними добривами щорічно удобрюється від 1,5% до 5% посівних площ, і в середньому вноситься по 0,6 т на 1 гектар. Зокрема, для покращення родючості ґрунтів та забезпечення їх органічними добривами, вносять перегній, курячий послід та ін., а також після збирання ранніх зернових культур висівають сидеральні культури.

З метою послаблення пестицидного навантаження, агропромисловцями області в 2022 році для боротьби із шкідниками та хворобами сільськогосподарських культур впроваджено біологічний метод на площі 47,7 тис. га, що склало 6,0% від всього проведених заходів із захисту, та використано 38,5 тонн біопрепаратів. В осінньо-зимовий період 2022/2023 рр. із застосуванням біометоду проведено захист посівів сільгоспкультур та багаторічних

насаджень від мишовидних гризунів всього на площі 6,3 тис. га. Зокрема, аграрії використовували такі біологічні препарати: Агрібакрер, Актофіт, Акторофіт, Бактородентицид, Фітоцид, Псевдобактерін 2, Фіто Доктор, Сезар, Планриз БТ, Планриз М, Оптімайз, Казумін, Гаупсін, Триховіт, Сезар та ін.).

Для власного виробництва біологічних засобів захисту рослин в області працює Чернівецька обласна фітосанітарна лабораторія (в м. Заставна), якою виготовляється Бактоцид – бактородентицид (для боротьби з гризунами) та вирощується трихограма (для боротьби зі шкідниками).

В рамках виконання наукових тематичних програм, на базі Української науково-дослідної станції карантину рослин ІЗР НААН України вже більше 5 років проводиться ряд наукових досліджень у сфері забезпечення органічного землеробства та застосування біологічної системи захисту у сільському господарстві. Наукові дослідження націлені на розробку технологій застосування біологічних засобів захисту рослин та стимуляторів росту, а також зниження дії хімічних препаратів на плодово-ягідних культурах, виноградниках, картоплі, сої, тощо.

Так, на основі використання препаратів від БТУ Центру та торговельного Дому «Ензим» науковцями установи розроблено власні препарати та технології їх застосування. Перевірені препарати та технології також впроваджуються у сільськогосподарському виробництві. Згідно програми «Біотехнологія» Національної академії аграрних наук України, установою проводяться дослідження препаратів ІТІ «Біотехніка» та розробка технологій захисту рослин з використанням біологічних препаратів на пасльонових та плодово-ягідних культурах. Зокрема, в 2022 році для забезпечення органічного землеробства в установі проведено вивчення 10 комбінацій біопрепаратів ІТІ «Біотехніка» проти шкідників та хвороб багаторічних насаджень та картоплі, з метою формування адаптованої технології біологічного захисту для регіону. В результаті очікується розробка біологічних систем захисту.

Також в 2022 році науковцями Української науково-дослідної станції карантину рослин ІЗР НААН України проводились дослідження біологічного ґрунтового препарату БТУ ЦЕНТР «Метавайт» (ґрунтовий інсектицид) проти личинок західного кукурудзяного жука у вогнищах діабротики на території області, зокрема, як наслідок, очікується розробка технології боротьби з діабротикою за допомогою цього інсектициду.

В установі ще проводилися дослідження з удосконалення препарату «Планриз», розробленого на основі бактерії *Pseudomonas fluorescens*, у поєднанні з стимулюючими речовинами та мікроелементами. Випробування проводились у вегетаційний період на картоплі, сої, зернових та плодово-ягідних культурах в господарствах області. Науковцями установи підготовлено та подано на початку 2023 року документи для патентування даного препарату.

Також, на базі цієї установи сформовано сад площею 1,2 га, де застосовуються тільки біологічні системи захисту і він є полігоном дослідження біологічних препаратів.

Завдяки попиту, інтерес аграріїв до виробництва органічної продукції зростає. Зокрема, в області сприятливі кліматичні умови, тому, перспективним може бути вирощування різних видів органічних сільськогосподарських та плодово-ягідних культур. Також в гірських районах області хороші умови для розвитку органічного скотарства та бджолярства.

Енергетика та її вплив на довкілля

Структура виробництва та використання енергії

Загальний обсяг відпуску електроенергії за всіма джерелами постачання енергії у 2020 році становив 2008 млн. кВт-год, теплоенергії – 503 тис. Гкал. Установлена електрична потужність за усіма видами енергогенеруючих установок на початок 2021 року становила 1750 тис. кВт, установлена теплова потужність – 1,125 тис. Гкал/год.

Таблиця 77. *Потужність і відпуск енергії за джерелами постачання енергії за 2020 рік

	Установлена електрична потужність, тис.кВт	Відпуск електричної енергії, млн.кВт*год	Установлена тепла потужність, Гкал/год	Відпуск теплової енергії, тис.Гкал
Усього	1750	2008	1125	503
у тому числі				
теплові електростанції	–	–	–	–
теплоелектроцентралі	к	–	К	–
атомні електростанції	–	–	–	–
вітрові електростанції	–	–	х	х
сонячні електростанції	21	22	–	–
гідроелектростанції ¹	1716	1986	х	х
теплогенеруючі установки, котельні	х	х	998	499
інші енергогенеруючі установки	к	0	К	4

¹ З урахуванням гідроакумулюючих електростанцій.

Символ (к) – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України “Про державну статистику” щодо конфіденційності статистичної інформації.

*Дані за 2022 рік відсутні (ГУ статистики у Чернівецькій області)

Таблиця 78. *Використання теплоенергії та електроенергії за основними видами економічної діяльності у 2020 році¹

	Теплоенергія, Гкал		Електроенергія, тис.кВт·год	
	обсяг використаної теплоенергії – усього	витрати на виробництво продукції (виконання робіт)	обсяг використаної електроенергії – усього	витрати на виробництво продукції (виконання робіт)
Усього	268240	125427	1900689	183826
у тому числі				
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	15542	10942	19713	18718
Промисловість	103104	87582	1760554	115237
Будівництво	к	–	6259	2843
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних	313	к	9226	6006

Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська	5580	4890	12050	9148
Інформація та телекомунікації	к	к	5332	5208
Операції з нерухомим майном	921	к	17245	11773
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного	641	к	4833	3195
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне	77130	13286	32826	3040
Освіта	29567	к	9981	784
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	31384	5851	18183	5058
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	2148	538	1428	789

¹На виробничо-експлуатаційні та господарські потреби підприємств без урахування обсягів, відпущених населенню.

Символ (к) – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України “Про державну статистику” щодо конфіденційності статистичної інформації.

*Дані за 2022 рік відсутні (ГУ статистики у Чернівецькій області)

Основним постачальником електроенергії в області є ПАТ ЕК “Чернівціобленерго”, яке здійснює експлуатацію та технічне обслуговування обладнання, передавальних пристроїв, споруд, машин та механізмів. На балансі компанії знаходиться: 16675 км повітряних ліній електропередач, 381 км кабельних ліній, 72 підстанції 35-110 кВ, 3282 од. трансформаторних підстанцій 10-0,4 кВ, 242 од. транспортних засобів та механізмів.

У сфері виробництва електроенергії Буковина представлена такими потужними підприємствами, як філія “Дністровська ГЕС” ПАТ “Укргідроенерго”, ВАТ “Дністровська ГАЕС” та філія “Дирекції з будівництва Дністровської ГАЕС” ПАТ “Укргідроенерго”.

Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

В Чернівецькій області електрична енергія виробляється дністровським гідровузлом в який входять 2 гідроелектростанції (ГЕС-1) ПАТ “Укргідроенерго” і ПАТ “Дністровська ГАЕС” (ГЕС-2) та однією гідроакумулюючою електростанцією філією “Дирекцією з будівництва ПАТ Дністровська ГАЕС”.

Наймасштабнішим проектом будівництва в Чернівецькій області є добудова Дністровської ГАЕС. Дністровська гідроакумулююча станція, завершення будівництва якої заплановано на 2026 рік, хоч і не буде здатна перекрити наявний дефіцит в повній мірі, втім може стати запобіжником розбалансування системи та пов'язаних з цим подальших проблем.

Проектом будівництва Дністровської ГАЕС передбачене встановлення на станції семи оборотних гідроагрегатів з насосами-турбінами радіально-осьового типу. Максимальний напір складає 161,90 м. Річний виробіток електроенергії при тривалості роботи 4 години на добу складе 2720 млн. кВт* год. Основні функції Дністровської ГАЕС - регулювання частоти, виконання аварійного резерву, регулювання графіка навантажень і перетоків в енергосистемі.

На цей час, на території Чернівецької області діють 2 міні-ГЕС, що виробляють електроенергію з відновлюваних джерел енергії:

- в с. Яблуниця Путильського району (потужність – 1 мВт).
- в с. Сарата Путильського району (потужність – 0,198 мВт).

Питанням енергозбереження в регіоні приділяється велика увага, впровадження державної політики у сфері енергозберігання, надання рекомендацій, нагляд та ін. покладено

на Територіальне управління державної інспекції з енергозбереження по Чернівецькій області.

Для економіки регіону важливими заходами щодо енергозбереження на підприємствах є:

- масштабне використання високоякісних енергоекономних освітлювальних ламп;
- створення умов і стимулів для повторного використання деталей машин, за належного рівня стандартизації цей потенціал може становити 60-80% деталей;
- обладнання електричних двигунів в устаткуванні перетворювачами частоти для економного споживання електроенергії в період неповного завантаження приводу, економія електроенергії може становити 20-30%;
- оптимізація теплопостачання міст за рахунок використання теплонасосних станцій для вилучення теплової енергії з вторинних низькопотенційних енергоресурсів (теплових викидів промисловості та комунального господарства) і з природного середовища (озер, рік, морів, ґрунту, повітря);
- налагодження випуску електричних лічильників для погодинного обліку і запровадження диференційованих тарифів;

Економія тепла і електроенергії населенням – важливий фактор ефективності енергоспоживання та енергозбереження. Важливими заходами в цьому напрямку є:

- використання високоякісних енергоекономних освітлювальних ламп;
- використання дво- трьохтарифних електричних лічильників;
- встановлення нових мателопластикових або дерев'яних вікон з багатокамерними склопакетами
- заміна чавунних радіаторів на алюмінієві.

За даними Державного комітету з енергозбереження України Чернівецька область посідає третє місце за загальним гідроенергетичним потенціалом малих річок. Малі ГЕС можуть стати джерелом повного само енергозабезпечення в області.

Крім того, у рамках реалізації пілотного проєкту GIZ “Підтримка реформи децентралізації в Україні” проведено семінари по енергозбереженню та енергоефективності, просторовому плануванню. Переваги застосування енергозберігаючих технологій висвітлювались у пресі, телебаченні, круглих столах.

На виконання заходів з енергозбереження практично у всіх навчальних закладах області проведена вибіркова заміна віконних та дверних блоків на енергозберігаючі – металопластикові; проводилася перевірка вимірювальних пристроїв, газових лічильників та коректорів газу, обстеження димових та вентиляційних каналів; завершилися випробування заземлюючих пристроїв та перевірка ізоляції на електрообладнанні. Завершено роботи з утеплення приміщень та по заміні віконних, дверних блоків на металопластикові.

Вплив енергетичної галузі на навколишнє природне середовище

Аналізуючи динаміку викидів можна констатувати, що порівнюючи з попереднім роком, обсяги викидів зменшились від стаціонарних джерел, що частково пояснюється ростом цін на паливо та зменшенням виробництва промислової продукції.

У структурі використання електроенергії за основними видами економічної діяльності найбільша частка споживання припадає на промисловість – 92%.

З метою економії енергетичних ресурсів та впровадження заходів зі збереження довкілля здійснено наступні заходи:

- заміну застарілих котлів на сучасні з модернізованими пальниками;
- використання промислових відходів в якості палива;
- ремонт та заміну пошкодженої теплоізоляції мереж;
- ущільнення вікон та заміну на металопластикові;
- заміну освітлювальних приладів на енергоефективні;
- заміну ліхтарів зовнішнього освітлення з лампами розжарювання на перспективні з натрієвими лампами;
- відключення котелень при підвищенні температури зовнішнього повітря вище +8° С;
- заміну теплових мереж на попередньо ізольовані;
- ремонт і реконструкцію мереж електрообладнання;
- встановлення електрولیчильників і лічильників холодної води;
- впровадження елементів енергозберігаючих технологій вирощування сільгоспкультур.

Для зменшення енергоспоживання розробляються та погоджуються питомі витрати паливно-енергетичних ресурсів для усіх сфер діяльності та частково проводяться енергетичні аудити.

Використання відновлюваних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

Скорочення використання природного газу – одна з найактуальніших завдань для промисловості Чернівецької області. Відсутність власних торфових ресурсів, незначні запаси інших органічних видів палива, їх шкідливий вплив на довкілля – приділяється все більше уваги розвитку нетрадиційних відновлюваних джерел енергії, до яких в першу чергу відносяться сонячна енергія, енергія вітру, твердої біомаси, гази з біомаси, рідкі біопалива та енергія, яка отримується з відновлюваних муніципальних відходів.

Власний енергетичний потенціал біомаси Чернівецької області незначний: потенціал сільського господарства 0,0338 мтне (мільйонів тонн нафтового еквіваленту), потенціал гною – 0,0144 мтне, потенціал деревини 0,0534 мтне, загальний потенціал біомаси – 0,1017 мтне.

Найбільш актуальною для регіону є отримання енергії з твердої біомаси.

Державна політика та заходи щодо зменшення впливу енергетики на навколишнє природне середовище

Серед стратегічних та операційних завдань розвитку області важливе місце займають питання впровадження екологічних та енергозберігаючих технологій і розвиток нетрадиційних та відновлюваних джерел альтернативної енергетики.

Основні напрямки регіональної політики:

- запровадження сучасних систем моніторингу, контролю споживання енергоресурсів та енергетичного аудиту на об'єктах бюджетної сфери та житлово-комунального господарства;
- стимулювання населення до підвищення енергоефективності житла;
- застосування енергоефективних технологій на комунальних підприємствах та в бюджетних установах;
- розвиток нетрадиційних джерел енергії, альтернативної енергетики, зокрема гідроенергетики;
- проведення інформаційних кампаній серед населення.

Стратегічні та програмні документи регіону націлені на забезпечення економії енергоресурсів за рахунок реалізації інвестиційних проєктів з енергоефективності та розвитку нетрадиційних відновлювальних джерел енергії, що відповідає реалізації положень Угоди про асоціацію з ЄС. Ряд проєктів з енергоефективності реалізуються на рівні територіальних громад із залученням всіх можливих інвестиційних джерел, зокрема коштів міжнародної допомоги.

Транспорт та його вплив на навколишнє середовище

Транспортна мережа адміністративно-територіальної одиниці

Структура та обсяги транспортних перевезень

Чернівецька область займає вигідне транспортно-географічне положення, має досить щільну мережу залізниць і автомобільних доріг, трубопроводів і ліній електропередач. Обласний центр має зручне залізничне сполучення з європейськими столицями: Бухарестом, Софією, Москвою, Белградом.

Щільність залізничних колій становить 51 км на 1000 км² території (по Україні – 35,8 км). За цим показником область посідає третє місце серед регіонів України після Донецької та Львівської областей. Щільність автомобільних доріг з твердим покриттям по області становить 355,5 км на 1000 км² території і також є одним з найвищих показників серед регіонів України після Львівської і Тернопільської областей.

Таблиця 79. Транспортна мережа у 2022 році

	2020р.	2021р.	2022р.
Експлуатаційна довжина залізничних колій загального користування, км ¹	412,9	412,9	412,9
Автомобільні дороги загального користування, км ²	2890,9	2891,5	2891,8
у тому числі з твердим покриттям, км	2879,7	2885,1	2886
Тролейбусні шляхи загального користування (в однопутному обчисленні)	86,8	86,8	86,8

¹ За даними Акціонерного товариства "Українська залізниця".

² За даними служби автомобільних доріг у Чернівецькій області та Чернівецької обласної державної адміністрації.

Область має розвинену мережу автомобільних доріг загального користування області, довжина яких становить 2891,8 км, у тому числі з твердим покриттям 2886 км. Міжнародні – 95,6 км, державного значення – 848,4 км, місцевого значення – 2042,5 км. Головна автомагістраль Тернопіль-Чернівці-Порубне (клас Е).

Щільність автомобільних доріг з твердим покриттям в області становить 356 км на 1000 км² території і також є одним з найвищих показників серед регіонів України.

В області проводиться робота, спрямована на покращення транспортного обслуговування населення та забезпечення належного рівня безпеки.

Від стану транспортної мережі, до якої в умовах активного розвитку міжрегіонального співробітництва пред'являються все більші вимоги, залежить ефективність функціонування транспорту. Автодороги області за багатьма параметрами (стан дорожнього покриття, кількість проїзних частин, швидкість пересування автотранспорту, забезпеченість дорожніми знаками і дорожньою розміткою, об'єктами сфери сервісу) не відповідають європейським стандартам.

Аналізуючи якісний склад автодоріг області необхідно відмітити, що лише 53,4% з них – це дороги з удосконаленими типами покриття (цементобетонне, асфальтобетонне, чорне шосе і чорне гравійне). Ще велику частину (46,0%) в структурі автодоріг загального користування займають дороги, у яких тип покриття біле шосе (щебеневе, шлакове і гравійне) – це покриття перехідного типу, яке потребує вдосконалення, і 0,6% складає частина доріг бруківок (уключаючи булижні) та ґрунтові дороги, оброблені чорними в'язучими матеріалами. Основна частина автодоріг (майже 79,8% від загальної їх протяжності) відноситься до четвертої та п'ятої (найнижчих) категорій і лише невелика їх частина (8,3%) – до першої та другої категорій. Виконання робіт з ремонту та утримання автодоріг дорожньою службою ведеться у відповідності до фінансування, яке за останні роки не відповідає потребам.

Особливе місце серед інших видів транспорту займає міський електротранспорт. Цим видом транспорту перевезення здійснюються за 9 тролейбусними маршрутами внутрішньоміського сполучення. Завдяки нижчій вартості проїзду в міському електротранспорті та наявності пільг для багатьох категорій громадян, перевага надається саме цьому виду транспорту. Щодня цим видом транспорту в середньому перевозиться майже 28 тис. пасажирів.

На міський електротранспорт припадає до 60% пасажиропотоку внутрішньоміського сполучення або майже половина загального обсягу пасажирських перевезень області. Робота міського електротранспорту безпосередньо залежить від якісного стану рухомого складу, який продовжує зношуватись і зменшуватись в кількості. На балансі тролейбусного управління знаходиться 83 тролейбуси. При цьому 78,5% тролейбусів є морально застарілими і фізично зношеними, які працюють з понаднормативним терміном експлуатації (більше 15 років). Такий технічний стан рухомого складу призводить до зменшення його випуску на лінію, а це, в свою чергу, знижує перевізні можливості, веде до перевантаження ліній, що зумовлює часті поломки та вихід з ладу машин. В результаті якість роботи міського електротранспорту погіршується. Усі ці фактори спричинили перерозподіл пасажиропотоку у внутрішньоміському сполученні: все більше мешканців м.Чернівців користуються дорожчими, але якіснішими послугами пасажирського автомобільного транспорту. Основними ж користувачами міського електротранспорту залишаються ті категорії населення, яким згідно з діючим законодавством надано право пільгового проїзду в громадському транспорті.

Вантажні перевезення в області виконуються автомобільним транспортом, головною перевагою якого є високе маневрування, що забезпечує швидку доставку вантажів і їх збереження.

*За 2021 рік автомобільним транспортом було перевезено 1,821 млн.вантажів (без урахування перевезень, виконаних для власних потреб, а також з урахуванням вантажних перевезень пікапами і фургонами на шасі легкових автомобілів та вантажних перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями), що становить 157,5% 2020 року. Вантажообіг автомобільного транспорту становив 626,3 млн.ткм (95,5% від 2020 року).

*Таблиця 80. Вантажні та пасажирські перевезення за 2021 рік**

Вантажні перевезення	Перевезено	Вантажооборот

	(відправлено) вантажів			
	тис.т	у % до 2020 року	млн.ткм	у % до 2019 року
Усіма видами транспорту	1821,0	157,5	626,3	95,5
у тому числі				
автомобільним ¹	1821,0	157,5	626,3	95,5
водний	-	-	-	-
авіаційний	-	-	-	-
Пасажирські перевезення				
	Перевезено (відправлено) пасажирів		Пасажирооборот	
	тис.	у % до 2020 року	млн.пас.км	у % до 2020 року
Усіма видами транспорту	23001,1	99,1	484,9	113,8
у тому числі				
автомобільним(автобуси) ²	12969,3	98,4	428,7	115,9
залізничним	-	-	-	-
тролейбусним	10031,8	100	56,2	100

¹ без урахування перевезень, виконаних для власних потреб, а також з урахуванням вантажних перевезень пікапами і фургонами на шасі легкових автомобілів та вантажних перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями

² з урахуванням автомобільних пасажирських перевезень, виконаних фізичними та юридичними суб'єктами малого бізнесу

*Дані за 2022 рік відсутні (ГУ статистики у Чернівецькій області).

Таблиця 81. Склад парку та середній вік транспортних засобів наявність автотранспортних засобів¹ (станом на 01.01.2023 року)

	Станом на 01.01.2023 рік		
	усього	у тому числі	
		На підприємствах (організаціях)	в особистій власності
Усього автотранспортних засобів	45912	1748	44164
Автомобілі	42004	1338	40666
у тому числі			
вантажні бортові автомобілі	325	46	279
Самоскиди	271	21	250
сідлові тягачі	1437	380	1057
спеціалізовані вантажні автомобілі	4349	546	3803
з них			
фургони на шасі вантажних автомобілів	2276	78	2198
цистерни для перевезення харчів	-	-	-
Рефрижератори	106	10	96
Пожежні	4	4	0
Поливні	-	-	-
Автокрани	0	0	0
паливні заправники	5	0	5
легкові автомобілі	36448	560	35888
Автобуси	609	109	500
транспортні засоби на шасі вантажних автомобілів для постійного перевезення	-	-	-
автомобілі швидкої медичної допомоги	54	50	4
пікапи та фургони на базі легкових	-	-	-
Причепи та напівпричепи	4225	398	2027
Мототранспорт	1479	12	1467

у тому числі			
моторолери та мотоколяски	-	0	-

¹ За даними регіонального сервісного центру МВС України в Чернівецькій області.

Вплив транспорту на навколишнє середовище

Великий вплив на забруднення атмосфери здійснюють автомобілі. Автомобільний транспорт дає 70-90% забруднень у містах. Якщо врахувати, що в містах мешкає більше половини населення Землі, то стане зрозумілим вирішальне значення автотранспорту щодо безпосереднього впливу на людину.

. У відпрацьованих газах, що їх викидають наші автомобілі, виявлено близько 280 різних шкідливих речовин, серед яких особливу небезпеку становлять канцерогенні бензпірени, оксиди азоту, свинець, ртуть, альдегіди, оксиди вуглецю й сірки, сажа, вуглеводні. Взаємодія вуглеводнів та оксидів азоту при високій температурі призводить до утворення озону (O₃). Якщо в шарі атмосфери на висоті 25 км достатньо високий вміст озону необхідний для захисту органічного життя від жорстокого ультрафіолетового випромінювання то біля земної поверхні підвищений вміст озону викликає пригнічення рослинності, подразнення дихальних шляхів й ураження легень.

Значний вплив на кількість викидів, відповідно і на споживання паливно-мастильних матеріалів має кількість та вік парку транспортних засобів.

Таблиця 82. Динаміка викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря пересувними джерелами забруднення від використання окремих видів палива

Рік	Обсяги викидів всього, тис.т	У тому числі від використання			Частка викидів шкідливих речовин від використання бензину у загальних обсягах викидів, %
		Бензин у	дизельного палива	зрідженого та стисненого газу	
2020	21,4	-	-	-	-
2021	22,1	-	-	-	-
*2022	-	-	-	-	-

*дані за 2022 відсутні (ГУ статистики у Чернівецькій області)

3 Державна політика та заходи щодо зменшення впливу транспорту на навколишнє середовище

Впродовж січня-грудня 2022 року у сфері охорони атмосферного повітря проведено 29 ресурсних перевірок, в тому числі перевірено 7 пересувних транспортних засобів. За виявлені порушення до адміністративної відповідальності притягнуто 13 осіб на загальну суму 2,839тис.грн, а сплачено 2,584 тис.грн. Підраховано та пред'явлено 10 претензій на добровільне відшкодування завданої шкоди на загальну суму 79,086 тис.грн., які сплачено в повному обсязі.

Стале споживання та виробництво

Тенденції та характеристика споживання

Впродовж останніх років торгівля стала однією з провідних галузей економіки, що динамічно розвивається під впливом низки чинників, зокрема купівельної спроможності населення, стану товарозабезпечення споживчого ринку, розвитку матеріально-технічної бази тощо.

Заклади роздрібної торгівлі відіграють важливу роль у підвищенні економічної активності регіону та збалансованості споживчого ринку.

Протягом останніх років в області зберігається стійка тенденція до зменшення кількості юридичних осіб, що здійснюють діяльність у сфері роздрібної торгівлі та одночасне збільшення кількості фізичних осіб – підприємців.

Запровадження елементів сталого споживання та виробництва

Висока енергоємність є наслідком незадовільної галузевої структури регіональної економіки, де наявні енергоємні виробництва (Чернівецький Машзавод, ПАТ "ГРАВІТОН"), зношеності основних фондів підприємств та великих понаднормативних втрат енергоносіїв, використання застарілих технологій у більшості галузей економіки і проблем із залученням інвестицій та кредитних ресурсів.

Директивне, а не економічно обґрунтоване ціноутворення у поєднанні з недосконалістю обліку споживання енергоресурсів призвело до перехресного субсидування споживачів та до енергетичного марнотратства. Значні втрати енергоресурсів відбуваються під час їх транспортування і розподілу. Саме тому Чернівецька область є дотаційною областю.

Практика свідчить, що всі нинішні економічні й адміністративні природоохоронні заходи здебільшого спрямовані на боротьбу з руйнівними наслідками нераціонального використання природних ресурсів, аніж на запобігання їм. Тому на сучасному етапі екологічна політика має сприяти насамперед здійсненню підприємствами запобіжних заходів, які забезпечуються розвитком їхньої матеріально-технічної бази, тобто екологічні витрати необхідно враховувати у затратах на виробництво. Розробляти такі заходи потрібно з огляду на якісно нові вимоги. Технічне переозброєння функціонуючих виробництв у поєднанні із системою економічних інструментів може принести позитивні еколого-економічні результати. Сьогодні матеріально-фінансові ресурси слід спрямовувати передусім на розробку й освоєння ресурсощадних технологій, безвідхідних, екологічно чистих виробництв.

З метою поширення інформації про інвестиційну привабливість області інформація про економічний потенціал області та хід реалізації кращих інвестиційних проєктів в регіоні протягом звітнього періоду висвітлювалась на офіційному сайті ОДА та прес-конференціях для ЗМІ.

У виробничих процесах стратегія “більш чистого виробництва” спрямована на більш ефективне використання сировини і енергії, на виключення токсичних та шкідливих матеріалів, профілактику виникнення відходів та забруднень в їх джерелах.

У відповідності з Програмою економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2022 рік передбачено сприяння широкому впровадженню у виробництво наукових розробок, нових технологій та технічному переоснащенню виробництва по принципу “більш чистого виробництва” на провідних промислових підприємствах області.

Одним із підприємств, яке здійснювало впровадження елементів «більш чистого виробництва» - є підприємство харчової галузі промислового комплексу ТОВ “Дьолер Буковина”, яке впродовж 2016 року інвестувало кошти в розмірі 9 млн. грн. в придбання обладнання для очисних споруд на виробництво.

Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності у 2021 році були власні кошти підприємств, відповідно жодних ресурсів державного та місцевого бюджетів, коштів інвесторів, а також з інших джерел на фінансування інноваційної діяльності у промисловості не спрямовувалось.

Так, зменшується кількість інноваційно активних промислових підприємств, обсяг реалізованої інноваційної продукції разом із скороченням її частки в загальному обсязі реалізації.

З метою надання консультативної та організаційної допомоги вітчизняним виробникам щодо умов доступу української продукції на ринки країн ЄС, інформування про технічні вимоги до продукції в області проводяться тематичні семінари та тренінги.

Для забезпечення економічного використання природних ресурсів в області встановлювались лічильники холодного водопостачання, газові лічильники, та теплової енергії.

В бюджетних закладах та установах м.Чернівці моніторинг споживання енергетичних ресурсів проводиться шляхом щоденного зчитування інформації з лічильників обліку із застосуванням програмного продукту “Енергоплан 2.0”, що надає можливість своєчасно виявляти і усувати нецільові витрати енергоресурсів та суттєво зменшити бюджетні витрати за спожиті ресурси. Моніторинг споживання енергоресурсів здійснюється за видами енергоносіїв (теплова енергія, природний газ, електроенергія, вода).

Аналіз життєвого циклу виробництва як одного з найважливіших аспектів загальної стратегії “більш чистого виробництва”, передбачає використання показників екологічності під час виробництва кінцевого продукту і вказує на шляхи та способи зменшення шкідливого впливу на довкілля всіх процесів, які передують створенню такого продукту, сумарного впливу на довкілля під час використання чи експлуатації продукту.

У Програмі економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2022 рік серед пріоритетних напрямків розвитку районів та міст в рамках розвитку промислової сфери передбачені заходи з розвитку екологічно орієнтованих та конкурентоздатних виробництв. Зокрема, продукція місцевих підприємств-виробників харчових продуктів відзначається

високою якістю та конкурентоспроможністю, реалізується як на регіональному, національному так і на закордонних споживчих ринках.

Одним із головних етапів життєвого циклу виробництва є пошук інновацій, накопичення досвіду та хнань у відповідній галузі виробництва. На цьому етапі відбувається налагодження технологічного процесу, випуск експериментальної продукції та її ринкова апробація, визначаються стратегія та канали збуту продукції.

Оцінки життєвого циклу виробництва приділяється велика увага на економічно активних підприємствах області. Широко розповсюджені торговельні марки “Глибкон” та “Springdrops” – березовий сік виробництва ТОВ “Галс ЛТД”, ТМ “Золотий горіх”, “Magic2”, “Клоун”, “GoldenAroma” – снекова продукція, кондитерські вироби, кава виробництва ПП “Антарес-7”, ТМ “Добра риба” – рибна продукція виробництва ТОВ “Галс-2000”, ТМ “Цар Хліб” – хлібобулочні вироби виробництва ПАТ “Чернівецький хлібокомбінат”, ТМ “Молочна гора” – молочна продукція виробництва ТОВ “Аполло”, ТМ “Путильська молочарня”, “Карпатська молочарня” – молочна продукція виробництва ТОВ “Путильська” молочарня”, ТМ “Колос” – м'ясна продукція виробництва ПП “Колос”, ТМ “Сяйвір” – індишатина виробництва ТОВ “УПГ-Інвест”, ТМ “Лан Буковини” – м'ясні консерви виробництва ТОВ ТПК Грій Рей”.

Цими та іншими промисловими підприємствами області на постійній основі проводяться заходи з модернізації та технічного переоснащення виробництва, зокрема у галузях харчової, легкої і деревообробної промисловості.

Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища Національна та регіональна екологічна політика

Стратегія економічного і соціального розвитку України передбачає вирішення на національному, регіональному та місцевому рівнях важливих довгострокових і поточних завдань екологічної безпеки та охорони навколишнього середовища, розвиток і вдосконалення відповідної законодавчо-правової бази, застосування економічних інструментів для відтворення та раціонального використання природних ресурсів. З цією метою держава здійснює на своїй території екологічну політику, спрямовану на збереження безпечного навколишнього середовища, захист життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонії у взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів.

Регіональна екологічна політика є невід'ємною складовою державної екологічної політики, що визначається виходячи з пріоритетності національних і регіональних інтересів і здійснюється шляхом реалізації стратегій, концепцій і програм відповідно до чинних нормативно-правових актів на державному та регіональному рівнях.

В сучасних умовах здійснення регіональної екологічної політики держави значною мірою ускладнюється екологічною диверсифікацією території України, особливостями соціально-економічних процесів у регіонах, які є неоднорідними за історичними, природними, соціальними, економічними факторами, що потребує регіонально диференційованих підходів до управління екологічною безпекою. Кожен регіон нашої держави розробляє власні напрями екологічної політики з урахуванням індивідуальної специфіки господарювання регіону.

Регіональна екологічна політика ґрунтується на таких принципах:

- дотримання загальнонаціональних пріоритетів у галузі охорони довкілля і використання природних ресурсів;
- забезпечення розмежування повноважень між органами виконавчої влади;
- врахування екологічних інтересів інших регіонів, у тому числі за межами України, відповідно до міждержавних угод;
- формування механізму фінансового забезпечення природоохоронної діяльності регіонів.

Стратегічним напрямом природоохоронної діяльності повинні стати більш повне і комплексне використання природних ресурсів, розробка і запровадження у виробництво маловідходних і безвідходних технологічних процесів, які дають змогу помітно скоротити чи повністю виключити забруднення природного середовища і забезпечити глибшу переробку первинної сировини.

Невід'ємною складовою частиною природокористування є охорона природи – сукупність заходів, спрямованих на підтримання раціональної взаємодії між діяльністю

людини та оточуючим середовищем, які забезпечують збереження та відновлення природно-ресурсного потенціалу, раціональне використання природних ресурсів, що попереджують шкідливий вплив результатів господарської діяльності на природу.

Визначальним принципом взаємодії суспільства з природою є принцип єдності охорони природи та її раціонального використання. При цьому охорона природи є необхідною умовою використання її ресурсів і служить підтриманню динамічної рівноваги між використанням природних ресурсів, з одного боку, і відтворювальними можливостями природи – з іншого, що особливо важливо за високої технічної оснащеності сучасного виробництва.

Основними принципами ефективного природокористування є:

- збалансованість природних ресурсів;
- врахування взаємовпливу складників довкілля;
- оптимальне співвідношення інтенсивного та екстенсивного використання території та природних ресурсів;
- створення системи заповідних територій для підтримання екологічного балансу.

Розв'язанню проблеми регіональної екологічної політики сприяє адміністративна реформа в частині делегування повноважень на регіональний рівень, що дозволить створити ефективно діючу систему влади та управління в центрі і на місцях, здійснити фінансово-економічне та нормативно-правове забезпечення територій на основі оптимального поєднання загальнодержавних і місцевих інтересів.

Пріоритетними напрямками регіональної екологічної політики в сучасних умовах є:

- інвентаризація джерел забруднення, оцінка екологічної надійності господарських об'єктів і виробничих систем, створення банків екологічної інформації, автоматизація процесів її збору, обробки і аналізу;
- реалізація програм наукових досліджень актуальних екологічних проблем, прогнозування явищ і процесів, впровадження отриманих результатів у практику, створення системи екологічного моніторингу;
- забезпечення ефективного використання коштів природоохоронних фондів, налагодження оптимальних процедур контролю за їхньою діяльністю;
- розширення мережі природоохоронних територій різного рангу, реалізація спільних з сусідніми державами проектів;
- формування розвинутого ринку екологічних послуг;
- внесення в процедуру підготовки і прийняття управлінських рішень обов'язкової норми проведення їхньої екологічної експертизи;
- законодавчо-нормативне стимулювання залучення бізнесу і підприємництва до вирішення екологічних проблем;
- розширення і поглиблення конструктивного співробітництва з міжнародними екологічними організаціями, європейськими країнами;
- здійснення заходів щодо формування екологічної культури населення, активізація екологічної освіти і виховання, створення цивілізованих процедур інформування населення про стан природного середовища;
- налагодження конструктивної співпраці державних та місцевих органів влади з громадськими екологічними рухами, політичними партіями.

Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища

Ефективність реалізації державної екологічної політики залежить від дієвості всіх її інструментів. Що стосується законодавства України у сфері охорони навколишнього природного середовища як одного з основних інструментів реалізації державної екологічної політики, то умовою такої ефективності є адаптація до відповідного законодавства Європейського Союзу. Так, відповідно до Закону України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 р. інструментом реалізації державної екологічної політики є законодавство України у сфері охорони навколишнього природного середовища, яке адаптоване до законодавства Європейського Союзу.

Крім того, окремі напрями державної екологічної політики визначені і в інших документах стратегічного характеру. Такими документами є Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 820-р, Енергетична стратегія України на період до 2035

року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність», схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 р. № 605-р, Концепція реалізації державної 189 11/2019 ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 р. № 932-р, Концепція створення загальнодержавної автоматизованої системи «Відкрите довкілля», схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2018 р. № 825-р, Концепція загальнодержавної програми збереження біорізноманіття на 2005–2025 роки, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2004 р. № 675-р тощо.

Реформування системи нормативно-правових актів, спрямованих на реалізацію державної екологічної політики, має відбуватись системно, за усіма пріоритетними напрямками. Зокрема, актуальними стратегічними напрямками державної політики у сфері охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки є такі: – запобігання змінам клімату; – підвищення якості атмосферного повітря; – підвищення якості води та управління водними ресурсами; – охорона земель і підвищення якості земельних ресурсів; – збереження лісів та управління лісовими ресурсами; – охорона надр, управління ресурсами корисних копалин; – збереження біорізноманіття, розвиток заповідної справи; – удосконалення системи поводження з відходами; – забезпечення біологічної і генетичної безпеки; – відновлення навколишнього природного середовища територій, що зазнали забруднення внаслідок надзвичайних ситуацій; – створення та забезпечення функціонування мережі загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації.

Державний нагляд (контроль) у сфері охорони навколишнього природного середовища

Діяльність Державної екологічної інспекції Карпатського округу протягом 2022 року була спрямована на здійснення державного нагляду у сфері охорони навколишнього природного середовища у відповідності до затвердженого плану заходів державного нагляду (контролю) Державної екологічної інспекції України, доручень Держекоінспекції, Чернівецької ОДА, виконання судових рішень, на підставі розгляду звернень та скарг громадян тощо.

З початку воєнного стану та введенням в дію Постанови КМУ від 13.03.2022 №303 "Про припинення заходів державного нагляду (контролю) державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану» Інспекцією не проводяться заходи державного нагляду (контролю).

Протягом звітного періоду проведено 214 ресурсних перевірки щодо додержання вимог природоохоронного законодавства. За виявлені порушення складено 357 протоколів, 4 з яких передано до судових органів для розгляду.

Притягнуто до адміністративної відповідальності 353 особи. Сума накладених штрафів становить 92,786 тис.грн., а стягнутих – 89,471 тис.грн.

Впродовж січня-грудня 2022 року за порушення вимог природоохоронного законодавства нараховано збитків на загальну суму 782,645 тис.грн.

Пред'явлено 14 претензій на суму 117,040 тис.грн., а стягнуто 31 на – 1184,376 тис.грн. (в т.ч. сплата по матеріалах ДЕІ у Чернівецькій області становить 267,581 тис.грн.).

Під час проведення державного нагляду (контролю) відділом інструментально-лабораторного контролю відібрано 13 проб води та проведено 197 визначень забруднюючих речовин. Виявлено перевищення нормативів ГДК по р. Мольниця (амонію сольового (в перерахунку на азот амонійний), хімічного споживання кисню, фосфатів – та БСК5).

Крім того, проведено контроль промвипадків в атмосферне повітря від стаціонарних джерел на 9 підприємствах області, з яких на 2 підприємствах повторно. Відібрано 261 проба та проведено 2952 визначення забруднюючих речовин в них. В результаті проведених досліджень виявлено викид забруднюючих речовин в атмосферу, без дозволу спеціально уповноваженого органу виконавчої влади на КП «Піхта» (азоту оксиди в перерахунку на NO₂,

вуглецю оксид, пил (речовини у вигляді суспендованих твердих частинок)», та перевищення нормативів ГДВ на МКП «Чернівцітеплокомуненерго» (оксид вуглецю), АТ «Чернівецький хлібзавод» (оксид вуглецю). Здійснено контроль викидів забруднюючих речовин від 7 одиниць автотранспорту, з яких на 1 - виявлено перевищення нормативів.

Також, проведено контроль якості ґрунтів, відібрано 24 проби та проведено 126 визначення забруднюючих речовин. Виявлено перевищення нормативів ГДК в адміністративних межах Мамаївської ТГ (амоній обмінний, нітрати, хлориди, фосфор у

перерахунку P2O5), в адміністративних межах с. Топорівці (амоній обмінний, нітрати, хлориди, фосфор у перерахунку P2O5), за межами населеного пункту с. Іванківці (амоній обмінний, нітрати, хлориди, фосфор у перерахунку P2O5), в адміністративних межах Стрілецько - Кутської сільської ради Мамаївської ОТГ (амоній обмінний, нітрати), в адміністративних межах с. Могилівка (амоній обмінний, нітрати, хлориди, фосфор у перерахунку P2O5), адміністративних межах Мамаївської ТГ (амоній обмінний, нітрати, хлориди), на території філії «Дирекції з будівництва Дністровської ГАЕС» ПрАТ «Укргідроенерго» (марганець рухомі форми, мідь рухомі форми, хром рухомі форми).

Крім того, проведено 170 визначень у 34 пробах, які передано Державною екологічною інспекцією у Львівській області. Протоколи вимірювання надіслано на адресу Держекоінспекції у Львівській області.

Контроль за охороною і використанням водних ресурсів

Протягом звітного періоду в сфері охорони та використання водних ресурсів здійснено 31 ресурсну перевірку. За виявлені порушення до адміністративної відповідальності притягнуто 51 особу на суму 6,885 тис.грн., які сплачено. За самовільне водокористування поверхневої води ТДВ «Чернівецький рибокомбінат» нараховано збитки завдані довкіллю на суму 24,319 тис.грн. Зазначеному суб'єкту господарювання пред'явлено претензію на суму 24,319 тис.гр. До державного бюджету сплачено 7 претензій та позовів на загальну суму 628,823 тис.грн, з яких 409,763 тис.грн в добровільному порядку та 219,060 тис.грн. в примусовому порядку за матеріалами ДЕІ у Чернівецькій області.

Контроль за охороною атмосферного повітря

Впродовж січня-грудня поточного року у сфері охорони атмосферного повітря проведено 29 ресурсних перевірок, в тому числі перевірено 7 пересувних транспортних засобів. За виявлені порушення до адміністративної відповідальності притягнуто 13 осіб на загальну суму 2,839 тис.грн, а сплачено 2,584 тис.грн. Підраховано та пред'явлено 10 претензій на добровільне відшкодування завданої шкоди на загальну суму 79,086 тис.грн., які сплачено в повному обсязі. Зокрема:

- за результатами планової перевірки МКП «Чернівцітеплокомуненерго» (Чернівецька область) за наднормативний викид забруднюючої речовини в атмосферне повітря від стаціонарного джерела викиду нараховано завданих

- довкіллю збитків та пред'явлено 5 претензій на загальну суму 27,938 тис.грн., яку сплачено;

- за результатами планової перевірки ПАТ «Імпульс» (Чернівецька область) за наднормативний викид забруднюючої речовини в атмосферне повітря від стаціонарного джерела викиду нараховано завданих довкіллю збитків та пред'явлено претензію на суму 2,450 тис.грн., яку сплачено;

- за результатами планової перевірки ТОВ «Чернівецький хлібокомбінат» (Чернівецька область) за наднормативний викид забруднюючої речовини в атмосферне повітря від стаціонарного джерела викиду нараховано завданих довкіллю збитків та пред'явлено претензію на суму 4,342 тис.грн., яку сплачено;

- за результатами планової перевірки ПрАТ «Імпульс» (Чернівецька область) за наднормативний викид забруднюючої речовини в атмосферне повітря від стаціонарного джерела викиду нараховано завданих довкіллю збитків та пред'явлено претензію на суму 2,807 тис.грн., яку сплачено;

- за результатами планової перевірки (2021 рік) НПП «Вижницький» (Чернівецька область) за викид забруднюючої речовини в атмосферне повітря від стаціонарного джерела викиду без дозволу нараховано завданих довкіллю збитків та пред'явлено 1 претензію на суму 37,840 тис.грн., яку сплачено;

- за результатами планової перевірки КП «Піхта» (Чернівецька область) за здійснення викидів без дозволу нараховано 3,709 тис.грн. завданої довкіллю шкоди, пред'явлено претензію та сплачено в повному обсязі.

Контроль за охороною та раціональним використанням земельних ресурсів

В сфері охорони земельних ресурсів здійснено 11 перевірок. Розраховано шкоду завдану довкіллю на загальну суму 228,874 тис.грн. Пред'явлено 2 претензії за забруднення земельних ділянок на суму 2,535 тис.грн, сплачено 3 претензії та позов на загальну суму 123,885 тис.грн. Зокрема:

- в ході проведення заходів щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства в галузі поводження з твердими побутовими відходами в адміністративних межах с.Мамаївці Чернівецького району Чернівецької області в урочищі «Троща» виявлено незаконне сміттєзвалище загальною площею 1600м². За фактом засмічення та забруднення земельної ділянки підраховано шкоду завдану державі та довіллю на суму 185148грн. Матеріали перевірки для встановлення винних осіб та подальшого їх притягнення до відповідальності направлено до правоохоронних органів. Відкрито кримінальне провадження та станом на 01.12.2022 року закрито;

- по матеріалах (2020р.) позапланової перевірки (звернення громадян) щодо самовільного розташування сміттєзвалищ в адмінмежах Вашківецької міської ради Вижницького району Чернівецької області за засмічення та забруднення земельних ділянок внаслідок несанкціонованого розміщення твердих побутових та будівельних відходів підраховано шкоду на суму 41,311тис.грн. Матеріали перевірки для встановлення винних осіб та подальшого їх притягнення до відповідальності направлено до правоохоронних органів. Відкрито кримінальне провадження;

- по матеріалах (2020р.) позапланової перевірки ФОП Кубрак Ю.М. за забруднення земельних ділянок підраховано шкоду та пред'явлено претензію на суму 0,127тис.грн., яка сплачена;

- за результатами позапланової перевірки ФОП Кубрак Ю.М. за забруднення землі амонієм, нітратами, фосфором та хлоридами підраховано шкоду та пред'явлено 1 претензію на суму 2,408 тис.грн., яка сплачена.

Контроль за охороною та використанням земель водного фонду

Протягом звітного періоду у сфері охорони та використання земель водного фонду проведено 3 перевірки.

Контроль у сфері охорони надр

Впродовж звітного періоду проведено 1 перевірку у сфері охорони надр. В рамках кримінального провадження державний інспектор з охорони навколишнього природного середовища був залучений для огляду місця події в якості спеціаліста. В ході залучення було складено 1 протокол за ст.47 КУпАП на суму 1700 грн., який сплачено.

Контроль за поводженням з відходами та небезпечними хімічними речовинами

Протягом січня-грудня 2022 року у сфері поводження з відходами здійснено 51 захід, в тому числі: 23 заходи – у сфері поводження з промисловими відходами, 27 – у сфері поводження з побутовими відходами та 1 у сфері поводження з пестицидами та агрохімікатами. За виявлені порушення вимог природоохоронного законодавства до адміністративної відповідальності притягнуто 71 особу на суму 24,650 тис.грн., а сплачено- 24,395 тис.грн.

Контроль за охороною, використанням та відтворенням рослинного світу

Впродовж звітного періоду у сфері охорони рослинного світу проведено 26 заходів. За порушення вимог природоохоронного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 85 осіб на суму 40,970тис.грн., а сплачено 37,910 тис.грн. Нараховано 450,366 тис.грн. завданої довіллю шкоди. Пред'явлено 1 претензію на суму 11,100тис.грн., а сплачено 10 – на 200,082тис.грн., в тому числі 11,100 тис.грн в добровільному порядку та 188,982тис.грн в примусовому порядку, з яких 49,401 тис грн. за матеріалами ДЕІ у Чернівецькій області.

В тому числі здійснено 5 перевірок в частині недопущення спалювання сухої рослинності в пожежонебезпечний період, за виявлені порушення 4 особи притягнуто до адміністративної відповідальності на загальну суму штрафів 10,710тис.грн.

Лісові ресурси

Протягом звітного періоду 2022 року проведено 14 заходів щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства у сфері охорони, використання та відтворення лісових ресурсів. За результатами яких 79 осіб притягнуто до адміністративної відповідальності на загальну суму штрафів 29,920тис.грн. До державного бюджету в примусовому порядку (за рішенням суду) сплачено шкоду завдану довіллю на суму 186,023 тис.грн., з якої 46,442 тис.грн. за матеріалами Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області.

Зелені насадження

У звітному періоді проведено 7 перевірок щодо охорони та збереження зелених насаджень, складено 2 протоколи, 2 особи притягнуто до адмінвідповідальності на суму 0,340 тис.грн. Нараховано 450,366 тис.грн. заподіяної довіллю шкоди. Зокрема:

- за результатами позапланової перевірки (по листу) щодо незаконного знесення зелених насаджень в межах населеного пункту с.Лунка Герцаївської міської ради Чернівецького району (Чернівецької області) виявлено незаконне знищення сироростучих та сухостійних дерев в загальній кількості 19 штук породи акація та верба, яке скоєне невстановленими особами в період 2021 року. Розмір шкоди, заподіяної внаслідок незаконного знищення зелених насаджень, становить 14,027тис.грн. Матеріали перевірки для встановлення винних осіб та подальшого їх притягнення до відповідальності направлено до правоохоронних органів;

- за результатами позапланової перевірки (розгляд звернення) щодо незаконного знесення зелених насаджень в м.Чернівці (вул.Я.Степового 4 «В») виявлено незаконне знищення 3-ох сироростучих та сухостійних дерев породи береза, яке скоєне невстановленими особами в період 2021 років. Розмір шкоди, заподіяної внаслідок незаконного знищення зелених насаджень, становить 3,400тис.грн. Матеріали перевірки для встановлення винних осіб та подальшого їх притягнення до відповідальності направлено до правоохоронних органів;

- за результатами позапланової перевірки (розгляд звернення) щодо незаконного знесення зелених насаджень на території Вашківської ОТГ виявлено незаконне знесення зелених насаджень в період 2021року. Розмір шкоди, заподіяної внаслідок незаконного знищення зелених насаджень, становить 432,939тис.грн.

Матеріали перевірки для встановлення винних осіб та подальшого їх притягнення до відповідальності направлено до правоохоронних органів. Відкрито кримінальне провадження.
«Новорічна ялинка»

Відповідності до доручення Державної екологічної інспекції України від 22.11.2022 року №945 «Про посилення заходів щодо запобігання здійснення правопорушень під час періоду заготівлі дерев хвойних порід в передноворічний період» та розпорядження Чернівецької обласної військової адміністрації від 25.11.2022 року №1421-р «Про заготівлю та реалізацію новорічних ялинок у передноворічний період 2023 року» розроблено та погоджено комплексний план заходів під час заготівлі, транспортування та реалізації хвойних насаджень в передноворічний період 2023 року на території Чернівецької області. Державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища на території області в ході проведення заходів складено 4 протоколи про адміністративні правопорушення за ст.88-1 КУпАП та направлено для розгляду у судові органи.

Контроль за охороною, використанням та відтворенням тваринного світу та водних живих ресурсів

В галузі контролю за охороною тваринного світу проведено 19 перевірок, складено 48 протоколів, 48 осіб притягнуто до адміністративної відповідальності на загальну суму штрафів 7,191тис.грн., які сплачено в повному обсязі.

В сфері охорони водних живих ресурсів на території області проведено 43 ресурсних перевірки щодо вжиття заходів по недопущенню браконьєрства. За порушення вимог природоохоронного законодавства складено 84 протоколи, 84 особи притягнуто до адміністративної відповідальності на загальну суму штрафів 8,551 тис.грн., які сплачено в повному обсязі.

Контроль за охороною, використанням та відтворенням природно - заповідного фонду

В сфері охорони, використання та відтворення природно – заповідного фонду за матеріалами попередніх років за рішенням суду НПП «Вижницький» частково сплатив 152,500 тис.грн.

Таблиця 83. Державний нагляд (контроль) за додержанням вимог природоохоронного законодавства

№ з/п	Назва заходу	Одиниця виміру	Роки		
			2020	2021	2022
1	2	3	4	5	6
1	Кількість перевірених об'єктів контролю	од.	738	462	77
2	Кількість складених актів перевірок	од.	738	462	77
3	Кількість складених протоколів про адміністративне правопорушення				
3.1	усього	од.	1110	1143	357
3.2	у тому числі передано для розгляду у судові органи	од.	25	8	4
4	Притягнуто до адміністративної відповідальності				
4.1	усього	осіб	1093	1138	353
4.2	у тому числі у вигляді попередження	осіб	0	0	0
5	Стягнуто адміністративних штрафів	грн	222 578	301 138	89 471
6	Загальна сума розрахованих збитків				
6.1	усього	грн	15 354 877	22 990 115	782 645
6.2	у т.ч. нанесених невстановленими особами	грн	12 449 532	10 105 363	676 705
7	Пред'явлено претензійно-позовних матеріалів	од./грн	130/3962 565	50/12 884 752	14/117 040
8	Стягнуто претензійно-позовних матеріалів	од./грн	123/1191 783	55/4 785 673	31/1 184 376
9	Кількість переданих до судових органів позовів для прийняття рішення про тимчасову заборону (зупинення) діяльності	од.	0	0	0
10	Кількість прийнятих судовими органами рішень про тимчасову заборону (зупинення) діяльності	од.	0	0	0
11	Передано матеріалів до правоохоронних органів:				
11.1	усього	од.	32	32	5
11.2	до органів прокуратури	од.	1	0	
11.3	до органів МВС, СБУ, інших	од.	31	32	
11.4	з ознаками кримінального правопорушення	од.	22	27	-
12	Відкрито кримінальних проваджень	од.	21	29	3
13	Кількість об'єктів, на яких виявлено перевищення				
13.1	лімітів забору води із водного об'єкта	од.	0	0	0
13.2	лімітів використання води із водного об'єкта	од.	0	0	0
13.3	лімітів скиду забруднюючих речовин у водний об'єкт	од.	0	0	0

13.4	нормативів граничнодопустимого скиду забруднюючих речовин із зворотними водами у водний об'єкт	од.	7	17	0
13.5	нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин стаціонарних джерел в атмосферне повітря	од.	8	9	3
13.6	технологічних нормативів допустимого викиду забруднюючих речовин в атмосферне повітря	од.	0	0	0
13.7	лімітів та дозволів на спеціальне використання природних ресурсів на територіях та об'єктах	од.	0	0	0
13.8	лімітів на спеціальне використання мисливських тварин	од.	0	0	0
13.9	лімітів (квот) на спеціальне використання водних біоресурсів	од.	0	0	0
14	Внесено подань про припинення дії виданих дозволів	од.	2	0	0

Виконання державних цільових екологічних програм

Діяльність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування спрямовувалась на виконання природоохоронних заходів, передбачених Комплексною програмою з охорони навколишнього природного середовища "Екологія" у Чернівецькій області на 2022-2026 роки.

Програма спрямована на запобігання забруднення довкілля і зменшення його шкідливого впливу на навколишнє середовище та здоров'я людей, раціональне використання природних ресурсів, розширення, відтворення та збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду, лікувально-оздоровчих, рекреаційних, водних та інших природних комплексів і унікальних територій, формування на їх основі регіональної екологічної мережі, дотримання екологічної безпеки на території Чернівецької області, створення умов для переходу до сталого розвитку регіону. Впровадження технологій, що забезпечують запобігання виникненню, зниження рівня впливу чи усунення факторів забруднення атмосферного повітря.

Враховуючи сучасну екологічну ситуацію та стан основних галузей охорони довкілля області, першочерговими завданнями для реалізації основних пріоритетів екологічної політики є:

- продовження будівництва та реконструкції очисних споруд області;
- збільшення площі природно-заповідного фонду області;
- вироблення системи роздільного збирання, транспортування, сортування, переробки та утилізації відходів;
- заходи з адаптації до змін клімату;
- зниження рівня впливу чи усунення факторів забруднення атмосферного повітря;
- продовження впровадження заходів із екологічної освіти та науки.

В результаті виконання запропонованих заходів область стане більш привабливою для інвестицій у виробничу та соціальну сфери, зокрема в індустрію туризму, відпочинку та оздоровлення людей, у виробництво і реалізацію екологічно чистих продуктів харчування.

Покращення інвестиційного клімату позитивно позначиться на зайнятості населення області.

Програмою також визначається єдина політика в галузі охорони навколишнього природного середовища і раціонального природокористування в області, що повинна реалізовуватися через відповідні місцеві програми та плани дій з охорони навколишнього природного середовища районів, міст, сіл та селищ області.

Загалом, основною метою Програми є досягнення стратегічної цілі «Збереження довкілля як основа безпечного екологічного середовища», що визначена Стратегією розвитку Чернівецької області на період до 2027 року.

Реалізація цієї мети базується на:

- встановленні збалансованого розвитку природно-сировинної бази та соціально-економічного комплексу для задоволення потреб регіону у паливно-енергетичних, мінеральних, водних, лісових, біологічних та інших ресурсах;
- подоланні суперечностей між соціально-економічним розвитком, раціональним природокористуванням та цілісним існуванням екосистеми;
- адаптації всіх сфер економіки та життєдіяльності області до змін клімату.

Забезпечення населення області якісною питною водою є одним з пріоритетних завдань, розв'язання яких є необхідним для збереження здоров'я, поліпшення умов діяльності та підвищення рівня життя населення.

Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища

Законом України „Про охорону навколишнього природного середовища” передбачено створення державної системи моніторингу довкілля та проведення спостережень за станом навколишнього природного середовища, рівнем його забруднення. Виконання цих функцій покладено на Міндовкілля та інші центральні органи виконавчої влади, які є суб'єктами державної системи моніторингу довкілля, а також підприємства, установи та організації, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану довкілля.

Екологічний моніторинг навколишнього природного середовища в Чернівецькій області (далі - РСМД) проводиться управлінням екології та природних ресурсів на виконання Постанови КМУ від 30.03.1998р. № 391 (із змінами) та у відповідності з керівними документами Міндовкілля України.

Суб'єктами РСМД є наступні організації:

- управління екології та природних ресурсів Чернівецької обласної державної адміністрації;
- Державна екологічна інспекція Карпатського округу;
- управління державної служби України з надзвичайних ситуацій у Чернівецькій області;
- Чернівецька філія ДУ “Держгрунтоохорона”;
- ДУ «Чернівецький обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України»;
- Басейнове управління водних ресурсів річок Прут та Сірет;
- Управління житлово-комунального господарства Чернівецької обласної державної адміністрації;
- Чернівецьке обласне управління лісового та мисливського господарства;
- ДП ПрАТ «НАК «Надра України» «Західукргеологія»;
- ННГФ обсерваторія Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича;
- Чернівецький обласний центр з гідрометеорології;
- Управління Державного агентства меліорації та рибного господарства у Чернівецькій області (Чернівецький рибоохоронний патруль).

Надання інформації з екологічних спостережень в РСМД здійснюється на основі Меморандуму про співпрацю між управлінням екології та природних ресурсів та іншими суб'єктами моніторингу навколишнього природного середовища та у відповідності з взаємоузгодженими графіками.

Головною метою роботи РСМД є узагальнення інформації про стан довкілля, що надходить, для забезпечення інформаційної підтримки органів виконавчої влади при прийнятті ними рішень, що стосуються навколишнього природного середовища та безпеки життєдіяльності населення. Ця мета досягається за рахунок ведення на постійній основі баз даних екологічних спостережень, оперативності їх обробці та у реагуванні на випадки забруднення складових довкілля.

Постійно ведеться робота щодо удосконалення системи екологічних спостережень.

Як і у минулому році основними напрямками роботи РСМД було узагальнення даних спостережень за станом:

- водних ресурсів (поверхневих вод головних водних об'єктів області, стічних та ґрунтових вод);
- земельних ресурсів (земель сільськогосподарського призначення, в місцях проживання та відпочинку населення);
- атмосферного повітря (аналіз даних спостереження за вмістом забруднюючих речовин в атмосферному повітрі, промислових викидів основних підприємств – забруднювачів повітря в області, радіоактивне забруднення атмосферного повітря);

- біоресурсів (чисельності основних видів мисливських тварин, стану сільськогосподарських рослин та продуктів харчування);
- екзогенних процесів в області;
- надзвичайні екологічні ситуації.

В 2022 році роботи по моніторингу поширення та розвитку інженерно-геологічних процесів та явищ в межах області не проводились у зв'язку з відсутністю фінансування відповідних робіт з державного бюджету. Були проведені тільки локальні обстеження.

Враховуючи те, що поверхневі води області є одним з головних її природних ресурсів, питанню їх екологічного моніторингу приділялася особлива увага. Ґрунтуючись на даних, які надходять від організацій - суб'єктів обласного екологічного моніторингу управління екології та природних ресурсів щомісяця надає в Міндовкілля інформацію про стан поверхневих вод головних річок області (Дністер, Прут, Сірет та Черемош), атмосферного повітря, радіаційний стан та стан геологічного середовища (сейсмічна активність). Далі ця інформація використовується при підготовці щомісячного екологічного вісника про стан довкілля в Україні. Але у зв'язку з недостатнім фінансуванням цей екологічний вісник виходить нерегулярно.

У звітному році було підготовлено 16 звітів – щомісячних, щоквартальних та річного, в яких представлена інформація про стан складових довкілля, що контролюються. Звіти склалися з інформаційно-аналітичної довідки та таблиць з узагальненими результатами екологічних спостережень за відповідний період.

З метою дотримання вимог законодавства щодо відкритості та широкого доступу громадськості до інформації про стан навколишнього природного середовища інформація щодо стану складових довкілля розповсюджується серед організацій – суб'єктів РСМД, розміщалася в мережі Інтернет на офіційному сайті інформаційно-аналітичного центру Міндовкілля та сайті управління екології та природних ресурсів Чернівецької ОДА.

Таблиця 84. Суб'єкти державного екологічного моніторингу за галузями середовища та число точок спостережень

№ з/п	Суб'єкти моніторингу довкілля	Кількість точок спостережень, од.								
		атмосферне повітря	стаціонарні джерела викидів атмосфери повітря	поверхневі води	джерела скидів зворотних вод поверхні води	Морські води	джерела скидів зворотних вод морські води	підземні води	джерела скидів зворотних вод глибокі підземні водоносні горизонти	грунт
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Чернівецький обласний центр з гідрометеорології	3	-	4	-	-	-	-	-	-
2.	ДУ "Чернівецький обласний лабораторний центр МО України"	19	-	30	-	-	-	-	-	49
3.	Чернівецька філія Держгидрометеослужби "Держгидрометеослужба"	-	-	-	-	-	-	-	-	33
4.	Басейнове управління водних ресурсів річок Прут Сірет	-	-	13	-	-	-	-	-	-

Таблиця 85. Здійснення екологічного моніторингу за регіональними (місцевими) програмами природоохоронних заходів

№ п/п	Назва регіональної (локальної) програми моніторингу довкілля	Суб'єкти моніторингу довкілля, залучені до виконання програм	Основні рекомендації, що надають за результатами впровадження регіональних програм
1.	Комплексна програма з охорони навколишнього природного середовища "Екологія" Чернівецькій області на 2022-2026 роки	<ul style="list-style-type: none"> - управління екології та природних ресурсів Чернівецької обласної державної адміністрації; - Державна екологічна інспекція Карпатського округу; - управління державної служби України з надзвичайних ситуацій у Чернівецькій області; - Чернівецька філія ДУ "Держгрунтоохорона"; - ДУ «Чернівецький обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України»; - Басейнове управління водних ресурсів річок Прут та Сирет; - Управління житлово-комунального господарства Чернівецької обласної державної адміністрації; - Чернівецьке обласне управління лісового та мисливського господарства; - ДП ПрАТ «НАК «Надра України» «Західукргеологія»; - ННГФ обсерваторія Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича; - Чернівецький обласний центр з гідрометеорології; - Управління Державного агентства меліорації та рибного господарства у Чернівецькій області (Чернівецький рибоохоронний патруль). 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Інформування суб'єктів РСМД екологічний стан поверхневих основних річок області; 2. Інформування суб'єктів РСМД органи державної влади екологічний стан складових довкілля в області по напрямкам, контролюються

Інформаційна підтримка органів державної влади, інформування громадськості, суб'єктів РСМД забезпечується за рахунок:

- своєчасного надання узагальнених даних про екологічний стан природних ресурсів і загальний стан навколишнього природного середовища в Чернівецькій області за результатами аналітичних та інших даних, що надходять від членів РСМД;
- своєчасного інформування про зміни в державному законодавстві щодо моніторингу довкілля;
- розробки та впровадження документів регіонального рівня, направлених на удосконалення РСМД, подальшої організаційної інтеграції її суб'єктів.

Інформація про роботу РСМД друкувалась на Інтернет-порталі Міндовкілля в рубриці “Екологічний моніторинг”, на сайті Інформаційно-аналітичного центру Міндовкілля і висвітлювалась на веб-сайті управління екології та природних ресурсів.

Роботи з організації та впровадження регіонального моніторингу довкілля виявили ряд проблем, перелік найбільш гострих з них наданий нижче.

1. Низький рівень фінансового забезпечення з державного та обласного бюджетів регіональних програм у частині здійснення спостережень за станом складових довкілля, поліпшення екологічного стану навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів.
2. Низький рівень технічного забезпечення організацій - суб'єктів обласного екологічного моніторингу, в тому числі сучасною комп'ютерною технікою, особливо в їх районних підрозділах.
3. Неврегульованість питання щодо отримання даних екологічних спостережень, особливо по відомчих мережах спостережень, які носять комерційний характер.
4. Недостатній рівень оперативності в інформуванні РСМД про появу відомчих та міжвідомчих документів з питань екологічного моніторингу.
5. Відсутність при Міндовкілля регулярних семінарів або інших форм обміну досвідом та проведення навчання спеціалістів регіональних підрозділів, інформування про нові технології та підходи, у тому числі в світовій практиці, в здійсненні моніторингу за станом навколишнього природного середовища та критеріїв оцінки його стану.
6. Згідно ст. 22 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища” спостереження за станом довкілля, рівнем його забруднення здійснюється також промисловими підприємствами, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану навколишнього природного середовища, що передбачає наявність відповідних програм екологічного моніторингу об'єктового рівня. В той же час не визначена відповідальність за відсутність або небажання розробити таку програму.
7. Низький рівень відповідальності за надання та якості інформації про стан складових природних ресурсів.

Оцінка впливу на довкілля

18 грудня 2017 року набрав чинності [Закон України «Про оцінку впливу на довкілля»](#), а також Кабінетом Міністрів України прийнято три постанови, які є першочерговими для реалізації вимог даного Закону.

Процедура оцінки впливу на довкілля (далі – ОВД) спрямована на попередження та запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів.

Основними завданнями управління екології та природних ресурсів у сфері оцінки впливу на довкілля є проведення відповідно до законодавства процедури оцінки впливу на довкілля:

- підготовка матеріалів для інформування громадськості та засобів масової інформації з питань ОВД;
- забезпечення проведення громадських обговорень (у тому числі громадських слухань);
- підготовка звітів про громадське обговорення, що включає аналіз отриманих письмових зауважень і пропозицій громадськості та підготування таблиці із зазначенням інформації про повне врахування, часткове врахування або обґрунтоване відхилення отриманих під час громадського обговорення зауважень та пропозицій;
- підготовка висновків з оцінки впливу на довкілля;
- внесення та обробка даних Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля.

Відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» управлінням через Єдиний реєстр з оцінки впливу на довкілля видається документ дозвільного характеру – Висновок з оцінки впливу на довкілля.

Серед об'єктів, які розпочали та пройшли процедуру оцінки впливу на довкілля є міні гідроелектростанція, діяльність з руслорегулюючих робіт, діяльність по видобуванню корисних копалин, інфраструктурні проекти тощо.

Економічні засади природокористування

Економічні механізми природоохоронної діяльності

В межах наданих повноважень велась відповідна робота по зміцненню фондів охорони навколишнього природного середовища.

Таблиця 86. Надходження екологічного податку станом на 01.01.2023 року

	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Екологічний податок, пред'явлені підприємствам, організаціям та установам за забруднення навколишнього природного середовища, тис.грн.	2311,7	3023,3	2911,0
у тому числі за:			
викиди в атмосферне повітря	1341,8	1339,7	760,3
скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти	472,6	590,9	1147,9
розміщення відходів	497,3	1844,2	1002,9
Екологічний податок, фактично сплачений підприємствами, організаціями, установами за забруднення навколишнього природного середовища, тис.грн.	2851,8	3774,8	2911,0

Підприємства області задекларували у 2022 році податок за забруднення навколишнього природного середовища у розмірі 2911,0 тис. грн. (у 2021 р. – 3023,3 тис. грн.), у тому числі за забруднення атмосферного повітря 760,3 тис. грн. (у 2021 р. – 1339,7 тис. грн.), за скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти 1147,9 тис. грн. (у 2021 р. – 590,9 тис. грн.), за розміщення відходів у спеціально відведених місцях 1002,9 тис. грн. (у 2021 р. – 1844,2 тис. грн.).

Фактично сплачено у 2022 році підприємствами, організаціями та установами за забруднення довкілля 2911,0 тис. грн. (у 2021р. – 3774,8 тис. грн.).

Стан фінансування природоохоронної галузі

Таблиця 87. Перелік природоохоронних заходів, фінансування яких здійснювалось за рахунок коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища у 2022 році

№ з/п	Назва природоохоронного заходу	Загальна кошторисна вартість (згідно з проектом), тис. грн	Термін реалізації заходу (згідно з проектом)	Ступінь готовності природоохоронного заходу, %	Обсяг фактичних видатків обласного фонду, тис. грн	Інформація щодо стану виконання природоохоронного заходу (завершення або введення в експлуатацію)
1	2	3	4	5	6	8
1.	Створення автоматизованої системи екологічного моніторингу атмосферного повітря у місті Чернівці	5914,7	2022	20%	500,0	Виконується
2.	Буріння експлуатаційної свердловини системи водопостачання для Долішньошепітського закладу загальної середньої освіти Берегометської селищної ради Вишнівського району	200,0	2022	0%	0,0	Перенесено на 2023 рік
3.	Придбання кормів для підгодівлі лебедів-шипунів на території орнітологічного заказника місцевого значення «Чорторійський»	34,9	2022	100%	34,9	Виконано
4.	Дослідження та аналіз сучасного стану природних лікувальних та рекреаційних ресурсів Чернівецької області	200	2022	100%	100,0	Виконано (кошти частково зекономлено)

5.	Виготовлення науково-популярного видання «Рослини з Червоної книги в Національному природному парку «Хотинський»	49,3	2022	0%	0,0	Непроведення видатків Державною казначейською службою, яка керувалась Постановою КМУ від 09.06.2021 №590 (зі змінами) «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в
6.	Виготовлення науково-популярного видання «Тварини з Червоної книги в Національному природному парку «Хотинський»	49,3	2022	0%	0,0	Непроведення видатків Державною казначейською службою, яка керувалась Постановою КМУ від 09.06.2021 №590 (зі змінами) «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в

7.	Видання книги «Рослини з Червоної книги України в Національному природному парку «Черемоський»	49,3	2022	0%	0,0	Непроведення видатків Державною казначейською службою, яка керувалась Постановою КМУ від 09.06.2021 №590 (зі змінами) «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного
8.	Видання книги «Тварини з Червоної книги України в Національному природному парку «Черемоський»	49,3	2022	0%	0,0	Непроведення видатків Державною казначейською службою, яка керувалась Постановою КМУ від 09.06.2021 №590 (зі змінами) «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного

9.	Розроблення проектно-кошторисної документації по об'єкту «Будівництво касети полігону твердих побутових відходів в місті Сторожинець Чернівецького району»	200,0	2022	0%	0,0	Непроведення видатків Державною казначейською службою, яка керувалась Постановою КМУ від 09.06.2021 №590 (зі змінами) «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного
14.	Придбання контейнерів для збору твердих побутових відходів на території Кострижівської селищної територіальної громади	30,0	2021	100%	30,0	Виконано
15.	Придбання контейнерів для збору твердих побутових відходів на території Горішньошеровецької сільської територіальної громади	30,0	2021	100%	30,0	Виконано

Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки

Технічне регулювання в сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки передбачає впровадження наступних заходів:

- екологічну стандартизацію та нормування, це група стандартів з державного класифікатора ДК 004-2003;
- екологічний аудит, відповідно до вимог Закону України "Про екологічний аудит";
- екологічна сертифікація;
- залучення міжнародної фінансової допомоги для вирішення питань технічної допомоги у сфері охорони довкілля.

Стандартизація і нормування є не лише функціями державного управління, а й важливими засобами охорони довкілля. Отримавши закріплення в законодавстві, вони стали загальнообов'язковими. Це означає, що екологічні стандарти повинні виконуватися усіма природокористувачами і в обов'язковому порядку здійснюватися уповноваженими державними органами.

Нормування у сфері природокористування й охорони довкілля полягає у встановленні уповноваженими державними органами екологічних нормативів відповідно до вимог чинного законодавства. І такими екологічними нормативами Закон "Про охорону навколишнього природного середовища" називає:

- 1. Гранично-допустимі викиди та скиди у навколишнє природне середовище забруднюючих хімічних речовин (ГДВ), рівні допустимого шкідливого впливу на нього фізичних і біологічних факторів. Особливостями цих нормативів є те, що вони встановлюються для кожного стаціонарного джерела викидів чи скидів окремо. Основною метою встановлення їх є недопущення перевищення нормативів якості довкілля, особливо нормативів гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин;
- 2. Нормативи гранично допустимих концентрацій (ГДК) забруднюючих речовин в навколишньому природному середовищі та рівні шкідливих і біологічних впливів на нього. Вони належать до санітарно-гігієнічних нормативів. Це нормативи якості довкілля які встановлюють гранично допустимий рівень фізичних, хімічних та біологічних шкідливих впливів на довкілля. Вони повинні бути єдиними для всієї території України.

У разі необхідності для курортних, лікувально-оздоровчих, рекреаційних та інших окремих районів можуть встановлюватися більш суворі нормативи гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин та інших шкідливих впливів на навколишнє природне середовище.

Нормативи використання природних ресурсів. Вони встановлюються законодавством для різних видів природокористування. Так, Лісовий кодекс України передбачає встановлення лімітів заготівлі деревини в порядку рубок головного користування (ст. 71), Водний кодекс України визначає ліміт використання вод (ст. 49), а Закон "Про мисливське господарство та полювання" передбачає встановлення лімітів використання мисливських тварин (ст. 16) і т. д.

Варто наголосити, що законодавством України можуть встановлюватися й інші нормативи у сфері охорони довкілля і використання природних ресурсів. А розробляються і вводяться в дію вони спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів чи іншими уповноваженими на те державними органами

Державне регулювання у сфері природокористування

Здійснюючи регулювання у сфері охорони природи протягом 2022 року управлінням екології та природних ресурсів Чернівецької ОДА проведена наступна робота:

- Видано Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами викиду –93;
- Зареєстровано Звіти з інвентаризації викидів забруднюючих речовин – 93;
- Визначення величини фонових концентрацій забруднюючих речовин в атмосферному повітрі для СГД – 18;
- Погоджено поточні індивідуальні технологічні нормативи використання питної води – 1;

- Зареєстровано декларації про утворення відходів –145;
- Розглянуто та затверджено реєстрові картки об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів – 7;
- Розглянуто та затверджено технічних паспортів утворення відходів – 92;
- Погоджено проєктів землеустрою щодо відведення земельних ділянок ПЗФ – 1;
- Пропозиції до заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки документів державного планування – 28;
- Зауваження та пропозиції до звіту стратегічної оцінки –19;
- Реєстрація повідомлень про планову діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля – 8;
- Реєстрація звітів з ОВД – 9;
- Підготовка звіту громадських обговорень - 4;
- Видано висновків з оцінки впливу на довкілля – 4.

Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля

Наукові дослідження з питань охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки ведуться в Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича, Чернівецькому факультеті Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” (ЧФ НТУ “ХПІ”), у Буковинському державному медичному університеті.

Останніми роками досліджувалися різні типи екосистем Чернівецької області. Особлива увага приділялася дослідженням слабоурбанізованих селітебних та пасторальних екосистем. Уперше на базі ієрархічної біоіндикації створені геоінформаційні карти екологічного стану Чернівецької області. Запропонована оригінальна методика визначення внеску різних антропогенних факторів у загальну екологічну ситуацію

Наукові дослідження екологічного спрямування в ЧНУ ім. Ю. Федьковича проводяться Інститутом біології, хімії та біоресурсів на кафедрах “Біохімії та біотехнологій” (по тематиці “Біохімічні механізми метаболічної адаптації про- та еукаріот як основа для розробки біологічних технологій”), “Екології та біомоніторингу” (по тематиці “Екомоніторинг, екоаудит та екостабілізація регульованих людиною екосистем Чернівецької області”), “Землевпорядкування та кадастру” (по тематиці “Методологічні основи моніторингу та формування стратегії еколого-безпечного землекористування Карпатського регіону та прилеглих територій”), “Ґрунтознавства” (по тематиці “Оцінка якісного стану ґрунтів природних екосистем та антропогенних ландшафтів: параметри, методологія, моделювання”), “Органічної і фізичної хімії та екології хімічних виробництв” (по тематиці “Синтез, дизайн, комп’ютерне моделювання перспективних органічних сполук як потенційних нових матеріалів і речовин”).

Колективом кафедри екології та біомоніторингу Інституту біології, хімії та біоресурсів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича виконано дослідження за **науковою темою** «Екомоніторинг, екоаудит та екостабілізація регульованих людиною екосистем Чернівецької області». Тематика реалізується в рамках кількох наукових напрямків:

Пріоритетний науковий напрямок кафедри в останні роки - визначення масштабів і виявлення факторів ризику **втрат бджолиних колоній**. Дослідження здійснюється в межах міжнародного моніторингу під егідою асоціації COLOSS, із виконаним функцій національного координатора від України. Втрати бджолиних колоній - одна з найгостріших екологічних проблем сьогодення, ескалація загрожує як екологічній безпеці навколишнього природного середовища, так і продовольчій безпеці людства. В межах Чернівецької області здійснюється дослідження втрат бджолиних колоній на градієнті ландшафтів із традиційним та інтенсивним сільським господарством, що формують стрімкий градієнт, що уможливорює аналіз численних факторів ризику.

У напрямку **розробки основ екосистемного сервісу лісових та паркових екосистем**, запропоновано методику оцінки екологічного сервісу лісових заплавних екосистем. Екосистеми даного типу відрізняються високою різноманітністю екосистемних послуг: водоочисна, руслоукріплююча, берегозахисна, протиерозійна, кольматуюча, нерестозабезпечуюча, водорегулююча. Виділено імперативні екосистемні функції, які забезпечують реалізацію постійних та якісних екосистемних послуг при експлуатації

зазначених типів екосистем. Здійснено порівняльний аналіз екосистемних функцій та послуг модельних лісових та паркових екосистем. Запропоновано та апробовано ефективні математичні методи оцінки сервісного потенціалу досліджуваних екосистем. Як модельні екосистеми було обрано об'єкти ПЗФ регіонального та національного значення - заказник "Гарячий Урбан" та НПП «Вижницький», міські парки Чернівців. Встановлено, видовий склад рослин, їх екологічні групи, виявлено інвазійні види (зокрема, *Acer negundo* L., в стадії експансії). На основі аналізу видового різноманіття рослин, едафічних факторів і характеру трапляння, доведено, що сольовий режим ґрунту - лімітуючий фактор для трав'яних рослин парків міста Чернівці.

Запропоновано та апробовано ефективні математичні методи оцінки сервісного потенціалу досліджуваних екосистем.

У напрямку вивчення **синантропізації фауни**, досліджено видовий склад і структуру аранеокомплексів приміщень різного призначення Чернівецької області. Проаналізовано абіотичні і біотичні чинники з урахуванням біотопічних, зональних, часових, трофоекологічних і мікробіологічних аспектів. Установлено термопреферендуми Pholcidae як найбільш численного компонента синантропних аранеокомплексів урбоекосистем Карпатського регіону. Розроблено прилад, який задовільняє вимоги біологічної адекватності експериментів із вивчення температурних преферендумів синантропних членистоногих в умовах штучно створеного градієнта температур (Патент 122808иА, МПК (2017.01) G01N25/00); обґрунтовано доцільність використання при обчисленні термопреферендумів методу прямого усереднення. Установлено, що павуки поїдають широкий спектр жертв у приміщеннях ЗАТ «Чернівецька птахофабрика». На зовнішніх поверхнях членистоногих із виробничих приміщень підприємства виявлено 9 видів патогенних та умовно патогенних бактерій. Істотна бактеріальна контамінованість зовнішніх поверхонь домінантів харчового спектра павуків і переважання у складі аранеокомплексів тенетників, які уникають частого переміщення, свідчить про причетність павуків до стримування поширення бактерій у тваринницьких господарствах.

Результати наукових досліджень представлено у вигляді наступних приладів, макетів, моделей:

Врамках Українсько-Австрійського проекту **створено сайт** «Моніторинг успішності зимівлі бджолиних колоній в Україні». Сайт використовується науковцями для залучення респондентів до моніторингу втрат бджолиних колоній, а також для інформаційної підтримки бджолярів України, розміщення інформації щодо проблем бджільництва.

Розроблено **2 нових методики** - **EcoNet** оцінки сервісного потенціалу лісових заплавної екосистем та мікрокосмного моделювання лісових заплави.

Створені EcoNet моделі 14 лісових заплавної екосистем.

Розроблено прилад для вивчення температурних преферендумів синантропних членистоногих в умовах штучно створеного градієнта температур (**Патент 1228081А**, МПК (2017.01) G01N25/00).

Розроблено **програми підготовки** здобувачів першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти галузі знань 10 «Природничі науки», спеціальності 101 «Екологія», що пройшли зовнішнє рецензування. Розроблено програму підготовки доктора філософії (PhD) за освітньо- науковою програмою 101 Екологія.

Участь громадськості у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються охорони навколишнього природного середовища

Спільно з державними природоохоронними установами, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування все дільше заявляють про себе громадські екологічні організації в справі оздоровлення довкілля та формування екологічної культури населення краю. Діяльність їх носить різнобічний характер: внесення пропозицій і участь в прийнятті рішень з питань екології в органах влади, організація та проведення конкретних природоохоронних заходів з охорони та примноження природних ресурсів, здійснення природоохоронного контролю, поширення екологічних знань, видавнича діяльність, розвиток міжнародного співробітництва тощо.

На Буковині широко відомі акції по створенню пам'ятних зелених насаджень, прибиранню населених пунктів, зокрема: "Зелена толока", посадка дерев на алеї "Пам'яті

жертв аварії на Чорнобильській АЕС” та в “Парку тисячоліть”, присвячена проведенню в області дня Довкілля, “Зелений пояс Чернівців” тощо, які проводяться спільно із громадськими організаціями “Зелений світ Буковини”, Буковинська філія національного екоцентру України “Крона”, обласна організація Українського товариства охорони природи, Всеукраїнська екологічна Ліга. Поряд з названими організаціями цікаві проекти з проблем захисту та оздоровлення довкілля виконують дитячі і молодіжні організації області: “Паросток”, “Водограй”, “Буквиця”, “НЕО”, “В гармонії з природою”. Особливо відчутна їх активність в рамках проведення заходів Всеукраїнських та загальнообласних конкурсів “Мій рідний край, моя земля”, “Пізнай наш рідний край”, “До чистих джерел”, “Марш парків”, “Вчимося заповідати”, “Парки – легені міст і сіл”, “Птах року”, “Першоцвіт”, “Живи, ялинко”.

Громадськістю ведеться також спостереження за довкіллям. Наприклад, така громадська екологічна організація, як “АкваБук”, яка функціонує при хімічному факультеті Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, проводить велику дослідницьку роботу по виявленню і формуванню банку даних про джерела забруднення природних вод міста та області, зосереджує свою увагу на питаннях дії на організм радіоактивного випромінювання, хімічних речовин, що використовуються в побуті, на присадибних ділянках, миючих засобах, забрудненні довкілля кислотами з автомобільних акумуляторів, питної води механічними домішками тощо.

Відчутна роль громадськості в роботі по розвитку заповідної справи та збереженню біорізноманіття, формуванню екологічної мережі та її інтегруванню в Європейську екомережу.

Тема сталого розвитку починає домінувати в співпраці з багатьма організаціями. Наприклад, керівниками організацій “Зелений світ Буковини”, Буковинської філії національного екоцентру України “Крона” та іншими розроблена Концепція сталого екологічного розвитку м. Чернівці, яка активно обговорювалась і знайшла свою підтримку в управлінні екології та природних ресурсів та в органах влади міста.

Наполегливо домагається розвитку сільського зеленого туризму на Буковині Чернівецьке обласне громадсько-молодіжне об’єднання “Буквиця”, яке працює на базі Чернівецького педагогічного коледжу ім. Ю. Федьковича. З даних питань послідовно проводяться семінари – тренінги для населення Путильського, Вижницького, Хотинського та Сторожинецького районів.

До висвітлення природоохоронних проблем активно долучається і така громадська екологічна організація, як “Вежа”, очолювана журналістом з багаторічним досвідом, шеф-редактором незалежної газети “Версії” Л. Чередарик.

Управління екології та природних ресурсів постійно сприяє громадським екологічним організаціям у проведенні ними екологічних заходів, надаючи їм методичну, організаційно-практичну допомогу.

Про визнання налагодженої спільної і дієвої роботи державних та громадських екологічних організацій в досягненні конкретних результатів можна судити з того, що наша область визначена базовою для проведення проекту “Підтримка розвитку Національної екологічної мережі України у рамках формування Всеєвропейської екологічної мережі. Задум та втілення у пілотній зоні”. В якості експертів в проєкті задіяні фахівці управління екології та природних ресурсів, вищих навчальних закладів області, представники ряду громадських екологічних організацій.

Досвід спільної з громадськістю екологічної діяльності засвідчує (всього в області діє 46 громадських організацій природоохоронного спрямування), що за умови об’єднання зусиль природоохоронних органів та активної підтримки громадськості можна розв’язати складні природоохоронні проблеми, поліпшити екологічну ситуацію для нинішніх та прийдешніх поколінь.

Екологічна освіта та інформування

Екологічна проблема взаємодії людини і природи, а також впливу людського суспільства на навколишнє природне середовище стала дуже гострою і має величезні масштаби. Однією із екологічних проблем, які мають місце в Україні, є недостатнє розуміння в суспільстві правильних пріоритетів збереження навколишнього природного середовища та переваг його сталого розвитку. Тому, в наш час потрібно вести природоохоронне навчання і виховання, що дасть певні результати.

Екологічна освіта молоді шляхом підвищення екологічної свідомості повинна:

- бути тривалим процесом, тобто починатися в дошкільному віці і продовжуватися на всіх стадіях формальної і неформальної освіти;
- вивчати головні проблеми навколишнього середовища з урахуванням місцевих, національних, регіональних і міжнародних точок зору, щоб отримати знання про умови навколишнього середовища в інших географічних регіонах;
- надати можливість молоді застосовувати свої знання і досвід у плануванні, прийнятті рішень і визначенні наслідків;
- допомогати учням визначити ознаки виникнення проблем навколишнього середовища;
- розглядати навколишнє середовище в усій його складовій.

Левову частку в екологічній освіті займає Чернівецький факультет Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” який готує фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями “бакалавр”, “спеціаліст” та “магістр” за чотирма спрямуваннями, в т.ч. за напрямком – 0708 “Екологія”. За даним напрямком на кафедрі екології і права навчається 335 студентів денної та заочної форм навчання за трьома спеціалізаціями: “Екологічні проблеми хімічної промисловості”, “Екологія лісового і заповідного господарства”, “Прикордонний екологічний контроль”. Особлива увага при підготовці фахівців-екологів відводиться вивченню дисциплін управлінського, еколого-правничого характеру, заповідної та природоохоронної справи, що відповідає практичним потребам регіону у фахівцях саме даного спрямування. При читанні цілого ряду фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін, таких, як “Екологія людини”, “Радіоекологія”, “Урбоекологія”, “Екологічне право”, “Ландшафтна екологія” та ін., широко використовується місцевий матеріал, здобутий співробітниками факультету в наукових дослідженнях, громадських слуханнях, екологічних експертизах тощо.

У Буковинському державному медичному університеті в процесі навчання студентам викладається методологія і загальні закономірності зв'язку здоров'я з факторами і умовами навколишнього середовища; походження, властивості та вплив основних природних та антропогенних факторів навколишнього середовища і соціальних умов на екологічну ситуацію та здоров'я населення. Вивчаються якісні та кількісні показники для гігієнічної діагностики навколишнього середовища і оцінки його впливу на здоров'я населення.

Післядипломна екологічна освіта забезпечує неперервність екологічної освіти та включає систему підвищення кваліфікації та перепідготовки державних службовців, керівного складу підприємств, організацій, установ, підприємців, а також підготовку фахівців-екологів найвищої кваліфікації — кандидатів і докторів наук у галузі екології та охорони навколишнього середовища, на базі провідних ВНЗ.

Все масовіше до екологічного виховання долучають молодь шкільного віку Буковинські національні природні парки «Вижницький», «Хотинський» та «Черемоський». Фахівці парків постійно проводять екологічні заходи на різну тематику, акції, гуртки, фестивалі, круглі столи та інше.

В рамках ознайомлення з парком було зняти короткометражний фільм «Туристичний бум» та в ефір випущено відеоролик «Стежками НПП

«Черемоський», який відзнято на території парку та висвітлено туристичко-привабливі перлини парку.

В національному природному парку крім проведення еколого-просвітницької роботи функціонує музей природи. На площі 200 м² у 4 залах зібрано понад 1000 експонатів, що розповідають про рослинний і тваринний світ краю. Експозиції відділу природи побудовані здебільшого за допомогою діорам, що відтворюють основні ландшафти та природничі особливості краю, презентують багатство флори і фауни. Музей має 9 відділів, які зразково оформлені на науковій основі її високому професійному рівні. В чотирьох залах розміщені натуральні експонати, фотографії. Вражає уяву палеозоологічна колекція, представлена кістками, зубами та бивнями мамонтів, котрі жили на території села в епоху пізнього палеоліту. Чудово збережені опудала земноводних, птахів і тварин ХХ сторіччя.

На діорамі «Весна», фотографії показують хід весті в різних її фазах, а на тлі весняного пейзажу добре видно, як пара жайворонків відкладає яєчка в щойно виготовлене гніздо та готується до висиджування. Майстерно виготовлені опудала шпака, дрозда, степового

канюказаставляють зупинитися, а співочі птахи: соловей, іволга, щиглик, співочий дрозд та фонограма їх співу довершують експозицію. Діорама «Літо» знайомить відвідувачів зі зразками місцевих злакових культур, овочів та фруктів. Привертає увагу велика колекція метеликів, опудала молодого вовченяти, зайченята та тхора. Діорама «Осінь» знайомить з перелітними птахами, а діорама «Зима» з представниками фауни, що зимують в наших краях.

Широко представлені в музеї рослинність, різноманіття грибів, група квіткових рослин. Без сумніву, найбільше привертає до себе група «Тваринний світ». Опудала диких звірів в природній обстановці - це те, що найбільше подобається екскурсантам, особливо, дитячій аудиторії. Розповіді про звички зайців, лисиць, козуль, кабанів, борсуків та спосіб їх життя викликає неабиякий інтерес у відвідувачів.

Парк «Хотинський» випустив анімацію фотомоніторингу берегової лінії річки Дністер де можна спостерігати за зміною краєвиду Хотинської фортеці протягом 12 місяців.

Парком організовано одноденний табір для дітей та їх батьків «Сімейний ЕКОдень». В програму заходу біло включено подорож-екскурсію екологічною стежкою «Поливанів Яр», майстер-клас із сортування сміття, навчання з орієнтування у лісі й «Зелені» звички в побуті. Також організовано прогулянки на катері р.Дністер.

В школах району проведено уроки, бесіди, екологічні ігри, вікторини з еколого-пізнавальної проблематики.

На теренах краю активно висвітлює та приділяє увагу екологічним питанням Чернівецька обласна громадська організація «Всеукраїнська екологічна ліга». Мета організації поліпшення екологічної ситуації в Україні, формування збалансованого розвитку, підвищення рівня екологічної освіти та культури громадян. Діяльність Ліги спрямована на розширення участі громадськості у формуванні та реалізації державної екологічної політики, організацію громадського екологічного контролю за дотриманням природоохоронного законодавства; припинення діяльності, яка загрожує екологічній безпеці, природному середовищу та здоров'ю громадян України.

Інформування населення області щодо стану навколишнього природного середовища забезпечувалось шляхом:

- публікацій матеріалів в пресі;
- виступів по радіо і телебаченню;
- участі в круглих столах, брифінгах, науково-практичних конференціях, сесіях обласної та місцевих рад;
- виступів з лекціями, бесідами в учнівських і студентських аудиторіях, серед населення;
- підготовки інформаційно-довідкових матеріалів та їх розміщення в громадських екологічних приймальнях;
- організації збору, підготовки та систематичного поповнення матеріалів веб-сайтах управління екології та природних ресурсів та Міндовкілля в мережі Інтернету.

Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

Враховуючи прикордонне розміщення Чернівецької області, для розв'язання наявних екологічних проблем краю широко використовуються можливості міжнародного співробітництва.

Чернівецька область підтримує міжнародні зв'язки з 8 регіонами 7 зарубіжних країн, зокрема, з провінцією Саскачеван (Канада), округом Швабія (Німеччина), Сучавським повітом (Румунія), департаментом Майєнн (Франція), Шльонським та Лодзьким воєводствами (Республіка Польща), Вараждинською жупанією (Республіка Хорватія) та Вітебським обласним виконавчим комітетом (Республіка Білорусь).

В рамках укладених міжрегіональних угод область динамічно розвиває міжрегіональне партнерство з округом Швабія (Німеччина) та Сучавським повітом (Румунія) – впродовж 20 років, департаментом Майєнн (Франція) та Лодзьким воєводством (Республіка Польща) – впродовж 15 років. В звітному періоді зусилля виконавчої влади області були зосереджені на забезпеченні сталого розвитку цих партнерств. На цей час співпраця області із вищезазначеними регіонами іноземних держав є багаторівневою та, враховуючи євроінтеграційні процеси в Україні, перейшла від культурних обмінів та обмінів досвідом до співпраці у реалізації проєктів задля вирішення спільних проблем у різних сферах життєдіяльності.

Таблиця 88. Міжнародне співробітництво

Назва угоди	Дата підписання	Термін дії угоди	
1	2	3	4
Протокол про співробітництво між Чернівецькою областю (Україна) та Сучавським повітом (Румунія)	21.08.1998	Безстроков о	Стаття 4. Сторони налагоджуватимуть співробітництво у сферах використання природних та енергетичних ресурсів, захисту давкілля (...)
Угода про міжрегіональну співпрацю Шльонського воєводства (республіка Польща) і Чернівецької області (Україна)	23.09.2002	Безстроков о	Стаття 2. Сторони зобов'язуються розвивати двосторонню регіональну співпрацю і підтримувати дії, щодо співпраці на регіональному і локальному рівнях обох регіонів (...) у сфері охорони навколишнього середовища. Стаття 3. Сторони докладуть усіх зусиль у сфері підтримки дій, що мають на меті обмін досвідом та інформацією в областях, зазначених у Статті 2, особливо в сфері використання природних ресурсів, захисту навколишнього середовища (...).
Угода про співробітництво між Чернівецькою областю (Україна) та Лодзьким воєводством (Республіка Польща)	17.10.2003	Безстроков о	Стаття 2. Співробітництво сторін буде охоплювати, зокрема обмін інформацією та досвідом. Сторони також розвиватимуть співробітництво в напрямках (...) 9) охорони навколишнього середовища, зокрема, охорони природи, водного і енергетичного господарств та використання відходів виробництва.
Угода між Чернівецькою обласною державною адміністрацією України та Вітебським обласним виконавчим комітетом Республіки Білорусь про співробітництво у торговельній, економічній, науково-технічній, гуманітарно-культурній та інших сферах	06.07.2004	Безстроков о	Обласна військова адміністрація заявила шляхом письмового повідомлення від 24.05.2022 №01.56/66-961 Вітебському обласному виконавчому комітету республіки Білорусь про припинення дії Угоди між Чернівецькою обласною державною адміністрацією та Вітебським обласним виконавчим комітетом республіки білорусь про співробітництво у торговельній, економічній, науково-технічній,

			гуманітарно-культурній та інших сферах.
Угода між Чернівецькою обласною державною адміністрацією (Україна) та Вараждинською жупанією (Республіка Хорватія) про торковельне-економічне, науково-технічне і культурне співробітництво	28.08.2013	Безстроков	Стаття 1. Сторони розвивають співробітництво у таких галузях (...) екології та раціонального використання природних ресурсів. Стаття 11. Сторони розвивають взаємне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, сприяння розширенню сфери екологічно чистих виробництв.

Таблиця 89. Перелік проєктів міжнародної технічної допомоги

№ п/п	Назва проєкту	Термін реалізації	Джерело фінансування	Вартість проєкту	Залишок коштів на кінець року	Результати, що мали бути досягнуті відповідно до ТЗ	Досягнуті результати
1.	План дій зі сталого енергетичного розвитку для місцевого економічного та соціального розвитку. Практичне впровадження ПДСЕР у напрямку сталого, розумного та енергоефективного міського освітлення м. Чернівці	01.06.2018 – 31.03.2021	Європейський Союз	154204,00 євро	-	Встановлено 16 установок енергосонця для освітлення дитячих майданчиків у трьох районах міста. Не менше ніж 415 натрієвих ламп замінено на світлодіодні. Замінено до 146 кабелів зовнішнього освітлення. Виготовлено менше ніж 2737 одиниць промоційної продукції та поширено її серед населення. Створено базу даних для здійснення енергетичного фінансового обліку на базі МП «Міськсвітло».	Встановлено 16 установок ВДЕ-сонця на дитячих майданчиках на адресах: бульвар Героїв Крут, 9-11 (Шевченківський район) – 8 установок, вул. Руська, 265-267 (Першотравневий район) – 4 установки та вул. Яна Налепки, (Садгірський район) – 4 установки. Замінено: існуючі галогенні на натрієві лампи на 3718 сучасних світлодіодних світильників; повітряні лінії електромереж систем освітлення на 77,3 км самонесучого ізольованого проводу (СІП); 2 вуличних шафи керування пультів включення модернізацією інтелектуальної геоінформаційної системи управління вуличним освітленням. Виконано облаштування підсвічування трьох пішохідних переходів на вул. Небесної соті виконані пусконаладжувальні

							<p>роботи. Виготовлено друковану продукцію про Проєкт, саме календарі, флаєри українською мовою та блокноти, та встановлені борди.</p>
--	--	--	--	--	--	--	--

Розділ 4. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року та шляхи їх врахування

При проведенні СЕО Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року розглядалися можливі шляхи вирішення екологічних проблем області, що забезпечать досягнення цілей державної екологічної політики.

Цілі Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року кореспондуються із стратегічними цілями з охорони довкілля та охорони здоров'я населення, визначені у Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2029 року» від 28 лютого 2019 року, Національному плані управління відходами на період до 2029 року, затвердженому Розпорядженням Кабінету Міністрів України №117-р від 20 лютого 2019 року Паризькій угоді, ратифікованій Законом України №1469 від 14 липня 2016 року та іншими нормативно-правовими актами.

Таблиця 90. Врахування екологічних проблем в Стратегії

Екологічні проблеми	Цілі екологічної політики	Шляхи вирішення	Врахування в Стратегії
забруднення атмосферного повітря	чисте атмосферне повітря	скорочення викидів у атмосферне повітря від автотранспорту, від комунальних підприємств (котельні теплоенергопостачання); недопущення загорання осередків торфу; установлення стаціонарних постів контролю за станом атмосферного повітря; збільшення використання відновлювальних джерел енергії; підвищення екологічної культури і управління;	Частково враховано
забруднення вод	якісні водні ресурси	модернізація та відновлення мереж водопостачання та водовідведення; забезпечення доступності питної води шляхом центрального водопостачання в населених пунктах; модернізація систем водопідготовки; контроль за скидами у водні об'єкти промислових підприємств та підприємств комунального господарства; підвищення екологічної культури і управління	Частково враховано
накопичення твердих побутових та промислових відходів	запроваджена система управління відходами	ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ; організація пунктів прийому вторинної сировини; впровадження системи роздільного збору сміття; виокремлення та утилізація	Частково враховано

		<p>небезпечних відходів, що містяться у складі побутових відходів; придбання спецтехніки для збирання та перевезення ТПВ, та для боротьби з стихійними сміттєзвалищами; утилізація відходів, що утворилися у процесі медичного обслуговування, переробки сировини тваринного походження, що містять небезпечні патогени; підвищення обізнаності мешканців області щодо належного поводження з відходами; налагодження співробітництва між областями в сфері екологічного управління;</p>	
забруднення ґрунтів	невиснажені родючі ґрунти	<p>дотримання правил агрокультури, зменшення інтенсивності використання сільськогосподарських земель; запобігання забрудненню земель будівельними матеріалами, склом, проникненню у ґрунт речовин, що змінюють природну концентрацію хімічних елементів та перевищують норму, сприяють розмноженню організмів небезпечних для людини, забруднюють геологічне середовище; перед проведенням будь-яких робіт, пов'язаних з впливом на земельні ресурси будуть проведені вишукувальні роботи, в результаті яких визначиться необхідність зняття родючого шару ґрунту; підвищення екологічної культури і управління</p>	Частково враховано
зменшення біологічного та ландшафтного різноманіття	відновлене біологічне та ландшафтне різноманіття	<p>запобігання зменшенню рослинності, деградації лісів, пасовищ, скороченню видової різноманітності; збереження та збільшення площ наявних лісосмуг, пасовищ, відновлення біологічного та</p>	Частково враховано

		ландшафтного різноманіття; запобігання порушенням структури і функціонування природних систем (ландшафтів); підвищення екологічної культури і управління	
зменшення лісистості	відновлені площі лісів	зменшення вирубування та збільшення площі лісових насаджень; підвищення екологічної культури і управління	Частково враховано
високий ризик виникнення надзвичайних ситуацій природного техногенного характеру	запроваджена система попередження надзвичайних ситуацій	попередження надзвичайних ситуацій; підвищення екологічної культури і управління	Частково враховано

Успішність реалізації Програми та моніторингу її впровадження, так само як і втілення пропозицій CEO і ефективність подальшого екологічного моніторингу за нових умов у регіоні, визначатимуться плануванням та системою проєктів територіального розвитку. Застосування ГІС-технологій на усіх рівнях впровадження Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року – від модельного підґрунтя просторового планування, до взаємодії розподілених баз даних - дозволить не тільки ефективніше координувати означені роботи та використовувати необхідні для цього ресурси, але й забезпечить максимальне залучення усіх зацікавлених сторін. Водночас, цей інструмент надає можливість системно пов'язати проєктні напрями Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року з пріоритетами EUSDR та іншими засобами міжнародного узгодження і залучення фінансування для реалізації доведено-необхідних проєктів. Застосування означених напрацювань у сфері ГІС дозволяє оцінити отриману від розробника Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року систему проєктних ініціатив за Планом заходів її реалізації, створюючи, водночас, вихідні передумови для наступної CEO або ОВНС кожного окремого проєкту. Відповідні проєкти систематизовано і відображено за допомогою ГІС для вихідної оцінки впливу у базових басейнах річок і вироблення передбачених CEO рекомендацій. Зокрема, є очевидною неприпустимість реалізації проєктів водопостачання окремих громад та виробничих систем без належного водовідведення, як для межуючих громад у окрузі/регіоні, так і для запобігання негативному транскордонному впливу. Реалізація яких впливатиме на стан довкілля та здоров'я населення з можливістю урахування їх синергетичного впливу на транскордонні водні басейни.

Розділ 5. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових

Оцінка ймовірного впливу Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року на довкілля відповідно до контрольного переліку:

Таблиця 91. Вплив на довкілля

Чи може реалізація Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
	Так	Ймовірно	Ні	
Повітря				
Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел		•		
Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел		•		+
Погіршення якості атмосферного повітря		•		+
Появу джерел неприємних запахів			•	
Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату			•	
Водні ресурси				
Збільшення обсягів скидів у поверхневі води		•		
Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)		•		+
Зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню			•	+
Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод		•		+
Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону			•	+
Відходи				
Збільшення кількості утворених твердих побутових відходів		•		
Збільшення кількості утворених чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки		•		
Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки			•	
Земельні ресурси				
Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару		•		
Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів			•	
Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу			•	
Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель			•	
Виникнення конфліктів між ухваленими цілями Програми та цілями місцевих громад			•	+
Біорізноманіття та рекреаційні зони				
Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)			•	
Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві			•	
Збільшення площ зернових культур або сільськогосподарських угідь в цілому			•	

Чи може реалізація Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
	Так	Ймовірно	Ні	
Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин			•	
Будь-який вплив на кількість і якість наявних Рекреаційних можливостей			•	
Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини			•	
Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)			•	
Населення та інфраструктура				
Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території			•	
Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі		•		
Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему. Зміни в структурі транспортних потоків		•		+
Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень			•	+
Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги		•		+
Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей			•	
Екологічне управління та моніторинг				
Підвищення рівня екологічної культури ослаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки			•	+
Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва			•	+
Інше				
Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів			•	
Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу			•	
Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії			•	
Суттєве порушення якості природного середовища			•	
Появу можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому		•		
Впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект			•	

На основі експертних оцінок, представлених в таблиці, можна зробити такі висновки щодо ймовірного впливу Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року на довкілля:

У сфері поводження з відходами продовжуватимуться потуги влади, бізнесу та громадських ініціатив щодо впровадження різних заходів, спрямованих на зменшення відходів у довкіллі. При чому ці заходи можуть бути концептуально неспівпадаючими, як наприклад, сортування сміття із застосуванням принципу економіки замкненого циклу і

його спалювання (без запобігання викидам парникових газів та шкідливих речовин в атмосферу). Що в свою чергу не сприятиме ефективності та значного поступу в залученні інвесторів, отриманні земельних ділянок для будівництва комплексів механіко-біологічної обробки відходів та успіху у сортуванні ТПВ. Ситуація зі сміттям в області залишається не вирішеною в повній мірі.

У сфері управління водними ресурсами існує потреба в покращенні очистки стічних вод - окремо у великих громадах, де можливе будівництво чи модернізація централізованого водовідведення та очисних споруд, та у гірських селах, де можливі лише системи індивідуальної очистки стоків. Очистка стоків особливо актуальна для екологічно вразливих територій зі значним туристично-рекреаційним потенціалом, як м. Вижниця, смт. Путила, туристичні комплекси «Мигове», «Немчич», «Буковинська Троя», «Сонячна Долина» та ін. Програма передбачає заходи з підвищення якості водопостачання і очистки стічних вод на всій території області. Для захисту населення від надлишку вод під час паводків та повеней, а також забезпечення водою у засушливі сезони в умовах змін клімату, необхідне впровадження заходів з відновлення верхових та низових боліт Чернівецької області, збереження заплав та первинного рослинного покриву на полонинах й заходи зі стримування стоку води у горах та гірських лісах. Без комплексного розвитку і вдосконалення систем та засобів захисту територій від природних лих і техногенних катастроф та глобальних змін клімату, заходи будуть носити характер тимчасового вирішення проблем.

У сфері лісового господарства на рівні області у рамках Програми необхідні пілотні проекти, в ході яких опрацюватиметься нова практика ведення лісового господарства, що зокрема, стосується технологій лісозаготівлі та рубок і переформування лісових насаджень. Без врахування наслідків змін клімату для лісового господарства та адаптації підходів до ведення лісового господарства – від формування лісонасаджень у лісгоспах, де зараз спостерігається масове всихання ялинових монокультур, до технологій лісозаготівлі, які мінімізують руйнацію ґрунту, підвищення водного стоку та схилового стоку під час інтенсивних опадів, знищення оселищ та локалітетів біологічних видів – стан лісових екосистем буде погіршуватись, а Карпати втрачатимуть воду.

Вплив на атмосферне повітря. В результаті реалізації Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року не передбачається збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та погіршення його стану. Можливе, навіть, зменшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел і покращення якості атмосферного повітря внаслідок скорочення викидів у атмосферне повітря від автотранспорту, від комунальних підприємств; недопущення загорання осередків; розвитку велоструктури. А також через посилення контролю за станом атмосферного повітря завдяки встановленню стаціонарних постів.

Вплив на земельні ресурси. Внаслідок реалізації Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року не передбачається змін у топографії або в характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози. Водночас інтенсифікація сільського виробництва може спричинити деградацію земельних ресурсів. Перед проведенням будь-яких робіт, пов'язаних з впливом на земельні ресурси будуть проведені вишукувальні роботи, в результаті яких визначиться необхідність зняття родючого шару ґрунту (за наявності) або відсутність такої необхідності.

Вплив на біорізноманіття та рекреаційні зони. В Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року не передбачається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на біорізноманіття. Не передбачається змін у кількості видів рослин або тварин, їхньої чисельності або територіальному представництві, порушень або деградації середовищ існування диких видів тварин. Зменшиться вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей та інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'яток природи тощо).

Вплив на культурну спадщину. Реалізація Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року немає призвести до негативного впливу на наявні об'єкти історико-культурної спадщини.

Вплив на населення та інфраструктуру. Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року не передбачає появу нових ризиків для здоров'я населення.

Екологічне управління, моніторинг. Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки, натомість передбачає підвищення енергоефективності управління господарством, покращення поводження з відходами. Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року орієнтована на впровадження ефективної системи екологічного моніторингу, який також передбачає і аналіз захворюваності населення.

Кумулятивний вплив. Ймовірність того, що реалізація Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

Таким чином, реалізація Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року може призвести до покращення екологічної ситуації.

Розділ 6. Заходи, які рекомендуються для пом'якшення наслідків виконання Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року та покращення стану довкілля в громаді

Даний розділ був сформований на основі пропозицій, наданих членами Робочої групи з проведення Стратегічної екологічної оцінки Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року. Наведені пропозиції, мають бути розглянуті розробниками Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року та, за можливістю, враховані. Робочою групою запропоновано ряд оперативних завдань, реалізація яких може сприяти поліпшенню екологічної ситуації.

Робоча група вважає, що в Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року слід приділити більше уваги стратегічним питанням екологічної безпеки. Ключовими питаннями мають бути розробка й прийняття документів, які регламентують екологічну політику області. Вихідною точкою є складання екологічного паспорту населених пунктів Чернівецької області, ведення обліку ресурсів та визначення шляхів їх збереження, а кінцевою метою - запровадження екологічного управління. Ключовим моментом є не лише розробка й прийняття необхідних документів, але і виконання передбачених заходів, запорукою чого є успішне фінансове планування.

Будівництво створює додаткове навантаження на існуючі інженерні мережі та інфраструктуру, в тому числі й соціальну, потужність яких не відповідає потребам області, що в перспективі суттєво стримуватиме економічне зростання.

Розбудова Чернівецької області, зростання житлової забудови території, яка має такий вагомий рекреаційний потенціал, повинна відбуватися з максимальним збереженням навколишнього природного середовища й інтегруватися в нього. Значне антропогенне навантаження на природні ресурси - забруднення вод септиками, атмосферного повітря котельнями, ґрунтів - сміттям, вирубування лісів тощо - може призвести до швидкого вичерпання природного потенціалу. В підсумку сукупність цих факторів чинитиме негативний вплив не тільки на якість життя мешканців області, а й їх здоров'я. Важливим є також розвиток та інтеграція соціальної інфраструктури, доцільно було б передбачити впровадження екологічно дружніх технологій, заохочення бізнесу до впровадження безпечних для довкілля виробництв. З метою підвищення екологічної безпеки доцільно звернути увагу на екологічну освіту та культуру ведення бізнесу. Необхідно відмітити як позитив те що в області популярним є розвиток енергетичного ринку через екологічно дружні технології шляхом встановлення сонячних електростанцій. Робоча група рекомендує в подальшому для цих цілей використовувати землі які не є придатними для ведення сільського господарства.

Основним напрямом у створенні гарантій безпечної життєдіяльності людини, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру залишається забезпечення комплексного розв'язання проблем захисту населення та територій в інтересах безпеки окремої людини, суспільства, збереження національного надбання і довкілля та створення необхідних передумов для сталого розвитку області. Для підтримання безпеки життєдіяльності мешканців області в край важливим є запровадження комплексу організаційних заходів з метою запобігання виникнення надзвичайних ситуацій, мінімізації та ліквідація їх наслідків та організації життєзабезпечення потерпілого населення. Потрібно підвищити ефективність реагування на техногенні аварії.

Існує тенденція збільшення ризику стихійних лих і надзвичайних ситуацій, викликаних природними чинниками. Найбільш небезпечні стали надзвичайні ситуації гідрометеорологічного характеру (буревії, град, паводки), що призводять до руйнування житлових будинків, знищення посівів, зсуви ґрунту. Для запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру та їх наслідків і надання термінової допомоги постраждалому населенню та виконання робіт щодо запобігання надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру необхідна:

- реалізація комплексу невідкладних заходів щодо попередження виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру та ліквідації їх наслідків;
- підвищення рівня матеріально-технічного забезпечення сил оперативного реагування;

- забезпечити подальший розвиток та удосконалення створеного потенціалу засобів індивідуального та колективного захисту населення;
- реконструкції та підтримки працездатності стану системи централізованого оповіщення населення;
- поліпшення роботи з населенням щодо підвищення його обізнаності про джерела можливої небезпеки та рівня підготовленості до дій у надзвичайних ситуаціях;
- забезпечення повного виконання планів проведення комплексних об'єктових навчань, тренувань.

Основні заходи щодо для покращення та стабілізації екологічного стану в області, зменшення техногенного навантаження на навколишнє природне середовище, забезпечення безпечних умов життєдіяльності населення області:

- продовжити роботу з власниками підприємств, організацій, мешканцями будинків по встановленню на прибудинкових територіях, при входах, вздовж тротуарів урн для сміття та їх задовільне обслуговування;
- здійснення контролю за дотриманням екологічного законодавства та охорони довкілля при здійсненні індивідуального житлового будівництва;
- здійснення контролю за якістю питної води;
- зменшення негативного впливу відходів на навколишнє середовище (ліквідація стихійних сміттєзвалищ на території області);
- ремонти та облаштування огорожі сміттєзвалищ;
- електроосвітлення під'їздів і об'єктів сміттєзвалищ;
- придбання спецтехніки для збирання та перевезення ТПВ, та для боротьби з стихійними сміттєзвалищами;
- придбання обладнання (ящиків, баків) для вивозу сміття, облаштування місць, транспортування і складування побутових відходів (сміттєзвалищ);
- запобігання забруднення підземних та поверхневих вод (очищення стічних каналів);
- проводити роботи пов'язані з поліпшенням технічного стану та благоустрою водойм (особливо сільських потічків);
- зменшення викидів забруднюючих речовин та покращення стану атмосферного повітря;
- охорона і раціональне використання земель;
- проведення робіт по поліпшенню малопродуктивних земельних угідь;
- озеленення, благоустрій сіл (ліквідація аварійних дерев та сухостою, закупівля та висадка саджанців дерев і квітів, розбивка клумб, квітників, очистка чагарників, боротьба з борщівником).

Реалізація заходів дозволить оздоровити екологічну ситуацію у області.

Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року доцільно приділити увагу не тільки зменшенню негативного впливу на довкілля, але й передбачити та визначити заходи щодо запобігання новим екологічним ризикам.

Розділ 7. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

Так як область межує з Румунією та Молдовою і має кордон довжиною понад 400 км зі прикордонними регіонами двох межуючих країн, за європейськими принципами когезії та міжрегіональної співпраці (Interreg) необхідно спільно з державами сусідом розробляти заходи пов'язані із транскордонними викликами та загрозами для довкілля і здоров'я населення.

Розділ 8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, за допомогою яких здійснювалася стратегічна екологічна оцінка

З метою розгляду альтернативних проектних рішень та їх екологічних наслідків під час СЕО Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року, було розглянуто «Нульовий сценарій», який передбачав не впровадження проектних змін та заходів запропонованих Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року. «Нульовий сценарій» – тобто опис, прогнозування та оцінка ситуації у випадку незатвердження зазначеного документа державного планування.

Розділ 9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року, у тому числі для здоров'я населення

Значущі наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення, повинні відслідковуватися під час реалізації Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року, зокрема, з метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків і життєвих заходів щодо їх усунення.

Моніторинг може бути використаний для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про реалізацію плану або програми;
- отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості CEO);
- перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади;
- перевірки того, чи план або Програми виконується відповідно до ухваленого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Відповідно до статті 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» моніторинг наслідків виконання Документа державного планування, у тому числі для здоров'я населення оприлюднюється один раз на рік органом місцевого самоврядування на своєму офіційному веб-сайті у мережі Інтернет. У разі виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, орган влади вживає заходів для їх усунення.

Постановою Кабінету Міністрів України від 11 листопада №932 «Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів» затверджено порядок проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів, зокрема, на засадах смарт-спеціалізації. Відповідно до документу до моніторингу включаються такі компоненти як:

а) стан виконання плану заходів шляхом порівняння фактично отриманих значень індикаторів оцінки результативності виконання завдань і їх прогнозних значень;

б) динаміка зміни значень показників, що застосовуються для розрахунку індексів конкурентоспроможності регіону та регіонального людського розвитку.

Моніторинг базується на розгляді обмеженого кола відібраних показників (індикаторів) за кожним зі стратегічних напрямів і аналізі досягнення запланованих результатів. Система запропонованих в Стратегії індикаторів може включати еколого-економічні та екологічні індикатори:

- економія бюджетних коштів в результаті впровадження енергоефективних заходів;
- економія енергетичних ресурсів в результаті впровадження енергоефективних заходів;
- обсяги коштів МТД, кредитів, інвестиційних ресурсів фінансових установ в проекти енергоефективності, залучені областю;
- обсяги коштів, залучених населенням в рамках «теплих кредитів»;
- зменшення / збільшення обсягів викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря стаціонарними та пересувними джерелами забруднення;
- обсяг фінансування заходів з охорони навколишнього природного середовища;
- кількість осіб, залучених до заходів з екологічної освіти.

Пропонується розширити кількість екологічних індикаторів в залежності від регіональних особливостей населених пунктів області.

Розділ 10. Резюме інформації, передбаченої пунктами 2-9 цієї частини.

Основними проблемними питаннями промисловості області залишаються недостатня конкурентоспроможність продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках, зниження ділової активності, погіршення кон'юктури та ускладнення співробітництва на внутрішніх і зовнішніх ринках разом із зменшенням замовлень на продукцію.

До ризиків, які мають системний негативний вплив на розвиток економіки належать трудова міграція, коливання курсу валют, відсутність державно-правових гарантій захисту іноземних інвестицій, недосконалість механізмів захисту прав власності, військовий стан в Україні.

Відмічається нерівномірність розподілу іноземних інвестиційних ресурсів у галузевому та територіальному розрізі.

Розвиток підприємництва стримують низький рівень інвестиційної та інноваційної діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва, недостатня ефективність роботи об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва з питань надання правової, інформаційно-консультативної, освітньої та фінансової допомоги підприємцям, особливо в сільській та гірській місцевості, а також недостатній рівень діджиталізації.

Проблемними є питання зайнятості на селі та молодіжного безробіття.

Недостатніми темпами розвивається і туристична галузь регіону. Відмічається недостатнє використання туристично-рекреаційного потенціалу в сільській місцевості, як одного з чинників зменшення безробіття та недостатній рівень кваліфікації спеціалістів, що працюють в туристичній сфері, особливо в сільській місцевості. Низьким залишається якість сервісу на туристичних об'єктах області, нерозвинутість транспортної інфраструктури, а також рівень інформаційно-рекламного забезпечення туристичної діяльності області.

Недостатнє фінансування або відсутність коштів у місцевих бюджетах стримує оновлення містобудівної документації на місцевому рівні, відсутність якої тягне за собою ряд непоправних з часом проблем, зокрема нераціональне використання території та хаотичну забудову населених пунктів.

Залишаються нерозв'язаними і проблеми зношеності інфраструктури у житлово-комунальному комплексі.

Серед основних екологічних проблем області залишається стан поводження з побутовими відходами. Недостатній контроль та низький відсоток повторного використання відходів, невпорядкованість сміттєзвалищ та полігонів твердих побутових відходів призводить до засмічення та забруднення землі і водних ресурсів у населених пунктах області. Відсутність повноцінного сміттєпереробного заводу, недостатність сміттесортувальних ліній, низька культура сортування сміття на території регіону зумовлюють необхідність комплексної рішення проблеми поводження з ТПВ.

Актуальним питанням для області є захист земельних угідь і господарських об'єктів від шкідливої дії паводкових вод. Має місце незадовільне фінансування протипаводкових та протизсувних заходів.

Висновки:

1. Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року базується на принципах збалансованого економічного та соціального розвитку області, раціонального використання ресурсного потенціалу та екологічної безпеки. Стратегічні напрями розвитку області включають природоохоронну складову й спрямовані на забезпечення цілей з розвитку екологічно чистої та енергоефективної області.

2. Екологічна ситуація на території області характеризується відносною стабільністю показників. Разом з тим, висока зношеність інфраструктури області, низький рівень енергоефективності, ресурсозатратність підприємств, відсутність належного поводження з твердими побутовими відходами, зокрема їх переробки та захоронення, інтенсивне використання земельних ресурсів в комплексі створюють екологічні загрози для області.

3. Основними екологічними проблемами населених пунктів Чернівецької області є забруднення атмосферного повітря, вод, ґрунтів, високий ризик виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру. Також забруднення атмосферного повітря відбувається внаслідок пересування автотранспорту.

4. Територія Чернівецької області знаходиться як в сейсмічно-небезпечній зоні, тому потребує розвитку системи оповіщення та раннього реагування на надзвичайні ситуації. Також є потреба розвитку швидкого реагування на ліквідацію пожеж на полях, їх наслідків; ліквідацію наслідків буреломів, сніголамів та вітровалів. Крім того, важливими заходами є проведення берегоукріплень, руслорегулюючих робіт та реконструкція інженерних споруд та боротьба з ерозією та зсувами.

5. Актуальним питанням є забезпечення безпеки та громадського порядку, тому в області варто пропрацювати питання комплексного встановлення системи відеомоніторингу за основними транспортними артеріями області.

6. Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року в цілому спрямована на зменшення впливів на довкілля.

7. Реалізація Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Виходячи із окреслених вище позицій на майбутнє необхідно:

- домагатись, щоб розв'язання наявних екологічних та економічних проблем було єдиним процесом, не допускати, щоб економічні проблеми вирішувалися за рахунок погіршення екологічної ситуації;

- повніше використовувати особливості регіону, розвивати екотуризм, розширювати мережу природно-заповідного фонду, не допускати скорочення видового складу рослинного і тваринного світу;

- послідовно впроваджувати природоохоронні заходи, які не потребують значних капітальних вкладень, таких наприклад, як утримання рослинних захисних смуг вздовж річок і потоків, які довели свою ефективність щодо нейтралізації забруднюючих речовин;

- спрямувати екологічну освіту та виховання і діяльність громадських екологічних організацій на усвідомлення кожною людиною свого місця і ролі в природному середовищі, прагнення своїми діями сприяти його оздоровленню, не допускаючи безвідповідальності та злочинного відношення до природи;

- забезпечувати дієвість природоохоронного контролю, зокрема на основі дотримання принципу беззворотності покарання за правопорушення, домагатись повного відшкодування заподіяних природі збитків;

- повсюдно впроваджувати економічний механізм забезпечення охорони навколишнього природного середовища, зміцнювати екологічні фонди, використовуючи їх тільки на першочергові природоохоронні заходи;

- забезпечувати комплексний підхід у вирішенні завдань раціонального використання природних ресурсів та охорони довкілля, об'єднувати фінансові та матеріально-технічні можливості підприємств, організацій і установ в розв'язанні актуальних екологічних проблем.

8. Ймовірність того, що реалізація Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року призведе до таких можливих негативних впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

9. Моніторинг ефективності впровадження Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року за допомогою екологічних індикаторів є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля матиме впровадження Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року, та необхідною передумовою забезпечення збалансованості розвитку області.

Виходячи з екологічної ситуації та особливостей природних умов краю, для Чернівецької області все актуальнішими постають питання переходу до сталого розвитку. Дедалі стає очевиднішим, що економічний розвиток не може відбуватись сам по собі поза екологічною сферою. Екологічні та соціальні проблеми дуже тісно пов'язані та взаємно посилюють одна одну.

Ситуація, яка складається в нашому регіоні засвідчує значний потенціал для прискорення темпів переходу до сталого розвитку.

Перш за все, це наявність високоосвічених спеціалістів, в тому числі екологів, підготовка яких проводиться в ряді вищих та середніх навчальних закладів області.

Це і значна підтримка цього курсу громадськістю. Саме тема сталого розвитку починає домінувати в діяльності багатьох громадських екологічних організацій, які все більше впливають на прийняття владними структурами рішень з екологічних питань.

Дуже важливими є самотність нашої області, багатство лісових і водних ресурсів, рекреаційні та курортні можливості тощо, зацікавленість країн Західної Європи значними незадіяними ресурсами (в тому числі і трудовими).

З огляду на зазначене можна стверджувати, що в цілому розроблення Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року було проведено з урахуванням ймовірних впливів на довкілля та з прагненням мінімізації негативних ризиків. Обов'язковою умовою повинно бути правило здійснення стратегічно екологічної оцінки тих проектів в процесі реалізації Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року, які можуть мати вплив на екологічну ситуацію в області. Реалізація Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року, за умови дотримання екологічних вимог, має сприяти збереженню довкілля та зменшенню антропогенного навантаження. Такий підхід має забезпечити стійкий розвиток області, що поєднуватиме можливості розвиненої транспортної інфраструктури, відповідального бізнесу, цінних природних ресурсів та конкурентоспроможного людського потенціалу й дозволить покращити якість життя мешканців населених пунктів Чернівецької області.